Remembering unique Eritreans in contemporary history

Bíography

Of

Raesi Woldemichael Solomun

By Yosief Yishak

This tigrinja book is hereby scanned and made available to readers and researchers online

By Emnetu Tesfay

Stavanger, Norway

June 2013

Introduction

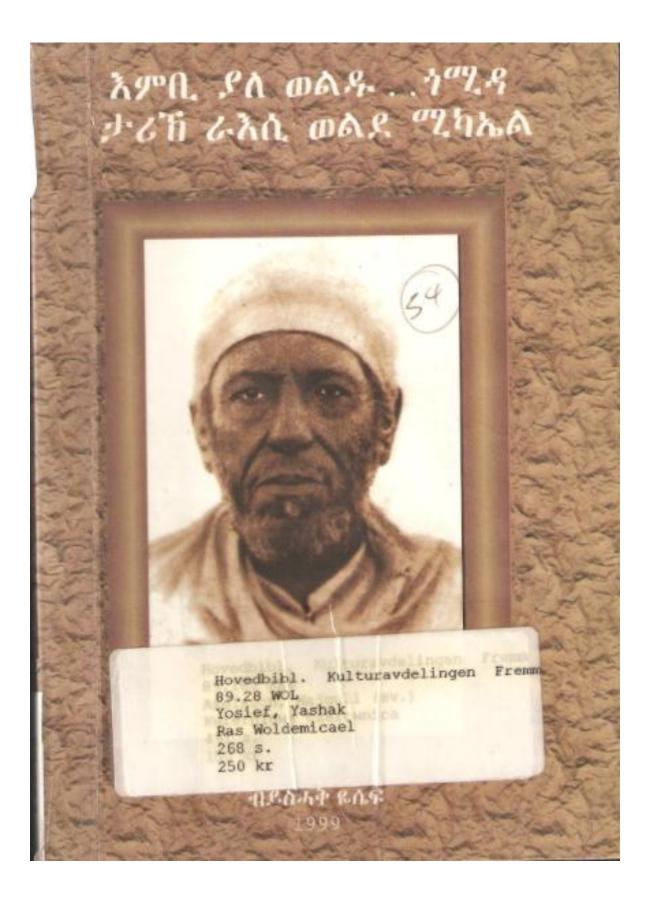
During the second half of the 19th century, the powerful chiefs of Tseazega ruled Asmara and its environs. Bahre Negasi Gurade Zerai administered Asmara onbehalf of the powerful warlord Degiat Hailu Teweldemedhin of Tseazega. His rival Woldemichael Solomun represented the opposing power of the Hazega clan. In their quest to control Asmara, the economic and political center of the highlands, the two clan chiefs fought two bitter battles. In the first battle which occurred in the northern suburb of Akria, Degiat Hailu was victorious. In the second battle which occurred near Mai Bela, Woldemichael reorganized his troops and Degiat Hailu was killed and his army defeated.

This shift in power occurred at a time when both Europeans and Abyssinians were showing interest in the Eritrean highlands. In 1878 one of Emperor Yohanes's commanders marched into highland Eritrea with a large army to overthrow Woldemichael Solomun but the Tigrayans were routed in a battle in Asmara. From this victory Woldemichael Solomun took the title of Ras, the most senior title bestowed on a regional ruler and comparable to Duke in the English language. Raesi Woldemichael Solomun became the unchallenged ruler of the highlands.

Ras Woldemichael Solomun was the last sovereign of Mereb Milash. Thereafter were ups and downs to the fate of this gladiator of his time. Following the raid by Mahdists from the west, the Tigrayans from the south and the Italians from the Red Sea shores there were constantly shifting alliances and betrayals with catastrophic consequences.

In the following pages a reader would be able to have detailed information from the scanned pages of the biography of Raesi Woldemichael Solomun in tigrinja language.

The author of the book is:- Yishak Yoseph, and the year of publication is 1999. The book is in paperback format and has 268 pages.

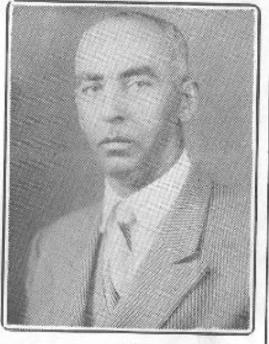

መዛክርታ

እዚ መጽሐፍነዚ

ንቶም ቅድሚ ብዙሕ ዓመታት ብዛዕባ ምፍራስ ፌደረሽንን መጻኢ ሓርነት ኤርትራን ከም መስትአም አሚኖም ዝዋስአኒ ዝነበሩ፤

ነዚ መጽሓፍነዚ ብዞለሚ ዓቅሚ ይደንጉ ይቅልዋፍ ከዓልዎ ዘበራብሩኒ አብ ሓደ ሓደ ትርጉምነውን ዝደገፉኒ ዝኘበሩ ነፍስሄር ፊተውራሪ ማዕለ» ወልደሚካኤል መዘከርታ ኪትኮነለይ አውፍያ "

ዝኸበሩ ፊተውራሪ ማዕሎ ወልደሚካኤል እዚአም ነበሩ።

ይስሓቅ ዮሴፍ

መሰል ደራሲ ብሕጊ አተሓለወ ኢዩ። ALL RIGHT RESERVED

አስመራ፣ ሕዳር - 1999

አድራሻ ደራሲ

ቁጽሪ ሳጹን ቡስጣ፣ 3541 ተሌፎን፣ 161313 አስመራ – ኤርትራ

br when	መወ-ጽአ.
	PropertyPr

17 መማእ ሰኑይ አብ ንራቆ	53
10 ACA: AA 90.2	56
19. ከንቲባ ወልደጋብር ተቐትሉ ምዕራፍ 2	58
ለምበ.ትንትን ምዕባለ ስልጣንን ንංሚዳ	•
10 ራንለስ, ወልደሚካኤል መን ኢዮም	68
11. 98 m. h.J.B. h.A.7	72
het thet het the be	73
λt: δCt	76
14 እምቢ አይንምለኽን	77
<u>ድግዝምነት</u> አይታ መርእድ	80
16 htm 94 tata	82
17. "NOCT SANDE OCLE	84
11. 7-2.4 XA YH2	88
19 ፍናን ወልደሚካኤል	91
	9 T
10416 3	
ምዕራፍ 3	
በሉሐ. መሪሕነትን ዓወታትን ንሚዳ	
በሉሐ. መሪሕካትን ዓወታትን ንሚዳ	93
በልሐ. መሪሕነትን ዓወታትን ኰሚዳ 10. ውግአ ዓዕሮ መኽን	93 99
በሌ. ሉ. መራሕንትን ዓወታትን ጐሚዳ 10 ወጣአ ዓዕሮ መኽን 11 ተውምዝግን ማንቲለን	20
በሌሉ. መሪሕንትን ዓወታትን ኰሚዳ 10 ውግእ ዓዕሮ መኽን 11 ዋዕምዝግን ማንቲስን 12 ጉሚዳ አብ ትግራይ	99
በሌሉ. መሪሕንትን ዓወታትን ሎሚዳ 10 መግአ ዳዕሮ መኽን 10 ምግቶን ማንቲስን 20 ምግቶታሪን ስድራ ከንቲባ በኹት	99 100 102
በሉሉ. መሪሕንትን ዓወታትን ሎሚዳ ው መግአ ዳዕሮ መኽን የውምዝግን ማንቲስን ምብትታን ስድራ ከንቲባ በኪት ምብትታን ስድራ ከንቲባ ብስኪት	99 100 102 104
በሉ. መሪሕነትን ዓወታትን ጐሚዳ መጣአ ዳዕሮ መኽን የውምዝግን ማንቲለን ምብትታን ስድራ ከንቲባ በኺት ማስትታን ስድራ ከንቲባ በኺት ንስሊንነት ከንቲባ ጣዕማይ ንስርታ ንፍንፑታ.	99 100 102 104 105
በሉ. መሪሕነትን ዓወታትን ጐሚዳ መማእ ዓዕሮ መኽን ኮውምዝግን ማንቲስን ምብትታን ስድራ ከንቲባ በኹት ንስርአት ከንቲባ ማውያይ ንስርአት ንፍንዋሑ ከልተ አምባታት ኤርትራ አብ ዓድዋ ተአስሩ	99 100 102 104 105
በሌ. መሪሕነትን ዓወታትን ሎሚዳ 10 ውግአ ዓዕሮ መኽን ተወምዝግን ማንቲስን ምግዳ አብ ትግራይ ምስትታን ስድራ ከንቲባ በኪት ምስሊንነት ከንቲባ ጣዕማይ ነስርሐ ንፍንተሉ ከልተ አምባታት ኤርትራ አብ ዓድዋ ተኣስሩ የ ፍናን ልጅ መኮን ጉሚዳ	99 100 102 104 105 106
በሌ.አ. መሪሕነትን ዓወታትን ነංሚዳ መግአ ዳዕሮ መኽን	99 100 102 104 105 106 109 111
በሌ. መሪሕነትን ዓወታትን ነሚዳ መግአ ዓዕሮ መኽን	99 100
IA.A. መሪሕነትን ዓወታትን ነ-ሚዳ 00 መግአ ጳዕሮ መኽን	99 100 102 104 105 106 109 111 113
IA.A. መሪሕንትን ዓወታትን ነ-ሚዳ መግአ ዓዕሮ መኽን	99 100 102 104 105 106 109 111 113 114

55. 1700 4%-ACTON 56. 178% hast slat slat 57. 48% osc 58. 48% osc 58. 48% osc 59. 46% bast bast had 60. 68% osc 51. 41. 79% osc 61. 64. 79% bose bast 62. ht 98% bast hat +364. 63. ht 48%. 64. 70% 7hre 64% 65. ht 73% of 64% 66. ha 97% bat +364. 67. 18% osc 68. 98% bast osc 69. 98% bast osc 61. 98% osc 62. 94% osc 63. 94% osc 64. 70% bast osc 65. ht 73% osc 64. 70% osc 70. 18% osc 70. 8% osc 71. 8% osc 72. 46% osc 73. 85% osc	
56. 11% μλλ+ κ2Λτ β 57. 4κ% σες	12
56. 11% μλλ+ κ2Λτ β 57. 4κ% σες	12
57. 45.0 αδ.C	13:
ህዝብን 58. ቀዳማይ ከሕይት አስላ	138
ህዝብን 58. ቀዳማይ ከሕይት አስላ	
 35. ባለሌድ በድሐተ አስሳ. 61. ስድም የተደ ደፍታሕክ. 61. ስሎት ምኸራ	
 39. ባልላይ በድሑተ አስላ. 61. ዕድሙ የተደ ይፍታሕክ	
50. 0 አው ዓ ተይ ይዩታ አብ	
61. ስሎተ ምኸፈ	144
64. አቲ ማናዒ ከመይ ነበረ 63. አቲ ትጽ.ም	146
63. አዲ ዋጆይ	149
64. የኦሰቦ ንዲምባ ሲሳማ 65. አቲ 7011 ተረጉጠ 65. አቲ 7011 ተረጉጠ 66. አብ መንን ክልተ ተጋራጨውቲ ማእስላይ ይኸብ 67. በዮናክሲ ጨካን ወራር አብ በዓቲ ጣራረሺ 68. መራት አርታራ ቢወርር ስሱታን ጨካንን አዋጅ አልላ 9. ሀልቂት ሀግቢ ባርድ (ኖራ) ምዕራፍ 5 ካርበኝታት ኤርትራንን ዝስዓበ ሀዝባዊ ሀልቂትን 70. ደጃዝማች ክፍስኢየሱስ ሕን ኪሬድፑ ደለዮ 11. ደጃዝማች ክፍስኢየሱስ ሕን ኪሬድፑ ደለዮ 12. ረሻዝማች አይበ አስመራ አተወ	150
 እ. የ. ግንዘብ የረገስ	157
66. አብ መንን ክልተ ተ.2ራጨውቲ ግእክላይ ይኸብ 57. ዘዮናሕሲ ጨካን ወራር አብ በዓቲ ጣዕረሺ 68. መራት እርታራ ዘወርር ስሱፅን ጨካንን አዋጅ አልላ 59. ሀልቲት ህዝቢ ባርያ (ኖራ) ምዕራፍ 5 ካርበኝታት ኤርትራን ዝሰዓበ ሀዝባዊ ሀልቲትን 70. ደጃዝማች ክፍስኢየሱስ ሕን ኪፈድፑ ደለዩ 11. ደጃዝማች ክፍስኢየሱስ ሕን ኪፈድፑ ደለዩ 12. ተሰማ ሐድጉ	163
67. ዘዮናስስ, ጨካን ውራር አብ በዓት ማሪፖ 68. መራት አርትራ ዘወርር ስዑንያ ጨካንን አዋጅ አልላ 59. ሀልቂት ህግቢ ባርያ(ናራ) ምዕራፍ 5 ካርበኝታት ኤርትራን ዝሰዓበ ህዝባዊ Jልቂትን 70. ደጃዝማች ክፍላኢየሱስ ሕን ኪሬድፑ ደለዮ 11. ደጃዝማች ክፍላኢየሱስ ሕን ኪሬድፑ ደለዮ 22. ተሰማ ሐድጉ	167
08. መራት እርትራ ແወርር ስዑንያ ጨካንን አዋጅ አለላ 59. ሀልቂት ህግቢ ባርያ(ናራ) ምዕራፍ 5 ካርበኝታት ኤርትራን ዝሰዓበ ህዝባዊ Jልቂትን 70. ደጃዝማች ክፍለኢየሱስ ሕን ኪፈድዩ ደለዩ 11. ደጃዝማች ክፍለኢየሱስ ሕን ኪፈድዩ ደለዩ 12. ተሰማ ሐድፕ	176
55. ሀላዊተ ህዝቢ ଉርደ(ናራ) ምዕራ <u>ፍ 5</u> ካርበኝታት ኤርትራን ዝስዓበ ህዝባዊ ሀልቂትን 10. ደጃዝማች ክፍልኢየሱስ ሕን ኪፈድዩ ደለዩ 11. ደጃዝማች ክፍልኢየሱስ ሕን ኪፈድዩ ደለዩ 12. ፈሻዝማች ደብብ አስምራ አተዉ	180
ምዕራፍ 5 ትርበኝታት ኤርትራን ዝስዓበ ሀዝባዊ ሀልቂትን 70. ደሻዝማች ክፍስኢየሱስ ሕን ኪፈድፑ ደለዩ 1 11. ደሻዝማች ደብብ አስምራ አተወ	186
JAዊተን 70. ደጃዝማች ክፍለኢየሱስ ሕን ኪሬድፑ ደለዩ 1 1. ደጃዝማች ደበብ አስመራ አተዉ 2. ተሰማ ሐድፕ	189
ሀዲዊተን 70. ደጃዝማች ክፍለኢየሱስ ሐን ኪሬድፑ ደለዩ 1 11. ደጃዝማች ደበብ አስመራ አተዉ 24. ተሰማ ሐድተ	
12. ተሰማ ሐድጉ	
12. ተሰማ ሐድጉ	
4. T07 657.	191
3. 8015 123 012 kaustima	.92
	.94
	.97
	.99
	03
2	06

77.	ደጃዝማች ክፍለ ንጭር	207
78.	ግጉይ ስልቲ	209
79.	18.C. P.130 008%	212
80.		213
81.		214
82.	ቆራጽነት ሰብ ሓማሴን (ኤርትራ)	216
83.	6.20 OAS 242.0 167 th.	218
	P06.9 6	
ha	17 ራእስ. ወልደሚካኤል ንሚዳ	
84.	መኳንንቲ መረብ ምሳሽ ተላስራ	
	- Arre - eeu / in thillerinnin	219
an.	ደጃዝማች ካሳ ጉልጃ አባ ክይሲ	222
86.	11.27 891.27	223
87.	ዘይርሳծ ውዕለት ንሚዳ	224
88.	ሕንስ ሬዲካ ኢኻ	229
89.	ሕሳደት ንን ሚ ዳ	231
90.	111003 94.83	237
91.	7•ሚዳ አንጻር ጣል.ሮን	239
92.	ግፍծታት ግዝኣት	240
93.	11.07 170.99117,	241
94.	ተታል አባ .JA	245
95.	ፍለይ መስለይ ራንሲ ወልደሚካኤል	248
96.	አመቤት ኢላን ከ	251
97.	ሰንሰለት ስድራ ንሚዳ ራእስ. ወ/ሚካኤል	253
98.	ማሕሳን ጠላም ማሕሳን	261
99.	13A 34. 76 8AM	264
10 AL 44	. ምት ራእስ ልደሚካኤል	266
	ካጠլ መጽሐፍ ኪ	

መወጽኪ ስአልታት

1. 6.30, 08.877.13.8

-	ላብ ጊዜ ሽምግልንአም	69
2.	ራእስ. ሃይለመለኮት ወልደ ነሚዳ	152
3.	ደጃዝማት ምራጭ ወዲ ጉዳም	250

ርአይቶታት

ነዘ. መጽሐፍ ነዘ. ካብ ዘንበቡ ምሁራት ኤትራውያን

1. አዛ ጽሕፍቲ አዚአ አብ ሓቅታትን አራ ታሪዝን በምምርኳስ አንዳሲ አበርክቶ ራአሲ ወልደሚካአል ሰላሞን 'ጉሚዳ' ንባህርያዊ ፍልቀት ሃገርነት አርትራ ከተረጋማጽ አትህቅን ከተሰንደት ናይ ታሪክ መጽሐፍ አይ። ስለ ከኾነት ድማ በዛሪባ ናይ መበል 19 ክናል ዘመን ታሪኽ ሃገርና ኪመራሙሩን ኪፈልጡን ንዝደልዮ ማዳሳት ወላቀ ሰባትን ናይ ምርምር ትካላትን ነዛ ከአቶ ይስሓች ዮሴፍ ከተደርስት መጽሐፍ አብ ቀዳማይ ደረጃ ስሪያም ከንገቡዮን መስክ ምርምር ከዘውትርዮን አትጠቅም ጽሕፍቲ ኢይ። ይካተር ክፍስ ተገለይ

ዶክተር ክፍለ ተገለይ ሀ.ግ.ደ.ፍ አስመራ

Enterprise Development Specialist

2. ደራሲ መምህር ይስሓች ዮሴፍ ብፍላይ አብ ታሪኸ ኤርትራ ዘለም ወፋይ ተገኝስነት ነዘ. ኤርትራዊ ታሪኸ አዘ. ንምድላው አብቂሪዎ አለ»። አዘ. መጽሓፍ አዘ. ኤርትራዊ ሓርበኛነት ራንሲ ወልደሚካኤል ስለ»ምን (ንሚን) ብብራህ ዘዘንት ስለዝኾነ ዓቢ ሃገራዊ ኦርናኤዴ ኦደ።

መምሀር(ኣባ) ተወልደብርሃን ዓምደመስቀል ኣብ ኤርትራ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተክርስቲያን ሐሳፊ ኖይ ታሪኽን ምዕቃብ መጻሕፍቲ ቅርሳ ቅርስን

- ምስጋና ነቢ መጽሐፍ ነቢ ንምሕታም ላዕልን ታሕትን ከብል ስለ-ሽ :-1. ተጋ/ድረ-ትን ሃይለመለኩት መዝክራት ራንሲ ሃይለመለኩት ስለ ዝሃቡን አቶ ብርሃን ራ,ታውራር ማዕስ» ሓደሓደ ሰንዳትን ስአልን ብምብርካት ስለ አተ-አባቡሩንን ዘታባብውንን 3. ንቤት ትምህርቲ ከምፒተር (ኢስት) ICET ኮቲ በኢድ አተዳሕሬ ረቂቅ በውሕልነት በከምፒዮተር ስለ ዝፄሓፊሊይ። 1194,8 8-071 4. ሀ. ንዶ/ር ክፍለ ተገባይ አብ ሀ.ግ.ደ.ፍ. አስመራ ስ. ፲ሬጣምህር (አባ) ተወልደብርሃን ዓምደመስቀል አብ አርትራ አርቶዶክስ ቤተ-ክርስቲያን ናይ ምዕቃብ ታሪሽን መጿክፍትን ቅርጻ ቅርጽን ሓላፊ ስ. ዶ/ር ገብረብርሃን ውቒባገር አብ ዩኒቨርሲቲ አስመራ ስታ-ፍልጠት ክላጅ ዲን መ.አቶ ተሽስተ ሃብቱ አብ ዩኒቨርሲቲ አስመራ መምህር ቀረጃ መማህር ታሪዝ ሰ. አቶ ህይሉ ንጉስ Walta Pvt. Ltd. Co., Asmara በ. ላጥ ሃይሉ ንጉብ Walta Pvt. Ltd. Co., Asmara አቲ መጽሓፍ በከምፒተር ተጻሐፉ ምስ ተዳለወ ብምንባብን ርአይቶታትን ሓደ ሓደ እርማትን ብምልጋስ ስስ ዘተባብዕንን እተደጋባሩንን እናአመስገንኩ፣ ስብ ውዕለተይ ምኚኖም ይስሓቅ ዮሴፍ 3. mm UC ይስሓች ዮሴፍ ንብሥሓት ኤርትራውያን ባትምሀርቲ ከሶስትሶም ዘዕበዩን፣ ብዝሉ ዝባላ ንኡዳት መጻአፍቲ ብቋንቋ ትግርኛ ጽሐፎም ዘበርኩተን ሀርኩት ዜ.? ምዃኖም አቶም በኩላት ተመሃሮኦም ዝንበርናን መጻሕፍት፤ ተቋንቋ ትግርና ጽሐፎም ሀበርኩትን ሀርኩት ዚጋ ምዃናም አቶም በከሓት ተመሃርአም ህክርናን ከምሌ ውን መጻሕፍቶም ሀንብብናን ንፈልጦ ኢዴ ሕጂ ድማ አዛ አዚያ አገዳሲት ከኾነት አምቢ ያለ ...መልዱ አተባህለት መጽሓፍ ንአንበብቲ አችሪበም አሰው። ታሪሽ ራንሲ መልደሚክኤል ስለቀማ (ገ-ሚዳ) አብ መስል 19 ክፍብ ከመን አተፈጸመ አዝዬ አገዳሲ ኤርትራዊ ታሪሽ ምዃኑ አየጠራጥርን። በዚ ድማ ትሕዝቶ አዛ መጽሓፍ እዚአ ሓይ ክፋል ታሪሽ መርቆፍን መንታትናን (ተሪክ ኦሮአሪ) በዚ ድግ ትሕዝቶ አዛ መጽሓፍ አዚአ ሓደ ክፋል ታሪኸ መበቆልናን መንነትናን (ታሪኸ ኤርትራ) ስለ ከኸ በኸለ-ም ግቶሳት ክንበብ ከለዎ ኢዩ። አዛ መጽሓፍ ብኣንበብቲ ተቒባልኑት ክትረክብ ዘለሚ ተሰፋ 8.07 AOA 2.8-11 ዶ/ር ገብረብርሃን ውቒባዝገ. ስነ ፍልጠት ኮስጅ ዩኒቨርስቲ ኣስመራ
  - 4. አዛ አምቢ-ያስ ወልዱ.... ታሪኸ ራኣሲ ወልደሚካኤል ሰሎምን በዝብል ርእሲ ብአቶ ይስሓች ዮሴፍ አተዳሕሬት መጽሓፍ አዚኣ አንቢበይቱ አባዳሲት ክፍና ከአ ሪኪቢያቱ ብርግጽ ብዝመን መማዘላቲ ዋልያን ንታሪኸን መካባብሮን ባህልን ማሕበረ-ሰባት ዘመልክተ ዲዮሎ ጽሑፋት ከም-በፈረደ ዘይኬዲድ ዩ. አንተኘን ግና አቶም ጽሑፋት አተኦቶም ኣብ መንፈሰምን አቶራር-በአምን አተመሰረተ ክልተ ጸግማት ከም ካክርም ንዕዘብቱ አቲ ቀዳማይ ጸገም አቲ ጽሑፋት በመንፈስን አተፋሳስባን መግዛአታዊ ስርዓት ይቸርብ ባምንሳራ አቲ ክልኣይ ጸገም ክኣ ብናይ ባዕዲ ቋንቋታት ይጸሓፍ ስለ ዝነበረ መብዛስትት ክፋል ወዲ

ሃገር ከዋቀመሉ ፍይ ዘይምኸአል ጸግማት ነይሩ. ኢዬ። አብዚ አዋንጊዜ ግን ነዚ አብ ሳዕሲ አተጠችስ ጸግማት ንምፍዃስ ብኸም በዓል አቶ ይስፋቅ ዮሴዴን ካልአቶ መሆሉአም ዝውብድ ዘስቀ ስነ ጽሐፋዊ ተበግሶታት አዝዶ ዘተባብሪ ምዃት ግሁድ የ#

ተጠግሶታተ አዝዬ ዙተባለው ም ጊኑ ግሁድ የደ አምባአር አዛ አብ ላዕሲ ተጠቺሳ ዘላ መጽሓፍ ውን ቀዳሚይ ሓይሎይ ዙፋል ሀዝቢ ኢትራ ብዝርድአ ቋንቋ በማቅረብ፣ ኬአትይ ንምግናስ ታሪሽ ኬርትራ አብርኩ ስላ ዘለዋ፣ ሳልላይ «ታሪዥ ዘይተዳሕፈሉ አም॥ር ታሪሽ ዘይባሉ ሀዝቡ የሶን» ካብ ዝብል ቢዲ በምኅሊነት ጎቲ አብ ምህሳት ቀራቡ ወይ ውን ሃሲሱ ከክቢ ነስ አር አብ ማካትአኸኸብ ምጥያስን ናዝ ላድሽን መጽእን ወለዶታት ናይ ምትሕልላፋ ተዝግሉ በምውሳድ፣ ራ-በዓይ አቲ ከነሳ አጂ አብ ውሐድ ጽሐፋት ተመግቢቡ ዝክቢ ታሪሽ ተጠርኒቶን ማዕቢሉን ከም ዝቸርብ ብምግብር፣ ሐመጃይ አብ ታሪሽ ሃርሮ የዝዛይ ዕሙች ዝብላ ናይ ታሪሽ ምርምር ከም መጠቢሲ ስላ ዘንዳንል፣ ከምሎ ውን ካብ ተም ቅድግ አጂ ዝቸሪቡ ተመሳስልቲ ጽሐፋት ብዝላሽን ልዜብ ልሙድን ትግሮና ስላ ሀቅረቡዋ አቶ ይስላቅ የሲና ከመልስድም ተበግሶን ዝግበርም ጽዕርን ከድታጅን ከመሳዮን ይባብአም።

መም. ተኸስተ ሃብቱ አብ ዩኒቨርሲቲ አስመራ 00990C 2.671

ዘስ። ዋልመትን ስስዐን ምትላልን ካብ መሳፍንቲ ገዛአቲ ትግራይ ዝተወርስ ምኺኑ ተረጋግጽልካ። እዜ ዋልመትን ስስዐን ድማ ናይ አቦታቶምን አባሓንታቶምን ምኺኑ ትሮጻእ። ሓርበኝነትን ተወፋይነትን ቅንልናን ግርሀነት መሳፍንቲ ሀዝቢ ኤርትራ አተረጋግጽ አገዳቢት መጽሓፍ አብ ርአሲ ምኺና፣ ንታሪክ ተመራመርቲ ብርያም አልዒሎም ብዛዕባ ታሪኽ ሃዝሮም ብዕምፋት ንሽጽእሱ መዛሻሽርን መተባብዕን፣ ንመጻኢ ወለዶ ድማ ከም መወክሲት ክይና ከተገልግል ስለ ኢትፕስል ሃገራዊ አብርኩቶ ዘለዋ መጽሓፍ አይግ

ሃይሉ· ንን·ሰ Walta Pvt. Ltd. Co., Asmara ምንጪ#

ነዚ መጽሓፍ'ዚ ኣጠራቒመ ንምጽሓፍ ወይ ከኣ ከም መስረተ ተበግሶ በምዝውታር እተደገፍኩሎም፣

- 1. ዛንታ ሃዘጋን ጸዓዘጋን ብፕሮፌሶር ዮሃንስ ኮልመዲን 1912
- 2. ዲኒ ዳል ማረብ (መረብ-ምላሽ) ብሓለቻ ሽሕ ሩፊሎ ፐሪኒ ንገዛአ ርእሱ ገብረንጉስ ኢሉ ዝጸው ትርጉም ነፍስሄር ይታውራሪ ማዕሎ ወልደ ሚካኤል። DI QUA DAL' MAREB RUFFILLO PERINI 1905
- 3. ኪኖ ደል ኤሪትረያ 1952 ችስፐ ፑልሲ CHI E?? DELL'ERITREA GIUSEPPE PUGLISI 1952 4. መዝከር ታሪክ ህይወት ራአስ. ሃይስመስኮት ወልደሚ
- ካኤል
- 5. ክአጼ ቴድሮስ እስከ ዓጼ ሃይስስሳሴ 98 6. ዓሔ ምነሊክ ጳውለ•ስ ኞኞ ገጽ 219 7. ዓጼ ምነሊክና የኢትዮጵያ ኣንድነት ገጽ 370
- thased outes
- ተክስጹድዋ መሆራያ 8. ዓጼ ዮዛንስና የኢትዮጵያ ኣንድነት ገጽ 314-318 9. መምሀር (አባ) ተወልደብርሃን ዓምደመስቀል ብቻል 10. ከቡር ደጃዝማች ገብረዮሃንስ ተስፋማርያም ብቻል 11. ሃ.ኃይ ኢርሊክ

HAGGAI ERLICH

- RAS ALULA A POLITICAL BIOGRAPHY ETHIOPIA & ERITREA 1875-1897
- 12. እተፈላለዶ ተረክቲ አል ታሪክ ኤርትራው.ዮን

20144 865

መአተዊ

<u>እቶም ክልተ እምባታት።</u>

ደጃዝጣች ሃይሉ ተወልደመድህን በዓል ጸዓዘጋ ካብ ዓዲ ደግዝማቲ ክኾኦ ከለው ራእሲ ወልደሚካኤል ከአ ካብ አንዳ ዓዲ ከንቲባ ዘርአይ ወዲ ከንቲባ ገደደ በዓል ሃዘጋ ኢዮም፣ ከንቲባ ገደደ አርባሪተ አወቶት

ም። በንቲባ ገድድ አርባው 1.ከንቲባ ከሙይ፣ 2.ከንቲባ ቀለተ፣ 3.ከንቲባ ሃይለሚካኤል፣ 4.ባሕሬ ነጋሲ ንብራት

አተባህለ ወለዱ።

ወልደሚካኤል ኢዮም።

ደጃዝማች ሃይሉ ተወልደ መድህን ኮን ራእስ. ወልደ ሚካኤል ሰሎሞን ሀይወቶም ምሎች ውልቃዊ ሥልጣኖም በምድልዳል ሓርነት ኤርትራ ንምርግጋጽ አተቻለሱን ዝረሃጹን መስዋእቲ ዝኸራሱን ቀዳሞት አተቻስሱን ዝረሃጹን መስዋእቲ ዝኸፈሱን ቀዳሞት ሐርበኛታት ሐርታት ምንባርም አተረጋገጽ ኢየዳ አንተዥ ግን ክልቲአም ካብ ሐዲ ኦስ አተወልዱ ቤተ ሰብን ደቂ ሐንቲ ኤርትራን ክንስም፣ በቲ ሽው ዝንበረ መስፍናዊ ስርዓት ተዓብሲሌም ባሉንንታዊ ውድድር ሓድሕጓዊ ማድትን መሪር ውግእን እናሬጠሩ ብሱልን ብዥፅን አዋን ምሕምሻሾም ክይኣክል በባዕዳዊ ማሕለኻታት እናተሓስኸ ኪዋለሙን ኪጠላሰሙን ይርላጅ ነበሩ።

አብነቲ: ብወርሔ, የካቲትን መጋቢትን 1876 አብ ጉራሪን ከባቢ ቀይሕ ኮርን አተፈጸመ መሪር ውግአ ሰራዊት ግብጺ ምስ ተደፍኤ፤ ራእሲ ወልደሚካኤል

11 መ፝ቒድም

እዚ መጽሓፍ ዛ በ1957 ዓ.ም. ተጀሚሩ ድሕሪ በሁት ፅንቅፋታት በ1959 ዓ.ም ምስ ተወድአ፣ መሕተሚሉ ከሽውን ገንዘብን ፍቓድን ንምርካብ መዋጻደርቲ ዘይብሉ ዲድ ምንሳአ አኒ አንተ ተሽፈሎ፣ በቲ ሕሰም አዋን ቲ ቋንቋታት ትግሮናን ዓረብን ተራፎም በአምሐርኛ ኪተክሎ ባንዴራ ኤርትራ ወረዳ፣ ንርእሱ ቲ መንግስቲ ኤርትራ ዝባለል ፈሪሱ ዲዮ እናተባሀለ፣ ሀዝቢ ኤርትራ በፍላይ ክ ምሁራትን ንቘሓትን መንእስደትን ተመሃሮን ብዘይተመርነራ ሕቡአ ሐርንታዊ ምንቅስቻሳት እናተራኸቡ ብስሃሮን ስግአትን ኒክን ይርበሹ ስለ ከክፍቶ፤ አቲ ጽሑፍ ክልአ ትርጉም መሲፋ ተንዲጉ ከባቅዕ ወዲቃዊ ጸግግት ፈጠሩ ተዓጅላፍ ምስ 83 d. 11975 9.90. ብተፊትሽ ካብ ገዛይ ተመንኪው ምሳይ ተኣሲሩ ጠፊት ነበረ።

ከምብሓድሽ ዝሪኸብኩዎ ተረፍ መዘክራት አጠራቒመ ከምብሓድሽ ዝሪሽብኬም ተረፍ መዝከራት አጠራጅው ምስ ጸሓፍኬዎ ከአ ብ1987 ዓ.ም መዝከሮታትይን ድርስታተይን ተዘሚነቱ ግርደም ግንቢ ኪአየርን ኪበታተንን ከሎ፣ ብፍሳይ አቢ ጽሑፍ፣ዛ «ሀ.ዓ. ሓ.አ. ንጸረ ሓድነት ኢትዮጵያ ዘከውትሮ ዘሎ ፈጠራን ፈላስይ ርአይቶን ኢቶ ተዊሊ ጠራሉ ንይሩ። ዕድል ኪይኑ ሓደ ቀዳማይ ቅዳሕ አብ ንዛይ ስስ አተረኘብ አንሆ ከይሞተ ተረኚቡ።

እዚ መጽሓፍ ኪ አብ ልዕሲ ራእሲ ወልደሚካኤ ስሎሞን አተፈጸሙ ከአደታትን ዋልሙት ማሕላታትን ወራራትን ዘርዚሩ ነቲ ቅድሚ 100 ዓመት አተጀመረ ገድሲ ሓርንት ኤርትራ ዘውስአ ኢዩ።

ብዝተረል ምሁራትን ፈላጣት ደረስትን ኤርትራውያን አስራሐምን ብዝዶች አብሪሆምን ክም ዘቅርቡም ዘስዲ አምንትን ተስፋን ዓቢ ምዃኑ እናገለጽኩ፣ ንዥሎም ብሓሳብን ምትብላን ክባራትውኒ ኤመስግን። ዘለቀኒ

ይስሓቅ ዮሴፍ

10 ደጃዝግዥ ከነበሩ እንግድየም ጸጊኖም ብርክም እደልጿሉም ፋይሎም ምእንቲ ከጠንከሩ ካብ ግብጸ ውኖንን ኢትዮጵያውያንን (ደጓው) ብረት እናሳስቡ ክድሲ ከሎ ውን ብወርቆም እናጓደጉ አብ ምእካብ ስልው፣ ቡቲ ፋደ ወገን ክአ ደጃዝግዥ ሃይሉ ምስ ደጓው ፖስተቲካዊ ውዑላትን ስምምዓትን እናገቡሩ ብዓይኒ ውድድር ጉራይ ንዝበጋ ከምበርክዥ ህርድግ ይብስ-

10

አዞም ክልተ ኣሕዋት መሳፍንቲ ኤርትራ ብውዲት ተጣሊሞም በማሕሳታት ተታሊሰማ አብ መራንጠራ እናኦተዉ እናወደቒ እናተንስኩ ሐርበኝዊ ቃልሰም ዘክዮቶ፣ ግናሽ ዋሳ ንዳደ ጊዜ'ኳ ክልቲአም ዘይተ ጠርነፉ ብምንባርም ክልተ አምባታት ኤርትራ ኢልካ ኪ ተቀሱ ይክአል።

አብ'ዛ, መጽሓፍ'ዛ, ዛንታ ራኣሲ ወልደሚካኤል (ጉሚቶ) ዋራይ ኢዩ ተዘርዚሩ ዘለቀ። ታሪኽ ደጃ/ ሃደሉ አባ ጋሳ ግን አብ ካልአ መጽሓፍ ንቢይኑ ተናልዩ አሰ~#

> ይስሓቅ ዮሴፍ @C.h. 15 1997

ምዕራፍ 1 አበ,29ሳን ሪብዮትን ሹመት ሰብ ሃዘጋ

አቶም በቲ: ክም ሰንስስት ተታሓሐሁ ካብ ወላዲ ናብ ውሉድ በለበዋን ብሓይልን እናተደገፌ ዝመሓላስፍ ዝክበረ መስፍናዊ ሹመት ስብ ሃዚጋ

1. ካብ ሃዘን ሓሊፉ ሹመት ሚናበ ዘርአይን ከባቢኡን እናዓብለለ 2. ሓንሳእ ሓንሳእ ከአ ሹመት መረብ ምላሽ

ንምምባዋ እናተዋናጨራ መስረተ-ሀንጽኡ ክደልድል ክሎ፣ ኣብ'ዚ ቃልስታት'ዚ ብምስታፍ ዝስርው ዝክቡ ባሕሪ አጋሲታትን ከንቲባታትን ዛኪጋ በኩሓት ኢዮም። ካብ ዞም ዓሌት እዚአም

1. ከንቲባ ተስፋ ወዲ ባሕሪ ነጋሲ ገብራት

2. በንቲባ በርአይ ወዲ ባሕሪ አጋሲ ንብራት ሉ ክልተ-አሕዋት ፍለጣት ነበሩ። ንርእስም ነም ክልተ በርቱዓት አሕዋት በወለዱ ባሕሪ-24-000-አቶም ነበም ከልት በርቂዓት አሕዋት ነውስዱ ባሕሪ ነጋሲ ንብራት ዝገደፍዎ ታሪኸ ውን 1.ብመስፍናዊ-ሕልኸልኸ ዚወራረስ ሥልጣናዊ ፍቅሪ

2 ብዛገራዊ ወኒ አተደፋፍኤ 3 ወዲ ሓወ ቦይ ክይበልጸኔ ወይ ክይጸቅጠኒ ብቢብል ኒሕ ዝማዕበለ ቃልስታትን ብድሆታትን እናሬንጠሰ ዝመሓላለፍ ዝነበረ ምንባሩ ቢዝክር ኢይ።

ድሕሪ ባሕሪ ነጋሚ የብራት ኢቶም ቦኸሪ ወዶም ማለት ተስፉ ንአብአም ተኪአም ዓራት ነበጋ ተረኪቦም ይሰርው ነበሩ። አይተ የብሪ ክርስቶስ ሹም ንልንል ደቀ ተሸም ከአ «አካ አኖ» በሃላይን አቦ ብዙ-አትን ነበሩ እም በዓብላሲ ነፍሔ ተደፋፌአም «እስኪ አንታይ ክም ዝብል ክርእዮ ኢኖ» ብማለት «አይልየካ ስለ ዘለ-ኹ

14 ተበግሶ ደቀ ተሽም።

በቲ ቀደም ዘመን አዚ አብ ከባቢ አሥመራ ዘርስብ መሬት ደቀ-ተሽም ሓፈሻዊ መፍስጤኡ ንልንል ዘብል መጸውዒሎ ነበረ። ተሽታታሲ ወራራት ፋርኪ ኩ ቢዝቡ መለመሂሉ ዝር። ተ በታታቢ ወራራተ ቱርቢ ኮነ ግብጺ ወይ ጣልያን ከምሎ አውን እንባሊዝ አብ ንምንም ቀይሕ ባሕሪ ብፍላይ ከአ አብ ስምሃርን ደንከልን ቅድሚ ምቅልቃሉ ሹማምንቲ ምድሪ ባሕሪ ወይ ከአ መረብ ምላሽ ማስት ኤርትራ ተጠርኒፎም እናተጸዋውፁ ንዝመጽአም ጸላኢ መኪቶም እናተዋግኡ ይመልስዎ ነበሩ። ስሙር ግንባር ሹማምንቲ መረብ ምላሽ ፍሉዋን ምስኩርን አይ። ምላሽ ፍሉጥን ምስኩርን ኢዩ።

4. ጊዜ 4.ደ ወዲ መርኬዴዎስ አተባህስ ካብ 3ል ደጃዝማች ማሞ ጸዓዘጋ አተወልደ ትግራዋይ (ኢትዮጵያዊ) ነበረ ም ግብሪ ከጣራችምን ኪእክብን ኪወርርን ኢሉ ንጎልጎል ደቀ-ተሽም ኣተወ። ገስ ካብ ህዝቢ ጸዓዘጋ ግን «ወዲ 3ል ደጃዝማች ማሞ ኢዮ» ብማስት ተቸበልዎ አምበር «ኪጕድአና ኢዮ» ኣይበ ላን። 1.7:

ሀዝብ, ጎልጎል ደቀ-ተሽም ግን «ሃየ ሃየ ሀዝብ, ተበደለ። ሃገር በረሰ። ዋሪት ተወረረ፣ ዓድታት ተተኮስ፣ ሓመድ ምድሪ ዝዥነ ወታዛደር ሒዙ መጺአ ወዲ መርከድዎስ የዋፍኦ ኣሎ። ህዝቢ እንታይ ትጽበ ሐመድ ምድሪ ዝኘት ወታዛደር ሐሁ መዲሎ ወዲ መርስድዎስ የጥፍኦ አለ። ህዝቢ አንታይ ትጽብ አሎ"ቫ።» እናበሉ ንመላአ ህዝቢ መረብ ምላሽ ማላት ኤርትራ አንገሩ። በዚ መጽዋዕታነዚ ከኣ ዓቢ ዋዕላ ተግብሪ። ኣብነቲ አተግብረ ባይቶ ከኣ «በሉ ኩሳዕ አንታይ ንኘውን እና እንጽብ ከሎና። ንዋጋእ» በሌ ኣቶም ኣኸብኛታት። ነዚ ከኣ ግስሙር ቃል ተቸበልም። «ንዚ ስምረትና ዝጠስም ሀቢይ ይለድ» አለቀም ከኣ ተመሐሐሉ። ሽዑን ሽዑን ድማ ክተት ተባህለ እም

13

ናባይ ንጸዓዘጋ ምጻእ» ኢሎም ልኡኸ ንሃዘጋ ሰዲዶም ጸውውዎም# ከንቲባ ተሰፉ ከአ መጸዋዕታ አኸቢሮም ጸውውዎም። በንጉባ ተብሎ በላ መጸዋዕታ ለከቢሮም መጽሑዎም። ግናኸ አቲ አተጸው ዕሉ ምኸንደት ዘሓጉሳ ፋሳብ ወይ መልእኸቲ ወይ ከአ ሃገራዊ ትሕዝቶን ትአዛዝን አይረኸቡሉን። ስስቢ ከአ «ንዓይ ንተስፉ ብጢዋ ቅሚዋ ይጽውዒኒ። አካ ተስፉ» በማስት ዘንንም ስልስል እናአበሉ በቅሱም ተወጢሖም ንዓዶም ተመ ልሱ። በዚ ከም'ዚ ከአ አብ ልቦም ቅርሕንቲ ጸሓፉ።

በቢ ከም ቢ ስለ ዝኞሓሩ ከላ ነገር ደሰዳ አሞ ንሰምሃር ወሪዶም ምስ ዓዲ ናይብ ተራኺበም ብምዝ ርራብ ቃል ኪዳናዊ ምሕዝነት ተኸሉ። እንዳ ናይብ ከአ ካብ ግብጹ ወይ ቱርኪ አተገዝሉ በረትን ዋይትን ዋረ ቅርሽን ኣስኒኞም ኣፋነውዎም። በቲ ዝረኸቡዎ ቅርሺ ዝይዳ ብረትን ካልእ ኣጽዋርን ዓዲነም እናተሓገዙ ከኣ ብክሓት ሰዓብቲ ረኸርም ደለቱ(በርትዑ)። በብኞዱብ ሓይለቀም ደልደለ። ብፍላይ ምስ ዓዲ ደበኑ ብብሕቲ እናተራኸቡን እናተማኸሩን ከአ ውዲት ባቡሩ። ብታሕቲ ታሕቲ ክኣ ካብ ምልኪ ጸዓዘጋ ርሒቾም ፋኝኦ።

ታሕቲ ከኣ ካብ ምልኪ ጸንዘጋ ርሒቆም ፋንኦ። ብሓፍ ኢጋጣሚ አይተ ንብረክርስቶስ «መርዓ ንለይ ከንብር ኢየ አሞ ንሚስ ዝሽውን መዓርን ጠስምን ወርቅን አከቡላይ» ብማለት አንገሩ። ከንቲባ ተሳሱ ከኣ ምክንደት ረኸቦም «ብሓይሲ ተዓደሙኒ ማለት ናይ መን ንዕቀት አይ» አለም እናአረድኡ ከንቲባ ማሞን ከንቲባ ባድንን አተባሁሉ ክልተ ሹማት ጎልንል ደቀ ተሽም ሓቢሎም ምስአም ሰርዑ። በዚ ከኣ ምስ አይተ ካብረክርስቶስ ተፈኘኺሮም ወወገኖም ሐዝም ኣብ ዓዲ ሽማግስ ተዋግኡ። ኣብነቲ መግእ ከኣ ከንቲባ ተስፉ ተዓመቱ። ካብነዚ ዕለት ዝ. ጀሚሮም ከኣ ከንቲባ ተስፉ ሐፍ ካብ ተም በስም «ሹመት አርባዕተ» ቢናስጡ መኪንንቲ ወይ ከአ ሹማት ንልንል ደቀ ተሽም ኮይኖም ኣብ ዛዘጋ ኮፍ ኢሎም ሰርዑ። ሰርዑ ማስት ብሕግን ስርዓትን መርሐ ወይ ከአ አማሓደሩ ማለት ኢዩ።

1. ብክንቲባ ባድን ዝምራሕ ሀዝቢ እንዳ ንብረክር 1. ብክንቲባ ባድን ገምራት ህዝቢ አንዳ ንብረክር ሰቶስ ዝሓዝ 2. ብክንቲባ ተሰፉ ዝምራት ህዝቢ ሚናበ ክርአይ 3. ብክልአት ሹማት መረብ ምሳሽ ዝምራት ክፍሊ ኮይኖም አብ ስለስተ ተሰሪያም ተሰለፉ። አቲ መግአ አብ ዓሻ ስልንል ተገብረ። አብነቲ መግለ ክለ መጀመሪያ ባዕሱ ወዲ መርኬዲምስ ተሰለው ወደኞ። ጽረሑ ከአ በቲ ዝወረዶ መውጋአቲ ምቶ። ሰራዊቱ ከአ ዝመርሱ ስኢት ተባታተን። ንራሳ ወዲ መርኪዲምስ ከአ ዝዥብሮ አይረሽስን አም መጽወት አዛብአ ኮታ። ካቢ ከስተብሃሉ ሕላይ ዝድርሱ ሰብ ተማስን ድማ አዛብአ ኮሙ ..... ሐማሴን ድማ ወኻርያ ዓሻ ትልትል ጸጊብኪዶ ላጣሴን ድግ ወፕርያ 9ሽ ጎልጎል ጸጊብኪዶ አወ ጸጊብ ባድጎ ዝሓረዶ ከብድይ መላኡ ድግ ጎዶ ብስንይ ሓዲግ ብጋሴዶ እናበሉ ድጉዑቱ እዚ ክኦ ክም ደርፊ ተሰሚቶ ብክራራዊ ሀርመት እናተሰነዮ ከሳዕ ዘመን ራአሲ ወልደሚካኤል በዲሑ ምስ እዋኑ ብዝሰማኘዕ ግዋምን ዜግን እናተቸየረ ተደርፈቱ እቶም ወገን መርኪዴምስ ገዥኑ ሕዝናት ክኦ ቃንዳ አንተ ተወቅዕ አብ ሓማሴን ወዲ መርኪዴምስ በዓል በራድ ስስን ቃንዳ አንተ ተወቅዕ አብ አልማ መጺአካዶ ገብሪ ጉማ ቆድሚ አግሪ እንዲኽ ፈሰማ ፈትያ ደም ኪኦፅማ ይን ኪካም ይን ኪካም ይን አንተ ተወቅዕ አብ ጉሑጭን ማእምን አኪ መምጽኤት ተዊዓ ፈልያ ምግቡቶ አባጊያ ፈትያ ደም ኢሳሪካ

15

ታንኝ አንተ ተወቅዐ አብ ተኸላ በቀድኑ ቢዋጋአ ክም ዲበላ ታንኝ አንተ ተወቅዐ አብ ማይ ጽዕዳ ሽሾ በሬድ ከወጅቐ አብ ሚዳ ንፍተኽ ሰባር ቦሮኹዳ ታንኝ አንተ ተወቅዐ አብ ኮሽሪ ግዳይካ ግዥመር ክም ሳዕሪ ታንኝ አንተ ተወቅዐ አብ ደምበላስ ወዲ መርከዲምስ በዓል ደባስ ሕላል ከም አምሓራይ ዝዋጋአ አስመላሽ ታንኝ አንተ ተወቅዐ አብ ምስላስ አን ወብ ተጽጊዑ አብ ታመስ አንሪተካ ዝብል ብላዕ ብላዕ አያ ወብ ተጽጊዑ አብ ታመስ ንሰብ ኃንሪት ከይህስም ፌረስ አያ ወብ ተጽጊዑ አብ ታመስ ግዳይካ ዝብል ብላዕ ብላዕ አያ ወብ ተጽጊዑ አብ ታመስ ግዳይካ ዝብል ብደም ሃቦ አይተ ሰነ ዝብሃል ወይም ከም መጥለን ተዋድዶም ከም መጥለን ተዋድዶም

ስብማ ባመምም ብድሕሪ ቢ ከንቲባ ተስፉ ከንቲባ ባድን ከንቲባ በርአዴ (ሓው ከንቲባ ተስፉ) ከንቲባ ማም አርባዕቲአም ከም ዳደ ሰብ ክይኖም ንስለስተ ዓመታት ስርዑ። አቲ ሹመቶም ከአ ሹመት አርባዕተ ተባሂሉ ተጸውዕ።

18 <u>ከንቲባ ዘርአይ ተኣስሩ</u>

ካብ አመራጃ በምሃር ከሳዕ ጊንዳዕን ባሕረ ኣግሴንን አያክለቹ፣ በቀይሕ ባሕርን ወደባት ኤርትራን ስጊሩ በመራኸብ ቴርክን ግብጽን እናተዳንነ በነሕቲ በረትን መደራትን እናኸስቡ፣ አብ ሕርጊን ተቆ ሚለም ክለርው ከክሉ ሹም ሐምድ ናይብ ፋኒኖም ፍሩህ ከፍ። ሓምድ ናይብ ምስ ከንቲባ ተሰሩ ሓው ከንቲባ ክሪቲ ከክሉ የም ሐምድ ናይብ ፋኒኖም እስግ ክሪቲ ከክሉ የም ሐምድ ን ከብርም። ስለ ክ ከአ «ከንቲባ ተስፋ ብሓዎም ከንቲባ ክርአይ ተኣሲርም አለዉ» ከብል ወረ ምስ ስምው ጉሣድ። አክን ቲባ ክርአይ ክአ «ዓርክይ ኣሲሩሳይ» ኢስ-ም አልአ ምም'ም ሃገር ደብይምም። አብ ርአሲሉ ውን አቅዷ ሞም ክንቲባ ተስፋ ኣስቲሐው-ም ከክሩ ግንዘብ ምስ ምሲንና ስለ ዘይተመለስሎም ቅሐርም ነበሩ። ስለ ክ ከኣ-ትን ላቢአም ከም ከ ከስሪብ ደብዳቤ ናብ ከንቲባ ክርአይ ስአዥ። «ከም ከ ከስሪብ ደብዳቤ ናብ ከንቲባ ክርአይ ስአዥ። «ከም ስ ከስሪብ ደብዳቤ ናብ አሳኪም ምጽኡ። ኣን ከአ ከንዲ አቶም ምን ከጣዲ ወረታ ምስ አንቲ ክርማድ ውሐቶን ዓቀይቲ ተራይ ሲካም ምጽሎ። ኣን ከአ ከንዲ አቶም ምን ከማድ ስት ካቲ አብ ልዕሊያም አተላልሙ መጽመድ ይ ከርንድሳ አስት አርት አብ ስርት ጥራይ ሲካም ንፈል ሲራት ካ ነር አስት ውስት በስት ተራይ ሲካም ንፈል ሲርትይ ከት ነር አብ ለወረጉ እስት በላት ብዙ ከን አርኩበ» በማለት ውሐቶት ስባት ተራይ ሲካም እንዲስ

ሹም ሓምድ ናይብ ግን በብዝሕ ሚአትታት ዝፍቀድ ሰራዊት ሒዞም ነቲ ቦታ በወታሂደራት ክቢቦም፣ ዕርድታት ስራሉም ተጸበይምም። ከንቲባ ክርአይ ክአ አብነቲ እተወሰኑ ቦታ ምስ በጽሑ «አቢይ ድአ ደንጕዮም» ብግስት ሳዕልን ታሕትን ጠሙቲ። አብ መንጎ ክንቲባ ክርአይ ተኸቢበኩም ኢዥም ሰብኩም

17

ከንቲባ ዘርአይ ወዲ ባሕሪ ነጋሢ ንብራት በዓል ነዘጋ አባሓን ራእሲ ወልደሚካኤል ስሎሞን ግና ነቲ ሹመት አርባዕተ አትሕት አቢሎም ይርአይዎ ነበሩ። ስለ ዘ, ከአ እቶም ስለስተ ከንቲባታት «ከንቲባ ዘርአይ ንዓና ንዒቼ ነዚ ሹመት አርባዕተ ኣቋናጺብዎ» በማስት ቀሓሩ። ንከንቲባ ዘርአይ ከአ ኪጻረርዎምን ኪጻልእዎምን ጀመሩ። በዚ ዝኣክል ከንቲባ ዘርኣይን ከንቲባ ተስፉን ክልቲአም ደቂ ባሕሪ ነጋሢ ገብራት ስብ ነዘጋ አሕዋት ክንሱም ተጻልኡ።

ካብ ዛ አዋን ዛ ጀሚሩ ከአ ኣብ መንን ክንቲባ ዘርአይን ክንቲባ ተስፉን ውድድራዊ ጽልኢ ተራእየ። አቲ ኣብ መንን ራእሲ ወልደሚካኤን ክንቲባ ሃይሉን ዝርኤ ዝንበረ ጽልኢ እውን መበንሲኡ እዚ ነበረ። ክንቲባ ሃይሉ ወዲ ክንቲባ ተስፉ ኢዮም።

ድሕሪ ብዙሕ ዓመታት ግን ከንቲባ ዘርአይ በሓይሊ ዓብላሊ ኮኦ ሞ ንሓዎም ከንቲባ ተስፉ አሰር ዎም። ንምልእቲ ሚናበ ዘርአይ አብ ትሕቲ ምልኮም አኢትዮም ከኣ ሰርዑ። ብዙሕ ዓመታት ምስ ሓለፈ ድማ «ሕጅስ ተስፉ ሓወይ አሪጉ ኢዩ። ዝገብሮ የብሉን ኢሱም ፈትሕዎም።» ኑቲ «አምቢ ኣነ ዲየ ዓቢ። ሹመት ንዓይ ኢዩ ዝግባእ» ዝብል አምኑቶም ደርብዮም ሐራይ ሓወይ ብማለት ምልኪ ከንቲባ ዘርኣይ ሓዎም ተቸቢሎም በሰላም ነለሩ።

19

ክይትውጽው። ደም ከይትክծዉ። ተተላለዞ ዚብል ደሃይ ካብ ርሐ-ቅ ስምው።

ከንቲባ ዘርጓይ ግን «አነ ሓላይ» ኢሰ-ም አፍሬክሩ ብራቶም ክልዕሉ ፊንጠርጠር በሉ። አንተቸካ ግን ሓይ ዓስከር ሹም ሓምድ ናይብ አብ ቅድሚአም ተሓቢሉ የሬሔ ተድራራቡ ተኣስረሩ ብከንብረ ብአንታት ጊሩ ዓይኖም ግብ አቢሉ ወቅዖም። ሓንቲ ዓይኖም ሸው ስለ ከሬሰስት ክኣ ዓዊሎም ወደቼ። ክም ደኝግማች ሃይሉ ሓባል ክኣ ሓንቲ ዓይኖም ጠፊኣ ነቲ ዝተረፈ ሀይወቶም ወድአም። ሹም ሓምድ ክኣ ብጭክና ዘይኮነሳ ብኸብሪ ሒነም ኣብ ትሕቲ ፍሉይ ምልኮም ንንዊሕ አዋን ብማሕዌር አስርምም።

ከንቲባ ዘርአይ ተፊትሐ።

ዲያሎ ጊዜ ምስ ላለፈ ሹም ሓምድ ናይብ የከንቲባ በርአይ ክፈት አምም ደለዩ። ስስ ዛ ከ የከንቲባ በርአይ አዲዊያም «ስምው ከንቲባ በርአይ አካ ክፈን-አኩም ደልዩ አሎቹ። አንተኘካ ግን መፍት ኪኸም ካኸውን ቅርሺ ከትኩፍሉ ኢኸም። ከላዕ ነቲ የንዘብ ካብ ዓድኸም አተምጽአዎ ከአነ ከይተመለከኩም ስሊም ከም ከይትተርፉ ወድኸም ጽዊዕኩም ከም ትሕጃ አረክ ቦቲ። አቲ ዝድስ ገንዘብ ምስ ስአኸኩሙዎ ነቲ ከም ይሆ ከአዞ ወድኸም ክስደልኩም ኢያ» በልዎም።

ከንቲባ ክርአይ ክአ ነቢ ተስፋ ቢ ምስ ስምው «ሰሎምን ወደይ መፍትሕየይ ከኸውን ቅርሺ ክሳዕ በአከብ አብ ክንዳይ ክም ጅሆ ተታሔበካ ክትጻንሕ ምጽአኒ» ኢለማ ፍብ ሃበጋ ለኣኸ። ሰሎምን ወዲ ከንቲባ ክርአይ ኪኾኑ ክልው በቲ ዳደ ወገን ክአ አባ ንሚኝ ራአሲ ወልደሚክኤል ኢዮም።

ልጅ ሰሰቍምን ግን ኣብ ክንዲ ኣቦኦም ጅሆ ተታ፡ሒዞም ክጸንሑ ኣይደለዩን ም ዕጥይ-ምዋይ በሉ። አቶም ንአሽቶ ሓምም ልጅ ሃብተጽዮን ግን ኣብ ልዕሊ አቦአም ሕሴፍ ፍቅሪ ስለ በኦበሮም «ኣብ ክንዲ ኣቦይ ኣነ ጅሆ ተታሒዘ ክጸንሕ ፍቻደኛ ኢየ» ኢስ-ም ባዕ ሰ-ም ንሰምሃር ወሪዶም ንአንዳ ሹም ሓምድ ናይብ ኢዶም ሃቦ። ንአቦአም ኣፍቲሐም ከኣ ከም ጅሆ ተታ ሲዞም ተ ሐየሩ።

20

ከንቲባ ዘርአይ ድማ ሃዘጋ መጺአም ካብ ዓዶነበ ቅርሺ አዋጺአም እዋን ከየዋፍሉ ንዓዲ ናይብ ተመ ሲሰም አተሓተትም ቅርሺ ከፊለ-ም ንልጅ ሃብተጽዮን አፍቲሐም ተመልሱ

287 41.23 869 hcht. 833#

ከንቲባ ዘርጓይ ወዲ ባሕሪ ነጋሲ ንብራት ብሹም ሓምድ ናይብ ተአሲሮም ከለው አንዳ ንብረክርስቶስ አብ ሓምድ ናይብ ተአቢሮም በለው አንኝ ገብረክርስተስ አብ ጸዕዳ ክርስቲያን ብበዓል አይተ ሓንስ እናተመርሑ «ሎሚ ከንቲባ ዘርአይ ተአሲሮም ከለው ኢና ንሚናስ ዘርኣይ እንረኸቦም» ኢሎም በምሕሳብ ምስ ሰብ ጸዓ ዜጋን ካልአት ሰብ ጎልጎልን ውዲት ጌሮም ስባት እናስድው ሃዘጋ ኪወሩ ምድላው ገበሩ።

ሰብ ሃዘጋ ክኣ ካቢ ወረ ቢ ምስ ሰምዑ ብልጅ ሃብተጽዮን እናተመርሑ «ካቢ ውግአ ቢ በዓል ቆጽሲ ክይኖም ዝመርሑና ከንቲባ በርአዮሃንስ ወዲ ከንቲባ ዘሙይ ኢዮም» ኢስማም ብምምራጽ፣ ዕርዲ ስሪሐም ንወራር እንዳ ንብረ ክርስቶስ ኪምክቱ፡ ተጸበዩ። ንስራዊት ሚናበ ዘርአይ ድማ

ቀዳማይ በከንቲባ ዘርአሃንስ ዚምራሕ ካልአይ ብልጅ ሃብተጽዮን ዚምራሕ

ጌሮም ኣብ ክልተ ክሬልዎ። ኣብ ማይ ፋሎ ፍሉይ ስሙ ኣብ ኣጓዱ እተባህለ ቦታ ክኣ ውግእ ገጠሙ።

አብ ቲ ውግእ ከአ ከንቲባ ዘርአሃንስ ሞቱ እም ጻልዳ ክርስቲያን ተዓወቱ። እዚ እቲ በክንቲባ ዘርአሃንስ ዘምራሕ ክፍሊ ሰራዊት ሃዘጋ ምስ ተሳዕረ፣ እቲ ብልጅ መንሰጠ በማር በውድድ ጠራ ያጠ ጥወሪ፤ ሊቲ ዝልድ ያብተጽዮን ከምራሕ ዝክበራ ክልአይ ክፍሊ ግን አብ ድልዓል ክሳድ ዓሪቶ አስኪ ይምጽኡ እናበለ ይጽብ ክብሬ። ሰብ ጻዕዳ ክርስቲያን ግን እንታዕ ድኣ አብተቲ ቀዳማይ ተማወትና አምበር ሕጅስ ይኣዝስና ኢሎም ብአተዛዳድማ ዕቡያት ንዓዶም ተመልሱ።

ትብ'ቲ ብፍሱይ ስሙ አጓዱ ተባሂሉ ዝፍስጥ ቦታ ግይ ፋሎ አተፈጸመ ውግአ አቶም ብጅግንታም አተፈልጡ አስሳፊ የጊን አተባህሉ በዓል ጻዕዳ ክርስቲያን ተወጊኦም ወደቼ። ሽው ከአ ሞቲ። ከብ'ዚ ጊዜ'ኪ ጀሚሩ ጽልአ. ዛዜጋን እንዳ ገብረ ክርስቶስን እናተረረ ኮድ hen

506 h3tg 1164.8#

ከንቲባ በርአይ ካብ ቤት ማሕቡስ ሹም ሓምድ ናይብ ተፈቷቋም ዓዶም ምስ አተዉ፤ «ሃየ እስከ በሉ ከንታት ሃገር ባድሕረይ ከመይ ነበረ» በማለት ሓተቱ ባድሕሪአም ከከበረ ከንታት ምስ ተብለጸሎም ከአ ባሰብ ጳሪዓ ከርስቲያን ጉዛዮ። ስለ ዛ ከአ ንዊሕ ከይጸንሑ «አን ሓላይ ከተት» ኢሎም ተበጊሶም ንጻራት ከርስ ቲያን ብለይቲ ከበቡም።

በዚ አዋን ዛ. ሹም አሕዋት ሰብ ጸዕዳ ክርስቲያን አይተ ባርያኡ ወዲ ከንቲባ ባድን ነበሩ። ግናኽ በዚ አጋጣሚ ግዜ ዛ. «ዒሪ ሃገር ሰላም አይ ዘለ»» በማለት ዓዲ ባዲፎም ባይሸም ነበሩ።

አቶም ወዲ ሓወቦአም አይተ ሓሳስ ግን አብ ውግአ ግይ–ፋሎ ብመራሕነት ውዒሎም ከስሶም ከሉ ነገር ከይፌስጡ አብ አዳራሾም ደቂሶም ነበሩ። አብ ንአዶም ደቂሶም ከለዉ ከኣ «ዓድና ብሰራዊት ከንቲባ

22

ዘርኣይ ተኽቢባ ኣላ» ዝብል አውያት እተሓወሶ ድምጺ ስምዑ። ስለ'ዚ ከአ ብድድ ኢሎም ዓጢቆም ብም 0-875

> 22 470 ኣን ኣባ ጠንቅስ አጆኻ ጎቦዝ

ኢሎም እናሬክሩ ሀዝቢ ዓዶም መሪሐም ውግአ ገጠሙ። አቲ ውግአ ኣዝዶ ነሃሪ። ሰብ ሃዘጋ ክኣ አተደፍኡ መሲልምም ኣዝሓጡ። ሰብ ጻዕዳ ክርስቲያን ክኣ ደድሕ ሪአም እናሰዓቡ አርሓቅዎም።

እንተኾነ ግን ከንቲባ ዘርአይ ብነድሪ አዝዮም ንሂሮም ነበሩ እሞ ንሰራዊቶም ክም ብሓድሽ ሰሪፆም ዓ ዲ አውሊያ ኣብ እተባህለ ቦታ ዛርጦናይ መጺአም ንሰብ ጻፅዳ ክርስቲያን ገጠሙሎም። እንተኾነ ግን አብ·ዚ አውን በርበሚታን በበመጣማን። ለተተከረ ነገ ላዝ ኪ መግእ ኪ አውን ሰብ ሃዘጋ ተሳዕሩ አሞ አቲ ሒዙዎም በነበረ ነድሪ-ናህሪ ገዲፉዎም በሓሱ። በፍ ኢሎም ከአ hh ማስት ወዲ ከንቲባ ተስፉ ልጅ ስርጹ አተባህሉ ምተ።

ዓወት ከንቲባ ዘርአይ።

ብድሕሪ ጊ ስድራ አይተ ሓንስ ማስት እንዳ ገብረክርስ ትስ «ከንቲባ ክርአይ ከም ብሓድሽ ስራዊቶም ስሪያም ወይ ከአ ወዲበም በረትን አፍራስን ወሳሲክም ኪዝም ቱናን ከተፍኡናን ኢዮም» ኢስ-ም ፌርሁ። ስለ 11. ከአ ነት ነገር ባዕልና ንጀምሮ ኢስ-ም ፌርሁ። ስለ 11. ከአ ንቲ ነገር ባውሉን እዲምር ሊሰም ሳጠሮ። በምግቢ በላ በት «ከንቲባ ክርአይ ክይደልደሉ ክስዉ ንፑሳቦመም ነተ፤ ነገር መጀመሪ ወይ መንዝሃሪ ኪሽውን ይኸአል አይ አለም ባምግኘት ክአ «ስምዑ ክንቲባ ክርአይ። ንሕና ካብ ለ•ሚ ካብ ጽባሕ ውግአ ክሬትትኩም ክይትተውበኩና ንመራጠር ኢና። ስለ 11. ካቢ ውስስካት ምእንቲ ኪ ኩንና

ነቶም ንእሽቶ ወድኸም ልጅ ሃብተጽዮን ጅሆ ክንሕዞም አረክቡና» በልዎም።

አይተ ሓንስ ኮን ኩለ•ም ዓበይቲ ሰብ ጻዕዓ አይ-ተ ሓንስ ኮን ኬላංም ዓበይቲ ሰብ ጻዕዳ ከርስቲያን ከም'ቢ አተጠቅስ መልእኸቲ ቅድሚ ምትሕ ልላፎም «ከንቲባ ክርአይ ንልጅ ሃብተጽዮን ወዶም በኩሕ ዘፍቅርምም ስስ ግኾኑ ብአና ጅሆ ተታተፈነም ክጽንሑ አይክፈቅዱን ኢዮም» ዝብል ውሱን ግምት አጽኒየም አሚኖም ነበሩ። በዚ ከም'ቢ ከአ አይተ ሓንስ ነቢ ሓሳብ'ቢ ብግሁድ ምስ ህዝቢ ዓዶም ብዝረባ 768.9 #

ከንቲባ ዘርኣይ ያና ደልዲሰ-ም አየጣጥሑን ነበሩ ንሃብተጽዮን ወዶም ጅሆ ኪት-ሐዙ ወይ አሕሲፎም ኪሀቡ ከኣ ሕልንኦም ዝሬችዶ ኣይነበረን። ስለ ኪ ከኣ «ስምዑ እንተ ደለኸም ኣቲ ዓቢ ወደይ ሰሎምን ጅሆ ከትሕዝም ከሀበኩም። እዚ አውን ንስኹም ሓደ ኣኑ ጅሆ ከሕዝ ሰብ ቅድር ሰሎሞን አንተ ሃብኩሙኒ ኣይ ዝፍጸም። ብዝተረፈ ግን ሃብተጽዮን ንእሽቶ ኣብ ርእሲ ምዃጐ ሕንቁቅ ኢቶ።» ኢሰංም መስሰ-ሰ-ም።

አይተ ሓነስ ግን በሓይለංም ተአማሚኖም አብ ርአሲ ምንባሮም ከንቲባ ዘርአይ ንውግአ ዘይተዳስዉ ምንባሮም ኣረ.22,8ም ስስ ዝንበሩ፡ «ንሕና ልጅ ሃብተ ጽዮን ወድኸም ኢና እንደሊ። ንስኸም ጅሆ አትሕዝዎ ከኣ ካብ ስድራ ቤትና ኣይንሀበኩምን ኢና» በልዎም።

- በዘ, ከአ ከንቲባ ዘርአይ ሓረጃ። «ሃብተጽዮን ወደይ ጅሆ ካብ ዘትሕዝ ሞት ይሕሸኒ። አዚ አይተ ሓንስ ኢልዎ ዘሎ ከአ ዓቢ ንዕቀት ኢዩ።» ድግ በሉ።

ሽዑ ኢይተ ሓንስ በታህዋሽ «በል ዕጠኞ አመጽአካ አሎዥ» ኢሎም ምሱአ እንዳ ገብረክርስ ቶስን ጻዕዳ ክርስቲያንን ካልአት ሰዓብቶምን አዕጢኞም 1-070-#

ከንቲባ ክርአይ ክአ ዝሓዙ ሲዞም «እነ ሓላይ ምት ከዳኒ። እጆካ ነበነ» ኢለ-ም እናራክሩ ሰዓዲ ይዕ ቆብ ኣቢለ-ም ንማይ በላ ተዓጢኞም ኑቲ ዝመጽአ ከክቢ ሰራዊት ኣይተ ሓንስ ኣማዕድዮም ረአይም። ተተ ከሚያ እጅላ ዝጠን ኢሰማ አፍሪክሩ ብዓዲ ይዕ ቆብ አቢሎም ንማይ በላ ተዓጢኞም ካቲ ከመጽአ ከክሬ ሰራዊት አይተ ተነስ አማዕድዮም ሬአይም በባም ጉዋዬ «ዋይ ድአ ሸአያ ሰጫ መዓልቲ ተነስ ከክአል አይመስልን ከሎም ከአ በሉ። በቢ ከም ከ በበላ ምሽንደት ከአ ጊዜ ንምውሳድን ዝደዳ ንምድላውን ምአንቲ ኪሽአሉ «ሐጂ ንግሆ አይ ዘሎ አሞ ውግእና ንምሽት ንግበሮ» ኢሰም ናብ አይተ ተነስ ለአዥ።

24

በዚ ከምዝነዝ ከአ አቲ ውግአ ጸሓይ ዕርብ ከትግል ከላ ትብ ዓዲ መርዓዊ ተጀመረ። ከምነቲ አተራርሀ ዘይኮን ከአ ከንቲባ በርአይ ተዓውነ። «አንታ አታ ንዓይ በበልኩዋ ስዕረትሲ ናቲ አምበር ኮንት» ከአ በሉ። አብነቲ ውግእ

- 1. አይተ ሓነስ ምስ ወዶም አይተ ወልደኪዳን 2. አይተ ባርያኡ ወዲ ከንቲባ ባድን 3. አይተ እሴት ወዲ ከንቲባ ባድን

- 4. ከንቲባ ዘን ወዲ ከንቲባ ተኸላት ዓደይጠበ 5. ከንቲባ መስመር ወዲ ከንቲባ ወልዳት
- 988.00
- 6. ከንቲባ ሕድሩ ወዲ ከንቲባ ወልዳት

ሃዲሞም ተበታተኍ። ከንቲባ ሽላንድስ ወዲ ከንቲባ ሃዲሞም ተበታተት። ከንቲባ ሽሳንድስ ወዲ ከንቲባ ከንፉት ግን ኪሃድሙ ከሰው ሓደ ወዲ ሃዘጋ ረአዮም አሞ «እኔ ከንቲባ ዘርአሃንስ» እናበስ ጠሚቱ ካብ ፈረሰም በጥይት ቆሲቡ አውደጅም። ከንቲባ ዘርአሃንስ አብ ውግአ ማይ ፋሎ ማስት አንዱ አብ አተባህስ ቦታ አብ ስተባበረ ውግአ ዝሞቱ በንል ቆጽሲ ሃዘጋ ገነንበሩ እዮም። አብ ውግአ ዓዲ መርዓዊ ሓደ ከንቲባ ሚካኤል አተውበል. ሰዓል ባጀረት አውን ምል። አተባህሉ በዓል ገጀረት አውን ምተ።

26

ከንቂባ ዘርዲይ ኩአ «እሂ ነባሮ ካሁን ዝጽረፊ እንታይ ሊዮ ዕድት » ኪሎም ሐተተ

እቶም 'ዓሮ ከኣ «ሓንቲ ላም ሓሪድካ ነቲ ሓድሽ ቆርበት ምስ ደሙ ከሎ ናብ ልዕሊ ሐዳ ትጸፕሖ ከንድ'ቲ ምስ'ቲ ቆርበት ለጊቡ ዝልዓል ሑጓ ቅርሺ ይኽፍል» በሉ።

ከንቲባ ዘርአይ ከአ ገሪሙዎም «ወይ ጉድ በሉኸ ካሁን ዝቐተለሽ እንታይ ኢዩ ዕድሎ» በማለት ደጊምም ሓተተ።" እቶም ነባሮ ከኣ «ንሱስ ክም ከሎም ቀተልቲ ሰብ 120 ቅርሺ ሊዶ ዝዓዲ» በሉ። ከንቲባ ዘርአይ ክአ አዝዮ ገሪሙ-ምም «ወይ ጉድ ከመይ ተደበቡ። ካብ ምቅታልሲ እምበአር ጸርፊ ይኸብድ ማለት ድዩ» በማለት ተዛረቡ። ነቲ እተዋህቦም መልሲ ገዲፎም ድማ 5-8-9° 6.6.8-11

ሓደ ካልእ መዓልቲ ከአ ሓንቲ ድርዕቶ ማለት እተሊጋገበ ክዳን እተኽደነት ሰበይቲ ናብ ቤተ መንግስቲ ከንቲባ ዘርአይ ክትቀርብ መጽኤት። እታ ሰበይቲ ቀለተ ማለት ሓንዝ ክትሓትት ዝመጽኤት ነበረት። እንተኾነ ግን ድኽን ዕር ቅትን ስለ ዝንበረት አቶም ዘብዐኛታት ምእታው ክልክሉም። «ኪዲ ርሓዊ» እናበሉ ክአ አቋናጸ በዋ እም ታዕታዕ ኮነ። አብ መንን። ከንቲዓ ሀርአይ ብገርሆም ረአዩዋ እሞ «አንታ እንታይ ትብልዋ አሉ» ሹም» በማለት ንቶም ዋርድያታት ሓተትምም። እቶም ዋርድያታት ከአ «ሓንቲ ድርዕቶ አተሽደነት ድኽ ሰበይቲ ዘመድ ከንቲባ ዘርአይ ኢየ ትብል አላ።» በል PPti

ከንቲባ ዘርኣይ ከኣ «ተደበቡ ኣኣትውዋ» በሉ። ነታ ድኻ ሰበይቲ ከም ግቡኣ ተቒቢሎም ሰምዑዋ። ቋረን ዋልፍን ከኣ ከደንዋ። ንቶም ዘብዐኛታት ጻዊዖም ከኣ «ስምዑ ኣቲም ሰባት ተደበቡ። ኣዛ ስጹይቲ ኢያ

25

ካብኡ ንደሓር ከንቲባ በርአይ ንምልእቲ ሚናበ ባበሉ ፖዶጣር በርግ በርካራ ፖራስቲ ረተጠ በርአይ ዋራይ ዘይኩክ ንሓማሴን ጠቅሲሎም ሰርዑ። በዚ ከምነዚ ከአ ንአርባዓን አርባፅትን ዓመት ዝአክል ብደሓደ ጊዜ ንመሳአ መረብ ምሳሽ፣ ክልአ ጊዜ ውን ምኽዓው ቆለ። ምሳሽ አናበጽሐ፥ ገዝሎ። ከንቲባ ዘርአይ ህዳ-እን ዕቡድን ነበሩ 'እም

ምስ ከንቲባ ዘርአይ ዝወዓለ ይፋንን ምስ አባ ገብረወልዲ ዝወዓለ ይምንን ተባሄሉ ተመስለሎም፣ ከንቲባ ዘርአይ፣

1. ልጅ ሰለ ምን አቦ ንሚዳ

(ራእሲ ወልደሚካኤል)

2. ልጅ ሃብተጽዮን 3. ልጅ መንግሥቱ

አተባሀለኑ 3 አወዳት ወለዱ። አዲታቶም ግን በበይነን ነበራ። አደ አይተ ስስ•ሞን አመቤት ምሕሩ ይብነላ ነበራ። ዓደን ከአ አገሳ ሓጺን አውራች አከለጉዛይ ኢዩ። ስለ ነዚ ራእሲ ወልደሚካኤል በዓባዮም ካብ እንሳ ሓዲን h.P.9 11

<u> ፍትሐ. ከንቲባ ዘርአይ፡-</u>

ሓደ ጊዜ ከንቲባ ዘርኣይ ነባሮ ብየማን ብጹጋም ኮፍ ኣቢሎም መንበር ምስ ሓዜና መጋባአያ ተኸፍተ 3.90

ንይታይ አምላኽ የርኢኽም ክርስቶስ የመልክትኩም ካህን አምላሽ ከለංሹ ተደራረ፡ ዳንዩኒ

ኢለ•ም ሓደ ካህን ተዓጢኞም ኣብየት ኣብየት በሉ። ብኡን ብኡን እቲ ተገዚቱ ዝመጽኤ ሰብኣይ ወይ ከአ ጸሪፍካ አተባህለ ሰብ ቀረበነም ተኸስስ ተባሂሉ-18,29 800 ::

27 በመደይ ምበር እቲ ተኸዲናቶ ከክበረት ድርዕቶ አይክ ነን» በልዎም።

ዘይነጽፍ ውግእ

ድሕሪ ውግእ ዓዲ መርዓዊ አይተ-ሓነስ «ተሳዒረ ኢየ፣ም ከም ብሓድሽ ክዋጋእ ወይ ሕነ ክሬዲ» ከይበሱ ኢዶምን አግሮምን ኣኪቦም ኣብ ዓዶም ኮፍ በሱ። ውሽጢ ውሽጢ ግን ምትፍናን ኣይተረፈን። ከንቲባ ዘርኣይ ከኣ «አይተ ሓነስ ኢቶን እግሩን ኣኪቦ ኣብ ዓቶ ኮፍ ኢሉ ብሰላም ይነብር ኣሎ» ብማለት ስኞ ድኣ በሉ ምበር ሕጂ ረሽብኩዎ ብማለት ነፍሒ ኣየር 48.7:

አብ ዘን እዋናት እዚኤን ከንቲባ ዘርአይ «ግብሪ ድአ ክእክብ ኢለ•ም ንዓንሰባ ዓዲ ንአምን ከዱ። ሀዝቢ ዓዲ-ንአምን ከኣ «ን•ይታይ አንቷዕ ብደሓን መጻአ ኩም» ኢሉ ዝብላዕን ዝስተን ቀሪቡ ብጽቡች ተሻበ ሰም። እንተኘን በውሽጢ ውሽጢ » ከንቲባ ዝርአይ ንዓ ዲ ንአምን መጺአም አለዉ። ኮፍ ኢስ-ም ከኣ ግብሪ ይኣክቡ ኣለው። ስለነኪ ሕጂ ተዝንጊያም ከለዉ ኣብ ኢድቡም አኣትውዎም» ዚብል መልእኸቲ ናብ ስብ ቦታስ ለኣዥ።

ሰብ ቦሳስ ክኣ ቀደም ምስ ከንቲባ ዘርሓይ ተጻሲኦም ነበሩ እሞ ነታ ዝነበረቶም ጽልኢ ሕነ ኪፌድዩ ደለዩ። ከንቲባ ዘርሓይ ንምው.ኃኣ ክኣ «ዕጠቅ» ኢሶ-ም ብተብተብ ተበንሱ። ከንቲባ ክርአይ ግን ነዚ ውዲት ነዚ አኞዲሞም ራስጡዎ እም?

«ወይ ንድ ከመይ ተደበቡ ብላዕሊ ሓሳስ ብታሕቲ ሓሳስ ከይኖምዶ መከራ አጽገቡኒ»

ብማለት ከምነዛ ዝራስጡዋ ዘይብሎም ካብ ዓዲ ግራ የአምን ገስጊስም ንዓዶም ነበጋ ተመለከተ በኦባቢማ ግግ ንኅ. ንአምን ገስጊስም ንዓዶም ነበጋ ተመለሱ። ብላዕለ, ሓንስ ብታአት: ሓንስ ማስቶም ከአ ሓደ አብ ጻዕዳ ክርስቲያን ሓደ ከአ ኣብ ዓንሰባ ዝንበሩ ክልተ ሓንስ ዝብሃሉ ጸላአቲ ከም ዝንበሩ ምም ዝሕብር ኢዩ።

ልክሪ በዚ አዋንነዚ ድማ አይተ ናቡተ ወዲ ባሕሪ ነጋሚ ቦሽሩ ካብነቲ በስደት ከይዶሙዎ ዝክቡና ማለት ካብ ትግራይ ተመልሱ አም መላአ ጻሪዳ ክርስ ቲደንን ተክለ ዓንባን አኪቦም «ንንዘጋ ክንወግአ ከንክይድ ኢናነም ከይንመላለም ይዋለመና» በማለት አማሓሒሎም ጠርኒፎም ስራዊት ስርዑ።

ከንቲባ ክርአይ ክአ ነክ, ከሌ ምስ ስምው

«ክተት ስራዊት 四. 季8 5267 ንሱስ መለኸት

በሉ። ጸዓዘጋ ክይዶም ከኣ ንኣይተ ናቡተ ገጠሙሎም። በሱ። እንዘጋ ከይዶም በላ ንላይተ ናቡተ ገጠሙሉም። አብባቢ አጋጣሚባቢ አይተ ሓንስ ነታ ከነበረቶም ቂም በኪሮም ንአይተ ናቡተ ኪሕግዙ ተበንሱ አዋ አቶም ወዲ ሐወቦአም አይተ ባርደአ ወዲ ከንተባ ባድን «ሕደግ አንታ ስብአይ። እንታይ ግብሩ ትንብር አሎካ። ወጊድ» በማለት ገንሕዎም፣ም አብቲ ውግአ he+ han +24=

ቡድ ካልአ ወባን ከአ ብዙሓት ሰብ ጸዓዘጋ ካብ ከር ባለል ወገን በላ በውላን በግ ለንዝራን የጠ አይተ ናቡተ ተንጿለቀም ምስ ከንቲባ ዘርአይ ተሓዊለም ተሰለፉ። አይተ ናቡተ ግን ዝላዙ ሒዞም ውግእ ገጠሙ። አቲ ውግእ ግን ብዓውት ከንቲባ ዘርአይ ተዛዘመ። አብነቲ ውግእ ካብ ወገን አይተ ናቡተ

- 1. አይተ ናቡተ ወዲ ባሕሪ ነጋሚ በሽኝ-
- 20000

2. ከንቲባ ዘሩባቤል መርኬጻድቅ ከምአ- ከአ 30 ካልአት ፍለጣት ዓቀይታ ምታ። አታ ዝተረራ ስራዊት

> ከንቲባ ዘርኣይ ግን ሹመት ምክዓው ቆሎ ምላሽ በንተናባ ዘርአይ ግን ሱመተ ምዝዓው ቆሱ ምላሽ ሲዛም በስምምፅን ውዕላዊ ምሕዝነትን ተቆይጾም ወይ ኬ ተሬዲሞም ንዓጾም ከምስሱ ክስው በሕምብርቲ አቢሎም ሓስፉ እሞ መኳንንቲ ሱ ትምም ጋሻና ኢሉም ተቸቢሎምም ከብቅዑ፣ «አሂ ጉይታይ ከንቲባ ዘርአይ ሐይሲ አይተ አገልድም ከመይ ኢዬ» በማስት ሓተት መመ።

30

ምም። ከንቲባ ዘርአይ ክአ ነቲ ሓቂ ሓቢአም «አገልድም ግንዕቅት አይ ዝርአየኩም ዘሉ። ብሓይሊ ክርኤ ክሉ-ግን ብዙሕ አይተኛለወን። ስለ ዝ. ሕጂ ኬድኩም በልም። ዓቅሙ ድኸም ክሉ። አለም አረድአምም። አዘ ክአ ነቲ ንክልተ ያላአትኻ አባኢስክ፣ ጋዕአም ብምድካም ሓይልኻ አይልድል ሀ.ባል ብልሓት ፖሎቲካ አጸቢኞም ዘቆልጡ ዓቢ መራሔ ምንባሮም ሀ.ሓብር አይ። በዚ ከም ሀ. ከአ ሰብ ሱት ጭዋ ንምኸሪ ከንቲባ ዘርአይ አሚኖም ንሙ ተዳለዉ። አብ መንታ ዛ አይተ አገልድም ካብ ኩዶ ፈሳሲ ከቲቶም ሕምብርቲ መጽአም ተዋግአም። ከም ነቲ ከንቲባ ዘርአይ በበልም ክአ አይተ አገልድም ተሳዒሮም ንድሐሪት ተመልሱ። ጊዜ እናሓሲ ምስ ክድ ከንቲባታት ንልንል ደላተሽም አስፋፍል ግብርና ምፕ ይዛልም ብዝብል አርአስቲ ክዝቶዊ ማይ ከብዲ አብ አተባህለ ቦታ ባይቶ

- ከንቲባ ዘርአይ ምስ ሐዎም ከንቲባ ተስፉ (ሃኪጋ)
- 2. አይተ ተወልደመድህን (አበ ደጃዝማት ሃይሉ-(89112)
- 3. አይተ ባርደሎ ከንቲባ ባድን
- (ጳዕዳ ክርስቲ.ዮን)

4. ካልአት ወክልቲ ንዶቦታትን ወዓሉ። በቲ አዋንነቲ አሓ ማለት ከብቲ እንዳ ገብሪክርስቶስ ፌርዮን ነበራ ም አይተ ባርያኡ «አስሳልዓ

ግን ፋሕ ብትን ኢሉ ንናብ ዓዱ አተወ። እቶም በቲ እዋን ነ ነነበሩ ፍሉጣት ደጓδቲ ድማ ከም ዚ በሉ።

ሕድርተይ ኢዮም ዘሩባቤል ናቡተ እኽሊዶ ይምንክል ከይሰውተ ጸዋማይ ዶ ይመውት ከየስዓተ በሉ። ከየስዓተ ማለት ክይተመስሔ ወይ ከአ ጸም ክይስዓ ሬ ማለት ኢየ።

ከንቲባታት ጎልጎል

አይተ አገልድም ወልደሥሳስ አተባሀሉ ካብ አንዳ በሽጐ ኩደፊሳሲ ሰብአይ ዓለም ንራአሲ ወልደሥሳስ ክቡ እም ካብ ሓሙ-አም ሓንገነን ጉንዖን እናረኘቡ ደልዷለም ከብቅው ሓሙ-አም ግዝአት ሥራየን ሓማሴንን ናትካ ኢዩ ስለ ገበሉምም አገየዮም ፋንኦ። ስለ ዚ ክኣ እዚ ገስዕብ ደረፍሎም።

> አገልድም ወዲ በዥሩ ዓናጉስ ገመስል ዓረሩ

ዓናጉስ ማስት ናይነቲ ፅንጉስ አተባህስ ስም ቆጽሲ ብዙሕነዩ፣ ከንቲባ ዘርአይ ግን ሓይልን ጸግዒ ኣገልድምን ርአዮም ተዓዘቡ እም «ዘዋጽኣካ ምግባር ዋራይ ይሓይሽ» ኢስ-ም ኩዶ ፈላሲ ክይዴም ንአይተ ኣገልድም ኤድ ነስሎስ-ም። ኣብአ ክይኖም ክአ ምምሕዳራዊ ስምምፅን ወታሃደራዊ ውዑላትን ሓንጺጾም በማሕሳ ተራራረሙ። ስስ'ቢ ከአ ሹመት ምኽዓው ቆሎ ምሳሽ ሒዞም ንዓዶም ተመልሱ።

ከንቲባታት ለ•ን ጭዋ ግን «እምቢ በአባልድም አይንግዛእን፣ አይንግብርን።» በሉ። ዓቀይቲ አኻኺቦም ከአ አብ ሕምብርቲ ክይኖም ንውግእ ከተቱ።

31 ግብሪ ብብክሐ. ዋሪት ዘይክንስ ብንፍሲ ወክፍ ዓዳ, ተመጣጤት አንተ ተሰልዐ ክሓሽ ይመስለኒ» ዘብል ሓኅብ አቅረቡ። ቀዲሎም በዚ ኢጋባቢዚ አንተ ድአ ተሰሊዑ አንዳ ገብሪክርስቶስ ሽውዓቴና ፍርቂ አቲ ዓመታዊ ግብሪ ንሕና ንሽፍል። ወክድባ ክአ ምሳሹም ትሕሰብ። ዓዲ ያዕቆብን ዓዲ ቆንጽን ክአ ምሳሹም ይተሓሰባ በሉ። አይተ ባርያት ክዚ ሓሳብ ዛዚ ዘቅረቡ ብጉርሔ ነበረ። ከንቲባ ክርአይን አይተ ተወልደመድህንን ክአ ነቲ ጉርሔ ክይፈስጡ «ይርሓሰና ማሕረ-ማሕረ» ብማስት ተቸበልም። ነቲ አስላልዓ ግብሪ ክአ ቃስ-ም ሰምነብ አጽደቅም። ብምሃብ አጽደችዎ።

31

ከም 11 ኢሎም ከንቲባ ክርአይ ላዕለዋይ አካል ከም ቢ ኢላም ከንቲባ ክርአይ ላዕለዋይ አካል ካይኖም ኪንዝሎ ከሰውና ሓደ መዓልቲ አብ ዓዲ 30 ኝድ ሓዱ 9ቢ ሰብ ስስ ዝምቱ ንቀብሪ ብዙሌ ሀዝቢ ተአከበ። ካብ ንዳይፍ ከአ ሹማት ወይ ከንቲባታት መጹአም ወዓሉ። ከንቲባንቶም ግን ካብ እንዳ ናይብ በምንባሩ ብአራአእይ ሀዝቢ ሪብየት ወይ ከብሪ አይካቢኖን። አንተኘን ግን ኢአ አይተርፍን እድ እም አብ ቲ ቋሬጣ ዝብልዓሉ አዳራሽ ንከንቲባታት ኢላ አተዥረበት ፋንቲ ዓራት ዋራይ ነበረት። አቶም ሽውዓተ ከንቲባታት ጉዳይፍ ከአ ብዙይ ሥጋይ ሥጋኽ ኩሰቃም አብኦ ስና በሎም አካድ ነንር ድማ በፖርቲዎች ምንድፍ በላ ህበይ ሥጋይ ሥጋባ በሐም አብአ ኮፍ በሉ። ኪባክር ዘለም ሓደ ሃገር ድግ ስለምንታይ አብ ዓራት ኮፍ ይብሉ ነብል ሕቶ ኢም። በቲ አዋንነቲ ከሌ ሹመኛ ወይ ክቡር ከክም መዓርጉ ካብ ከሌ ልዕል ኢሉ አብ ዓራት ኮፍ ኪብል ብባህሊ ልመድ ስለ ዝነበረ ኢዩ።

እንተኾነ ግን አቶም ሸውዓተ ከንቲባታት ንዳይፍ ዓራት ልዕሊ ዓቅማ ስለ ዝኾኑ ከቢዶሙዋ ዓነው 12 96.7 ነን ንራት እውኪ ንሞት በስ ዝስት በቢዶውጥ ንነው ኢላ ተሰብረት። በዚ ከምካዚ ዝስስ ምኸንዖት ከአ ከንቲባታት ጉዳይፍ ሰበርቲ ዓራት ተባሁሉ። በዚ ኢተ ላዕለ ከኣ ኣብ ሓማሴን ክልተ ወይ ስለስተ ሰባት ኣብ ሓንቲ ዓራት ኮፍ ኢሎም እንተ ተራእዩ፤ «አንታ

32 ተጠንቀቅ ዓራት ሰብ ገ-ዓይፍ ክይትንብሩዋ» ይብሃል ነበረ። እቢ ክአ ክይትሰብሩዋ ዘስምዕ ኢዩ።

ፍናን ከንቲባ ዘርአይ

ትሬተት ተመልደመድሀን በዚ ዓመት ዛ. ከይዓጠ አይረተ ተመልደመድሀን በዚ ዓመት ዛ. ከይዓጠ ንዝነጋ ከይይም ንክድራ ከንተባ ዘርአይ ሰዓቡምም። አብ ዛ. አዋን ዛ. ላደ አይረተ ሽራፍ ሕድራት አተባሁሉ በዓል ፍሬ መኘስ አውማ ያቀይታይ ከንተባ ዘርአይ ነበሩ አሞ አነ ሽራፍ አጆኸም አለ-ም እናፊክሩ ሃዘጋ አስተም ዛሬሽቡምም አረገውትን ቆልውት ከይተረፉ አስሲፎም ንአይተ ተመልደመድሀን ተዋጊአም ስዓሩምም። አይተ ተመልደ መድሀን ከአ

«ወይ ጉድ ሽሪፍ ኣብ ዛዘጋ ሽሪፍ ኣብ ጸዓዘጋ

አብ ' ተ ውግሽ አይተ ሓጎሽ ጻዕዳ ባዝራ ማስት ጻዕዳ አንስተይቲ ፌረስ ተወጢታም እናተምግሎ ክስዉ ተወግሎ። ካብ ሰውንቶም ብዙት ዶም ስስ አተሻውም ክአ ልጓም ፌረስም ምጽናዕ ሰትሎ። አታ ፌረስ ክአ ዝረግሓ ማስት ዝአልያ ስስ ዝስአነት አብ ነቲ ቅስ-ዕ መንዲ አውጽአቶም። ሕዝበም ተፌቲሎ አብ ክረሻ አትዩ አጸጊሙ-ምም ክሎ ሓደ ወታሣደር አይተ ሰሎም ሬአዮም አም ብጥይት አዳጊሙ ቀተሎም። ምስ

34

6.6.A.C. 80.8 A.40,8 864

ኢሉ አሳንጸሎም። ምስሌንንት እንዳ ገብረክርስቶስ ድማ ካብኤም ንደሓር ናብ ወዲ ሐመበአም አይተ ባርያሉ ወዲ ከንቲባ ባድን ተመሓሳልሬ። በድሕሪ ዝ ዓበይቲ። መኳንንቲ። ቤተ ከሆንት። መንከሳት መዘተ ተአኪቦም ባይቶ ጌሮም ዘተ ምስ ገበሩ ናብ ሃዘ.2ን ጸዕዳ ክርስ ተዋንን እናተመላስሱ ብምርዳእን ብምልማንን «ክልተ ባይቶ ጌሮም በተ ምበ ዝዙ ናብ ነዜንን እውን በርብ ተደንን እናተመላለሱ ብምርዳእን ብምልማንን «ክልተ አስዋት ከሰංሹም ስለምንታይ ተዓረቅኩም ብሰላም ዘይት ነብሩ» ብማለት እናገንሑ ንስድራ ከንቲባ በርኣይን እንዳ ኣይተ ሓንስን ዓረቅምም#

አንኝ አይሞ ተጠነን ግር የሥም። ከም ፡ ቲ ባህልን ልምድን ሃገር አቲ ዝፌሰስ ደም ምአንቲ ጠፊኡ ኪርሳሪ ክአ ወይዘሮ ተመርጃ አተባህላ ንል አይተ ስሎምን ናብ አይተ ወልደገብርኤል አተባህሉ ወዲ አይተ ተነስ ተአተዋ። ማስት ተመርዓዋ። ወይዘሮ ተመርጃ ግሚኝ ማስት ራንሲ ወልደሚክኤል «አን ሐው ተመርጃ አሰ-ም ዝፍክሩስን ዘፍቅርወን ታሙዳም ክሪታ። ራንሲ ወልደሚክኤል ብስም ተመርጃ ብሙቶም ክራ። ራእሲ ወልደሚካኤል በስም ተመርዳ ብሙቶም ምስ ሬክሩ ንድሕሪት ኢስ-ም አይራልሙን

እናበሉ ሃዲሞም ንዓዶም ተመልሱ። በዚ አባሃ ሀላጊዚ ከአ ከም አይተ ሸሪፍ ሕድሪት ካልእ ሸሪፍ ተዋዳዓሪ ከም ዝንበሮም ንርዳእ።

ብድሕሪ 11. ከንቲባ ዘርአይ ብሽክቲ አቢሎም ፕሮፕሬሳሬ ቢ በፖሊቲካ በር አላይ ተጠበሮ አላይም / / ዲ መርዓዊ ሰንጤጅም ሃበጋ አትው። ብዛሳሳ አብ ሃበጋ አተሬጸመ ከንታት ምስ ፈሰጡ ከአ ጉሃዩ። በዚ ከም ነዚ ከአ አጽዋርን ሰራዊትን አኪዐም ኪድልድሉ ደብዩ አሞ ምስ አንዳ ናይብ ማለት ምስ ሰብ ሰምሃር እናተራ ኸቡ ስምምፅን ውዲትን ገበሩ። ዝአክል ብረት ከአ አከቡ። ፋሃኑ ድማ።

አይተ ተወልደ መድህን ምቅርራብ ከንቲባ ዘርአይ ርእዮም ምስ ፊስጡ «እዚ አኳ ዘዋጽአኒ ኣይኮነን» ኢሰ-ም ንትግራይ ማስት ኢትዮጵያ ከይዶም# ብስደት ተቐመጡ።

ዕልዋ አይተ ሓሳስ

ላይ አዋን ብንዚ መስከሪም አብ ቅንያት በዓል መስቀል ከንቲባ ዘርአይ «አብ ከንዳይ ሰሎሞን ወደይ ወኪል ኮይኑ ይስራል» ኢሰማ ምሉት ውከልና ንቦሽሪ ወይም ልጅ ስሎሞን ሂበም ንትግራይ ባሹ። አይተ ላንስ ከኦ «አዲ ከንቲባ ዘርአይ የለዉን አም ካባ ምልኪ ዛዜጋ ምምሳተ ይክአል ኢደ።» ኢሎም ባምሕ ሳብ ግራዜ ፈኪም ካብ ጸላፅ ክርስቲያን ንጽልግ ወሪዶም ፈስሉ። አይተ ስሎሞን ወዲ ከንቲባ ዘርአይ አቦ ጉሚዳ ግስት ራንሲ ወልደሚካኤል ከአ

ንዓ ብሕጊ ተሰራዕ አንተ ዘየሎ ከኣ ትስላዕ

ዝብል መልእኸቲ ሲደድለ-ም። ተስራዕ ማለት ተላዘዝ ወይ ከአ ትማሓደር ማስት ኪኸውን ከለ- ተሳሳዕ ማስት ከኣ ብስላዕ ትህረም ማስት ኢዩ። ዝኾነ ኮይኑ ዋን ልጅ ስለ-ሞን ንእምኒ ጸሊም ወሪዶም ውግእ ገጠሙለ-ም።

35 ህልኽ ክልተ እምባታት

ከንቲባ ዘርአይኒ አይተ ተወልደመድህን ወዲ ተስፋጽዮንን ካብ ጥንቲ ጀሚሮም ከተሃላለኹ ተዋዳደርቲ ነበሩ። በሰንኪ ሀልኾም ከአ ጸዓዘጋን ሃዘጋን ኩሉ ጊዜ ይጋጨዋን በውግእ ከአ ይተዛራረማን ነበራ። እበም ክልተ ደቂ መሳፍንቲ እዚአቶም ደቂ ሓደ ዘርኢ አሕዋት ክንስም «ሹመት ንዓይ፣ የልቦን ንዓይ እባ» ብዝብል ውድድር ዋራይ እናተዛላለኹ ኣብ ብዙሕ ቦታታት ተራኺቦም ተዋግኡ። ካብ፣ቲ እተዋግእሉ ብዙሕ ቦታታት እዞም ኣብ ታሕቲ ተዘርዚሮም ዘለዉ enhe "

1. አብ ውግእ ዓዲ በዛሓንስ

- 2. አብ ውግእ በረንታንቲ (ዓዲ ሓውሻ ስሓርቲ)
- 3. አብ ውግሉ ዓዲ ሰላይት። አብ 11 ውግሉ 11 አቶም ጅግና ተዋ.2%, ዓስከር ከንቲባ ዘርአይ ገንበሩ አይተ ሓንስ ልብሱ ምቱነም እታ ቦታ መማት ወዲ ልብሱ ተባሂላ ክሳሪ ሎሚ ትጽዋሪ 24:
- 4. አብ ውግእ ዓዲ ቆንጺ 5. አብ ውግእ ሩባ ማይ በላ
- 6. An ora iaia 64,2 8911,2
- 7. አብ ውግአ ሩባ ማይ ዓይላ ጸዓዘጋ
- 8. አብ ውግአ አዛሔቶ እተባህለ ቢታ
- 1

ኣብ ውግእ አዛሒቶ አቶም ፍሉዋ ጅግና ተዋጋኢ ዝንበሩ አሰላፊ ንብረክርስቶስ ሞቱ። እዚ ኵሉ ውግእ ዝንበሩ አበባራ የብረክርክጥበ ንጉም ለቢ በተኮ ውገለ ኪፍጻም ክለ» ግን ዝበዝሕ አዋን ክንቲባ ክርአይ ይዕውቂ ነበሩ። አይተ ተወልደመድህን ግን ክም አስሓኩ ማለት ኢሕ እናወሰድዎ፣ አብ ርእሲሉ አውን ወዲ ተስፋጽዮን ክም ምዃኖም መጠን ጅግንነት አቦታቶም እናከኩ-መመስለም ይቃለሱ ነበሩ።

ምእሳር አይተ ንብራይ

<u>ን የገዚ ባይን በተም ከትም አውም አንምበር</u> ከንቲባ ዘርአይ ንዛሳትጽዮን ወይም ይአንምበር ንሰትሞን ወይምሲ ብዙት ይፈንውም አይነዙሩን ዝብል ምሉት ፋሳብ አብ ዝቆሳፈ ምዕራፍ አንቢብና አስናና። አይተ ሰሎሞን ጅግና ካንራውን ልዕለ ከሉ ከት ንን-ሚዳ ራንላሲ ወልደሚክኤል ዝወሰዱ ምኽና ም ውን ባሊጽና አስኖና። ግናሽ ከንቲብ ዘርአይ ንቶም በክሬ ወይም አይተ ሰሎሞን ስስምንታይ ጸልአምም አይበልናን። ነዚ አቶግ ዚ ከት አዘንተውቲ ክልተ ምሽን ይት ይሀስላት

የይና ልጅ ስስ-ምን ንአዥቶ ክስዉ ሀይንጠላ ሪንዝዝ ዝበስ- መሲስ-ም ይርአዩ ስስ ዝክቡ «አዚ አብ መጀመርታ ንዮዴት ዘየርአዩ ንፋሳፍንት ተሳፉ ዝንዘር አይኮንን ዜብል ሓሳብ ስስ ከስረጸም ኪሽውን ክስ-፣ ብተወሳሽ ድማ ቀዳማይ፣ ልጅ 11.630.6

ከጠ ከበረአም ቢ በውን ከሴና በተወሳሽ ድማ ትልአይና ልጅ ስሎምን ከንዲ ሰብ ምስ አኸሉ 4.ይልን ሀርፋንን ድሴትን መራሕነት በለምም መስለም ስለ አተራአይምም «እዚ ስደብን ኪ ፕና በሀይወተይ ከስዥ ሹመተይ ዝምሃ ኢዮ ዝብል ስምዲት ስለ ከተጽድም ኢዮ ይብሉ። ስለ ኪ ከአ ቅድሚ ዋፋም ሰበዋ ከመሓላልፉ

በበዉ። 1. ስስ-ምን ወደይ ተንኩርን ተባፅን ሓይልን ፍትሐኝን አይ እም በድሕረይ ሹመተይ ንዕሉ ይኽን። 2. ከጎሉ ፕሪታይ፣ በሮተይ ሃብተይ ግን ንወዲ ተ ዘፍትሮ ሃብተጽዮን ወደይ ግስት ልጅ ንብራይ

በዚ ከምግዚ ክአ አይተ ተበራይ ወዲ ልጅ የብተ ጽዮን ወዲ ክንቲባ ክርአይ ከንሶም በቲ ካብ አባላሳንአም ክንቲባ ክርአይ ዝወረስም የብቲ ኮነ ብክሔ ጊላዎት

36 ምእሳር አይተ ንብራይ

<u>2 ሲባቢ ሲአድ ንዛ ተክም በገራው</u> ከንቲባ ዘርአድ ንዛ ተክም ወዲም ይአነምበር ንሰሎምን ወዲምሲ ብዙት ይፈታውምም አይነዙሩን ዝብል ምስት ፋሳብ አብ ዝፋሳሬ ምዕራፍ አንቢብና አስፍና። አይተ ሰሎምን ጅግና ሃገራውን ልዕሲ ከት ከአ ንነውጊያ ራንሲ ወዲሞኒክኤል ዝወስፋ ምኽና ም ውን ባሊጽና አስፍና። ግናሽ ከንቲካ ዘርአይ ንቶም በሽሪ ወዲም አይተ ሰሎምን ስለምንታይ ጸልአምም አይበልናን። ነዜ አቶ ዛ. ከአ አዘንተውቲ ክልተ ምሽን ይት ይህስት

ዓይ፣ ልጅ ስለ-ሞን ንአሽቶ ክስዉ ዛይንጡፍ ծንዝዝ ዝበሉ መሲሉ-ም ይርአዩ ስስ ዝንቡ-«እዚ አብ መጀመርታ ንዮራት ዘየርአየ ንፋላፍንት ተሳት ዝንበር አይኮንን ዜገል ሓሳብ ስለ ዝስረአም ኪኘውን ክሉ-፣ ብተወሳኺ ድማ 4992TAE

ካልአይ፣

.... ከዚራሉም ቢ መሆን ከሎች በተመሳሽ ድማ አይና ልጅ ስስ-ምን ክንዲ ሰብ ምስ አኸሉ - ትይልን ሀርፋንን ድሴትን መራክንት በለማም መስስም ስስ አተራአይምም «እዚ ሲይማን ቢ 5ና በሀይመታይ ስሽ ሹመታይ ገምካ እድ ዝብል ስምዲት ስስ ገዛዳርም እድ ይባኩ። ስስ ዚ ከአ ቅድሚ ምቶም ሰበዋ ከመሓሳልፉ

ስስ-ማን ወደደ ተንኩርን ተባፅን ሊያልን ፍትሐኝን አይ አሞ በድሕረይ ሹመተይ ንዕሉ ይኸን።
 ኮሴ ጥሪተይደነ በሮተይ ሃብተደ ግን ንወዲነቲ ዘፍትሮ ሃብተጽዮን ወደይ ማስት ልጅ ነብራይ ይኸን በለ።

በዚ ከምግዚ ክአ አይተ ንብራይ ወዲ ልጅ ዓብተ ጽዮን ወዲ ከንቲባ ዘርአይ ከአለም በቲ ካብ አባላሳአም ከንቲባ ዘርአይ ዝመረስም ሃብቲ ኮን ብዝሔ ጊላዎት

ተደጊፎም ብዙ-አት ስዓብቲ ረቪቦም ደልደሉ። ስለ ኪ ክአ «ሹመት አዒ-አንይ ክንቲባ ዘርአይ ክወርስ ዝግብአ አን እር። ስስ ዛ, ን-አወቢይ አይተ ስለ-ምን ሹመት አሀ-አንይ ኬንድን ወይ ክአ ከምንዝፆ አስ-የኦ» አሉ-ም ባምስሳብ ንውግአ ተዳስዉ።

37

ዝም አሳባ ኃው ግሊ ተ ላስዉ። እይተ ስሎምን ክአ «ነባራይ ወዲ ነሳተጽዮን ትውኩም ዝንብሮ ከሶ ምድሳው ወግእ ስሚስኩሙዎዶ» በዝገል ቃስ ኢንንኖ ዜና በጽሑም እም ባልበም ንዓዊ ስላ ኪ ክአ አቶዲሞም ነቲ ውዲት አይተ ነብራይ አም ይም መርመርዎን ፈስተዎን። በቢ ተባቢሳም «በል ነገራይ ወዲ ነባተጽዮን ሓወይ አመጽአክ አሎሹ። ስጠቅም ዝባል መልእፒቲ አቶዲሞም መኖስዳድ አብ ማስክል ነኪኃ ከድምም። አብኩ ተራኚቢም ከአ ተሶሱ ች። አብጉቲ ወግአ አይተ ነብራይ ተሳዒሮም ተማ ላይ። አዋን ግን «ሐወቢይ በሽዥም መሐፍኒ» አሰ-ም ስስ ከለሙኑ ባምሕረት አይተ ስሎምን ተፈትሔ። እዚ ቅር አንተ ሲሉ እስ እን

እዚ ቅርሕንቲነዚ ጸኔሎ ብፍላይ ክአ አብ አጋ መወቶአታ ዘመን ምምሕዋር ራእሲ ወልደሚካኤል ፈገም እሱ ተባዊሩስ ንውድቀት ኤርትራን ኤርትራዊያንን ክም ዝመርሐ ክንርኢ ኢና።

<u>ምት ከንቲባ ዘርአይ</u>

ከንቲባ ዘርአይ ንሓይ ስፋርታይ በዓል ዓድርዓዳ «በአስር ገበን ሬዲምካ» አሰማ አሰርም። አቲ በዓል ዓድርዓዳ ግን ካጠሪ ጊሩ ካብ ቤት ማሕቡት ነዘጋ አምሲጡ ክርታሽም ወረዳ አብ አንዳ አይተ ሳምሩ ወዲ ውቸጣገርግሽ በዓል ዓዜን አትዩ ተዓቅበ። አይፋ ሳምሩ ወዲ ውቸጣርግሽ ከአ ናብ ነዘጋ ደይበም ናብ ከንቲብ በርአይ ደዕም «ጉዶታይ ከታቲባ በርአይ አዜ ለሲርኩ ሙም በነክርኩም በዓል ዓድርዓዳ ካብ ቤት ማአሰርተዥም

ተደጊፎም ብዙ-አት ሰዓብት ሪቪስም ይልደሉ። ስለ ዛ ክአ «ሹመት አዓ-አንይ ከንቲባ ዘርአይ ክወርስ ዝግብአ አን እር። ስስ ዛ, ን-አወቢይ አይተ ስለ-ምን ሹመት አዓ-አንይ ኬንድን ወይ ክአ ከምንዝዮ አስ-የኦ» አለ-ም ባምሕሳብ ንውግአ ተያስዉ።

37

በምሕሳብ ኃውግሊ ተያለዉ። አይተ፡ ሰሎምን ክአ «የብራይ ወዲ ሃብተጽዮን ሎቴትም ዝንብሮ ዘሎ ምድሳው ውግአ ስሚዕኩሙዎዶ» በዝብል ቃስ ኢንታኖ ዜና በጽሑም አም ብልባም ን-የድ ስለካዚ. ከአ አቶዲሞም ነቲ ውዲት አይተ ነብራይ አ ይም መርመርምን ፊለተምን። በዚ ነብጊስም «በል የብራይ ወዲ ሃብተጽዮን ሓወይ አመጽአክ አሎችኬ ሰጠቅ» ዝብል መልአኸቲ አቶዲሞም በምስዳድ አብ ማእክል ሃኪኃ ከድምሥ። አብኩ ተራኚቢም ከአ ተና ችቴ። አብነቲ ውግአ አይተ ነብራይ ተባያርም ተማ ላሽኩ ሃኪኃ ከድምሥ። አብኩ ተራኚቢም ከአ ተና ችቴ። አብነቲ ውግአ አይተ ነብራይ ተባያርም ተማ ስትም ግን «ሐወቢይ በጃዥም መሓናኒ» አሰ-ም ስስ በሰው ባምሕረት አይተ ስሎምን ተፊትሔ። እዚ ቅርስታት ካ እይታ በታላይ ከአ ትስ እን

እዚ ቅርሕንቲነዚ ጸኒሑ ብፍላይ ከአ አብ ኢን መወዳአታ በመታ ምምሕጓር ራእሲ ወልደሚኒአል ፈኸም ኢሱ ተሳዊሩስ ንውድቀት ኤርትራን ኤርትራዊዖንን ከም Hough mich his

ሞት ከንቲባ ዘርአይ

ከንቲባ ዘርአይ ንሓዴ ሰሓርታይ በዓል ዓድርዓዳ «ዘአስር ግበን ሬዲምካ» ኢሰ-ም አስርዎ። አቲ በዓል ዓደርዓዳ ግን ካጠሪ ጊሩ ካብ ቤት ማሕበብ ነዘጋ አምሲጡ ክርታሽም ወረዳ አብ አንጻ አደተ ሳምሩ ወዲ ወቅጣበርግሽ በዓል ዓዜን አትዩ ተዓቖበ። አይተ ሳምሩ መዲ ወቅጣበርግሽ ከአ ናብ ነዘጋ ደይቦም ናብ ከንቲባ በሮአይ ቀረሙ «ጉራይታይ ከንቲባ በርአይ አዜ አሲርኩ ሙም ከነበርኩም በዓል ዓድርዓዳ ካብ ቤት ማአስርትኽም

³⁵ አምሊጡ ናባይ መጺት ተዓቝቡ አለ። እሞ ገረብ አካ ተዕቀ፦በ ስለ ዝኾነት ስለ ወቅናብይ ምሕረት ግበሩሉ።» አለምም ስሙኑ። ከንቲባ ዘርአይ ግን ቂምታ ነኸለም «የልበን ናባይ አሲርኬም አምጽእም» በማለት ድአ ኦድሩ ምበር ምሕረት አይባቡናን። አይተ ሳምሩ ከአ «ናባይ አተዓቆበ ሰብ ድአ ብሀይወተይ ከለ-ሹ ከመይ አቢለ አሕሊዴ ከህብ። ሞት ይሕሽኒ።» በሉ። ነቲ አሰር ዝንቢረ ስበ አሕሊፎም ምሃብ ከአ አበይ።

38

ከንቲባ በርአይ ከአ «ሳምሩ ወዲ ዑቅባንርግሽ ከንቲባ በርአይ ከአ «ሳምሩ ወዲ ዑቅባንርግሽ ከአዝዝኩም ምፍጻም አብዩ» በማለት ኮረዴ። ሰራዊቶም አኸቲቶም ከአ አሲርም ብታዲሲ ኪወስድም ንንዜን ከዱ። አይተ ሳምሩ ከአ ንህንቢ ዓዜን አሳዓዊሉም መግአ ገጠሙለምን። አጋጣሚ ኮይኑ ከአ ህንቢ ዓዜን ተዓመታ። ከንቲባ በርአይ ከአ ስዕረቶም አሚኖም አካሔ በሙ ንዳይው ተመልሱ። m9 39.8.9 + man ::

በማ ጉንጉም ተመልጠ። በድክራካዜ አይተ ሳምሩ «ከንቲባ ዘርአይ ክም በትድሽ ተዳለዮም መዲአም ንዓይ ከነ ንህንበቢ ዓዜን ከተቅውናነተም በማለት ፊርሁነም ንከተሎም ጊላሙትም ሊዞም ንዓዲ ሐውቭ ክይደም ተቆመጡ። አይተ ሳምሩ ዓዲ ሐውቭ መጺአም ተዓዥባም ምችማጠም፣ ንቲ አብ መንን ዓደንጉዳ ቀሩሽት ዓዜን ዘለዉ ገዛ ስሌንን ሀንበቢ ስትርትን ዘሎ ፍላይ ዝምድና ሥጋ ዘረጋግጽ ኢይ።

ግሬት የግሬት የአንግ የአንግ የሚያስት የሚያስት የሚያስት የሚያስት የሚያስት የሚያስት የሚያስት የትርጉ አስተ በማስት በሚያስት የትርት የሚያስት የሚያስት በሚያስት በሚያስት በማስት በማስት በማስት በሚያስት የሚያስት በሚያስት የሚያስት በሀይወቱ ወይ ቀቲስ ንዝረክበሩ ትደ መጋርያ ማስት ሚአቲ ከብቲ (አሓ) ከህቦ ኢየ» ኢሰኖም አንገሩ።

ሐደ ባድኅ አተባህለ ጅማና ዓቀይታይ ክአ ንቲ ልፈፋ ወይ አዋጅ ምስ ሰምዐ ናብ ከንቲባ ዘርአይ ቅሪቡ «አነ ጐይታይ ወይ በህይወቱ ወይ ቀቲስ ትአዝ ከኩም ክፍጽም ኢየ» ኢሉ ንዓዲ ሐውሻ ወረዳ ሳሓርቲ

ተሐዊሱ ብዙት ትድኑም። ንሐሙሽተ ዓመታት ዝኣክል ተሳሄር መድብ እፍለን። /ጣይጣር 700%ግ ከባለል አብ ዓራት ደቂሶም ምስ ተደነሱ ከአ ሞቴ። በክብ ዝበለ ወግሪን ክብርን ባምዕሩግ ድባባትን ወዲአም ካሁና ትን መታከሳትን ዓብይቲ ሃገርን ተኣኪቦም ከአ አብ ሃኪን

40

<u>ሕን ከንቲባ ዘርአይ</u>

<u>በህ በሆኖር በቢላይ</u> ዓድን ንክንቲባ በርአይ ቀቲስዮም አሉ ብምር ግንጽ ካብ ካμጋ ሰላት አሉ አምሏጡ ብምውጓአ ሃራመ። እንተኘነ ግን ሽዑን ሽዑን ዝገበር ገሆን ከቢድም ዝንብሮን ዝሽዶን መሬአም ዓችሉ ጸበቦ፣ ዋናሽ ልሱ ዋጎንል አተመልኤ ሰብ ነበረ፣ም ንቲ አብ መንን ጸዓ ዘጋን ሃሀጋን ማስት አብ መንን ከንቲባ በርአይን አይተ ተወልደሙያህንን ከስቢ ውድድራዊ ቅርሕንቲ አጸቢ ይፈልጠ ስስ ካክቢያ፣ ከንቲባ በርአይ ስስ ዝሞተልኩም የንዘጋ ኪስጉዮስደ ኢዮም ኢሉ ሓሰስ አሞ ንጸንዘጋ አትዮ ኢጵ ንአይተ ተወልደመድህን አረከበ። ቀጺሉ ኩ ጊላ አይተ ተወልደመድህን ከይኑ ኪንብር ኪፍተደሉ ለመንክ

አይተ ተወልደመድህን ግን በልበም ሰምቤቶ አሞ ንባድን ብመራር ጽልኢ ጠመትዎ። «በል ስማሪ ናብ ካዛይ መጺአካ አዛ, ስለ ግግበርካን ዝበልካን ንሕጃ ምእረት ጊረልካ አሎች። ድሕሪ ሕጃ ግን ገጽካ ከይተ ርእየኒ። ኪድ ካብ ቅድመይ ረሓች። አነ አብ ዘሎችም ቦታ ከይረገበካ» ኢለ-ም ብንድሪ ስም ሥታ።

በታ በይረገዘበት ሊሰማ ዝንፍሪ በድድታ። ባድት ድማ ምድራ ጸቢባቶ ኣብ ዝኸዶ ጠፊአም ተጨነቸ። ኣብ መወዳአታ ግን ንአውራጃ አክስ-ጉዛይ ክይዱ ማንተ፡ ላቢሎ ስላማዊ ስብ መሲሉ ኣብ ማዕረባ ተቸመጠ። ብድሕሪ ኪ ኣይተ ስለቀምን ወዲ ከንቲብ ክርኣዶ ምስ ኩስ-ም አሕዋቶም ኣይተ ሃብተ ጽዮንን ኣይተ ጉብራይ ሃብተጽዮንን ኣይተ ማንግሥተ በርኣይን ክልኣትን ወሳሲኽም ንማዕረባ ወሪዶም ንባድነ «ጽናዕ

39 ከደ። ከም ሕያዋይ ጋሻ መሲሉ ክአ አንዳ አይተ ሳምሩ ወዲ ወቅተባርግሽ ብዲሬ። ንጽብሔተ፡ ንግሆ ሓይ ከባ ቶም ባሮት አይተ ሳምሩ መሲሉ ምስአም ተላወሷ። ከም አሙን ጊላ መሲሉ ክአ ንሓቲስ፦ ቅንይት አስራስም ካብ ጎሬ ዓዲ ውጽጽ ከባሉ ከው፣ ባድኅ ጉይታይ አን ከሰንየኩም እሉ ሳዓም። በድም ተቸቢሉ ክአ ተሳከሙ ትም። አብ ሓይ ከውሔ ድግፅ አሉም ስራአም ምስ ሬትሎ ክአ ባድን በባል ሲድም ጊሩ ተተለቃም።

39

ራትሑ ክአ ባድጎ ጠባዝአ ሴድም ጊራ ቀተለቀም። እዚ አቀታታትላ ዚ ጠባሀልን ልምድን ኡርትራ ጽዩፍን ነውሮን ዘይሕ,ንውን ግብረ ጭክና ነበረ። «ጽናል በይትምናርን ድሎ ከይታሰት» ከይተብባለ ከፍጹም አቀታታትላ ቅጽያ አብ ርአሲ ምዃ, ከም ተግርር ተመን ከሕሰብ ጠቆምና ስለ ገዥን ባድን በዚ ተግባር ነዚ ተዥን። ከንቲብ ዘርአይ ክአ ነዚ ምስ ሰምው ብልበም ቀሐሩን ተቸየሙሉን፣ በዥ ከይኑ ግን ባድን ናብ ከንቲብ ዘርአይ ቀረብ «ጉይታይ አንሥ ንበረሽት ሲፍ አይላ ሰምሩ። ቀቲስዮ አያ» በል። ከንቲብ ዘርአይ ክአ ከአ አኒ ቃሎም እንተ ዘይዓጸሩ፣ በቲ በዝግዋኒታ ካቴሬአማ አቀታታትላ ብልበም ሐረርም በምንበርም አሸን ይዮዶ ሐደ መጋሪያ ከባትስ ምራዥት እኒ አይሃ በምቱ ሀይወቂ ተራራ ወኖዮም አፋንውንይ።

ባድን ግን ቅምተኛን ተንክስኛን ስስ ከንበረ፣ ከም ዛ በይላከኝ ወይ ከም ሕንስ ከድኑ ምስ ጊላዎታ ከንቲባ በሪአይ ተቀድሰ ኮፍ በስ። ሓይ እምን ምስ ደለም ከት ንከንቲባ በርአይ አዘንጊው ሲፍ ጊሩ ስልዕልዕ አቢሉ አውደኞም። ሕጅስ ምይቶም ኢዮም ኢሉ ከአ ንዲፍዎም ከደ።

የፈፍምም ሁሉ። ብሎን ብሎን ህዝቢ ዛዘጋ ሰምቢቶ አልዓሳ-ም። ብ ዓራት አዳቂሱ ከአ ወገለታት ከካብ ዓቶ እናጸውብ ንብዙሕ አዋርሕ አሬወሶም። እንተኘኑ ባን አሪነም አውን አይሮም ኢዮም እሞ አተ ማህረምቲ ምስቲ እር.2ን

41

ክይትምናሪ፡ ድሎ ክይትሪሎ» በማለት በዲሆም ቀተ ልም። በዚ ከም ኪ ከአ ሕን አቦአም ሬደዩ። <u>à 79 6.6.11</u>

ደቂ ከንቲባ ዘርአይ ስለስቲአም ራብዓዮም ነብራይ ወዲ አይተ ሃብተጽዮን ክይኖም ንባድን ምስ ቀተልም ካብ ከሳቶ ቆሪጸም ነታ ርእሱ አብ ሽኽል ጠልከል አቢስማ ሐህመማ ንዝቦጋ መጽአ። እነ ከንቲባ ዘርአይ ከም አተዲድየ ሀዝቢ ምእንቲ ሲደልጦ ከአ ነታ አተኞ ሬጸት ከሳድ ሽኽል ሽኸለ-ም ሰቸልዋ። አብነቲ ቅርዓት ዓዲ ከአ ንንዊሕ ጊዜ ተስቒሳ ተራእየት።

ድሕሪ ንዊሕ እዋን እታ ክትቅበር ከግብአ ኣብ ድክሪ ንዊክ አዋን ኢታ ከተዋበር መግባል ላ ካሽል ተሰቺብ ተክበራት ርአሲ መሽሚሽ ጨንወት። ሰፈር ሃመማ ኬአ ተንት። በቲ ጨና ከአክል ኬአ አብ ነር ዓዲ ስማም ፌራ ማስት ከመሓሳስፍ ሕግም ተላዕስ። በስ ካኪ ኪ ሕግም ኪ ሌ አብ ዛኪን ጥራዶ 80 ሰብ ምት። ቆስ-ዓ ሰበይቲ ተኾስተሩ፣ አይተ ሃብተጽዮን ንርአ ስም በቢ ሕማም ኪ ሞቱ።

ሹመት አይተ ሰሎምን

ከንቲባ በርአይ ምስ ሞቲ፣ ሓደ አይተ ዳይር አተባህሉ ወዲ ከንቲባ ተስፋ ሀጡርን ሓይልን ወደባት አጋጣሚ ተሪገስ ኢሉም ሹመትን መሪሐነትን ንዓይ ደግባል እናበሉ ኑፍሔ ይነገዙ አብ ርአሲ ምንበሮም፣ ዝ. ሀርፋን ሹመት ንምርካብ ላዕልን ታሕ ትን ነዚ ሀርፋን ሹወ ይወናጨፉ ነበሩ።

እንተኸን ግን ህዝቢ እንዘ.ጋ ሓይ ካልአ ሳልሳይ ተዋዳኛሪ ከፍናሰሮም ሓሲያም ንአይተ ዳይር ቀልጢሮም የልአዎም እም አብ ተቻ ድባርዋ ከሳድ ሒሆም የኢቆም ከቲሮም ቀተልምምቱ ከምጊ ኢሳ-ም ክአ አይተ ዳይር ወዲ ከንቲባ ተስፉ ቅልቅል ኢስ-ም ተረፉ።

42 በይችስሪ ዝ, አይተ ስስ-ምን ወዲ ከንቲባ ዘርአይ መረብ ተሳቢሮም ትግራይ በምአታው ምስ ትም በቲ አዋን ቲ ሓይስ-ም ፕራይ ዘይዞነስ ንምልአቲ ትግራይ ሲዞም ስፕ ስፕ አቢስ-ም ዝግዝኑ ዝንስሩ ይጞ በማች ራውን ውዕል ጌሮም ታል ተትታተመ። ተዲስ-ም ከአ ንዓዴም ዝቡ ተመሲም ሹመቶም አፍሲበም ንሹውዓታ ከርዕድ ምምሕናዊም ነውን የፍትጎኝ ፍት-ሐውን ክሬ። አይተ ስስ-ምን ወዲ ከንቲባ ዘርአይ አመቤት አለን 3ል አይተ ፍብሃ ወዲ ስልጣን በዓል ዛግር ከርጎሽም አለተዋም፤

42

1. ልጅ ወልደሚካኤል (ራእሲ) 2. ልጅ መርአድ (ደጃዝማች) 3. ወይዘሮ ተመርዳ

ወሰዱ። ራንሲ ወልደሚክኤል ካብ ጊዜ ንእስንተም ምግርም ክሳል፡ታ ካብ፡ዛ ዓለም ብሞት አተፈለዩላ ዕ ስት ስደትን ጸንምን ካብነትን ውዲታት እናገጠምም ንዓ መታት ኪ3ዓዙ ከለው፣ «እን ሓው ተመርዳ» ኢለ-ም ዝናክሩ ዝንብርም ክሳሩ።

ስደት አይተ ሰሎምን።

አይተ ስሎምን ትኩር አብ ርአሲ ምንባርም አይተ ስሎምን ትኩር አብ ርአሲ ምንባርም የችሪ ዓዲ ባአም ከተቅያም ተጠኝን መን ኮማይ ከብል ስምዒትን ዝግረጉም አብ ልዕሲ ምንባርም በፍላይ ከአ በሃገራዊ ስምዒት ዝምርሑ ምንባርም ከጐም አቶም በአፈ ታሪኸ ዘነንትው አተጋጠሙና ዓበይቲ ይምስክ በዚ ከም ሀ, ከአ ብአቢታ-ዓምን አባላካታ-ቶ ምን እናተንዮቱ ንሹመት አይተ ተመልደመድህን ማስት እንዚጋ ኮን ደጃዝማች ሃይሉ ሕራይ አሰ-ም ከይተማንዘዙ ይንጽግም ክርሩ።

44

ሰብ ጸዓዘጋ ግን አብ ልዕሊ ዛዜጋን ሰብ ዛዜጋን ግኾን ይኸን ግናዒ ክይፈጸሙ፣ ፑሪት ይኼን ካልአ ያዋት ጠንቀስ ኢሉም ክይዘሙቱ ንዓጹም ተመልሱ ም

አብባዚ ውግእግዚ አርብዓ ዝኾኑ ሰብ ሃዘጋ ችቴ። አይተ ሰስ-ምን ኬአ ብዝወረዶም ሰዕረት ገ-ሃዩ። ንአውራጃ አኬስ ጉዛይ ክይዶም ኬአ አብ ጉራሪ ተኞ መጡ። ንሓያሉ፦ አዋን ደሃዮም ታልቢአም ድማ አህ ጠሙ፣ ደሓር ግን ንሰራዊቶም ምስ 8ዓዘጋ ዕርቂ እናግ ስና በብንጅስ ንዓዶም ኪአትው ፈኞቶብም። ሃዘጋ ከአ ካታብሩዋ ሰባት ረኚብ በብጅሩብ ተማያስት።

112 1887

<u>በዝጋ በአዲግ</u> አመቤት አለን ስባምን ከአለ መራሒትን ዮራይ ዘይኑነስ መኝሪትን መሳሊትን ነበራ። በዓል ቤተን አብ የአከጋ ተሳዓርም ለብ ኪ አብ ላዕሲ አተጠቾስ ኮንታት ስለ ዝወደቘ ከለ ጉ፞፞ሃይ። በዚ ከምኪ ዝበለ ምሽንታት ስለ ዝወደቘ ከለ ጉሃይ። በቢ ከምኪ ዝበለ ምሽንታት ስአ ምጡናት ሐይልታት ሚናበ ሀርአይ አኸቲለን ንኩር ነሽም ማስት ንእንዳ አቤኤን ከዳ። ገረሚ አብ አተባህለት ንጅራይ ዓደ ባይ። ንስሚ ኩንት። አይትታሉፋሩኒ። የ ለግዙኒ። ንጸንዘጋ ከስልሮም አያ» አለን ደልታ። ማለት መይረ አስምዓ።

መድረ ላዝም ግዝ በቲ ላይ ወገኝ ክት አይተ በሎምን ካብ ሚናብ በሪአይን ክልእን ፈተሙቶም አካኸቢማ ኮብ ጉራዕ ተብጊ ስም ንአመቤት ኢላን ተጸምበሩወን። ናይ ክልቲአም ትይልታት ተኣኻኺቡ ክት ዓቢ ሰራዊት ክዝ በመንልቲ ዓርቢ ተገበረ። እንተኾነ ግን ደኽዝማች ሃይሉ ድክ ተዓመቱ አምበር አይተ ስለ-ምንን በዓልቲ

43

43 ሌዲ እዋን አይተ ሰሎምን ንሀገቢ ሚናበ ዘርአይን ከብ አንዳ ሓሙአም ክርንሽምን ከብ ግዝአት አንዳ ከንቲባ ሥንተን ግለት ዓዲ ተከሌዝንን ከባቢ ዓዲ ተከሌዝንን ዓቀይቲ አካኸቢም ላይ ሰራዊት ሰርው። ነዝ ሰራዊት ሀ. ሐህም ከአ ገጸንዘጋ ከመግሉ ምድላው በሩ። ከም ሀ. ከአ በሰ. «አቲ ቀዳማይ ሰራዊትና በማይ በላ አቢሉ ግንክስ ጸንዘጋ አትዊ ኪዮጋን ክሉ አቲ ካልአይ ሰራዊትና ከአ ብወገን ከበሳ መዲሉ ማእከል አንዛ ከታቅዕ ኢይ። በሀ. ከም ሀ. ከአ ንሰራዊት መግለ ዓዲ ደገዝማቲ ግለት ጸንዘጋ ከንዕወተሉ ኢና።» ቅድሚ ምብጋሳም ግን ገባንልቲ ቤቶም አመቤት አለን በልቢ የፍቅሩወን ስስ ዝይሰቶና በቲ ካልአይ ወገን ኪሰናበተመን ስስ ዝደለዩ፣ «በሲ እስከ ሕጂ ንጽነዚን ከንምጋአ ንኸይድ አስኖና ም ታት ተርግሊይ» በልውን፣ አመቤት አለን ግን ተማዊቶም ከም ዝምስሱ በምርባታጽ፣ አይ ኪዳ ግኝ። ጸንዘጋ ተመሲሕኩም ትምለት ስልአም። እቲ መግለ በዕስት ዕዲጋ በአይ መዓልተ አብ 24

ትቲ መግለ ብዕስት ዕዳጋ በአይ መዓልቲ አብ ጸዓ ዜጋ ተተብረ። እንተኾነ ግን ኑቶም ብማይ ጓይሳ አቢ ስም በአተዉ ሰራዊት ሃክጋ፣ አአሽቲን ዓበይትን ጸዓክጋ በአውደት ተአሻኺበም ብዳርባ አምኒ ክይተረፈ በርቲያም እናተሞንሉ ተሻሻኺልምም እም ሰብ ሃክጋ ተዳሂሉ-ም ገለውንት ተለባቢሆን ባታርባ አሥኒ በይተረል በሮቲያም እናተዋግሉ ተኽሳኸልምም እሞ ሰብ ሃዘጋ ተዳሂለቃም ተባታተጐ። ተሳዕሩ ከአ። አቲ ብወገን ከበሳ ክአተው ሰራዊት ሃዘጋነውን በመሪሕነት ደጊያት ሃይሉ ተወልደ መድህን ተደፊሉ ተሳዕረ እሞ ተባታቲጐ ሃደመ። ጸዓዘጋ ከአ ተዓወቱ።

ሰብ ጸዓዚጋ ደድሕሪ አቶም አተበታተት ሰራዊት ሃዚጋ አናሰዓቡ ሃኪጋ አትዮም በሚቶም ተመሰሔ፣ አንጻ ር'ቲ አመቤት አለን አተዛረብአ ከአ ኮነ። በቢ ከም ኪ ከአ ኦቲ ዘረባ አመቤት ኢለን ከም ቃል ብድዐ ተኞጿሩ 41340:

45 ቤቶም እመቤት ኢስንንሲ አይተዓወተን። ከም ሬኸርኦም heh-10-97:

ደጃዝማች ሃይሉ ድማ አዛ ዓወት ነዚአ ዓወት መዓ ልቲ ዓርቢ ኢያ አም ቀዳመይቲ ዓወት ዓርቢ ኢያ በልዋ፣ በዚ ከም ዚ ከአ መዘክር አታ ዕለት ዓወት ቀዳመይቲ ዓርቢ ተባሂሉ ኪትረሽ ይነብር አሉ።

ደጃዝማች ሃይሉ ወዚ አዋንነዚ አዝኖም ሓረጃም አማት የድራ ወዚ አዋንነዚ አዝኖም ሓረጃም ነበሩ 'ሞ ተራእዩ ብዙይፈልጥ ነድሪ ንዝነጋ እንደድዋ፣ አብ መላአ መረብ ምላሽ ከአ «ሃዘጋ ተተከተሳ» ተባሂሉ ባምረት ተዘንተወ። አይተ ሰሎሞን ዋን ከም ብሔድሻ ናብ እንዳ አዲአም አውራጃ አከስ-ጉባይ ተመሊሰም ጉራዕ አትዮም ስፈሩ። አቶም ካልአት ሰብ ሃዘጋ ዋን አዋን ምስ ሃድኤ ሃዘጋ ተመሊሰም ጉዘውቶም ሃኒጸም እዋን ም ተጣየሰ-።

ሞት አይተ ሰሎምን

አብ መንጎነዚ ደጃዝማቸ ሃይሉ ወዲ ተወልደ መድህን ዝባን ደብሪ አብ አተባህለ ቦታ ኤርትራ ክይ ዶም ከስመ፤ አይተ ሰሰ-ምን «ከብ ሎምስ ዓብኖ ኢየ ላም አብ ዓዴይ አትኛ ከችበር» አለ-ም ሃዘጋ አትዮም ተቸመጡ። ደጃዝማች ሃይሉ-ነውን ከይተንከፍምም ስች በሉ። ሓሚሞም ከአ አብ ሃዚጋ ሞተ።

በሱ። ተሚዋም ክአ አብ ነዚጋ ምብ። ማጆር ጉሪኒ አብ ቲ በ1905 መርኒፉ ዘሕተም መዘዝሩ ከም ዘረጋንጹ፣ አይተ ሰሉቃማ አብ መበል 1837 ክሳዕ 1838 ዓ.ም አረንምን ብሕማም ድማ ተጠዊያምን አብ ርእሲ ምንባርም፣ አቶም አስታት ወዲ 15 ዓመት ዝክቡ ልጅ መሪእድን ደቆም ብዕድመ ካአሽቲ ስስ ዝክቡ፡ ስልጥ-ሹመት ምምሕፍር ክርስቡ ዘይክአል ግምንባሩ፣ በዚ አይተ ስሎምን ስኸፍታን ስሃሮን አስዲሮም ነበሩ።

ዓዲ ደንዝማቲ ጸዓዘጋ ካብ ቅድም መወዳድ ርቶምን ሹመተ–ምምሕጓር ንዓና በሃልትን ስስ ዝንበሩ

46

ረተታ / በመጣ-2 ታ ብንቢ ቦንን ጠላጥን በብ ዝንዘፍ «ሽመተይ ካብ ደቀይ መንጠለ»ም ናብአም ከምልስም እዮም» በማስት ውን ሰግኡ። ስለ ነቢ ላደ መዓልቲ ንቶም አሙን ዓርክም ግንበሩ ከንቲባ ወልደጋብር በዓል ዓዲ ተከሲዛን ጸዊዖም፡ «እዞም ደቀይ ከም አትርእዮም ንላሽቱ ስለ ዝኘኑ «አዞም ደቀይ ክም አትርአዮም ነአሽቴ ስለ ዝኾ ንመሪሐነት አይበጽሑን። በዚ ክም ቢ ነበለ ምሽንያት ድማ ክሳፅ ንመሪሐነት በዕድመ ዝበቸው ነዘን 40 ጠበንጃ ብሔደራ አቸምጠለይ። ዕድሚአም ምስ በቸወ ግን ከተረከበም አሳስመካ» በማለት ብሔደራ ሃቡምም። በቲ አዋን ቲ ስበዋ ክቡር ተተግባራዊ ግዬታ ስለ ዝክብረ ውን ዋርጠራ ዘሕድር አይነበረን።

አይተ ሰሎምን ቅድሚ መማቶም ነተን 100 ዝፍቅሩ ወንን ዝአም መንግን አሚናም አመቤት ሊስን ጓል አይተ ሓሳስ አብ ዋጅ ትርአሰም አቅሪበም «ስልጣን ምምሕጓሬድ ማስት ሹሙተይ ተሪኪብኪ ምርሒ» ኢሎም ብእምነት ወከሎወን።

በቲ አዋን ቲ በባሀሳዊ ልምዳ ሹመተ-ስልማን ንደቂ ተባዕትዮ ድአ አምበር ንደቂ አንስትዮ ኪወሃብ ልሙድ ስለ ዝይነበረ፤ ውሳኔ አይተ ስሎምን ብዙት አዛረብ ይብዛል። አይተ ስሎምን ነዚ ለበዋ ዚ ምስ ነበ ክልተ ወርሔ ዋራይ ጸኒሑም ከብ ዛ ዓስም ብምት ተረላይ። 1.6.6.8.11

ከንቲባ ወልጹጋብር ግን ደሓር ጠለም ም አመቤት ኢለን ኑቲ አብ ውሸጠ. ልበን ዝክብረ ድሌት ምፍዷይ ሕንን ቂምን ሓቢኤን፣ በቲ ዝንብረን ሕሴፍ ከእለት ዝረባን አቀራርባን ተደጊፈን ንከንቲባ ወልጹጋብር ኪመኸሩወን ብዕርከታትን ሕውታታዊ ፍቅርን ዓዲመን ባምጽዋዕ ዝአክል መስተን መግብን ቀረበን ብምእንደድ ንንዊሕ አዋን አዝናጊባን (አደናጉኖን) አጽንሕአም። ደቀን ግን አብ ቲ ንዓዲ ተከሌዛን ዝወስድ መንንዲ

ጊዜ እና ሐስፈ ምስ ክደ ደጃዝማች ሃይሉ በውሕ ፍልጠትን አመቤት ኢሰን ተመሲጠም " ጸኒሔም ድማ በዛሪባ ፖሎቲካውን ልነትን አመንወን። ምምሕዳራውን ኩካታት እናኣዝራረቡ ነውን አኸበሩወን።

48

በዚ ከም'ዚ ዝበለ ምሽንደት ከኣ ደጃዝማች ሃይሌ ንልጅ ወልደሚካኤል ከም ወላዲ አቢአም ኵኑ፣ ብልቢ የፍቅሩ.ምም ስስ ዝንበሩ ከኣ ከም ሕደዋይ አቢ **ሐ**ኞኣፎም አዕበዩ.ዎም።

እመቤት ኢለን እውን በላሕን ተባሪን ስለ ዝንበራ፣ ንቲ ብበዓል ቤተን አይተ ስለංምን ብለበዎ አተንብረስን ምሉኣ ውክልናን ሹመት መሪሕንትን በቆራጽንት ተረኪበን ንዝዥነ ተቓውም ንምብዳህ ዝንበራ፣ ድልሙቲ ከና።

ዓበራቲ ጸዓዘጋ ግን «አቢ ቆልዓነዚ ጠንቃም ከይኮን አይተርፍን አይ» ኢሎም ጸልአዎም። ኪኞትል ዎም'ውን ይደልዩ ነበሩ። ደጃዝግንቶ ሃይሉ ግን ካብ ከሌ እናተግሻሽሉ ሓልውዎም አምበር አሕሲፎም አይሃ ቡዎምን። አቲ ዓንደጽዮን ወዲ ቀሺ አብርሃም አተባሀለ ሮዲጣ አመል። ግብራ አጅርዮ መዳ ፍሎጥ አውሎ ዜብል ተቆናይ ድማ፣

እዚ ቀይሕ ጣዕዋ እተዕብዮ

አዚ ቀይሕ ጣሪዎ አተሪባዮ በበርስ ጌርካ ሚስ አተስትዮ ሰዋ ዘይአሽስ~ወዲ ፍዮ ጽባሕ ንግሆ- ይቐትል ምበር ይምሕርዶ ኢልካዮ በማስት ንደችዝማች ሃይሉ ኪቐትልቃ ደፋፍጺምም፣ ደጃዝማች ሃይሉ ግን አይሰምዕዎምን። ፍዮ ማስት ናይ ቀደም ዓይነት መኾባዕቲ ኢዬ። አቲ ገጣሚ አዚ ቀይሕ ጣሪዋ ዝበለ ድማ ወልደሚክኤል መልክዕ ሕብሮም ቀይሕ ከም ከታበረ ንምባላጽ ኢዬ።

ኪጽበዮዎም ጸኒሖም ከም ዚዕወቱሎም ገበራ ብማለት 2. AZTa

ብፍላይ ብመሰረት መዘክር ማጆር ፐሪኒ እመቤት ኢለን ንብዙሓት ምርኡያትን መራሕትን ሰብ ጸዓዘጋ በቲ አጋጣሚ ጊዜነቲ ዓዲመን ጸዊዐን «ንዑ ኵሎኹም ሓደ ዓጽምን ሓደ ደምን ኢኹም እም ተዓረ**ቚ» ብማለት** ከም ዘእመንአምን ሕራይ ከም ዘበልአምን የረጋግጽ።

እንተኾነ ግን ሰብ ጸዓዘጋ ጌና አብ መንገዲ ከለው፣ ማለት ሃዘጋ ክይአተው፣ ንከንቲባ ወልደጋብር ደሓን ኩኑ ኢለን አፋነውአም አሞ ልጅ ወልደሚካኤልን ልጅ መርእድን ኣብ ክሳድ ጸኒሐም ቀተልዎም። አመቤት ኢለን ደቀን ወዲቶም ንምፍጻም ጊዚ ምእንቲ ኪ"ሽስቡ ሓሲበን ኦቶም ኢጋዶሽ ሰብ ጸዓዘጋ፣ ሃዘጋ አትው ምስ በሉ ኣስርአም። ቅሩብ ጽንሕ ኢለን ግን ብናጻ ፌቲሔን ሰደድአም። ኣብ ቀንዲ ትረኻና 30000:

ልጅ መንግሥቱ አተባህሉ ሓው አይተ ሰሎም ን'ውን ጊዜ ከሳዕ ገልወጠሉም ዓደ'ምሓራ ከይዶም በስደት ኪሕግሎ ኪን-ዓዝ ከለዉ፣ አብ ትግራይ ምስ በጽሑ ሐመሙ እም ምቱ። አብ ደብረ በርበረ እተባህለ በታ ክአ ተቐበሩ።

አይተ ገብራይ ነቶም ጌና ነአሽቱ አወዳት ዝነበሩ ደቂ ሓወ'ቦአም ልጅ ወልደሚካአልን ልጅ መርእድን እናረላዩ «ጽባሕ ንግሆ ኣብ ሹመት ዓደ'ቦይ ከወዳደሩኒ ኢዮም» ብማለት ብቅንአ. ጠመትዎም። ስለ ዚ አመቤት አለን ሬሪሀን፣ «እዚ ሰብ ኪ ካም ደቀይ ከተፍአም አ.ዮ» ኢለን ንጸዓከጋ ከይደን ናብ ደጃዝማች ሃይሉ ቀሪበን ኢድ ነሲኤን ውጅጣ ሓቲተን ተኛመጣ። ደጃዝማች ሃይሉ ከአ ሰበይቲ መዋዳድርተይ ኢያ ከይበሉ በጽቡቅ ተቐቢለ-ም አብ ጸዓዘጋ ኪንብራ አፍቀዱለን።

49 932883 m3 h.P.

ዓንደ-ጽዮን ወዲ ቀሺ አብርሃም በዓል ጸዓዘጋ አብ ርእሲ ምንባሩ፣ ክኢላ አዝማርን መዳርን ስስ ገነክሬ፣ ብደጃዝማች ሃይሉ ተወልደመድህን አዝዞ ፍቲ ውን አሙን አማኘርን ነበረ።

በዚ ከም ዛ, ዝበላ ም ሽንደት ክአ ክንዲ ሰብ ሉ ከም ልምድን ባሀልን ሃገር መሠረት ብወሬራ አዳራሻ ኪሰርሕ ደለየ። ስለነ ቢ ድግ ደጃዝማች + ተወልደመድህን «ዓንደጽዮን ገዛ ኪሰርሕ ደልዩ ዘለ» ሙሉት ዓዲ ልማማት አብ አተባህለ መሬት .ን ኪድኩም ሰርው ግመል ዓንዲ ወዘት ዓራትም ሰብ 56.0-24 4.e.A. 10 110-8917 አምጽኡሉ» አለቀም አዘቡ። በቢ ትእዛዝ ኪ ድ ጸዓዚጋ ልማማት ወፊሩ እተኣዘዞ ትእዛዝ ፊጸመ። £79 UHA.

\$3ዘ2 ልግግግተ ወደሩ ለተላከዙ ተለዛዝ ይጸመ። ምሽት እንግዶት ተገሩ እናተሰልዐ እናተሰተየ ከሎ፣ አቶም ዓዲ ብዙይ ግቡአ ንሓደ ውልተ ሰብ ከቢድ ሥራት ከንዮጵያም ተካቢዝና ኢሰቀም ጉሣዮም ክፍ ሥፋት ክኢስ ደራሲ ተንሲአነ-አውሎ አውሎ አውሎ ባመል አሊቲያዮ ካብ ልማማት ብርወ አኢቲያዮ ካብ ልማማት ብርወ አኢቲያዮ ካብ ልማማት

ብዓንደ-ጽዮን ከልና ሕመ-ማት

00:-አይተ ዓንደ-ጽዮን ከአ ትኞብል አቢሉ አወ ስርወ አትዩ ካብ ልማማት አወ ዓንዲ አትዩ ካብ ልማማት ሌማ ዘመን ሕማም ንዓመታ ዋት ኢሉ መልሲ ሃበ። አዚ ማስት ከአ ካብ ሓመምኩም ትሞቱ ማስት ክሬ። (ትባብርይ የብልኩምን ከም ማስት)

<u>ጽልአ, ሃዘጋን ግዝአት</u> <u>ከንቲባ ዘማትን</u>

50

ክንቲባ ወልጹጋብር ወዲ ከንቲባ ቴድሮስ ሹም ግዝአት ከንቲባ ዘማት ማስት ዓዲተክሌክንን ጉዶቦታታን ከንቡሩ ኢዮም። ንሰም ዘማ አይተ ገብራይ ስስ ከንቡሩ ሻርነታውን ወዲታውን ፍቅሪ ጌሮም ወገን አይተ ገብ ራይ ኮኑ። እዚ ኩሉ ከአ ንአመቤት ኢለን በዓልቲ ቤት አይተ ሰሎሞን ንምድክም ተባሂሉ አተአልመ ፍቅሪ ምንባሩ ብሩህ ነብረ ም አመቤት ኢለን ምስ ስድራ-ቤተን ጉሃይ።

በዚ መሠረት ነዚ አብ መንጎ አመቤት ኢለንን ከንቲባ ወልዲጋብርን ቅርሕንቲ ተፈዋረ። ሽሕ አኳ አመቤት ኢለንን ከንቲባ ወልዲጋብርን ቅድም ፍቅርን ምውህሃድን እንተ ነበሮም ኣብ ነዚ አዋን ነዚ ግን ጽል አም ተወሲዑ እናኸረረ ይኸይድ ነበረ።

በቲ ሐደ ወገን ከአ ምስ አይተ ገብራይ ብሕ ምንት ተአሳሲሮም ፕርንት ተኸሎም አሕረችወን። አብ ርአሲ ጊ ከሌ ከአ በዓል ቤት አመቤት ኢለን ማስት አይተ ስስ-ምን ክይምቱ ከስው ንከንቲባ ወልደ.2ብር ብሐደራ ካገደፋሎም 40 ጠባናች ነበሮም አሞ አመቤት ኢለን ምስ አይተ ገብራይ ሽራ ከይኖም ነቲ በዓል ቤተይ ብሔድሪ ዝገደፋሎም ጠባናች አይመስስለይን። አዜ ከሌ ናይ መን ንዕቀት አይ» ኢለን ኮረያ። ስል ቢ ነቶም ልጅ ወልደሚክኤልን ልጅ ማርአድን አተባሁሉ ከልተ ደቀን «ንቡ ደቀይ ነክንቲባ ወልደ.2ብር አቲ አቦይ በሕድሪ ዝገደፈ ልኩም ጠባናች ምስሱዎ ኢሳትክም አደይ በልምም» ብማስት ንዓቲ ተከሌዛን ስአኸሉም።

ክንቲባ ወልደ.ኃብር ግን በቲ ምስ ደጃዝማች ውቢ ዝንበሮም ውዲታዊ ምትእስሳር ተአማሚኖም ኑቲ ጠባኖች 51 ንዶጃዝማች ውብ ክም ገጸ በረኸት ሂቦሙዎም ነበሩ ም በቡሕ ሰምበዱ። ኦቶም ቆልዑ ክኣ «ኣቦኸም ዝዛበቲ ጠባኖች የልቦን» ኢሎም ክሓዱ።

አመቤት ኢሊን በዚ የህየን ነዊሕ ምስ ጸንሓ፣ «ከንቲባ ወልደ,2ብር ሬዲሙ ንዒቒኒ ኣስ። ስለ ኪ ክአ ክዋንአ ኣስ-ኒ» በሳ። ነገር ንምድላይ ክኣ ንሓደ ምሕጽንቱ ወልደ,2ብር አተባህሉ ፕራ ከንቲባ ወልደ,2ብር «አምጺእኩም ኣስርሥ» ኢሊን ብሰንሰለት ለበድአም። ለበድአም ማለት ኣስርአም ማለት ኢዩ። ሽው መፍትሕ ስለ ዘይነበረ ኣቲ ስንሰለት ይልበድ፣ ማለት ኣብ ክንዲ በመፍትሕ በፅጽ ይልሓም ስለ በነበረ ይልበድ ይብሃል ነበረ።

ከዚከ ሽንቲባ ወልዴ.ፓብር ነዚ ተግባር ነዚ ብአተ.ኃነ ወረ ስምዕዎ እሞ ብንድሪ «አነ ወዲ ቴድሮስ ከተ-ት» ኢሳም ንሃዘጋ ተብንሱ። አመቤት ኢሰን ክኣ «እስኪ ይምጃእ» እናበሳ አብ ዓዜን ወሪዴን ዕርዲ ሊዘን ተዳበይአም። ከንቲባ ወልዴ.ጋብር ከኣ ንሃዘጋ ባዲሮም አብ ይፈረ ሰፈሩ፣ አቲ ወሚአ ግን አብ ዓዲ ሻኽ ኢዴ አተሬዳመ። አመቤት ኢሳን ስነን ነኺሰን «አጆኽ ነጦዝ» እናበሳ ተዋግኣ እሞ ንክንቲባ ወልዴ.ታብር ቦታ-አልቂቶን ደፍአአም። አንተችነ ግን ብህይወቶም ስስ ዘይሚረኸአም ሊብና።

ከንቲባ ወልደጋብር ክአ «ሰංሚ መዓልቲ ናተይ አይኮነትን። መልስ» ኢስංም ብፍርሂ ነቶም ዝተረፉ ዓቀይቶም መራሖም ዓዲ ተከሌዛን አተዉ። ምስ አመቤት ኢስን ዘራኘስ ነገራት ከይባበሩ ከአ ንንዊሕ እዋን አጽቀጡ።

ዕርክንት አይተ ገብራይን ከንቲባ ወልደጋብርን መውስቦ ተወሲኽም ጸኒዑን ተጠርኒቶን ስስ ገነበረ፣ ዓወት አመቤት ኢለን ንከልቲአም ብማዕረ አሕመሞም። ከንታት ከም ዜ ኢለ ከሎ ወራሪ ደጃዝማች ውብ ካብ

ሰሜን ኢትዮጵያ ተባጊስም አብ ኤርትራ (ሽዑ መረብ ምላሽ) ሰራዊት ውግአን ወኪላቶምን ስዲዶም «ግብሪ አውጽት» ኢሰማም አዚሁም ስለ ዝብሩ ህዝቢ ካብ መጠን ንሳስሲ ተጽፈሙ ክሪሬ አብ ርእሲአ ከነ አመቤት ኢሰን ባመኘን፣ ብፍላይ ንህዝቢ ሚናስ ክርአይ ስሳሳን ሓሙሽተን ፈርጊ አእቴ ኢሰን አዘዝአ። ስስ ዛ. ከአ አይተ ጉብራይ ምሽንይት ረኸበም ንህዝቢ ሚናስ ክርአይ «አብ ልዕሲ ጽንምሲ ተመኘ ጸንም ደብዲበንኦ እናበስ ህዝቢ አናዲቦም አስዓንስላን። እቴ ህዝቢ ከአ ትሮ ኮታታት ኢንናኪቦ አስ ዓስላን። አመቤት ኢስን ቀሐረ። በሀ. ከምግቢ ከሰል ምሽንይታት ከአ አንጻር አመቤት ኢስን ሓይ ሓይ ውዲታት ከፈሓስ

52

በዚ ከም ቢ ዝበለ ኩላታት ተባረቲያም አይተ ግብራይ ንልጅ ወልደሚካኤል ሓደ ንግሆ ሰንበት ቤተ ክርስቲያን ኪሳለሙ ምስ ከቶ ሪኸቡምም እም «ንዓ አንታ ቆሉዓ» ኢሉም ባዕሉም ፋፍ አቢለ-ም ሐታሙ ምም ከቶ። አብ አደራሾም ክአ አስሩምም።

እማቤት አብን ብዙ አይራሳም ኩአ አስሩ ይም። አመቤት አ.ስን ብዙ ከም ነዚ ባበል ፈተና ታት ስጊኤን ሃዲመን ንጻያዘጋ ከኝ። እንቶ ባስታ አባልድም አትየን ድግ ተዓጅብ። ልጅ መርአድ ግን ዓንሰባ ገይሹም ስስ ዝንብሩ፣ ኑቲ ከንታት አብአ ከስው ሰምል የ አጥ ንጻያዘጋ መዲአም ምስ አዲአም ተቋምበሩ። በድስራ ቢ አመቤት አለን ደቀንን ገለ ጊላዎትን ሐብን ካብ ጸዓዘጋ ተሳናቢተን ታራአምኒ ከይደን አዕረፋ። ህዝቢ ጸዓዘጋ ከአ መኪላቱ ልእ.ሹ ከሰን አብኩ አፋንወን። አብ ታራአምኒ ድግ አይተ መልደኪናን አተብ ሀሱ ዓቢ ዓዲ በመሚ ጠከብሪ ከም ጋሽአም ተችስ ስብን። ከብ ታራ አምኒ ተሳናቢተን ክአ ሐመዚን አስ አብባለስ ክፍለ, ትግራይ አትዮን ናብ ዐዲተብ ወራሪ ደጃዝማች ውብ አተም። አብኡ ከአ ብስደት ተኛውጣ። 53

ልጅ ወልደሚካኤል ግን በሓወ ቦአም አይተ ገብራይ በሰንሰስት ተሰቢዶም አብ ማእከል ነዘጋ ንሓደ ዓመትን መንፈቅን ተአሰሩ። በድሕሪኡ ግን አይተ ገብራይ ንወራር ደጃዝግች ውብ ፌሪሆም ፈትሕዎም። ልጅ ወልደሚካኤል ከኣ ሰኖም ነኺሶም ሓውዜን ከይ ዶም ምስ አዲአምን ሓይምን ተራኸቡ። አመቤት ኢለን ከኣ ኣብ ሓውዜን ንንዊስ አዋን ተቆመጣ አም ምስ ኣገው ወልደሚካኤል ተራኺበን ተሳሲያ።

ው ግእ ሰንደ አብ ጉራዕ።

ወራሪ ዶችዝማች ውብ መረብ ተሳጊሩ፣ ንምልእቲ መረብ ምሳሽ ምስ ወረረን ዘመተን፣ ወኪላቴ አብ ጉራዕ አመራጃ አክስ ጉዛይ ኮፍ አቢሱ ንዓደምሓራ ተመልስ። ቢዚ አዋናት ዛ. ብብላታ ኩባ አተባዕሉ ወኪል ዶችዝማች ውብ አተመርሔ ሰራዊት ውግአ ንጉራዕ ኪአቴ ከሎ አመቤት ኢሰን አውን፣ ነዚ ቀናጽሪ ስፍሪ ዘይነብሮ ሰራዊት ተጸጊዐን ንሃገረን ተመስሳ እም ኵሎም ጸላእተን ረዓቶ።

በዚ ጊዜ'ዚ አብ ኤርትራ ወይ መረብ ምላሽ በዓ ል ቆጽሊ ማለት ላዕለዋይ ሰራዒ አይተ አሉላ ወዲ ተወልደመድህን በዓል ጸንዘጋ ካብ ዓዲ ደገዝማቲ ነበሩ። በዚ አጋጣሚ'ዚ አይተ ሓንስ ወልደሚካኤል አተባሁሉ ፍላጥ ዓቢ ዓዲ ምይቶም ስስ ከነበሩ ናብ ምልአቲ መረብ ምላሽ መርድአ ተመሓሳሊፉ ተጎጊሩ ነበረ። አይተ ሓንስ ወልደሚካኤል በዓል ጸንዘጋ ካብ ተከሰ ታሕታይ ስስ ከነበሩ ድማ ብዙሓት መኳንንቲ አብ ጸን ዞጋ ንተብሪ ተኣክኩ። በዚ አጋጣሚ ጊዜ'ኪ መኳንንቲ ኤርትራ ድሕሪ ቀብሪ ባይቶ ጌሮም ብዛዕባ ከዓታት ሃገር ዙተዬ። ብፍላይ ከአ በዓል አይተ ገብራይ «አመቤት ኢለን ብይችዝማች ወብ ተደጊሪን ከዋቅዓና ኢየን ወራርን ዘመተኝ ውብ አውን ዝተርፍ አይኮንን» በማስት ስግአቶም ገስጹ። ነቲ አብ ልዕሊ አመቤት ኢስን ዝንበርም ጽልእን ከስዕበም አስጋኢ ከካታት ግን አብ ልቦም ሓቢአም ክይባለጽዎ ትም በሉ። ስለ ካ እቶም ተኣኪቦም ከነብሩ መኒንንቲ ኤርትራ «በዚ አብ ዓይቶ ጸዓዘጋ እንስምሮ በሰංና መሠረት ንዑ ክም አምሓራ ካብ ምልአቲ መረብ ምሳሽ ንስንንም» እናበሉ ደጋጊሞም መደሩ። ነቲ ሓሳብ ከአ ብምለት ተቸበልዎ አሞ ከይንጠላለም ምድሪ ትዋለመና ኢስංም ተመሓ ሐሉ። -hA-#

54

ሰራዊት ውግእ ደጃዝማች ውበ ከአ በብላታ ኮኮስ በደጃዝማች ጊላንኪኤልና በደጃዝማች ወለላ አተባህሉ ዓ ቀይቲ ተመሪሑ አብ ጉራዕ ዓሪዱ ነበረ። ከንሰማ ሹማት ኤርትራ ከአ ከም ውዑሎም ዝሓዙ ሒዞም ንጉራዕ h.S.#

አይተ ኣስላ ተወልደ መድህን ግን ነቲ ቀንዲ ስግአት አይተ ገብራይ ይፈልዋይ ነበሩ አሞ «አብ ኪ ሃገርና አቶም ብዕድመ ዝዓበዩ፤ ብልቦና ከበሰሉ፤ ብክአ ስቶም ከሽበሩ ንላቶም ኢዮም። ድሳዮም ይግበሩ። አነ ግን አይፋለይን» ኢሰ-ም ተራዕ ክይዶም ከብቅው አብቲ መግአ ግን ከይተሻፈሉ ተረፉ። ነቢ ንግሆ ብብርሃን አራይ ኢሰ-ም ዝሙሓለሉ ውዕል ክአ ብጸልማት ግለት ብለይተ ከሓድዎን አፍረስዎን አም ከም ዓቢ ሃገራዊ ከአይት ወይ ክድዓት ተቖጸደ። ሰራዊቶም መሪሐም ክአ ካብ ካባቢ ጉራሪ ንጸንዘጋ ተመሰሱ። አቶም ከተረፉ አይተ ተኸላይ፣ አይተ ገብራይ፣ ከንቲባ ወልደንብር፣ ባሕሪ ነጋሚ አስንድም ነም መውሰም ሰኑይ መን ስኢት ትውን አንድር ሰራዊት ይኽዝማች ወብ ውግን ገቢያትር ላድሳም ክም ዓር አዲስ መን ግልትት ላይ አትም እንደር ሰራዊት ይኽዝማች ወብ መግን ገጠሙ፣ አንተኾነ ግን አቲ ውግጽ ድሕሪ ውሐድ ጊዜ ብዓመት ሰራዊት ወብ ተወድኤ። ሰራዊት ቆማሴን አይተ አለብ ተወልደ መድህን ግን ነቲ ጊዜ በዓወት ስራዊት ወብ ተወድኤ። ስራዊት ሓማሴን ክኣ ንሲአም ተበታተት፣ ንሲአም ድማ ተማረዥ። ኣብ ዛ ውግእ ነዚ አይተ ደባስ ወልደ,ንብር አተባህሉ ጅግና በዓ

ሂስ<u>ካ አለተች</u>» በል*ምም።* አዚ ንሓደ ኤርትራዊ መን ዚሪካ ንሓደ ካልአ ኤርትራዊ ሽይመካ አለተዥ ዝብል ብልሐት፣ ፊላሊኽ ንምጣዝ ዝውሰድ ዝነበረ ተበብ ኢዩ።

<u>« oc e. A. 14.2»</u>

ድሕሪ ውግአ ጉራዕ አይተ ንብራይ ካብ ከባቢ ግናባ ዘርአይ ርሐጅም አብ ደቂ ዓንዱ ወረዳ ዓንስባ ከይዶም ከአ ተቻመሙ። ድሕሪ ሓይሎ አዋን ከሬምቲ ምስ ኮነ ውን ካርንሽም መዲአም አብ አንዳ አይተ ኪዳን ባምሩ ዓዜን አዕሪፎም ነበሩ። አይተ ገብራይ አብ ደቂ ዓንዱ ከለዉ «አምቢ ሽሙት አመቤት ኢሰን አይቅ በልን። ብአኤን ከአ አይስራሪን አይምስኸን» በሉ። ቀጸሎም ንከጉሉ ትአዛዛት ደጃዝማች ውብ ነዲንም ብሐር በኝንት ፊለሉ።

በላታ ኮኮበ ወኪል ደጃዝማች ውብ ከም ምኽኖም በባታ ኮኮሀ ወቢል ዶላ ምንተ ውብ በም ም ኳናም መጠን አብ አውራጃ ሰራየ አንዳ አባ መጣስ ክይኖም ንቶም አብ ትሕቲ ምልክ ደጃዝማች ውብ ተቸይደም ከክሩ መኪንንቲ ኤርትራ አኪበም «አይተ ነብራይ በዓል ሃዘጋ ሽራተ፡ አሉ። ስለ ዛ ኬድኩም ሒነኩም አምጽአዎ» ብማለት አዘዝዎም።

እንተኾነ ግን አጋጣሚ ክይኑ ብላታ ኮኮበ ብሃን ደበት ብደጃዝማች ውብ ተላኪዞም ተቆይሮም ንትግራይ ስለ ነገኸሩ ንአይተ ገብራይ አይረኸቡዎምን#

በተ: ሐደ ወገን ክአ አመቤት ኢሰን ንቶም አብ ትሕቲ: ምልክን ገክቡሩ መኳንንቲ: አኪበን አብ ጸባባ አተባህለ ቦታ: ዓቢ ዋዕሳ ገበራ። አብኡ'ውን ሰፈር

እቲ ዋዕሳ ምስ ተወድኤ፣ ሓይሎ መኳንንቲ ተንሲአም ንደቂ ዓንቶ ዓንስባ ክዱ። ንአይተ ንብራይ ሬኺቦም ክአ «ንው ንስኽም ሃዘጋ አቲኽም ምስ ሰበይቲ ሓወቦኽም አመቤት ኢለን ተዓረጅ። በላታ ኮኾበ ውን

55 ል ሃዘጋ ተማረዥ እም እታ ብልቢ አተፍቅሮም በዓልተ ቤቶም ዝምቱ መሲሉዋ ስምበደት።

አንታ ደብሽዋ ደብሽዋ ከመይ ኢልካ ሓዲርካ ብዙይ ስዋ ሚስ እንተ ስአንካስ እኳ ስም

እናበለት አምሪራ አልቀሰት። ደሐር ግን አይተ ደባስ ወልደጋብር ምሕረት ረኚበም ተራትሔ እም ዛዘጋ አትዮም ምስ'ታ ዘፍቅርዋ በዓልቲ ቤቱምን ሀገበምን 18904-#

መኪል ውብ ዝኾኑ ብላታ ኮኮበ ካካ ጉራፅ ንእንዳ ላባ መጣሪ አውራጃ ሰራየ ግዒዞም ኮፍ በሱ። ኦቶም ተባታቲኖም ዝክሩ መኳንንቲ ሓግሴን ኮአ «ንው ናባይ አተዉ ወይ ነናብ ዓድዥም ከድኩም ተጣየሱ። ምሕረት ገሪልኩም አለ«ሹ» በልዎም። አቶም ወኳንንቲ አውን ብስደትን ከርተትን ደኪዋም ነቡሩ ም አሚኖም ነናብ 98.9 540.

አይተ ንብራይ ግን፣ «ደጃዝማች ውብ ኮን ኩሎም አይተ የበራይ ገን፣ «አሳ ሆነጥ ውጤ ቦን ቡሎም ወክላቱ ሻራ አመቤት ኢለን ስለ ዝኾኑ ከተቅዑኒ እዮም» ብግለት ራሪሆም፣ በረኻ ሃገሮም አትዮም ሐርበኛ ኮኑ። ብላታ ኮኮበ ድማ ብሽም ደጃዝማች ውብ ንአመቤት ኢለን ሹመት ምሉት ሚናበ ክርአይ ሃቡወን።

በኸት ወዲ ተወልደ መድህን በዓል አምባደርሆ ግን ከም ከተሎም መኳንንቲ ሓግሴን ባሕሪ ወሪዶም ሃደሙ። በባሕሪ አቢሎም ከአ ንስምሃር ማስት ሰሜናዊ ትይሕ ባሕሪ ሓሲፎም ምስ አንኝ ናድብ ተጽምበሩ። ቀይሕ ባሕሪ ሓሲፎም ምስ አንኝ ናድብ ተጸምበሩ። እንተዥን ግን በቲ አዋን ቲ አንኝ ናይብ ምስ ይቜገማች ውብ ፖሎቲካዊ ምሕዝታት ጊሮም ስስ ገነክሩ ንበኸታ ወዲ ተወልደመድህን ተቸቢሰማ አሲሮም ንደጅገማች ውብ አሕሲፎም ሃቡዎም። ደጃዝማች ውብ ግን ተቸቢ ስም ምሕረት ሂቦም፣ «አቲ ሹመት አንኛ አብሮ ባሁሩ የታር ማስራ ስል ካቴስረ ምስር ማስላ እኔ ኮሮኒሻም 0. ቀ- ባገር ግሽ በዓል በስዛ ዝነበረ ምስሌ ንነት ካርንሽም

አምላኸ ጸረግም የሰ-ን። ከይዱ ኢዩ፡ ድሮ ንትግራይ ተሳጊሩ አለ-። ኪረኸበኩም አይኸአልን ኢዩ። እመቤት ኢሰን አውን አንተኾና አብ ልዕሴኸም ዝፍጽምኦ ሕን የልቦን። ንበይነን ስስ በለዋ ካብ ቃልና ቃል ኢሕዋት አይመጽአን ኢዮን። እበልምም። ተጻሉም ከአ «ነዞም ምሳኸም ዘለዉ. መኪንንቲ ከአ ነናብ ዓዶም ኪኸዱ ፍቾዱሎም» ብግለት ለመኑምም።

ፍቶዳለ-ም» በማለት ለመኑዎም። አይተ ገብራይ ከአ «ሕራይ ፍቻድ ዓይነባ ይኽን» በማለት ተሳማምዑ። ዕርቂ ኪገብሩ ውን ተፈ ጸሙ። ነዚ ስርቂነቢ ኬይመለሙ ከአ አርባሪተ ዋሕስ አቅሪበም ብሕጊ ተፈጸሙ። ሄኒሐም ግን መሊሰም ተጣዕሱ አሞ ነቲ ቢዋሕስ ተፈጺሞም ዝአተውም ዕርቂ አፍረስም። ነቶም ምስእም ከርተት ዝብሉ ከህቡ መዟ ንንቲ ግን «ኪዳ ዓድኽም አተዉ። ምስ አመቤት አለንነውን ዕርቂ ግብሩ። ነናባራችም አጣይሱ። አነ ግን ሞት ይሕሽኒኤ በልዎም። በድሕራኒቢ አመቤት አለን ግሉጽ ምኽንዮት ረኸበን ነቶም «ሕራይ ባዕልና ከአትምም ኢና» በማስት ተዋዲሰሙምም ከነበሩ አርባሪተ ዋሕስ አዳይባን «ከአትታም አርን በማስት ተፈጺምኩም ከተብቅዑ አይተ ገብራይ ጊና አይአተዉን። ስላጊዜ ከምነቲ ግቡርን ንቡርን ተተታዘሥ አለን ካብ ተም አርባሪተ ዋሕስ አቶም ክልተ ለስርአም።

ከጎታት ከም ቢ ኢሉ ንሓደ ዓመት ምስ ቀጸለ አቲ አሽቴ አተባህለ ወዲ ደሻዝማች ውብ ወኪል ኦቦኡ ኮይኑ አንኝነባ መጣስ ሰፊሩ ተቸመጠ። ምምሕጻሩ ምእንቲ ኪሃድአሉ ከአ ንአመቤት ኢሳንን አይተ ንብራ ይን ባዕሉ ዓረጃም። በዚ ከም ቢ ከአ ኣይተ ገብራይ ምስ ሰቦም ዝቢኃ ኣትዮም ተቸመጡ።

ድሕሪ'ቲ ዕርቂ እመቤት ኢስን «ድሕሪ ደጊም ይትረፊኒ≫ ኢለን መነኮስ ኮና። ቆብዕ መሊሰን፣

ርአሰን ላጽኖን ስስ ዝመኑና ከአ ኢታይ–ኢስን ተዛህላ። ነቲ ጽቡቅ አዳራሽን ጠንጢነን ከአ አብ ዋቻ ቤተ ክርስቲያን ንአሽቶ አን–ዶ አስራሔን ተቸመጣ። ግናሽ ኢታይ ኢለን ብተፈጥሮ ለባምን ክኢላን ስለ ዝነበራ፣ በምክርን ጸሎትን እናአሊያ ደቀን ካብ ምምራሕ አየዕ 64.30

58

ከንቲባ ወልደ2ብር ተቐትሉ

ቅድም አብ መንን ከንቲባ ወልደጋብርን እመቤት ኢሳንን ተሪር ዝምድና ተተኺሉ ነበረ። ደሓር ግን አቲ ጽንፅ ፍቅሪ ናብ ሕሱም ጽልአ, ከም አተለወጠ ርኢና አለ~ና #

አመቤት ኢሳን፣ ኢታይ ኢሳን ተባሂለን አብ አጒዶ ተቸሚጠን ከሰዋ፣ ከንቲካ ወልዴጋብር «እስኪ ንኳይተ አሰብ ተወልደመድህን ከበጽሐም» ኢሎም በታሕተዋይ ዓንሰባ አቢሎም ንጽዓዘጋ አተዉ። መገሽ አም ሬዴሞም ንዓዴ ተከሌዛን ኪምስሱ ከስዉ ግን አቶም "ለዲወመ ግኑሲ" መከ ንንታት «ንሲ ንድራት የዘገ አም ሬዲሞም ንዓዲ ተስሌዛን ኪምስሱ ስለዉ ግን እቶም በስንይዎም ዝክሩ መኪንንቲ «ንዑ ጉይታይ ዝዞ ከይረገጽና ጉሲናያ ንሕስፍ። ብዝቦ አስልና አይን መስእ ኢሱማ መኸሮሙዎም ከብቆዑ «አይፋልናን። ንሕና ረጊጽናዮ አንዳልፍ መንገዲ አርብዓ አይ። መንገዲ አርብዓ ከአ ንዥሉ ሀገቢ አተፈቾደ ሕጋዊ መንገዲ አርብዓ ከአ ንዥሉ ሀገቢ አተፈቾደ አብ። አዋን ቢዮን ይኒን ፈለጉኦ አም «ከንቲብ መልደጋብር ንምንታይ ድአ ገዛና ጉሲኽም ታሐልፉ። ክልእ አንተ ተረፈ ስላም ዘይተብሎና። ጸበል አግሮኸም ዘይተንግዮ» አለን ሰብ ስደኝሎም።

ከንቲባ ወልደ,ንብር ክኣ ኑቲ ኣብ ልዕሲ ኢ.ታ.ይ ኢለን ዝራጸምዎ ተግባራት ረሲያም በግርሀኑት ሕራ.ይ

60 ከይደን እንዳ በኺት ወዲ ተወልደመድህን አትየን ምስ ክልቲአም ደቂ ደቀን በዑቶሳ ተቐመጣ።

ኢታይ ኢሰን ዓደ ቦሌን ዛግር ወረዳ ካርነሽም ኢዬ ም ሰብ ካርነሽም ብክንታተን ስጊኦም ንአምባደርሆ መዲኦም «ንኢታይ ኢሰን ምስ ዞም ክልተ ሕዳናት ደቂ ደቀን አይተ ጉብራይ ኮነ አንዳ ከንቲባ ዞማት ከይን-ድ ኡወን ንሕና ተኻሳኺልና ከነዕቂብን ሃቡና። ሓውንና ሥን ምምን የመሮ አይቂ በኛዄም የቡርም ብማ አየን እም ደመን ደምና አደ። በጃዥም ሃቡና» በማ ለት ለመኑዎም።

አይተ በኺት ወዲ ተወልደ መድህን ግን «ኢይፋ ለይን ዑቾጣ ተቐቢለ ከበቅዕ ዑቾጣ ኣሕሲፌ ከመይ ጌረ ከሀብ። አይኸውንን ኢጾ» ብማለት ኣበዩ።

አብ መንጎነዚ አይተ በኸታ ወዲ ተወልደመድህን አውን ካብ አይተ ገብራይን ከንቲባ ጉልወትን ሰግሉ እሞ ንኢታይ ኢሰን ምስነቶም ክልተ ሕጻናት ደቂ ደቀን ንነፋሲት አግሪ ደብረ ቢህን ወሲዶም አብ ሓደ ደምበ ሓብሎወን። አብነቲ ደምበ ክአ ንሓይሎ እዋን ቆመመ 1.4mm

አይተ ገብራይ ድማ ሞት ከንቲባ ወልዴንብር ምስ ሰምዑ በቲ ከንታት ክይትንክፉ ፈሪሆም ካብ ዓዶም ንሹንጅብሎች ክይዶም ተቒሚመም ነበሩ። ደሓር ግን እቲ ከንታት ቅትለት ንዕአም ዘይትንክፍ ምዃኑ ምስ ፈለጡ ዓዶም አትዮም ከፍ በለ።

በቲ ሓደ ወገን ክአ አይተ አሉላ ወዲ አይተ ሆር ሓዶ ወገን በላ አይተ አሉብ ወዲ አይተ ተወልደ መድህን ዓርኪ ከንቲባ ወልደጋብር ስስ ከነበሩ ብምቶም ጉዛዮም ነበሩ። ስስ ነቢ ድማ ኢታይ ኢለን አብ አምባደርሆ ተሓቢኤን ተዓቝበን አለዋ ምስ ስምዑ ክይዶም ኪንግብጡወን እም ንእንዳ ከንቲባ ዘማት አሕሊፎም ከህቡወን ተበንሱ።

አይተ ገብራይ እውን ዓርኪ ከንቲባ ወልደታብር ዋራይ ዘይኩነስ ሻርአምን ዝምአምን ብምንባሮም፣ አብ

አሎም አብነታ ከነበርአ ንአሽቶ ቤት ከይዶም በጽሑ ወን። ምድሪ ምስ መሰየ ከአ ከልቲአም ደቀን ወልደሚ ካአልን መርእድን መጺአም «ቢሉ ንዕናይ ምሳና። አብነቲ ጽቡች አዳራሽ አይተ መርእድ ደቂስኩም ከትሓ ድሩ» ብማስት ወሰድዎም። አብነቲ ንሶም ዝደልይዎ ቦታ ምስ አብጽሕምም ከአ አስፋዎም።

59

ስዚ አዋንጊዚ ህዝቢ ሚናበ ዘርአይ ጽልእን ዶምን ጸሊሎ ነበረጊአም ከንቲባ ወልደጋብር ከም አተኣስሩ ምስ ሬስጠ «በጃኸም ንከንቲባ ወልደጋብር ፍትሕምም።» አሉ ሰመኖም። አላም ክልተ ኣሕዋት ግን ስብ ክይረ ኣዮም በለይቲ ናብ ሩባ ማይ ፈለጋ ወሲዶም ቀተሉ 99011

አቶም ካብ ጸዓዚጋ ነክንቲባ ወልጹጋብር ከስንዩ ነመጽሉ ሰባት ከአ አይተ ወልደገብርኤል ወዲ ተወልዶ መድሀን ሐዎም ንይሻዝማች ሃይሉ ከምሉ አውን በሳታ አገልድምን ካልአትን ነብሩ አሞ «ከንቲባ ወልጹጋብር) ንጽበዮም ከም ከሎና ረሲያም ደንጕዮም። ወላል ዋቂ ሙዎም ረሲያሙና» በማስት ባዲፎምዎም ንዓዶም ተመልሱ።

ድሕሪ ሞት ከንቲባ ወልደጋብር ክልቲአም ደቂ አይተ ሰሎምን ግብሮም ሬሊሰም ስግኡ አሞ ዓንሰባ ደይበም ተቒመጡ። ብዓንሰባ አቢሎም ከአ አብ ቲ ቢዳሻዝማች ውብ ተታሔዙ ከክቢ ክፍሊ መራት ሃገርና ክይዶም አተዉ። ኢታይ ኢለን ግን ንቶም

1. ሀጻን ንብረጻድቅ ወልደሚካኤል ሰሎምን 2. ሀጻን ንብራይ መርእድ ስሎምን

አተባሀሉ ደቂ ደቀን ሒዞን ኣብ ነክን ተኞመጣ። ደሓር ግን አይተ ንብራይ በዓል ነክጋን ከንቲባ ጉልወት ሓው ከንቲባ ወልደጋብር በዓል ዓዲ ተኬሌዛንን መጺኦም ደቀን நይቀትሉለን ፌርሃ እም ንእምባ ደርሆ

61 ርእሲሉ እውን ኣብ ልዕሊ ኢታይ ኢለን ዘይቀሃመ ዝንበሮም ምስ አይተ አሉላ ተወልደመ ٨٨ ቅርሕንቲ SU7 thony

ደራሲ ካብ እሙናት አዘንተሙቲ አሬ-ታሪኽ ሐራቺሙ ከም ዘሬጋገጹ አቶም ክልተ መሳፍንቲ ኢታይ ኢሳን ምስ ክልተ ሕጻናት ደቂ ደቀን አብ ሓደ ደምበ አብ ነፋሲት ተላቢኤን ከም ዘስዋ ሬስጡ አሞ፣ አብአ ከይዶም ብሔይሊ ወሰዓወን። ንእንዳ ከንቲባ ዘማት ከአ አ.አሊፎም የቡወን።

አይተ በኸት ወዲ ተወልደ መድህን ድማ «ገረብ አካ ተዕቁብ» ኢሎም ከንዲ ከኩላኸሉላን፣ ከይተዋማሎ ሰኞ ኢሎም ረአዬ አሞ ኑቲ አይተ በኸት ውቾጣ መሊሙ ተባሂሉ ዩኒሑ ጊኒ አተዛንተወ ዜናታት መበ ስ, ክይኑ፣ አብ መንት ዛኪታን አንዳ ዕዛር አምባደርሆን ጽስአ ፈጠሩ ላዊ ደግላ። አዚ ሽው ኢተዳዮት ላዊ ጊ ኑ ዲዩነ ት እናተውለር ብዙት ሀይወት አስላይፈ ከአ ጸጸኒሑ እናተሳወረ በዙሕ ሀይወት አሕስፌ።

ከንቲባ ጉልወት ንኢታይ ሊለን አሰሩወን። አብ አካላተን ብራሕ እናኸዓዉ አብ ጸሓይ ደርብዮም ብጽንጽያ እናአንክሱ ሳቐዩወን። ነቶም ክልተ ሀጻናት ክአ ብዮሚት ቀጽዕዎም። አብ መወዳአታ ክኣ ንስለስቲኦም በብእዋኑ ቀተሉዎም።

ካልአት አዘንተውቲ አራ-ታሪክ 93 «h3-t9 ካልአት አዘንተውቲ አል-ታሪሽ ግን «ሀገርብ ትልውት ወዲ ቴድሮስ ናብ ከንቲባ በሽት ሰብ ሰዲራም ንዓዲ ተክሲዛን ጸዊዖም አመቤት ኢሰን ምስ ክልቲአም ደቂ ደቀን ምሳሹም አለዋ እሞ አደ ቀተሉቲ ሓወራ ከንቲባ ወልደጋብር ስለ ገኾና አረከቡኒ አንተ ድአ ዘየሉ ግን ጽባሕ ንውግአ ናባኹም ከምጽአ ከግደድ ኢዮ৯ ኢሉም ምስ አስምውሉም፣ ከንቲባ በሽታ ኢየ» ኢሎም ምስ ኣስምው «ጐይታይ ኣምክሩኒ» በሉዎም#

ከንቲባ ጉልወት ግን ብንድሪ «ምስ መን ኢኻ አትመክር» ብማለት ተወክሱዎም ከንቲባ በኺት ወዲ

ተወልደመድህን ድግ አብ ልዕሊ በዓልቲ ቤቶም ጽጐዕ አምነት ከነበርም ፈታው አሚኖም ስስ ከነበሩ፣ «ጉይታይ አታ ብርኸቲ አምበይተይ ግስት አሚያይ ወይ በዓልቲ ቤተይ አንተ ዘይኩኑ ካልአ መማኸረቲ የብለይን። ምስአ ዋራይ ኢየ ዝመክር» በሉ። ከንቲብ በቪት ገበዓልቲ ቤቶም አምበይተይ ኢስተም ድአ አምበር ብስመን አይ ጸዊያመውን ዘይፈልጡ አኸባርን አፍቃርን ሰበይቶም ከም ከነበሩ ይምስከረሱም።

62

ላትዎርን በመታግድ በሥ በነበሩ ይማግበረበማታቱ ከንቲባ በኺት ንዓዶም አምባ ደርሆ ምስ ተመስሱ «ስምዒ አምበይተይ ከንቲባ ጉልወት ወዲ ቴድርስ ንአመቤት ኢለን ምስ ክልተ ደቂ ደቀን አረክበኒ ይባስኒ አሰው አሞ አንታይ ምግባር ይሕሸኒ» በማስት 4++7-031

በዓልቲ ቤቶምም ድማ ብግርህንትን ቅንዕናን «ጉይታይ በዓል ቤተይ ደቂ አይተ ስሎምን በዝመጽአዎ አይፍስጡን ኢዮም ስለ ነዚ በዓልቲ ቤቶምም

ጽባሕ ሞት አያ ሎሚነውን ሞት አያ

ብራቝባ እተቐበልክሙዎም ስድራ ደቂ አይተ አሕሲፍኩም አይትፃቡ። ምት ዘይተርፍ ስሎምን አሕሲፍኩም አይትዛቡ። ምት ዘይተርፍ አማውታ አጸብዥ። ተኻላኸሉ» በልአም?

ላግሙዎ ለሚዝቁ። ተባላከሉ->>> በልአም፣ ከንቲባ በኪት ግን ክም ምኸሪ በዓልቲ ቤቶም ኪንብሩ አይከአሉን። አተን ሰባም በዓልቲ ቤቶም ኑቲ ምኸሪ ዝሃብአም ካብ ባዶሽ ተበጊሰን ዘይኮክስ ሐደራ ዴቂ አይተ ስለ-ምን ኪችበሉ ክለው-ሕራይ ለበዋን ውዥ ባን ይኹኑኒ ውዥ ባይ ክም ከሕሉ ይግስረኒ ካብ አምላኸ ክስላኸል አይኸአልን ካብ ስብ ግን ምስአም አመውት

ኢለማ ከም ዝንበሩ ስለ ዝዘክራ ኢ.ዩ.፡

64 ደቅና ብክንቲባ ጉልወት ተኣሲሮም ኣለዉ» ብማለት ፍትሕን ሰባዝን ለመኑ።

ደጃዝማች ውስ ግን ሬታው ከንቲባ ወልደጋብር ዶአዝግንተ ውዝ ግን ፋታው በንጊዝ ወልዲጋብር አብ ርአሲ ምባሮም ብዝነበሮም ሥልጣን ትምክሕተኛ ነበሩ እሞ ንከንቲቲብ ጉልወት ካብ ዝንበርም «ሐጂ ናባይ ምጸአ» ኢሱም የወውምም። ከሳዕ ዜ አዋንነዜ ኢታይ ኢለን ኮነ አቶም ቆልው አብ ቤት ማእስርቲ ነበሩ።

አለን ኮን አተም ቀልው አብ ቤተ ማአበርቲ ነበሩ። ከንቲባ ጉልወት ኑቲ ነፍሔ በለም ጸውዲት ምስ በጽሐም ተናደዱ አም «አነ ወዲ ቴድርስ፣ አነ ሓው ወልደንብር። አሌትም እናሬክሩ ንኢታይ አለን ብሴፍ ጌሮም ቆራሪጸም በሞካነ ቀተሉወን። ነቶም ከልተ ሕጻናት ቆልው ከአ ከም በይምዛን ከም ባሳቸይን ጊርኩም እሰሩምም ባበል ትእዛዝ ቢባም ንዓደ ምሓራ ከፋ። እቲ ዘመንነቲ አይስልጡን አይድሔር ዝኾነ ጨካን ጊዜ ነበሩ ነም አቶም በከንቲባ አተጓዝዙ እሙናት ዓቀይቲ ነቶም ከልተ ቆልው አብ ቆፎ ከይተረፈ እናዓ በጡ አጥምራምን አጽምኡምን አሳቸይምን።

ብድሕሪካቲ አይተ ወልደሚካኤልን አይተ መርአ ድን ከሰስቲ ኮደሮም አብ ቅድሚ ደጃዝማች ውብ በየማን ደው ኢሰ-ም «አዲና ኢታይ ኢሰንን ከልቲአም አዳናት ደቅናን ብክንቲባ ጉልወት ተወሲዳም አስዉ። በሀ ከአ ንሽስስ አስ-ና።» በስቲካ ጉሉወት ከአ ከም ከሱስ ብጹጋም ጠጠው ኢስ-ም «ብርግጽ አን ናይ ከንቲባ ወልደ.>ብር ተወይ እን ሬድኖ አስ-ዥ» በሉ። እዚ መንት ከአ ቀቲለዮም አያ ማስት ነበረ።

ደጊዖት ውብ ክኣ ፍርዶም ክምባዚ ኢስ-ም ኣቅረቡ። «ሕን ከንቲባ ወልዱንብር ንኢታይ ኢስማ ቀቲልካ ኣስ-ኘ። ኣቲ ደም ከንቲባን ኢታይን ክኣ ብአ ይድቅስ። ሕንገቶም ክልተ ሕጻናት ክኣ ክልተ ዝርሸን ሰባት ካብ እንዳ ከንቲባ ወልዱንብር ይቅረቡ» በለ። ከንቲባ ጉልወት ክኣ ሕራይ ኢስ-ም ኣይተ ጋብር ቴድ

ማጆር ፐሪኒ ብወንኑ ድማ «ደቂ አይተ ስሎምን ንከንቲባ ወልደ,2ብር ምስ ቀተልዎም ነቶም ክልተ ህጻናት ደቆም ንእምባ ደርሆ ካርነሽም ከይዶም ነቶም ደቆም ህጻናት ይቆም ንእምባ ደርሆ ካርንሰም ከይዶም ንተም ፈታዊአም ካነብሩ ከንቲባ በኸት ወዲ ተወልደ መድህን በራቅ-ባ አረከቡምም። ንእሙቤት ኢለን ግን ከም ቲ ባህልን ልምድን ንታቦት ቤተ ክርስቲያን ዛዞጋ ውቺብ ኢሎም ናብ ዛዞጋ ገዲፎሙወን ኩቶ። ስለ 11, ከንቲባ ተልወት ወዲ ቴድሮስ ንእመቤት ኢለን ውችባ ቤተ ክርስትያን ዛኪጋ ዋሒሰም ካብ ዛዘጋ ወሲዶም ኢዮም ቀቲሰ-ሙወን» ይብል። በወካይ እዚ አዘታታትዋ 11, እቲ ሓቂ ይምስለኒ።

ከንቲባ በኺት ወዲ ተወልደ መድህን ብቆራጽነትን ትራዕ መንፈስን ስስ ዘይተበገሱ ድኣ አምበር ከንቲቢ ጉልወት ንከንቲባ በኸት ከጥቅዕ ዝኽአል ሓይልን ወገንን ከም ዘይነበሮም እውን ተረጋጊጹ ይዝንቶ።

ፕሪኒ ብዛዕባ አተሓሕዛ አመቤት አለንን አቶም ከልተ ሀጻናትን ኪጽሕፍ ከሎ፣ ከንቲባ ጉልወት አብ ሃጣቢ ዘይድልቶል አጉዶ ንሓደ ወርሒ ዝኦክል ሳቸዬምም። በጽምኢ ማይን በተሜትን ቀጽዕዎም። አብ ክንዲ ጽሩይ ማይ ዝሁብዎም ዒባን ሽንቲ እንስሳን አናበጽበጹ እንኩ ስተዩ እናበሱ ኣሳባጹላ-ም። ካብ ኩላ አመረጉ ይማ ይታረዝ ኩሉ ውውስ ይም ዝመረረ ድማ ድሕሪነቢ ኵሉ ብድርና ነቶም ሀዳናት ኣብ ቅድሚኑም ኣቕሪቦም ኣቕተልዎም ይብል። እዚ ኩንታት ነዚ አብ 1851 ዓ.ም. አቢሉ ተሬጸመ።

እዚ ኩዓታት ነዚ ኪናጸም ስሎ አይተ ገብራይን ወዶም ከንቲባ ሃይሉን ምስ ከንቲባ ጉልወት ምሉአ ምትሕብባር ከም ዝንበሮም አውን ፐሪኒ የረጋግጽ።

አብነቲ እዋንነቲ ክልቲአም ደቂ ኢታይ ኢለን አይተ ወልደሚካኤልን አይተ መርእድን ብሓዶሲ ዘይጠ ንኩሩ መንእሲየት ብምንባሮም፣ ናብ ደጃዝማች ውብ ቀሪቦም «ኣዲና ኢታይ ኢስን ምስነቶም ክልተ ሕጻናት

ሮስ አተባዛስ ሐምምን ልጅ ስሎሞን ገብራይ አተባዛስ ወዲ ሐብቶምን አቅረቡ። እቲ ዝገርም ልጅ ስሎሞን ገብራይ ንከንቲባ ግልወት ወዲ ሐውቶም ኪኸውን ከሎ፣ ንአይተ ወልደሚከኤልን አይተ መርእድን ከአ ወዲ አይተ ገብራይ ሓወበአም አይ።

65

ወዲ አይተ ነበራይ ሐወበአም አይ። በድሕሪ'ቢ አቲ አብነቲ ባይቶ ከነበረ ወዲ-ኤርትራ «በቾኸም ከልተ አሕዋት ኢዥም። ቅድሚ ሐጂ ዝሬሰስ ደም ይበዝሕ። በእሉ ይተዋዳ። ንልጅ ስላማን ነበራይን አይተ ጋብር ቴድሮስን መሐርዎም» ኢሎም ነቶም ከልተ አሕዋት ስመንዎም። ድሕሪ በኩሕ ልመና ጉሚቶ ማስት አይተ ወልደሚካአል «ባይቲ ዓደ'ባይ ዓጽሚ ይየብኩም። ምአንቲ ከብርኸም። ምእ ነት ግርያም። ግርያም ትመሳሕ። ምሐፈ አሎኸ።» በሉ። እዚ ግን ልቦም ሕርር ኢሌ ከሱ ነበረ። አይተ መርአድ ግን ጓሂ ኮነ ሕርቃን አጥቂዐምም ነበረ፣ሞ «አነ ምሕረት አይዛስቲ ከይምሕር። አይምሕርን ኢየ» ኢሎም አብዮ። ደሐረ ግን ልማ፣ ካኮናትን መነክሳት ዓይነ ይ ዋዳግ ይባለት። በዚ ከም ኪ ከአ አቲ ምሕረት በጽሎች እ በት። በዚ ከም ኪ ከአ አቲ ምሕረት በጽሎች እ ብደቡን።

ከንተግ ትልወት ግን «ወልደሚካኤል ወዲ ጐይ ታይ ብቸደሙ ኒሕ ዘለዎ ኢዩ። ስድራይ ብሞት ከም ዘይተጽዕ ከምኡ ውን ጋር ከም ዘይሓተኒ አፈልካ ንይሬ» ኢሰ-ም ከተቅዑ፣ ብጉያ ንዓዲ ተተለዛን ከይዶም ነቶም አብ እፍ ደገ ሞት በጺሔም ትልኽ ግብለ ከነበሩ ከልተ ሕጻናት ገብሬጽድችን ተብራይን ታትልወም፡ ቀተልዎም።

ራ-አሲ ወልደሚካኤል ነዚ ምስ ፌስጡ አብ ልዕሊ አንዳ ከንቲባ በማትን አንዳ ዕዛርን (አይተ በኺት) አምባደርሆን ሀይወቶም ምስት በይርሳዕ ጽልኢ አሕደሩ ይብሃል። ራ-አሲ ወልደሚካኤል ሓራች ከታስም ሓዳግ

63

እውን ስስ ዝንበሩ ኢና ይብሃል ዝበልና። ብዝተረል ንስድራ ከንቲባ በኺት ብዙት እዋን ምሕረት ከም ዝንብሩስማ ርኢና አሎና።

ከንቲባ በኼት ወዲ አይተ ተወልደመድህን በዚ ከንቲባ በኪት ወዲ አይተ ተወልደመድህን በዚ አብ ላዕሲ አተዛርዘሪ ምሽንደታት፣ ከምኡ አውን ሓዶሓደ ፓሎቲካዊ ዘይምቅልላስን ምሕሳም ተማአ ካክንትን አተላዕስ ክልቲአም ደቂ አይተ ሰሎምን ቅርሕንቲ ስለ ዝሬጠሩ፣ «ልጅ ወልደሚካኤልን ልጅ መርእድን ብዛንደበት በዚ መጽኡ ክይተባህሉ ሓይጋ ወዲቆም ከዮፍኡቲ ኢዮም» ብማለት ፌርሁ አም ደቆምን ገለ ካብ ሳንብቶምን ሐህም ንገዳም ቢሆን ደይሆም፣ ናብ ቶም መራሕቲ ፌስስቲ ደብረ ቢሆን ቀሪቦም፣

«ምስ ደቂ ኣይተ ሰሎምን ልጅ ወልድሚካኤልን ልጅ መርእድን ዕረቹና» ዝብል ልመና አቅረቡ።

ራለስቲ ደብረ ቢዘን ድማ ክኒ ቅዱስ ዕርቂ ከሓትት ልማኖ ምስ ስምዑ «ክልቲኸም ሓደ ህገቢ በሳጥጥ ልግን ምግ በሥራ «በልዩቡም ሓደ ህዝቢ ደቂ ሓንቲ ሃገር ሓደ ዓጽሚ ኢኸም። ከትቀራሓኑ ቅንል አይነበረን። ካብ ኮነ ግን ባህ አናበልና ንዓርቀኩም። ግርያም ትመሳሕ። ጽቡቅ ስስ ገሰማሪና። ጸሎት አዞም ቅዳብ አበና አቡታ ፈሊጽስ ይሓግዝና» ኢሎም 4 ልስትቲ ንንዝጋ ስዲዶም ናብ ቅድሚ ክልቲአም አሕዋት ቀሪቦም ኢድ ነስኡ።

ደቂ አይተ ሰለ•ሞን ድማ ብግርሀንትን ቅንፅናን፣ «አቦታትና ፌስስቲ ቢዘን። ብደሓን ዶ መጸአኩም ኮፍ በሉ። ጸበል አግርኾም ንንቶ። ንንአጋርኩም ማይ አፍስሰሉ። አንታይ ንዳል። ንቤተ ክርስቲያን አቦና አቡን ፊሲጳስ ዝሽውን ወይኒ ድዩ ስርናይ ንዲሉ። ዝንዳል ከንምልአ ንገሩና።» በማለት በጽቡቅ ተቸበስ.ዎም እቶም ሬስስቲ ድማ ተልእኮአም በትሕትና

67

በዚ መሰረት ነዚ ክልቲኦም አሕዋት ደቂ አይተ በዚ መበረተ ቢ ከልጊዮን ሌስተተ ኦቲ ሳይተ ስስ-ምን «ሕራንይ ጽቡቅ ዘረባ ኢዩ። ኩሱ ግዜ ዕርቂ ኢዩ ዝድለ። አንታይ ክንሪክብ ድአ አሞ ዕርቂ ከንአቢ:- ካብ ሰብ ደብረ ቢዘን ዝዓቢ መን ኣስ፦ና። ኢየሱስ ክርስቶስ ይምሓረና። ይምጽኡ አምበር ንምሕር» በስ።

እንተ ኾነ ግን ከንቲባ በኺትን ስዓብቶምን «ደቂ አይተ ሰሎምን አብ ልዕሌና አዝዮም ቂሒሮም ስስ ዝለው አዘንጊያም ኪቶትሉና ኢዮም» በማስት ስስ ዝጠርጠሩ ነቲ ዝተራተነ ዕርቂ ጠሊምም በረሻ አተው እም እቲ ኩዓታት አብ ገረቡ ተመልስ ይብሃል።

ራእስ. ወልደሚካኤል ስሎምን (ንሚዳ) አብ ግዜ ሽምግልንአም

68 ምዕራፍ 2

<u> እምቢ.ትነትን ምዕባለ ስልጣንን</u> 2029

ራእስ ወልደሚካኤል መን ኢዮም።

ራትሲ ወልደሚካኤል ወዲ አይተ ሰሎምን ከንቲካ በርአይ ባሕሪ አጋሚ ንብራት ካብ ምንቲ ካብ ምትምተ ካብ ቲ ክም ሰንሰስት ተኣሳሲሩ ዝመጽኤ በርኢ መሰካ ንቲ ሚናበ በርአይ ዛዞጋ ኢዮም። ራትሲ ወልዶ ሚካኤል ብ1823 ዓ.ም.ራ አቢሎም ካብ አበአም አይተ ሰሎምንን አዲአም አመቤት ኢስንን ተወልቶ። ራንሲ

- 1. አንጻር ተከለ ዓገባን ሓደ ሓደ ፋሉላት

አንጻር ተስለ ዓገባን ሐደ ሐደ ፋሌላት መኒንንቲ ሚናስ ዘርአይን
 አንጻር ጸንዘጋን ግዝአት ደጃዝማች ሃይሉን
 አንጻር መረብ ተሳንሩ ዝውርር ከነበረ ሐይልታት ኢትዮጵያን ከምኡ' ሙን ክልአትን እናተምግኡ፡ እናወደቹ፡ እናተንበኡ፡ ንብዙሕ ዓመታት አተቻልሱ፡፡ አላሽ ዘይል ልጡ፣ ትርጉም ዓውትን ስዕረትን ዘለልዩ ክኢላ ወታ ሃደር፣ ቆራጽ ሐርበኛ፡ ምኩር መራሔ ነብሩ።

እዲሉ ቁራስ ካርጠን ነበር ውሪክር ነበ። ጸሓፍትን ደረስትን ደቂ ኢጣልያ ንራእሲ ወልደ ሚካኤል «አቲ ናይ መወዳአታ መራሕ መንግስቲ አር ትራ» በማለት ይጠቅስዎም ከም ዝንበሩ ውን ይገየንቶ። ራእሲ ወልደሚካኤል ሰራዊት ግብጺ በ1875 ራላቢ መልጽሚባሌል በራዊተ ግብጹ 11875 ዓ.ም.ፈ. መሬት ኤርትራ ረጊጹ፣ ውሕጅ መረብ ስጊሩ ንሰራዊት ንጉሥ ዮሐንስ ራብዓይ አድኪሙ ንማእከል መሬት ኢትዮጵያ አትዩ ግዝአቱ ክደልድል ምስ ራተነ ምስ ንጉስ ዮሐንስ ከይኖም መሬት ሃገሮም ንምክልሻል ኣብ ጐዳጕድን እንዳ ገርግሽን ተዋጊአም አተዓወቂ ነበሩ። ራእሲ ወልደሚካኤል፣

70

- 1. ደጊያት መከነን። 2. ደጊያት መስፍን።
- 3. ራእሲ ሃይለ መለከት 4. ልጅ ውብ

ችተባሀሉ አርባዕተ አወዳትን ካልኦት ሓይሎ ደቂ አንስ ትዮን ወለዱ።

ተሞን ወስዱ። ደሻዝማች ወልደሚካኤልን ደሻዝማች መርእድን ክልቲአም ማዕሪ ዝኾነ ሽውሃት ሹሙትን ምልክን ዝንበሮም ኮም ምኽኖም መጠን፣ ምስ ደሻዝማች ውብ ተጃምቢሮም ኑቲ ዝብአስ ከሳዕ ዝደሉ ይሕንክስ ዝብል ምስላ ተሞርኩንም ንንዊአ አዋናት ጸንሑ። ድሕሪሉ ግን ደሻዝማች ውብ «ደቂ ከንቲባ ዘርአይ ባሕሪ ኃ.ም ተጠራይ ኢዥም እሞ ግዝአት ሚናበ ዘርአይ ዋራይ ሂበኩም አሎ ኾ።» ኢሰ-ም ንንዶም አፋነውምም። አዞም ክልተ ኢትዮት ከኦ ብልቢ ተራ ቪቦም ብጉልበት ሰሚ ሮም፣ ኮም ሓደ. ስብ ኮይኖም ዓራት አቦኦም አይተ ስሎማን ሲህም አብ ዛኒን ተኞመጡ።

አይተ ገብራይ ቅድሚ ንደቂ ዓንዱ ዓንሰባ ምኽዶም ንህዝቢ ሚናበ ዘርአይ አኪባም «ደቂ አይተ በላምምን ማስት ወልደሚካአልን መርእድን ይመጽአ አለዉ። ስለጊ ንአዴና ኢታይ ሊስንን ታቶም ክልተ ሕጻናት ደቅናን ከይተዋጋአኩም ንእንዳ ከንቲባ ዘማት አሕርፍኩም በምሃብ አቅቲልኩሙዎም በማስት ኪውዱ ሎኸም ኢዮም።» በማስት አሰምቢዶምን አናዲባምን አዲሞሙዎም ክቡሩ። እቲ ህዝቢ ከአ ዳር.ጋ በሙሉአ

ምምን መሪርዎምን ስስ ዝነበረ «ን•ይታይ ምስ ደቂ አይተ ሰለ~ምን ዕርቂ ጌርና ዓድና ንእቶ» በማለት ምንግ መሪጊዎምን በስ ከክክሬ «ጉዳይታይ ምስ ደቂ አይተ ስሎማን ዕርቂ ጊርና ዓድና ንእቶ» በማስት ለሙኦዎም። ንስም ከአ ንቲ አንቂዱ ከነበረ ሀካቢ አንጻር ድሌቱ በሓይሲ ጠጠው ከበአዎ ወይ ኪያግንም ከም ዘይክአሎም ተረዲአም «ደሓን አምበኣር ኬድኩም ተያረቘ» በማስት ፈቆችለም። በዙሓት ከብነቶም ሰዓ ብቶም ከአ በብጉጅስን በብሓዳን እናኾኑ ምስ ስድራ አይተ ሰሎምን ዕርቂ ጌሮም ዓዶም አተዉ። ካልአት ከአ ንአይተ ገብራይ ራሕሪሖም ሄኪጋ አተዉ።

989. h. J.B. h. A3

ዓጽሚ ማለት ኣስከሬን ኢታይ ኢለን ኮን አቶም ዓጽሚ ማስት አስክሬን ኢታይ ኢሰን ኮን አቶም ከልተ ሕጻናት ደቂ ደቀን አብ ዓዲ ተከልዛን ኢይ ተቅ ቢሩ ተከበረ። ስስ ነቢ ከኦ አይተ ወልደሚካኤልን አይተ ምርእድን አብ ልዕሲ ስድራ ከንቲባ ተልወት ሕሉፍ ጽልኢ አሕዲሮም ንበሩ። ከልቲአም ኢሕዋት ደቂ አይተ ስስ-ምን ብአቀታታትላ ደቆምን አዲአምን 303 ሰሃሮን ተዲሩ-ይም ተሳቸዬ። ሕን ክሬድዩ ድማ ደስዩ። ግናኘ በቲ ተገሩ ተከበረ ዕርቀ-ድንክል ተላሲንም በምንባሮም ግስጽ ውግአ ኪአውጅ አይክአሉን። ስስ ነቢ ከኦ ንቦ ንምድላይ ንዓዲ ተከስዛን ስብ ስዲድም «ዓጽሚ አዲኖን ደቅናን ካብ ዓዲ ተከስዛን አስዒልና ንዓድና ሃዘጋ ወሲድና ከንቀብሮ ስስ ዝደለና ይፈቅደልና» ተብል መልእኸቲ ሰደዱ

ከንቲባ ጉልወት ከኣ «ምናልባሽ በዚ ጽቡኞ ግብ ሪ'ዚ ደም ኢታይ ኢስንን አቶም ክልተ ቆልዑን ነቒጹ ኣንተ ተረስዐ» ኢሎም ሓሰቡ ኣሞ «ሕራይ ዓጺሚ ስድራኸም ውሰዱ» ብግለት ፈቶዱ።

አቶም ክልተ አሕዋት ክአ ካህናትን ዓቀይትን ዓበይትን ጊላዎትን ሒዞም ዓዲ ተክሌዛን ከይዶም መቻ

71 ንአይተ ንብራይ ስዒቡ ንደቂ ዓንዱ ከደ። ሃዘጋ ክኣ ሰብ ዘይበላ ዓዲ ኮንት።

በዚ ከም'ዚ ከኣ ኣይተ ወልደሚካኤልን ኣይተ መርእድን ሃክጋ ምስ ኣተዉ ኣታ ዓዲ ሰብ ዘይብላ ባዶ ኮይኖ ጭውጭው ትብል ጸንሓቶም ኣሞ ጉሣዩ። ስድራ ኣይተ ገብራይ ከኣ ኣብ ደቂ ዓንዱ ኮይኖም፣

ላይተ ተጠራይ በአ አብ ደቂ ዓንዱ ከይኖም፣ እኔ መርእድ እኔ ወልዱ ንሕና ክድና ደቂ ዓንዱ ከብ ወን እም ኪትውለዳ ኢትም ብኝህራ ደረፉትም። ከብ ወን እም ኪትውለዱ ማለቶም ከአ ከዮሉ ሰብ ካባኽም ሃዲሙ። በመድ ዘድባልክም ብመን ኪትኮሮርዑ። አንታይይከ ክይትረብሔ ማለቶም ነበረ። ስለ ኪ ክኔ ስድራ አይተ ስለቀዋን አብ ሥይነበራ ዓዶም ሃዘጋ ክይኖም፣ አንተ ክድክም ንዴሬ ማንዱ ፈሪስ ጆዊ አበድ ክይዱ የምጽአትም ብገመዱ እናበሉ ብደረፊ መስሱታም።

አናበሉ ብደረፊ መለሱሎም።

አናባስ ብደረፊ መስሰሳም። ግድሕሪ ካ አይተ ንብራይ ካብ ደቂ ዓንዱ ዓንስባ ወዲአም አብ ካልአ ቦታ ኪግዕቡ ደሰዩ አሞ ሰዓብቶም ሐህም ንምስዛናይ ዓንስባ መጽኡ። ተዲስ-ም ከአ ንክርንሽም ተጠውኖም አብ ዓዜን ስፈሩ። አንተኘነ ግን አቲ ሀዝቢ ዓዜን «ንሕና ተበጎክኸም ተበጎክ ክልተ ሕዝዋት ደቂ ከንቲባ በረአይ ረብራብና ኢና። ኪዳልና ግስት ውጽኡልና ንበለ-ም» ብማስት ባይቶ ጊርም መኸሩ። አቢ ምኸራቢ ከአ አይተ ንብራይ አኞዲምም ከም ዝሬልጡም በቡሩ።

አይተ ገብራይ ግን ብብድዐ «እስኪ 003 h.P. አብ ቅድመይ ዝጽንእን ብግለት ኣቢሮም ንክልት ደቂ ዓዜን ሒዞም ቀተሉ። ብግለት ዲኒርም ንክልት ደቂ ዓዜን ሒዞም ቀተሉ። ብግለት ሓይሰቀም ደራኤም ክ ዓዜን ኢትዮም ተኛመጡ። ልክል በዚ አዋንጊዜ አቶም በስዕቡምም በክቡሩ ስብ ከብትን ምራትን ክርተት በዚሐ

ብር ስድርአም ፍሔሮም ዓጽሚ ስድራ ቤቶም አረዩ። እቲ ሐዘን ከም ሓድሽ ተወልዐ። አምበይተዋ ደቀየ ዝብል ብኸይትን ልቅሶን ንሃዘጋ ጨደዳ። ንብዓት አዝማ ምን ጊላዎትን ከም ማይ ፌስስ። እቲ አብ ሃዘጋ እተፈ ጸመ ካልአይ ቀብሪ ከም ሓድሽ ቀብሪ ዝዓበየን ስምዓ "ታውን ከይኑ አነ…..........አነ ዝብል ደወል ፌጢሩ አዝዮ አሲጋኢ ከንታት ኢስዓበ።

73

ከርተት አይተ ንብራይ

አይተ ገብራይ ሽሕ አኳ ካብ ስድራ ከንቂባ በርአይ እንተ ነበሩ፣ በቲ ደረ-ኢታይ ኢለን ዝገብርም ከክሩ ውዲታት ተሳኪደም፣ ከብ ትም ክልተ ደቀን ሪርሁ። በቲ ክልአይ ወገን ከአ ደጊዖት ውብ ሓይ ጊዜ መጿኦም ከም ዝወርዎም ብምአማን ስግአት ሓዲሩዎም ቅሳንት ስአት። በዚ ከም ዛ, ዝበስ ምኸንይት ከአ የማን ደጋም ከይበሱ አብ ዓዜን ዋራይ ከም ሕቡአ ኮይኖም ትቅመጡ። አቶም ንኡርትራ ብሞከና ዝገዝአዋ ዝክሩ ድርጎኝታት ውብ ከአ «ገብራይ አብ ዓዜን ተሓቢአ-ዘስላ፣ አንተ መጻአናዮ ንባሕሪ ሀትፍ ኢሱ ኪአባአ ስስ ዝደላየ ኢዮም ብምታጽአ አብ ዓዜን ስስዉ ጉብጡምም። አይተ ገባራይ ማን «ድራኒት ቦላ ሰሙታ

አይተ ገብራይ ግን «አፍረት በል ነበ። አጆኻ» እናበሉ ብትብዓት ድአ ገጠሙ ምበር አይተ ዓህሉን። እቲ ብወርሐ, የካቲት ቀኝም መዓልቲ አተፈ ጸመ ውግአ ከኣ ዓወት አጨበጠም፣ ድርጎኛታት ደጊያት ውብ ከኣ ተባታቲኖም ሃይሙ፣

አይተ ገብራይ ግን እንቋል ድአ ሕጂ ተዓወትኩ እምበር። እዞም ድርጎኛታት ውብ አየደቅሱንን ኢዮም በማስት ምሎኣት ስድራ ቤቶምን ጊላዎአምን ሰዓብቶምን ሒዞም ንዳቂ ዓንዱ ሂዲሞም ተሓብኡ። ድርጎኛታት

ውብ ከኣ ንኣይተ ገብራይ ኪሕዝዎም ኣይክኣሉን እም ቀቢጸም ንዓደ 'ምሓራ ተመልሱ።

በዚ እዋን'ዚ አይተ በኺት ወዲ ተወልደመድህን ካብ እንዳ ዕዛር አምባ ደርሆ ንደጊያት ውብ ከሓጉሱ ኢሎም ንአይተ ገብራይ ተጻናትዮም ኪኞትልዎም ደለዩ ሊበማ ንዲይተ በነውይ ተላጎተናን ቢሞተልዎታ ይስዩ ብዙሓት ስለይቲ ክአ ስደቶላቃም። አይተ ንብራይ ግን ነዜ ከሌ ሬሊሰም ክለዉ ዓዜን ተመሊሶም ክፍ በሉ። ንእንዳ ከንቲባ ጉልወት ዓዲ ተክሌዛን ክይዶም ክአ «በኸት ወዲ ተወልደመድህን ንደጊያት ውበ ኩሓጉስ ኢሉ ኪኞትለኒ ወይ ከአ ከኞትለኒ ደልዮ አለ።። ስለ ነዚ ጸግዒ ኩኑኒ። ሓግዙኒ» በማለት ለመኑ።

ከንቲባ ጉልወት ወዲ ቴድሮስ ግን «አይፋሊይን። ንስሹም በቲ ሓዶ ወገን ጸላእ ደቂ ሓውሹም ደቂ አይተ ሰሎሞን ኢሹም። በቲ ካልኣይ ወገን ከአ ካብ ደጊያት ውብ ሽፊትኩም አሎሹም። ከመይ ጌረ ተዋሒሳ ዓደይ ከኢትወኩም። አይክእለተይን። ረሓቒለይ» በማለት 589991

በዚ ክም ነዚ ክኣ ኣይተ ንብራይ መኣተዊ ስኢኖም ከርተት በሉ፡ ምድሪ ጸበበቶም። ደሓር ግን ሽማንጉስ ታሕታይ ክይዶም ሰፊር ገበሩ። በየማንን ጸጋምን ዝነበሩ ጸላአቶም ግን አይደቀሱሎማን።

አዋን አናሓለፊ ክደ። ደቂ ኣይተ ሰሎምን ክአ ሰዓብቲ ኣኻኸቢም ፋየሉ። ከሎም ፌርህዎም። ስለ ነቢ ክአ ኣይተ በቪትን ከንቲባ ጉልወትን ተራኸቢም «ንንብራይ አብ ሽማንጉስ ታሕታይ ኬድና አዘንጊዕና ንጕበጦ» በማለት ውዲት ነበሩ።

አይተ ንብራይ ግን ብስለላ ብርቱዕ ነበሩ ም ነቲ ውዲት አኞዲሞም ፈስዋም፤ ስለ ኪ ከአ «ሎሚ ምስ ደቂ ሐወ በይ ወልደሚካኤልን መርአድን ምስራቹ ፕራይ ኢዩ ዝጠቅመኒ» ኢሎም ሐሰቡ። በዚ ከም ኪ ክአ ንሃዘጋ ሰብ ሰዲዶም አነን ንስኽትኩምን ሓደ ዓጽሚ

ራትሲ ወልደሚካአል ወዲ አይተ ሰለ=ምን ባዕ ስ-ም ንጅግንንት ከንቲባ ጉልወት ወዲ ቴድሮስ፣ «ክላ አብ መወጻአታሲ አወዳድቻ ጉልወት ድአ ደነብ። ብጅግንንት ምውድቹ ጽቡች፣ዩ-- ሞት ክትመጽአ ክላስ ክም አወዳድቻ ጉልወት ይግበረለይ» በሉ ይብየል።

76

<u>አቲ: ዕርቂ</u>#

ትብነትር ውግጽ ወይዘሮ አብኝት 3ል አይቶ በረዳድቹ በዓልቲ ቤት ከንቲባ ጉልወት በጽሕቲ ወርሔ ነፍሱ ጻር ከነሰን ተማሪኸን አብ ቅድሚ ጉሚያ ቀረባ እሞ ፋደ ሰዛም አማሽሪአም፣ «ጉራይታይ ወይዘሮ ለዝንት 3ል አይቶ ተባረዳድቹ በዓልቲ ዓረዛ አብ ርአሲ ምኽነን ሕርሰን ዝቐረበ ብጽሕቲ ወርሔ ኢየን። በትወሳኸ ኬ 3ል ሰራኖ ብምኽነን፣ ምስ ሓማሴን ዳም ዝተሽልናዮ ይዶክክና ምስ ሰራኖ ኬኦ ደም ከንተ ከል ንጠቅምና አይኩንን እም መፋናወን» ኢለ-ብምሮኝአ ለመኖም።

አይተ ወልደሚካኤል ከአ በሲሕን ተቸባል ምኸ ርን ስስ ገነበሩ፣ «ሓቅኻ መን ይፈልጉ፣ወን አንበሳ ትወልድ ትኸውን» ኢሎም ናጸ ስደቶወን። በዚ ከም ኪ ከአ ደኝዝማች ሓድንምስስ ጉልወት ተወሊዶምሲ «ሓድጊ አንበሳ» ተባሂሎም ተጸውው።

ብድሕሪ'ዚ ካብ ብሃገሩ አተላከቡ ካሀናትን መኒ ንንትን መነኮሳትን እግዚኦ ኢሰ-ም ብምልማን ንአንዳ አይተ ሰሎምንን አንዳ ከንቲባ ጉልወትን ዓረቅዎም።

በዚ ከም ነዚ ድማ ነቲ ዝሬሰስ ደም ንምተፋአ ወይዘር ዮሩ አተባህላ 3ል አይተ ወልደሚካኤል ንአይተ ወልዳ ዓይላይ አተባህለ ወዲ ሐምም ንከንቲካ ጉልወት ማለት ወዲ ወይም ንከንቲካ ተነስ ሃይማኖት ተዋይበን ተአትዋ። አቲ ግዝአት እንዳ ከንቲባ በማት ከኦ ከም

75

75 አሕዋት ኢና። ንተዓረቅ አሞ ሐነ አዴና ኢታይ ኢሰንን አቶም ከልተ ደቅናን ሐቢርና ንፍደ። ንከንቲባ ተልወትን በቪትን ጋሙባእኖም። ኢሱም ሓተተደም አይተ ወልደሚካኤልን አይተ መርእድን ከአ በዚ ምኸራጊ ተሓጉሱ አሞ «ሐራይ። ምስ ሓውና አይተ ነብራይ ንዕረቅ» በሉ። በዚ ከምጊዜ ከአ ዕርቂ ተግብራ። ድሕሪ ዕርቂ ደቂ አይተ ሰሰ-ምን ንምሶአ ህዝቢ ሚናበ ዘርአይን ብዙ-ሓት ካብ ካርንሽምን አኸ ቲስም ንከንቲባ ጉልወት አብ ዓዲ-ተኪልዛን ሓደጋ ኪወድቁ ተበገሱ። አይተ ገብራይ ከም መሪስ-ም ዝሓዝ ሌህም አብ ሸማንጉስ ሳዕለይ ተጸምበሩም። አቲ ጊዜ ቢወድቁ ተጠበጉ። አይተ ንብራይ ክም ውዕለማ ባላክ ሐክም አብ ሽማንጉስ ሳዕለይ ተጸምበሩምም። አቲ ጊዜ ሰሙን ቅዳስ የግንስ ቀቆም መዓልቲ ነበረ። በሀ መዓ ልቲ ኪአ እቲ ልሙዕ ሳዕሪ ዓዲ ተከሲዛን በተዋጋእቲ አፍራስ ተረጊጹ ብደም ሰብን አድግ በቅልን መልቀየ። ዓወት ከአ ናይ ደቂ አይተ ሰሌማን ኮነት። ከንቲባ ትልወት ወዲ ከንቲባ ቴድሮስ ከአ ብጅግንነት እናተ ምክሉ ወደቘ አሞ አታ ከወደጅሳ በታ ክሳሪ ሎሚ ጉልወጥ ወዲ በንዊዛ ቴድርክ በሉ ባድግንንተ እንተ ዋግሉ ወደቘ አሞ እታ ከወደጅላ ቦታ ክሳዕ ሰංሚ ጨርሒ ተጨራሑላ «ምውኖቹ ጉልወት» ተባሂላ ትጽዋዕ ኣላ። ኣብነዚ ውግእነዚ 30 ዓቀይትን ካልኦትን ሰብ ዓዲ ተከሌዛን ምቱ። እቲ ውግእ ኣብቲ ኣበርክያ እተባሀለ ጎልጎል ዓዲ ተከለዛን ተፌጸመ።

ከንቲባ ጉሌወት ወዲ ቴድሮስ ጅግና ተዋጋእን ብርቱዕ አወዛሃድን ክኢሳ ተዛራብን ምኩሕን ተባፅን መራሕን ብጉሌበት ማስት ብሓይሲ አውን ዝወዳደሮም ዘይነበርም ድምብርጽ ዘይብሉ ከም ከንብሩ ይምስክረሱማ።

ብፍላይ አብነቲ አብ ጎልጎል አበርክያ እተፈጸመ 2174:

77 ደሙ ንእንዳ ኤሎስ ሓለፈ። ከንቲባ ዓንደሚካኤል ወዲ ከንቲባ ወልደ,ንብር ከኣ ተረከቡዎ።

አይተ ገብራይ ድማ በዚ ዓወት ዚ ተሓጕሾም ምስ ደቂ ሐወ ቦአም ምሉአ ዕርቂ ገይሮም ብሰሳም አብ 112 1-Forma

እምቢ-አይንምለኽን

ክልቲአም ደቂ አይተ ሰሎምን መረብ ምሳሽ መሊኾም ብሕጊ ንምስራሪ ዘኸአል ሓይሊ ኪህልዎም ሃረርታ ነበሮም። አንተኾነ ግን ዓዲ ደገዝማቲ ኣብ ጸዓ ዘጋ ደልዲሎም ይሰርዑን የጠርቅን ስስ ዝክቡና፣ ኣቶም ክልተ ኣሕዋት ነኪ ሓይሲ ኪ ከም ተዋዳደርቲ ተሓሰ መ-ዎ እም እምቢ አይንምለኸን በለ-።

አብ ነዚ እዋን ነዚ አብ ጸዓዘጋ ኮይኖም ብሹሙነት ዝመርሑ ዝክቡሩ አይተ አስላ ወዲ አይተ ተወልደመድ ህን ነቡሩ። ንሶም ሓይሎም አደልዷሎም፡ የብቲ ደሲቦም ስለ ዝክቡሩ ካብ እንዳ አይተ ሰሎምን ብርቱፅ ስግአት አይነበሮምን።

ስለ'ዚ ከአ ወልደሚካኤል መርእድን «ንአይተ አስላ ንምውዳች አቸዲምና ስራዊትን ዘድሲ ብረትን ክንአክብ ይግብትና» ብማስት መኸሩ። ነዚ ንምግባር ከአ ንባሕሪ ሓማሴን ማስት ንምራራን ሽዕብን ከባቢ ማይ ውዑይን እናወረዱ ምስ ስብ ስምሃር ብፍላይ ከአ ምስ እንዳ ሹም ናይብ እናተራኸቡ ምሕዝነት ገበሩ።

በዚ አጋጣሚ ዛ ሰብ ጸዓዘጋን እንዳ ሹም ኖይብን ጽልኢ ስስ ዝክቡሩ ምስ ደቂ አይተ በሎሞን ዕ ርክነት ተኺሎም ብሕቡር ሓይሲ ጸዓዘጋ ንምውጋእ ጵሌት ነበሮም። ስለ ዚ ከአ ሃዘጋን አንዳ ኖይብን ጸዓ ንምው. ንእ ቋል ኪዳን ተአታተዉ። ንውዑሎም ከአ 112 በማሕላ አጽደቅም።

ድሕሪ ብዙሕ አዋርሕ፣ አብ ዋቻ ምጅማር ቀውዒ በባሕቲ ዋቅምቲ ምሉአ ሰራዊት ዓዲ ናይብ ካብ ሀዝቢ ቶርዓን አክስ ጉዛይን ስሐርትን ወሳሲኾም ስሐሰ-ምን ኮሐስምን ሩርን ፋሩርን ተጸዋውው። ሩርን ፋሩርን ማስት ርሑችን ቀረባን ዘስምዕ ቃል ሊዩ። አይተ ወልደሚካኤልን መርእድን ክአ አብ ሃዘጋ ኮይኖም በአዋጅ ኩተት አንጊሮም ተዳለው።

ብድሕሪ'ቢ ሰራዊት ሰምሃርን ሃዘ.ጋን ኣብ ነቦታት ሰሓርቲ ተራኺበም ተሓዋወሱ። ብዝሖም ክኣ ሓመድ ምድሪ ኮነ። ክልቲአ ሰራዊት ሓቢሩ ክኣ ንጸዓዘጋ ብለ ይቲ ሓደጋ ኪወድቃ ተወሰነ።

አይተ አሉላ ተወልደመድህን ግን ነዚ ኵሉ ምድላው አብ ጸዓዘጋ ኮይኖም ብሰለይቶም ራስጡም። ሓይሎምን ሓይሲ ጸላአቶምን አመዛዚኖም ክአ ብፍርሃት ሻቐሉ። ስለጊዜ ከአ ንሱም ምስ ሰራዊቶምን ስድራ ቤቶ ምን ጊላዎቶምን ንአምባ ጠቐራ ደይቦም ተሓብኡ። ወይዘሮ ዋርካ ሰበይቲ ድጊዖት ሃይሉን ጓለን ወይዘሮ ዋሩን ከአ አንዳ አቡን መርቆርዮስ ከባቢ ዓረዛ ኩዳ። አቶም ዝተረፉ ሰብ ጸዓዘጋ ከአ በረኻ ከይዶም ተብ ታተኑ።

ክልቲአም ደቂ አይተ ሰለ-ምን ነቲ ገዚፍ ሰራዊት መሪሐም ጸዓዘጋ ኣተዉ። አብ ጸዓዘጋ ግን ሰብ ዝብሃል አይጸንሐምን እም በዚ ሐሪኞም ነታ ዓዲ አንዲዶም ከከም ኣማጸጽኦም ነናብ ዓዶም ተመልሰ።

ከጉሎም ጸላእቲ ጸዓዘጋ ነንዓጹም ምስ ተመልሱ: አይተ አሉላ ወዲ አይተ ተወልደ መድህን ካብ ንቦ ጠቐራ ወሪጹም ንምልእቲ ሎን ጭዋ ኣኸቲቶም፣ ንገዛአ ዓጹም ጸዓዘጋ ንስዮም ኣብ ደቂ አስገደ ማለት ዓዲ ንፋስ ኣትዮም ሰሬር ገበሩ።

> 3ዓዲ አም/ትራ ከዱ። አብሎ ከአ ምስተቶም ሽቡ ክም ሽፍታ 72 ^ዓም ሳዕልን ታሕትን እናበሉ ንንጉሰኑት ህቃለሱ ዝቻበሩ ደሓር ግን ቴድሮስ ተባሂሎም ንጉሥ ዝሽኑ ተሐዊሪም ሽፍታ ኮኑ።

80

ድግንምነት አይተ መርእድ።

አይተ መርእድ ካብ ዓይ-ምሐራ ተመሊሰም ሳባብ ወረዳ መንሳፅ አትዮም ክም ሽፍታ ተኞሙጡ። ሬጺሞምነው 3 ፈለሱ። መሊሰም ድማ ንዓይነምሐራ ኪሽፉ መረብ ተሳጊሮም ኢትዮጵያ አተዉ። አብሉ ምስ ደጃዝማች አቀገው ንጉስ ተራኺበም ወታዛይራዊ ስምረት ገቡሩ።

አብነቶ አዋናትነዚ አይተ አለብ ወዲ ተወልደ መድህን አብ ዓዲ ተኸላይ ከለው በሕማም ምቴነም አይተ መርአዎ ከንቲባ ተባሂለ•ም ካብ ዓደነምሓራ ንሃባ ሮም ተመልሾ። ሹመት ምኸዓው ቆለ• ምላሽ ሒዞም ከአ አብ ሃዘጋ ተቐመጡ

በዚ ይዲን ዚ. ነበረ ከንቷባ መርአድ ምንአስ አይተ ወልያሚካኤል ከኮም ብልዕሲ ዓቢ ሐዎም ኪስ ርዐ- ግለት ወሥልጣን ላዕለዋይ ክይኖም ከማሐድሩ አተ ራእዩ።

ድስራ ⁴. የስግ ጊዜ ደጊያት ሃይሉ ተወልደመድ ሃን ካብነቲ ⁴-4ቢአሙሉ ከክፍ በሪካታት አልገዴን ንክበሳ ደደበ^ም ሰራዊት አከቡ። አብ ርእሲኡ ከኣ ንደግለል ወዲ ዓሊ በኪት «ሹመት ዓደነበይ ክምልስ ዶልየ አሎች አሞ ንዓ ርድአኒ» ኢሰ-ም ንመታሕት ሰብ ልኢዥም ለሙኡምም። ደግለል ከኣ ዓርኪ ደጃዝማች ሃይሉ ነበሩ አቶ በበይድ አከት ዝምራሕ ሰራዊት ሐንዝ ስዴቶላ-ም።

79

በቲ ሓደ ወገን ከኣ ከልቲአም ደቂ አይተ ሰሎምን ዝሓዙ ሒዞም «እስኪ ይምጻእ» ኢሶም እናፈ ክሩ ኣብ ዓዲ ሃብተስሉብ ዕርዲ ሰራሖም ኣዝገቡ።

በቲ አዋን ቲ ኣብ ዓዲ ንፋስ ሓደ ኣባ ባቢሪወልዲ አተባህሉ ባሕታዊ ይነበሩ ነበሩ ነሞ አይተ ወልደሚካኤል ንአይተ አሱላ በመልክዕ ላግጺ «ንእንዳ ባቢሪወልዲ አትኸይድ ድኣ ክትምንን ዲኽ ደሲኽ» ዝብል መልእኸቲ ስደዱሎም፣ ኣይተ ኣሱላ ከኣ

«ወልቶ ወዲ ሓወቢይ እትስ ይትረልና ከም አቢታትና ከመዓልኩም ባዲፍና (ሓዲግና) ከመይ ሓደርኩም ድኣ ይሕሸና እንተ ከአልና

ዚብል መልሲ ሰደዱሎም።

ድሕሪ ቁሩብ መዓልታት አይተ አሉላ ካብ ዓዲ-ንፋስ ወሪዶም ንዓዲ ሃብተስስስ መጽኡ። ማይ ምሽዓት መሬት አብ አተባህለ ቦታ ምስ ደቂ አይተ ሰሎሞን በወርሔ ታሕሳስ ሓሙስ መዓልቲ ተራኸቦም ከ ተዋግሉ። አብነቢ ውግእ'ቢ አይተ አሰላ ተዓወቱ። እን ተኾን ግን አይተ ባርያኡ አተባህሉ ጅግና ካብ ዓዲ በላዕ ቁማል ሞቱይም። ካብ ወገን ሃዘጋ ከአ ብላታ ክርአ ወዲ ግዶ አተባህሉ በዓል ቆጽሲ ወደቹ እሞ

ሳልሳይና ወዲ ግደ አብ መንጎና ሰብ አይንደ

ተባፀለ። አብ ኪ ደርራ ኪ ባላታ በርኤ ነቶም ክልተ አሕዋት ከም ሳልሳዮም ብምግግት ካብ ስስስቴና ሓደ ኳ አይጕደል ዝብል ትርጉም ንርዳእ።

ድሕሪ ውግእ ማይ ምዥዓት መሬት ማስት ዓዲ ሃብተሱስስ አይተ ወልደሚካኤል በጻዕዳ ክርስቲያን አቢለ-ም ንሕምብርቲ ረጊጾም ጉራዕ አትዮም ተቐመጡ። አይተ መርእድ ግን በኣውራጃ ኣክለ ጉዛይ ኣቢለ-ም

81

ክምኡ 'ውን ጸረ ደቂ አይተ ሰስ-ምን ብምዃን አብ በረኻ ተባታቲኖም ከክቡሩ ደቂ ሃዘጋ አብ አላቢዓ ተአኻኺበም ነበሩ 'ሞ ናብ ደጃዝማች ሃይሉ መጺአም ተጸምበሩዎም። ካልአት ሰዓብትን ፈተውትን ጸዓዘጋ ከነበሩ ሰብ ሓማሴን አውን ተወሰኸዎም። በዚ ከአ ደጃዝማች ሃይሉ ሓየሎ። ስለ'ዚ ከአ ንዓዲ ገብሩ ከይዶም ሰፌር ገበሩ። ከንቲባ መርእድ ከአ አጋሪት ሃሪሞም መለኸት አንፌአም ክተት ኢሎም በወርሔ ሰነ ዓዲ ገብሩ ከይዶም ንደጃዝማች ሃይሉ ገጠሙሎም። አብ'ዚ ውግአ'ዚ ከንቲባ መርእድ ተዓወቲ። ደጃዝማች ሃይሉ ከአ ተባዲሮም ተማረኹ።

1. በይድ እክት ካብ እንዳ ደግለል

- ከንቲባ ዓንደሚካኤል ወዲ ከንቲባ ወልደጋብር ካብ ዓዲ ተኬሴዛን
   ልጅ ኢማም ወዲ ደጃዝማች ሃይሉ ግን
  - 3. ልድ ኢማም ወዲ ደዳዝማት ሃይሉ ባን ቆሲሎም ከስዉ ፈረስ ተወጢሖም ሃዲሞም ነፍሶም አድሓኑ።

በይድ አክት ዓዶም አብ ከባቢ ሸበቅ ዞባ-2ሽ ባርካ ዝኾነ፣ ንደጃዝማች ሃይሉ ተወልደመድህን ኪአግዙ ኢሎም አብ ውግአ ዓዲ ገብሩ ተረኺቦም ብጅግንነት ኪሞንሉ ዝዋዓሉ ኪኾኑ ክለው፣ አብነ ቲ ሜዳ ውግአ ምሌኣ አካላቶም ብዘይካ ክልተ አዒንቶም ርእሶም ክይተረፈ ብጽሊም ድርዒ ተሸፈናም እናተዋግሉ ከለው፣ ንራኣሲ ወልደሚካኤል ሰሎምን ረአየዶም እም ሴፎም መዚዝም ንርእሲ ግዲያ ቆረጸም ነኝይ ኪብሉ ጠኒኖም ኪመጽአዎም ከለው፣ ነ-ሚዳ ብወገኖም ድማ ተመልከተለይ ኢሎም ብጭግራ ዓይኖም ወጊአም አውደጅምም፡ በዚ ከምነዚ ዝበለ ምኸንይት ድማ ተቆንይተ

> እምቢ በለ ወልዱ ወዲ ማይ ራለጋ ቀታል በይድ አክት

ቀዳም ዓዲ ንብሩ በማስት ደረፉስም። ቀታል በይድ አክት ቀዳም ዓዲ ንብሩ ዝበሉ ድማ እቲ ውግእ ቀዳም መዓልቲ ክም አተሬጸመ ንምሕባር ኢዩ።

ከንቲባ መርአድ ከአ ንደጃዝማች ሃይሉ ተወልደ መድህን ከም ምሩኽ ሒዝም ናብ አገው ንጉስ ወሲዶም አረከቡዎም። ደጃዝማች ሃይሉ ድማ እሱር አገው ንጉስ ኮይኖም፣ ንሱም ገረገጽዎ እናረገጹ ንከልተ ዓመትን ማንፈቅን ተሞቍሩኮም ኩጣለሉ። ከንቲባ መርአድ ግን ደጃዝማች ተባሂለ-ም ሹመት መረብ ምላሽ ሒዞም ሰርዑ። በዚ እዋን ኪ ነበረ

ናይ ሰኡይን ሓሙስን ገነስረ *ዕዳ* ገበርካየን ብሓደ ኪኽዳ

አተባህለስ-ም።

ከተማ ዓሻ ጎልጎል።

ደጃዝማች መርእድ አብ ዓዶም ዛዜን ዓቢ እንግ ዶት ጌሮም

«ጸሓይ ተወሊዳ» «ኣብ ማእከል ሜዳ»

እናተደርፈሎም ተጸምበሉ። ድሕሪ ከብካብ ግን ጽኑሪን ፕርኑፍን ማእከላይ መንግስቲ ንምምስራት ምእንቲ ከዋዕ ሞም ንዝኪጋ ባዲፎም ንዓሻ ጎልጎል ከይዶም ሓድሽ ከተማ ሰርሑ። ነቲ መንግስታዊ ነጋሪቶም ከአ አብ'ታ ሓዳስ ከተማ ዓሻ ጎልጎል አንበርም።

ዴሻዝማች መርእድ አነ አባ ዳኛ ኢለංም ዝፍክሩ ሓያል ሰብአይ ነበሩ ' ም «ወልደሚካኤል ሓወይ አነ ዓቢ ክሎኹ፡ መርእድ ከመይ ጌሩ ሹመት ይሕዝ ኢለ ትዕ ቢት ይገብረስይ አለං። ምእዛዝ ውን ይአቢ አለං» ዝማለት ኮረዮ እም ንክልተ ቅነ ዝአክል አስሩምም። እንተኽነ ግን ንሓዎም ጠኩሕ ይፈትውዎም ስስ ዝክበሩ

<u>ማእሰርቲ ደጃዝማች</u> መርአድ

84

አገው ንጉስ አተባህሉ ካብ ንጉስ ቴድሮስ ሽፊ ቶም በትግራይ አቢሎም መረብ ተሳጊሮም ዑና ሓየላ አብ አትብሃል ዋቻ መንደፈራ አትርኩብ ዓዲ ሰፊሮም ክቡሩ። አገዙ ብርቱፅ ሓይልን ብዝሒ ሰራዊትን ስለ ካክቢም ክኣ ኣብ ከበሳታት ኤርትራ ዝዓግቶም ሓይሏ ለራና። አገዙ ብርቱፅ ካይልን ብዝሒ ሰራዊትን ስለ ካክቢም ክኣ ኣብ ከበሳታት ኤርትራ ዝዓግቶም ሓይሏ ስፈሩ። አብ ቆሓይን ክፍ ኢሎም ውን ናብ ኢትዮጵያ በታታት ኤርትራን እናተወርወሩ ወራርን ዘመተን ብም ፍጹም ብድዐታት አዘውተሩ። ክም ዛ እናገበሩ ስለዉ፤ ላፀይ ቴድሮስ ካብ ዓዲ-ኣምሓራ ተበጊሶም ብሓመድ ምድሪ ዝፍቀድ ሰራዊት ሒዞም ዓዲ ዳዕሮ ኣብ አትብሃል ዓዲ፣ ትግራይ፣ ወረዳ አድያቦ፣ በዲቆም አለዉ ዝብል ወረ ስምዑ። ስለ ዛ. ከኣ ጠፋኣኩ ኢስ-ም ስምቢዶም ብህድግ ማእከል ሰራዊ አትዮም ኣብ እንዳ ኣብ መጣዕ ተቆሚጠም ተሓብአ።

በቲ ሓደ ወገን ክአ ደጃዝማች መርእድ አብ ዓራቶም ማለት ማእክል ምምሕጓሮም ክለዉ፤ «አገው ንጉስ ኣብ ማእክል ሰራየ አትዮም እንዳ ኣባ መጣዕ ሰሬሮም ኣለዉ። ብዝሒ ሰራዊቶም ክኣ ሓመድ ምድሪ ኣዶ» ዝብል ሓበሬታ በጽሐም። ስለ ዝ, ክኣ ደጃዝማች መርእድ «ምስ ክልተ ዓበይቲ ሓይልታት ገጢመ ሃገሪይ ክድሕን ዝክኣል ኣይኮነን። ስለ ኪ ምስ ኣገው ንጉስ ስሙር ግንባር ጌረ ምጽናሕ ይሕሽኒ» ኣለም ሙሑዳት ዓቀይቲ ሒዞም ንእንዳ ኣባ መጣዕ ክዱ።

በቲ ካልኣይ ወገን ከኣ ንጉስ ቴድሮስ ንኣገው ንጉሰን ደጊይት መርእድን ከባእሶም ወይ ከኣ ከጻልኣም ኣስ•ኒ ኣለ•ም ብምሕሳብ ሓደ ውዲት ኣጽንዑ። ስለ ዚ ልበም ምግባር ትብዩዎም፣ ዕርቂ ጌሮም ፌትሕዎም። ብትሕተይ ኮንክ ወረዳታት ደቀተሽምን ዓንሰባን ድምበ ዛንን ካርነሽምን ስራዕ ብማለት ከአ ምስሌንንት ሂበም ሽሙዎም።

አባ ዳኛ ደጃዝማች መርእድ አብ ውግእ ዓዲ ግብሩ ነቶም ውሩይን ጅግናን አይተ ጸጋይ አስንዶም ካብ አንዳ ገብረክርስቶስ «ንሱ ሻራ ደጃዝማች ሃይሉ ተመልደመድሆን አይ። አምጽአዎ» ኢስምም አሰሩዎም። በኪ ክምካኪ ዝበለ ምኸንይት ክአ ሹሙት እንዳ ገብረክ ርስቶስ ንአቶ ጉብሳ ወዲ ወልደገብረኤል ሃብዎም። አይተ ጉብሳ ወዲ ወይዘሮ ተመርጸ ሓውቲ ደጃዝማች ጥርእድን ጉሚዳን ወዲ ጓሉም ንአይተ ሰሎምን እርም ንሹሙት ግዝአት እንዳ ከንቲባ ዘማት ክአ ንእንዳ ክንቲባ ዓንዲኪኤል ከንቲባ ወልደጋብር አሕዲጎም ንሓሙአም ክንቲባ ልጃም ወዲ ከንቲባ መልደጋዮርጊስ ሃብዎም። በኪ ክምካቢ ክአ አቲ ሹሙት ዓዲ ከንቲባ ዘማት ካብ ዓዲ አሎስ ንዓዲ ክፍሎም ተሳገረ።

አብ'ዚ ወርሓት'ዚ ልጅ ኢማም ወዲ ደጃዝማች ሃይሉ ምይቶም ዝብል ወረ ተዝርግሔ እም እቲ ይዀን ስ-ም እተባሀለ ሓሜን፡-

> ኢለቀሙኽ ተስፋጽዮን ከየለቀ ኢለቀሙኽ ሃይሉ ከየለቀ ኢለቀሙኽ ኢማም ከየለቀ አባ ዳኛ ከስፍር መጥቃዕለቀ በዓል እልፊ ራረስ እልፊ ንስቀ

እናበስ ንደጃዝማች መርእድ ገጠመሎም፣

ደጃዝማች መርእድ ኣብ ዓሻ ጎልጎል ሰራሮም ንግዝኣቶም ቀጥ ኣቢለ•ም ሓዝም። እቲ ምምስራት ማእከላይ መንግስቲ ኪህሉ ይግባአ ዝብል ተበግስኦም ከኣ ንዓወት ዘምርሕ መረሕ መሰለ።

ከኣ ንጉስ ቴድሮስ ናብ ደጃዝማች መርእድ ከምካዚ ዝስዕብ መልእኸቲ ጸሓፉ። እቲ ደብዳቤ

መርእድ ወደይ አኑን ንስካን እንተኣማመንን እንፋቸርን ስለግኾና አብ መንነና ገለቲ የልቦን። ኣነ ብልቢ ከም ገራትወካ ንስኻነውን ከምኡ ከም አተፍቅረኒ ብሓቂ እሬልዋ ኢየ። ናተይን ናትካን ፍቅራ ካብ ቀደም ገጀመረ ድኣ እምበር ሓድሽ አይኩን። ስለ'ቢ ምስ'ቢ ዓልዩ ጠሊሙ ዘሎ ወራሪ፣ ቀታሲ፣ ገፋዒ ግኾነ አገው ንጉሰ ከዋ.ጋአ መዲበ አሎኼ። ንስኻ ከአ በቲ መዓልቲ ውግአ ምስ አገው ንጉስ ተሰሊፍካ ብወገን የማን ኩን። አቲ ውግአ ምስ አግራ ከኣ ብውን ጉጉስ ከይሬለጠካ ግሕዋ በል። አንጻረይ ከኣ ዋይት ኣይትተከጎስ ግብል ነበረ።

ንጉስ ቴድሮስ ነቲ ደብዳቤ ዘብጽሕ ሰብ ጸዊዖም «አዛ ደብዳቤ ዛኢ ናብ ደጃዝማች መርእድ ክይተ ብጽሓ። አብ ቲ ደጃዝማች መርእድ ዘለው ቦታ ትኸይድ ዘሎኻ መሲልካ ብማእከል ሰራዊት ኣገው ንጉስ ሕለፍ አሞ አብ ቲ ቦታ ኣገው ንጉስ ነታ ደብዳቤ ከም ዝጠፍኢትካ አምሲልካ ደርብያ። ኸዑ ዓቀይቲ ኣገው ንጉስ አልዒለም ንጉይተአም ከበርከትዋ ኢዮም። ወይ ከኣ ደው በል ኢለማ ክፍትሹኻ ኢዮም፣ ንስኻ ግን ብዙሔ ክይተንደስካ ናባይ ተመለስ በልዎ።

እቲ ልኡኸ ክአ ከምነቲ በቲ አዋንነቲ ልሙድ ከክቢ ነታ በብርዒ ሻምብቆ ኣብ ብራና አተጻሕፌት መልእኸቲ ከም ማዕረ ቁመት ብክቢ ጠቅሲሉ ከይተ ከርጋሕ ብፌትሲ አሲሩ ናብ ዘንጊ አሲሩዋ ከምነታ አተኣዘዛ ኣብ ሓደ እምኒ ሳእኑ (ጥላሙ) ዘዓሪ መሲሉ ክፍ በሰ። ነታ ደብዳቤ ክአ ኣብነታ ኮፍ ዝበስላ አምኒ አጸጊው ገደፋ። እንተኾነ ግን ሰራዊት ኣገው ንጉስ ሽው ስለ ዝሓዝዎ፣ ነታ ደብዳቤ ባዕሎም ከም ዘሕደግዎ ጌሮም ንኣገው ንጉስ ሃብዎም።

83

እዚ ከተሉ ውዲት ኪናጸም ክሎ ደጃዝማች መር እድ ወዲ ገርሂ-ልባ ደሓን አሎኹ ኢሎም ጋሻ አገው ንጉሰ ኮይኖም ኣብ እንዳ ኣባ መጣሪ ኮፍ ኢሎም 504-11

86

አገው ንጉስ ከኣ ነታ መልእኸቲ ምስ ኣንበቡ «ለካ ደጃዝማች መርእድሲ ብጻየይ አይኮነን። ፌታውየይ እናበልኩዎ ብውሽጢ ውሽጢ እዚ ክራድየኒ» ብማስት ተቒየሙ። መኳንንቶም ኣኪቦም ድማ «ንመርእድ እን ታይ ንግበሮ» ኢሎም መኸሩ።

አብ መንን ደጃዝማች መርእድ «አገው ንጉስ መኳንንቲ አኪቦም አለዉ» ዝብል ወረ ስምዑ'ም አብ ልዕሊአም ተጌሩ ዝንበረ ውዲት ከይልስጡ ናብ ቲ አኼባ ዝነበሮ አደራሽ ህሩግ ኢሎም አተዉ። ሽዑ እቲ ብዛሪ ብእም ዝዝረብ ዝንበረ ዘተ አቋረጸ። እቲ አዳራሽ ክአ ብስቅታ ተዋሕጠ። አገው ንጉሰ ክአ ገጾም አሲሮም ተቸበልዎም። ብኡን ብኡን ዶኝዝማች መርእድ «እን ታይ ድአ ሬቪቡኒ» ኢሎም ሰግሉ።

በዚ ከም'ዚ ከኣ አቲ ሓጸይ ቴድሮስ ዝአለሙዎ ውዲት ተዓወተ። ኣገው ንጉስ ኣብ ልዕሊ ደጃዝማች መርእድ ተቐየሙ። ኣብ'ዚ አዋን'ዚ ምስ ደጃዝማች መርእድ ገነብሩ ዓቀይቲ ውሑዳት ኪ.ኾኑ ከለዉ.፣ ብዝሒ ሰራዊት አገው ንጉስ ግን ሓመድ ምድሪ ነበሩ።

አገው ንጉስ ንመርአድ እናጸውው በዚ ሓሉ። እዚ ግበር እናበሉ ዘይኮን እናኣዘዙ ተኸኽ ኣበልዎም።

ደጃዝማች መርእድ ብድዐታት አገው ንጉስ C38.90 ንግዛዮ። ኪዛድሙ ነውን ደለዩ። አገው ንጉስ ግን ፈለጡዎም እም «እምበአር እቲ ሃጸይ ቴድሮስ ዝጸሓ ፍዎ ደብዳቤ ሓቂ ኢዩ» ኢሎም አመኑ።

ደጃዝማች መርእድ ቀሚሽ ድግዝምነት ለቢሶም 6 ወርሒ ምስ ገበሩ ከኣ ኣገው ንጉስ «ደጃዝማች መርእድ

88 ወታዛደራት ዛጻይ ቴድሮስ ጸዊፆም አሕሲፎም ዛቡዎም። እዚ ከአ ዓቢ ዋልመት ነበረ።

ሃጸይ ቴድሮስ ከኣ «መጺኣካዶ። በል ኣምበአር አብ መቅደላ ብማሕዩር ተቐመዋ» በማስት ፈረዱዎም አብ መቅደላ ንዊሕ ምስ ተቆመጡ ከአ ሐሚሞም ሞተ።

<u>« ምሚዳ አብ ሃዘጋ»</u>

በቲ ደጃዝማች መርእድ ዝሞቱስ አዋርሕ አይተ በሮ ይላዝግተ ውርስፍ ከተገኘው ሊዋርሕ አይተ ወልደሚካኤል አብ ዓዲ ደንዝማቲ ማለት ጸዓዘ ኃ አት ዮም ምስ ደጃዝማች ሃይሉ ተወልደ-መድህን ዕርቂ ገቡ-ደጃዝማች ሃይሉ ከአ ከም አበ በሕይወንት ተቒቢሉም «ምስሴኝነት ሚናበ ዘርአይ በዘይካ ዓመጺ ሂበካ አሎኸ» ኢሎም ሽመ-ዎም።

አይተ ወልደሚካኤል ከአ ሹመት ሚናበ ዘርአይ ዋራይ ሒዞም ብሰሳም ተኛመጡ። አንተኾኑ ግን«ዓመጺ ግን ጉልቲ ዓዲ ደገዝማቲ ኢያ። አመቤት ሰበኑ ጊዮርጊስ ዘውረስትና ስለ ዝኾነት አይትግብአካን ኢያ» ስለ ዝበሌዎም ብውሽጦም ቅርሕንቲ አሕዲሮም ጐሃይ።

አይተ ወልደሚካኤል ወዲ አይተ ስለ-ምን ወዲ ከንቲባ በርኣይ ኢዮም። ስር ትውልዶም ግለት በርኡም ከከም በሙኑ አይተ-ከንቲባ-ባሕሪ ካጋሲ ወበተ እናተ ባህሉ ብዓብላልነት ካብ ሹመት ናብ ሹመት እናተሲንገሩ ገኮብሩ ገኮብሩ ሊዮም።

ብፍላይ አይተ ወልደሚካኤል ን-ሚዳ በዝብል ቅጽል ስም እናተጸውው ግኑን ስም ዝንበሮም ሗያልን ፍትሔኛን ሀይዕጸትን ሓያግን ግናሽ ነጻርን በአድሪ ምስ ተዓብለሉ ከአ በይት ዕግስተኛን ነበሩ። ንግዲያ መጀመርታ

87

ንዓይ ጠሊሙ ምስ ሃጸይ ቴድሮስ ሰሊሉ ኪሃድም ደልዩ

ንዓይ ጠሊሙ ምስ ሃጸይ ቴድሮስ ስሊሉ ኪሃድም ደልዩ አሎ » ኢሰ-ም አብ መጋባአያ ከሲሶም አስርዎም። አይተ ወልደሚካኤል ሰሎሞን ማለት ገ-ሚዳ ሓይም ምግ አብ ዛኔጋ ከለዉ፤ «ደጃዝማች መርእድ ሓውኩም በአገው ንጉስ ተአሲሮም» ዝብል ወረ ተንግ ሮም። በዚ ከአ አዝዮም ነዲሮም ፊክሩ። አይተ ወልደ ሚካኤል ሰሎሞን አቲ አብ ልዕሊ ሓዎም ደጃዝማች መርእድ አተፈጸመ ውዲት ብሃጸይ ቴድሮስ አተኣልመ ምንባሩ አይፈለጡን። ስለ ዜ ከአ «ብዝሽኑ ነገር ምስ ሃጸይ ቴድሮስ ስምረት ጌረ ንአገው አዋፊኤ ሓወይ ካብ ማሕቡስ ክፈትሕ ኢየ» ኢሱም ከአ መሓሌ። በቲ ከአተውም ማስላ ተጠረሶም ድማ ሰራዊቶም አኸቲቶም ናብ ዓዲ ዳዕሮ ትግራይ ክይዶም ምስ ሃጸይ ቴድሮስ ተራኺቦም ወታዛደራዊ ስምረት ጌሮም ተጸምበሩ።

ድሕሪ ንዊሕ ዘይኮን እዋን አገው ንጉስ ብሃጸይ ድሕሪ ንዊሕ ዘይኮን አዋን አነው ንጉስ ብሃጸይ ቴድሮስ ተባዒሮም ተማረኸ። አካላቶም ብሴፍ ተኞራሪጹ ከኣ ተዳርበየ። ኩሎም ኣቶም ብኦአም ተኣሲሮም ከነበሩ መኪንንቲ ከኣ ተፈትሔ። ደጃዝማች መርእድ ኣውን ሽዑ ወጽኡ። ኣንተኾነ ግን «ሃጸይ ቴድሮስ ኣነ ሻራ ኣገው ንጉስ ክም ከነበርኩ ኣጸቢኞም ይፈልጡ ኢዮም። ስላ ኪ ሕጂ ሒዞም ከኣርዳዲ ኢዮም» በማስት ከይተ ራእዩ ሃዲሞም ጠፍሎ። ድሕሪ ነዊሕ ድኻምን ጉዕዞን ከአ ደብረ ቢዘን ኣትዮም ብራችጣ ገዳም ኣቡነ ፈሊጶስ አብ'ቲ ገዳም ተሓብኡ።

ደጃዝማች መርአድ ሰሎምን ኣብ ገዳም ቢዘን ተሓቢአም ክለዉ፤ ሹመት ተከዘ ምሳሽ ንሓደ ደጃዝማች ግህሉ ወዲ ደጃዝማች ተዥሉ አተባህለ ሓረመታይ ተዋሂቡ ኣሎ ዝብል ወረ ሰምዑ። ምስ ደጃዝማች ሣህሉ ጽቡቅ ሌላን ዕርክታትን ስለ ከነበሮም ከአ «ደጃዝማች ግህሉ ኪሕንዙኒ ይኸአሉ ኢዮም» ኢሉ-ም ብምአማን ናብአም ከይዶም ተራኸቡምም። ደጃዝማች ግህሉ ግን ከም ዓርኮም መጠን ብጽቡ ቅ ተቐቢለංሙ ዎም ከብቅዑ፣

89

ንወይዘሮ አብሰራ ጓል ትኩእ በዓልቲ ከርባርያ አእተዉ። ካብኤን ክአ ንተን

ፈረስ ወልደሚካኤል ኣቲ ሐመሪ (ቀይሕ) ውረር አንተ በልካዮ ዝወርረ ተደበር እንተ በልካዮ ዝድበረ ውዓ ምዕዋን ነውረ (ነውሪ)

አተባህለለን ብዙት ዝራትውወን ወይዘሮ ውባ ተበኰሩ፣ ወይዘሮ ወብ አይተ ጉድም አተባህሉ መስፍን በዓል ዓዲ ግራት ነበሩ ወረዳ ሲባን ተመርዓውወን። ንሰን ከአ በዓል አዝማት ዶሓር ደኝዝማች ምራጭ ወዲ ትድም አተባህሉን ካልአትን ወሲደን ፌርዮን አለዋ። ወይዘሮ አብሰራ ካብ ጐሚዳ ምስ ተሓድጋ አብ አይተ ገብረሥለሴ ወዲ አይተ ሓንስ በዓል ጻዕዳ ክርስቲያን ተአትዋ።

ብድሕሪ ወይዘሮ አብስራ ወይዘሮ አብርሃጽዮን ብድሕሪ መደበር ለተጠራ ወደብሮ ለተበረንጽጉ ትባህላ በዓልቲ አውሲያ ዶሩ ተመርዓዉ። ካብኤን ክአ አቶም ካብ መጠን ንሳዕሊ ዝራትው.ምም ካኮብሩ ወዶም ደጃዝማች መኮሃን ተወልዱ። ደጃዝማች መኮሃን አብ ውግእ ሰኑይ አብ ወክዱባ ዝምቱ ኢዮም።

ራእስ, ወልደሚካኤል ሕጂ ነውን ንወይዘሮ አብርሃ ጽዮን ሓዲጎም ምስ ፌትሑወን፣ ንሰን ናብ ካልእ ሰብ አይ ዓዲ–አስፈዳ ተኣትየን ኣርባዕተ አወዳት ወለዳ።

ራእስ, ወልደሚክኤል ንሳላሳይ ጊዜ ወይዘሮ «ከኅ--ደሃብ» ጓል ጀሚል ወዲ ስብሃትላአብ በዓል ዓዲ ንአምን ካብ ገዛ ዕጀል ተመርዓዉ። ወይዘሮ ከኅ ደሃብ ቅድም ማለት ብጓለን ሕጽይቲ ምሚዳ ገኑስራ ክንሰን ብባለባለ ምክንያት ኣብ መንነ ክልተ ስድራ ቤት ዝይምስምማዕ ስስ አተፈጠረ ብስጽይተን ክለዋ ስስ ዝሬ ትሑወንሲ ኣብ ካልኔ ሰብአይ ተኣትየን ነበራ። ደሓር ግን ካብ ሰብአየን ተሓዲገን ተሓይመን ማለት ሐይም

90 ክይነን ነበራ ም ብሓያም ናብ እቶም ናይ ቀደም ሕጹ የን ዝንብሩ ራእሲ ወልደሚካኤል ተአትዋ፣ ንሰን

- 1. ልጅ መስፍን ደሓር ደጃዝማች
- 2. ወይዘሮ ለምለም

3. ወይዘሮ ደስታ 4. ወይዘሮ ለተልዑል

አተባህሉ ሓደ ወድን ስለስተ ጓልን ወለዳስ-ም፡ እዘን ስስስተ አዋልድ ደቆም ኵስን አብ አውራኝ ስራየ ተመር ዕየን ፌርዮን አስዋ። ወይዘሮ ኵሉ ደሃብ ምስ ራእሲ ወልደሚካኤል ፍሎይ ፍቅሪ በሕደራ ምውህሃድን ስኒትን ገኝበረን ሕያወይቲ በዓልቲ ቤት ከም ዝነበራ አዘንተውቲ አፈታሪኽን ዓበይትን የዘንትው። ወይዘሮ ከሌ ደሃብ

ተቐቢርኪ ' ዶ

ነጋሪት ዋሕሳ

እተባህለለን ዓባይ ሰብ ነበራ።

ራእሲ ወልደሚካኤል ብድሕሪ ወይዘሮ ኵሉ ደሃብ ወይዘሮ አልጣሽ አተባህላ ጓል ሐዎም ንሃጸይ ዮሃንስ አኢተዉ። ካብኤን ግን አይወለዱን። በዓል

1. ራእሲ ሃይለ መለኩት 2. ወይዘሮ ዮሩ

3. A.E. 000

አተባህሉ ደቂ ራእሲ ወልደሚካኤል ግን ደሓር እተወ ልዱ ናአሽቱ ኢዮም ከምኡ፡ እውን

1. መጀመርታ ንንጉስ ወዲ አልፉ እተመርዓዎ

2. ድሕሪ ሞት ንጉስ ወቐርቲ ዝኣተዋ

3. ተሓዲባን ንባሕሪ ኑጋሲ ወልደሚካኤል አምበ ይቶ ስሓርቲ አትዮን ዝሬረያ ወይዘሮ ደሓር አመቤት ት ብለጽ አተባህላ 3ል ነበራ አም። በ ተፈሻ ደቂ ራ እሲ ወልደሚካኤል

92

አይተ ወልደሚካኤል ሰሎሞን ነዚ አብ ሳዕሊ እተጠቐሰ አውሎ ምስ ሰምዑ ልቦም ሓረረ። ነደሩ። ቅሳንት ስኢኖም ቅልውልው በሉ። ብድሕሪ'ዚ ናብ ደጃ ዝማች ሃይሉ ቀሪቦም «ጐይታይ ስለምንታይ ዓመጺ ክፍሊ ሚናበ ዘርኣይ ክንሱ ካብ ምምሕዳሪይ ተስሊዑ ንካልእ ይወሃብ። ብአይ ከመሓደር ንዓይ እንተሣብኩሙኒ እንታይ አለዎ» በማለት ጠርዑ።

ደጃዝማች ሃይሉ ግን «ዓመጺ ጉልቲ ሰበነ ገርግሽ አያ፣ ስለ ነዚ ንሳ አይህበካን ኢየ» በልዎም።

አይተ ወልደሚካኤል ከአ «ዓመጺ ጥራይ ዘይኩን ምሉእ ሚናበ ዘርአይ ከምኡ ውን አነ ባዕለይ ግዝአ ትኩም ኢና። ኵሉ ንኇዀም እምበር ንዓይ አይኮነን።» በለ። ደጃዝማች ሃይሉ ግን ጸኒዖም ግዝአት ዓመጺ ከልእዎም እሞ «በሉ ከም ፍቓድኩም ግበሩ» ኢሎም ከርዮም ንዓጹም ተመልሱ፡ ልቦም ግን አንቶ ኮርዩ፡ ካብ ደጃዝማች ሃይሉ ሽራተ፥

ራእሲ ወልደሚካኤል በዚ ነገር ነዚ ብልቦም ስለ እተናደቶ «አነ ሓው ተመርጸ» ኢሎም ብምፍካር ካብ ሃዘጋ ወጺአም ንቢይኖም ፋንኑ። በስሓርቲ አቢለංም ከአ ምድሪ ዓሳውርታ አተዉ። አብሉ ከይኖም እውን ሻዲኖም ሓየሉ። ከም በሓድሽ ሓይሎም ስሪያም ድማ ንኮርባርያ ተመሊሶም አንዳ ወዲ ሓው-ቶም

ባሕሪ ነጋሚ ወልደሥላሴ ወዲ

ባሕሪ ነንሚ ዓንደሚካኤል

አትዮም ሰፈሩ። አይተ ወልደሚካኤል ኣብ ኮርባርያ ስለዉ፤ ካብ አላፊላለዶ ቦታታት መረብ ምላሽ ከንቲባ ታት፣ ባሕሪ ነጋስታት መኳንንቲ-ዓበይቲ ዓቀይቶት እና መጽኡ ኢድ እናነስኡ ተጸምበሩዎም እሞ ፍናኖም ገኒኑ 484.1

- 91
- 1. @ይዘሮ ወ-9 2. ደጃዝማት መከካን 3. ደጃዝማት መከካን 4. ወይዘሮ ለምለም 5. ወይዘሮ ደስታ
- 6. ወይዘሮ ለተልዑል
- 7. ራእስ. ሃይለመለከት
- 8. ወይዘሮ ዋጐ 9. AF 01
- 10. እመቤት ትብለጽ ኢዮም።

ራእሲ ወልደሚካኤል ብዘይ መጠን ውላድ ዝሬ ትዉ ስለ ዝንበሩ ኢዮም ሓይሎ አንስቲ ክኢትዉ ኢተገ ደዱ በማለት በምስክርንት ዝገለጹለይ ሕጂ ሓሊፎም ዘለዉ ዓበይቲ ኤርትራውያን ሓቅንት ዘለዎ ምዃኑ ገለ መንኩሉ ስለ ገኘን፣ ከሉ ጊዜ ካብ አእምሮይ ተፈልዩ አይሬልዋን፣ ከመይሲ በቲ ዘመን ቲ «ዝይዓ ትወልድ ዝያዳ ትሕይል» ዝብል ጭርሖ ግኑን በምንባሩ ኢዮ።

<u> ፍናን ወልደሚካኤል</u>

ወራሪ አገው ንጉስ ብሴፍ ተቆራሪጾም ንቐስብ ወኻሪያ ወራራ ለገመ ገጉዝ ዝቤቱ ፕኖራሪስ ገንዘዝ ቀ ተደርብዮም ምስ ጠፍሉ፣ አይተ ወልደሚካኤል አብ ትሕቲ ምልኪ ደጃዝማች ሃይሉ ተወልደመድህን ትም ኢሎም ተገዝኡ። (ተገዝኡ ተመሓደሩ ኢዩ ዘስምዕ)

ምስሌንንት ዓመጺ ግን ጉልቲ ዓዲ ደገዝማቲ ብዝብል ምኸንይት አብ ኢድ ፊትወራሪ ገብረኣብ ኮረሪ ወዲ ብላታ ገብረመድህን ነበረ ነዋ፣ ፊትወራሪ ገብረአብ ከረሪ ባዕሎም ብብድዐ

አንቲ: ዓመጺ ዓመጺ ዓዲ ጸዕዳ ጣፍ ዓዲ ነጪ ንስኺ 'ንዶ ነገር እተምጽኢ ኢስማ ኣውሎ በሱ።

> 93 ምዕራፍ 3

በልሐ. መርሐነትን ዓወታትን 7029

ውግሕ-ዳዕሮ መካን

ደጃዝማች ሃይሉ ተወልደ መድህን «ወልደሚ ካኤል አብ ኮርባር, እንዳ ወዲ ሓውቱ ባሕሪ ነጋሢ ወልደሥሳሴ ወዲ ባሕሪ ነጋሢ ዓንደሚካኤል ሰፊፉ ፋሊሉ ሰራዊት ይእክብ አሎ» ዝብል ሓበሬታ በጽሐም እም ብልበም ንግዛት።

ላፕ ብልቢያ ሥለ። አብ መንጎጊዚ ደጃዝማች ኢማም አተባህሱ ወዶም ሓሚሞም ሞቴጊሞ ስን-ስርዓት ቀብሮም አብ ጸዓክጋ ተሬጸመ። ደጃዝማች ሃይሉ ተወልደመድህን አብ ርእሲ ሞት ወዶም ሽፍትነት ወልደሚካኤል ስለ አተወሰኸ ሓዚ ኖም ሻቐሉ። ስለ ኪ ከኣ «ወልደሚካኤል ዕግርግር ከይፈ ጠረለይ ከሎ ተቐዓዲመ ተካከር ደሻዝማች ኢማም ወደይ በውዑዩ ከገብር» በማስት መደቡ እሞ ነት: ተገነ ካር ገኘውን ሓገዝ ከጠራቅሙ ንስራየ ከዱ።

አይተ ወልደሚካኤል ነዚ ምስ ፈለጡ፣ «እምበ አር ንጸዓዘ,ጋ ሕጃ, ኢየ ዝረኸባ» ብማለት ንሰራዊቶም በከምነዚ ዝስዕብ ሰሪዖም ንውግአ ተዳለዉ።

- 1. ብመሪሕክቶም እተጠርነራ
- 2. ብባሕሪ ነጋሲ ወልደስላሴ ካብ ኩርባር,ዮን ከባቢአን እተጠርነፌ
- 3. ብደጃዝማች ገብረመድህን ሃብተሚካኤል ካብ わらせき
- 4. ብባሕሪ ነጋሢ ፍረዝጊ ትኩእ ካብ ወቸርቲ 5. ብኣይተ ወንድኣፍራሽ ንብረዳድች ካብ ዓረዛ አይተ ወንድአፍራሽ ቅድም ብአገው ንጉሰ

ሹመት ሰራየን ደቂ ተስፋን ተቐቢለ»ም ነነስሩ ኢዮም።

ከም ዝ. አሰ-ም አይተ ወልደሚካኤል ሰሎምን ነዚ ከሱ ሰራዊት አኸቲቶም ድሮ ጸመ አርባዓን ሰንበት መዓልቲ ንጽዓዘጋ ሓዴጋ ወዲጅም አቃጻልዋ (ተኮስዋ) መብዝሕትአም ሰብ ጸንዘጋ ከአ ንታሕታይ ዓንሰባ አቢሎም ሃደሙ። በዚ አዋን ዜ አይተ ወልደሚካኤል ፖሪትን ንዋትን ዘሚቶም አብ አዶም አለተዉ። አይተ ወልደሚካኤል ንጽባሒቱ ሃዘጋ አትዮም ባሕቲ ጸመ አርባዓ ሰኑይ መዓልቲ ዓቢ በዓል ዓወት ገበሩ። ናብ ሳልስቱ ማለት ሰሱስ መዓልቲ ከአ ዓዲ ንፋስ ክይዶም «ጎስኻትኩም ሻራ ደጃዝማች ሃይሎ አዥም» አሰ-ም ተሞንኡምም። አብ ዛ. ውግአ ዛ. ከአ ሰብዓ ዝሽኑ ደቂ ዓዲ ንፋስ ከም አተኞተሉ ይረጋንጽ።

94

በዚ አዋን ነዚ ኣባ ገብረወልድ አተባህሉ መናኒ ማለት ፈላሲ ኣብ ዓዲ ንፋት በነብሩ በነብሩ በንብ ምኸንያት ምስ ሰብ አስገደ ማለት ዓዲንፋት ተባኢሰም ንባሕሪ ገጾም ርሕች ኢላማ ኣብ ሓደ በዓቲ አትዮም ባሕታዊ ከኑ። ኣባ ገብረወልድ ንአይተ ወልደሚካኤል ዝባረዥን በትንቢት ዝመረዥን ኢዮም። ስለ ዚ ከኦ ሰብ ዓዲ ንፋት ናብ ነቲ በዓቲ ከይዶም ቀተልዎም። አይተ ወልደሚካኤል ከኣ በዚ ኮርዮም ካብ ቶም ምሩኽት ገክብሩ ደቂ ዓዲ ንፋት ስኣ ኣባ ገብረወልድ እናበሉ ን ተያለ መልሐስም ቆረጽዎም ይብሃል።

ካልአት አዘንተውቲ ኣፈ-ታሪኽ ከድግሙ ከለው ድማ «አባ ገብረወልዲ ኣዝዮም ዋቡእን ውሩይን ዝኾኑ ጸስቀተኛ ፈላሲ ዋራይ ዘይኮነስ ዝበዝሕ አዋኖም በብሔት ኣብ ምሀሳላን ጸስቀትን ዘሕልፉ ዝክቡ ሕፉርን ክቡርን ኣብ ርአሲ ምንባሮም፣ ብፍላይ ብራአሲ ወልደሚካኤልን ስድራ ኣይተ ስለቀምንን አተኸቡሩ ነበሩ።

96

ጸ.ጋም ግልጽ እንተ በለ ምድሪ ዝውብአ ን።ይታኽም ይመጽአ አጀኽም አዛብአ ሽሻይ አሞራ ሓው ኢለን ንመራ

ኢሎም ፌከሩ። ዓወት ከኣ ናቶም ኮነት። ኣብ'ዚ ውግእ'ዚ ካብ ወገን አይተ ወልደሚካኢል

1. ባሕሪ ንንሲ ፍረዝጊ ተኩእ

2. አይተ ወንድአፍራሽ ገብረጻድች

3. አይተ ጸጋይ ከንቲባ ተስፉ

ኪሞቱ ክለዉ፣ አይተ ልጃም ወዲ ሓዎም ንአይተ ጸጋይ ወዲ ከንቲባ ተስፉ ክአ ተማረዥ። በትአዛዝ ዶጃዝማች ሃይሉ ክአ «ደብድብዎ» ተባሂሎም ተረሸኑ። ክምኡ ውን ካብ ጻዕዳ ክርስቲያን አይተ ባርያኡ ወዲ ዘዳይ ሓዎም ንከንቲባ ወልደልዑል ካብ ገዛ ዓደይጠበ ወገን አይተ ወልደሚካኤል ክይኖም ወዓሉ ፣ ም አብ ቲ ውግእ ሞቴ። አይተ ወልደሚካኤል ክአ ንቶም ዝተረፉ መኪንንቶምን ዓቀይቶምን ሒዞም አዝሒጠም ንፍሶም አውጽኡ።

በዚ ዕለት ' ዚ ልጅ ስብሃቱ ወዲ ከንቲባ በኹት ካብ እንዳ ዕዛር አምባደርሆ ቅድም ሻራ ደጃዝማች ሃይሉ ተወልደመድህን ነይሮም ከብቅዑ ምስ አይተ ወልደሚካኤል ስሲለቀም ኪዋ ንኡ ወዓሉ። አቦአም ከንቲባ በኹት ከአ ወገን ደጃዝማች ሃይሉ ከይኖም ተዋግኡ። ሽዑ ልጅ ስብሃቱ ተማሪኾም ኪአትዉ ከለዉ አቦአም ከንቲባ በኹት ረአዬዎም እሞ ባዕለ-ም ንወዶም ኪኞትሉ ተወጠጡ «ግደፋኒ ነዚ ተካል ባዕለይ ከኞትለ-» ክአ ስሉ። እቲ ዘገርም ልጅ ልጃም ወዲ ሐዎም ንአ ይተ ደጋይ በዓል ጸዕዳ ክርስቲያን ተማሪኾም ተረ ሺኖም ከብቅራ፣ ልጅ ስብሃቱ ግን በታ ምስ ጸንዘጋ ገነበረቶም ዝምድና ሕምነት ግዲ ከይኖም ደጃዝማች ሃይሉ «ደሓን ግደፎ» ኢስ-ም መሐርዎም። አቲ ውብአ ተወዲኡ 95

በዚ ከም'ዚ ዝበለ ምኸንያት ድማ ገለገለ ካብ ህዝቢ ዓዲ ንፋስ ኣባ ገብረወልዲ ብራእሲ ወልደሚካ ኤልን ምሎአት ስድራ ኣይተ ስለ•ሞንን እተፈተዉ ኣብ ርእሲ ምንባሮም በህዝቢ አውን ፍተው ኢዮም። ስለ'ዚ ካብ'ዚ መራትና ብጉልቲ ሃቡኒ ኢለ•ም ክይወስቶልና ኣቐዲምና ነጥፍኣዮም። መራትና ንእሽቶ ስለ ዝኾነ ራእሲ ወልደሚካኤል እዚ መራት'ዚ ንናሹም ሂበኩም ኣለ•ኸ ኣንተ በልዎም ጉም ኢልና ክንተርፍ ኢና በሉ። ከም ምኸሮም ድማ ደድሕሪኦም ክይዶም ካብ በዓቶም ኣውዲአም ቀተልዎም።

ራእሲ ወልደሚካኤል ድማ ንውባእ ተሃንዲዶም ኪኸቶ ከለው ሞት ኣባ ገብረወልዲ ከይፈለጡ ዓዲ ንፋስ አታው 'ሞ አቲ ጨካን አቀታትሳ ምስ ስምዑ ቲዕግስቶም ተወድኤ። በዚ ምኸንያት ነዚ ድማ ኢዮም ኣብ ልዕሊ ህዝቢ ዓዲ ንፋስ ጉድኣት ዝሬጸሙ» ይብሉ።

በቲ ሓዴ ወገን ከአ ደጃዝማች ሃይሉ ተወልደ መድህን ኣብ ሰራየ ከስው ጸዓዝጋ ኑዲዳ፡ ተወሪራ ወዝተ ዝብል ወረ-ሕሰም ሰምዑ እሞ ብሕርቃን ገስጊሶም ተመልሱ። በቲ ዓዲ ንፋስ አተተኮሰትሉ ዕለት ማስት ምሽት ሰኑይ ኣስመራ ኣትዮም ተሰለፉ።

ብድሕሪ ነ ሽንጽባሒቱ ረቡሪ መዓልቲ አብ መወ ዳእታ ወርሒ ዋርን መፈለምታ የካቲትን አብ አስመራ ዳዕሮ መኽን አተባህለ ቦታ ሎሚ ኣኸሪያ ተባሂሉ ዝጽዋዕ ዘሎ ምስ ሰራዊት አይተ ወልደሚካኤል ተጋጢሞም ተዋግኡ። እዚ ወግእ ነዚ አተፈጸሙሉ ዕ ስትን ዓመትን ብውሱን ነ ኳ እንተዛይተመዝንበ ኣብ መንን 1871 – 1889 ምንባሩ ይግምንም። ደጃዝማች ሃይሉ ቅድሚ ነቲ ውግእ ምጅማሩ ከም ዝረስነ ፊረስ ብሕርቃን እናሓንሓኑ

> ኣን ሃይሉ ኣባ ሰርቢ የማን ግልጽ እንተ በስ ምድሪ ዝኰብእ

97 ፍርድን ጸብጸባትን ምስ ተወድኤ ከኣ ደጃዝ ማች ሃይሉ ንዓዶም ተመልሱ። ንጸዓዚጋ ከኣ ከም ብሓ ድሽ ሃንጽዋ፣

ከም ፡ ቲ አብ ዝሓስፈ ምዕራፋት አተጠቐስ ከንቲባ ተስፋ በዓል ሃኪጋ ከኦሶም በሹመት ንዓይ ይግባአ ዝብል ምክንይት ዝአክል ምስ ስድራ ጉሚዳ ሀይቃደው ዝንበሩ ኢዮም። ስስ ነዚ ልጅ ልጃም ስብሃተ፣ አተባህሉ ወዲ ወዶም ቅድሚ ወጣአ ቆዕሮ መኻን ረቡዕ መዓልቲ ናብ ደጃዝማች ሃይሉ አትዮም «ክቡር ጉይታይ አንጻር አይተ ወልደሚካኤል ምሳኼም ከይነ ክዋጋአ አንሆ መዲኤ አስኖኹ። ነዚ ግዴታ፡ ዛ ኩፍጽም ከአ አምሕል አስኖኹ» አስኖም መሓሉ።

ደጃዝማች ሃይሉ ድማ በዚ ተሓጒሱም ፌረስ ስለሙ-ዎም። እንተኾነ ግን ሰብ ጸዓዘጋ ጠርጠሩዎም እሞ «ክቡር ጉይታይ ልጃም ክጠልመኖ ኢፄ» እናበሉ ናብ ደጃዝማች ሃይሉ ተቓውሞአም ኣቅረቡ። ደጃዝማች ሃይሉ ግን «ደሓን ኣይትበልዎ። ባዕለይ ኣለ•ኹዎ» ብማለት ነቲ ዝቐረበሎም ተቓውሞ ነጸግዎ።

ከዓታታት ከምገቢ ኢሉ ስሎ፣ ምሽት ክይኑ ሰራ ዊት ተላኪቡ አናተደረረ ስሎ ደጃዝማች ሃይሉ ንል ጃም ብስሞም አናጸውው፣ ሳዕሪ ቀንጢቦም

«ልጃም ንዓይ እንተ መለምካ

እዚሉ ትሓንኩልካ» በልዎም። ልጅ ልጃም ከኣ «ኣሜን ንዓዥም እንተ ጠላ ምኩ ትሓንኩላኒ» በሉ። እንተኾነ ግን ኣቲ ውግኣ ክጅ መር ከለ•፣

> አደይ ትሕሸኒ ኢስ አደይ ትሕሸኒ ኢለ

እናበሎ ሃዲሞም ናብ ሓዎም አይተ ወልደሚካኤል አተዉ.። ወገን አይተ ወልደሚካኤል ኮይኖም ካብ ፊረስም ወሪዶም ብእግሮም አብ ማእከል ሚዳ ውግእ

አትሞም ብጅግንነት እናተዋግሉ ስለው ከአ፣ ሕንቂች ስለ ከነብሩ መሬት ምርጋጽ ስኢኖም ዕንክይክይ እናባሉ ከለው ብጅሮንድ ቢልዎ አተባህሉ ጅግና ወታዛደር ደጃ ዝግኝት ሃይሉ አርኪቦም ብምሓዝ ማረዥዎም። ንደጃ ዝማች ሃይሉ ከኣ ኣረከቡዎም። ደጃዝማች ሃይሉ ከኣ ኣታ ሳዕሪ ዶ ሓንኩለትካ ኣለምም ረሽንዎም።

98

አታ ባወሪ ዶ 43ኩላትካ ኢሰ-ም ረሽንዎም። መግዝ ቆዕሮ መካን ኪጅመር ሰራዊት ተሰሊፉ ትንዛዝ እናተጸበየ ከሎ፣ እቶም ብጅሮንድ ቢልዎ አተባ ሀት ጅግና በዓል ሕምብርቲ ወዲ-ጓል ዓዲ ከንፋ ንቶም ባሕሪ ጎጋሲ ጉራድ ዘርአይ አተባሀሉ ዓርትም ሹም አስመራ «በል ስማዕ ጉራድ ካቢይን ካባኽን መን ከም ዝደፍር ክፍላጥ ኣብ ማእከል ኣቲና ንምጋእ» በልዎም። በዚ ከኦ ቃል ተአታተዉ። ባሕሪ ጎጋሲ ከኦ ማእከል ሜቶ መግእ አትዮም እናተዋግኡ ከለው ተወቂዖም ምቱ። ቢልም ግን ዝሕጥ አሎም ብዮንቃቹ ይዋግኡ ብምን ጓል ባሕሪ ነጋሲ ጉራድ ዘርአይ ጓል ባሕሪ ካጋሲ ጉራደ ዘርአይ

> አንስቲ አስመሪ አባ ጨመር ምይቱ ሰንክታ ገግራ ቢልዎ ቢልዎ ክንይ አችቲልዎ ንዋ.ኃእ ኢልዎ አበይ እንተ ምተ አብ መማቁ ምተ ጨዓይ ነት ቆሪስዎ 620 4689 ሚስ'ውን ነጽጉጽዎ ዲሓን ግስር አምበር ግበር አምበር ግበር እምበር አቦኻ ዶ ሞይ ተ

100

100 አዋናት ሓስሬ። አይተ ወልደሚካኤል ከአ ከም ብሔድሽ ሰራዊት አኪባም ሰርዐ እም ብዘረባ ዘረባ ዝሓስሬ ኮንታት ምስ ተዛክረ፣ ናይ ተውምዝማን ማንተለሲ ግደፍም ድአ በሉ። ብድሕሪ ዝ. አይተ ወደሚካኤል ዝሓዙ ሐዝም ብዓዲ ጉረቶ አቢለም መረብ ተሳጊሮም ትግራይ አትዮም ብስደት አህጠሙ። ምህጣም አይተ ወልደሚ ካኤል ማን አዋናዊ ድአ ምበር ነብሪ አይነበረን።

222 311 7968

አይተ ወልደሚካአል በዛሪባ አብ መረብ ምላሽ ካስረ ከካታት ከም በይተሰክፉ መሲልም ተቸወጣ። በተ አዋንቲ ገሃጻይ ቴድሮስ መኪስም ተሻሪይ በመሓድሩ ከክሩ ራአሲ ባርሪኑ ተብረ-ዳድች አተባሁሉ አብ ደብረሲና (ዓደ'ምሓራ) አንጻር ደጃዝማች በተሰካ ካሣ እናተምኅሉ ከስዉ ተማሪሻምሲ «ቅድም ካምምሕናር ሃጻይ ቴድሮስ አንቲ ዓይነይ ወናቶ እድ። አዲም ካታ ከተረፈት ዓይነይ ንዓኸም አውፍታ አሎኸ» አሰም አሙን ዓቀይታይ ሃጻይ የኅንስ ከሽኑ፣ ድሐርም ድማ አርትራ ንምባዛአ አስሙሪ መዲአም አብ ቤት መሻአ ዕርዲ ጌሮም ከክሩ ኢዮም።

መዲአም ትብ ቤተ መካእ ዕርዲ ጌሮም ተክቡሩ ሊዮም። አይተ ወልደሚካኤል በዚ ትብ ትግራይ ተክቡሩት ኢንጣሚ ዛ. ምስ ደጃዝማች በተብዝ ካሣ ተራ ኸቦም እድ ካስኤ። ከምኡ ድማ አቶም ሓንስ፣ ጉብሳ፣ ማሩ፣ አተዛህሉ ስስስተ ኢኩዮት ደጃዝማች በተብዝ ካሣ ማስት ደቂ ሹም ተምቤን ምርጫ ብርቲዓት ክፍ፡ ም አይተ ወልደሚካኤል ክሳዕ ዝደልሥም ተጽባውሥም። በዚ ኢንጣሚ ጊዜ ዛ. ደጃዝማች በዝብዝ ካሣ ከማ የአይ ቴድሮስ ሽራቶም ንምልአቲ ትግራይ አብ ትኩቲ ምልክም አኢትዮም ክስዉ፤ አቶም ጉብሳ አተባሁሉ ሐምም ንአይተ ወልደሚካኤል ሐዞም ክምኡ ደጃዝማች

አቦይ እምበር

እናበለት ንብዙሕ ዓመታት ቆዘመት። በዚ ከም'ዚ ባለ ሰባት ሓሪቆም ንብጅሮንዲ ቢልዎ ሕን ጉራደ ኢሎም ከይቐትልሎም ስለ ባሬርሁ፣ ደሻዝማች ሃይሉ ተወልደመ ድህን ንዒ ግደፊ አይትቆዝሚ ኢሎም ለመንዋ። ግህሉ ግን አምቢ በለት። 500 ቅርሺ መመርዓዊኺ ገበሚ ከሀበኪ 'ውን በልዋ። ንሳ ግን አበየት።

99

<u>ዋዑምዝባን ማንቲለን</u>

አይተ ወልደሚካኤል ረቡሪ መዓልቲ ኣብ ዓዕሮ መኽን አሥመራ ምስ ተሳዕሩ፣ ወታሣደራቶም ምስ ተባታተኑ፣ ኣብ ሓደ ቦታ ኣብ ትኩቲ ኦም ጨዓ ኣዕ ሪፎም ከለዉ፣ ድቃስ ወሲቶዎም በጥ ኢሰማ ነበሩ ነዋ ማንቲስ መዲኣ ዝሞቱ መሲልዋ አዝኖም ጨሪማ ኣባረበረቶም። ከምኑ ወን እቲ ዋዕምዝጊ አተባህል ናቶም ፍሴይ ኣዝማሪ፣ ኣይተ ወልደሚካኤልሲ ተሳዒሮም ሃዲሞም ኢዮም ኢሉ

እኒ ወልደሚካኤል ዒታ ሚታ እኒ መርአድ ዒታ ሚታ ተኣኪቦም ዘየጽንዑ ዋልታ ኢሱ ደረሬ። ነዚ ደርፊነዚ ዘስምዐ ሓደ ካልአ ኤርትራዊ ተገኝሲ ድማ «ሕደግ ተዑም ዝገ. ከምአ- አይትበል ዘየልዓለካ ምልዓል ንጽባሕ ክይክኝካ ዓቢ, ሰዓል ነበል ምስላ ዘክር በሎ እም እዚ መልሲ ዛ ከም ትንቢት ጸኒሑ ብሓቅነት ተተግበረ።

ደረስ አተባህለ አኸቲስ~ም ኣስገደ ኣብ ኣተባህለ ምድሪ አድደቦ ከይዶም ኣንጻር ደጃዝማች ተኸስገርግሽ ተዋግሎ። ወይዘሮ ሥሳስ ኣዲአም፣ውን ኣብ፣ዚ ውግአ ነዚ ንወደን እናአታባብዓ ተኻፈላ።

101

እንተገኝ ግን አብጊቲ ውግን ደጃዝማች ተገልባ ርግሽ ተማወቱ። ጉብሳን አይተ ወልደሚካአልን ክአ አብ በዓቲ ተ-ሰቢአም ከሰዉ ተማሪሾም ተታትለኩ። ወይዘሮ ሥሳስ ክአ ብበዓል አይተ ዳድች አተባህሉ ሹም አድያባ ተማረኻገም አደ ደጃዝማች በዝብዝ ካግ ወዲ ሹም ተምቤን ብምንባሪን ሽዑ ሓረዳወን።

በዚ አዋን'ዚ በዝብዝ ካሣ ንሓደ በቴድሮስ አተሽመ በሪምበራስ ቀቲሱ-ም በሪምበራስ ተባሂሎም ነበሩ 'ሞ ሓመድ ምድሪ ዝኸነ ስራዊት ሒዞም መጺ አም፤ ንደጊያት ተኸስገርግሽ ስዒሮም፤ ንሓዎም ትብሳን ለን። እንዲንተ ተከበረግብ በሚኖን። ኦላምን ተጣባን ንአይተ ወልደሚካኤልን ካብ ማአስርቲ ራቲራም ናጸ አውጽአምም። አብሎ ከአ ደጃዝማች ተከስገርግሽ ሞቱ። ራአሲ ዝኞተለ ራአሲ ብዝብል መሠረት ድማ ደጃዝማች ስለ ዝኞተሉ ደጃዝማች በዝብዝ ካሣ ተባህሉ።

ስለ ዝቅተሉ ዶጃዝማች በዝብዝ ካሣ ተባህሉ። ቡተ ጀንራል ፍጥዮር አተባህለ አንባሊዛዊ መራሕ ሰራዊት ውግአ አብ መቅደላ ክይዱ ንሃጸይ ቴድሮስ ከሰዓረሉ ዓመት፣ ማስት አብ መወጻአታ ዘመን ግዝዓት ሃጸይ ቴድሮስ 1868 ዓ.ም.ፈ. አይተ ወልደሚካኤል ዶጃዝማች ተባሂሎም አብ ዓዳ ደቀ ስገደ ማስት ዓዲ-ንፋብ ተቆመጡ። ግዝአቶም ግን ምሽዓው ቆሎ ምላሽ ጥራይ ክርሬ። ደጃዝማች ወልደሚካኤል ንመንግስተም ከቡፍሑ ተጽቢትን ዕላማን ክርሮም። ስለ ዛሬ የዳ ም ደልደሉ ከአ ንዓዶም ሃዘጋ አትዮም ስፈሩ። በዚ ኢጋጣሚ ዛሬ ደግሞች ሃይሉ ተወልደመድህን በዓል ጸዓ ነን ተአሰርም ስለ ከዕቡ ከአ ከሁይ ተዎዳዳሪ ይሰርው ዘ.ን ተኣሲሮም ስለ ጋነሳበሩ ከኣ ብዝይ ተዋዳዳሪ ይሰርው 504-1

ምስሌንነት ተስለ-ዓገባ ግን ነቶም አይተ ገብረ-ግርያም አተባህሉ ሐው ደጃገሥንች ሃይሉ ሃብዎም። አይተ ገብረማርያም ከአ ሕራይ ኢሰ-ም ምልኪ ደጃገ ግች ወልዲሚኒክኤል ተቶቢለ-ም ተሰርዑን ሰርዑን። ጸዓ ዚጋ ከአ ሂድአት ረኸበት።

102

ምብትታን ስድራ ከንቲባ በኪት

ደጃዝማች ወልደሚካኤል ምስ ብዙሓት ስብ ሓማሴን ቆዲዳደ ቅርሕንቲ ፌጢርም ነበሩ። ምስ ምሱአ ስድራ ከንቲባ ሀርአይ ደም ዝተኘሱ መኪንንንትን ዓቀይትን ውን ነበሩ። ስለ ነዚ ከአ ገስ ካብ ተም ተጻረ ርፋ ደጃዝማች ወልደሚካኤል ዝነበሩ «ደጃዝማች ወልደ ሚካኤል ሕጎ ከሬድዩ ኪብሎ ከዮፍኡና ኢዮም» እናበሱ ከው ገና ብፍሮሂ ናብ በረሻታት ኤርትራ እናሃደሙ ተባታተኑ።

ስለ ነቢ ክአ ስድራ ክንቲባ በኸት አቆዲሞም ይፍጽምም ብክክቡ ሓደ ሓደ ቅርሕንታዊ ተግባራት ፌሪሆም ንምድሪ ቶርዓ አትዮም ተሓብሎ። ደጃዝማች ወልደሚካኤል ክአ ንምድሪ ቶርዓ ወሪዶም ሰዓቡምም። አብ ዋቻ ደብረ ቢዝን በርከብ ዘድድሬር ቶር አርኪቦም ክአ ተወባደወም። አብታ መንከታ ከአ ተዋግእዎም። አብነዚ ውግእነዚ

አውዓለ-ም በሽታ

ላውንጠም በቢተ አባ ቡላ በኸታ አተባሀሉ ከልተ ደቂ ከንቲባ በኸታ ተቐትሉ። ከንቲባ በኸታ ግን ኑቶም ከተረፉ ደቆምን ስድራ ቤቶምን ሒዞም ሃዲሞም ከብ ሞት ደሓኑ።

ልጅ ስብሃቱ ወዲ ከንቲባ በኼት ግን ካብ ዓዶም ልድ በብዦቱ ወዲ በንቲካ በቢተ ግን ባብ ንዶም አምባደርሆ ክይውጽኡ ተሪፎም ስስ ከወዓሉ፣ አብነቲ ውግአ አይወዓሉን፡ም ምት ከልተ አሕዋቶም ምስ ትንጉና፣ አሕዋተይ ሞይቶሙቲ አለቃም ከንዲ ከተብዙ። ጸዕዳ ተኸዲኖም ጸጉሪ ርእሶም በልኻይ አስስሲሶም ዓዲ

እንተኾነ ግን «አብ ዓዲ አቡታተይ ክርነሽም ሹመት ከንቲባ ክሳፅ ክንድ ሀ, ኪዋሪድ ወይ ክአ መሳዝዲ ኪኸውን ሀሕዝን ኢዩ። ሹመት ክንቲባ ንሀይጠቅሙ ሰባት ኪወየብ አይግባአን፣ ስለ ሀ, ድሕሪ ሕጂ ንበቪት «አይ በኸት ኢልኩም ድአ ደውዕዎ እምበር ከንቲባ በኸት ከይትብልዎ» ኢሱም ብአዋጅ ካብ ሹመቶም ቀንጠዋምም። ከንቲባ በኸት ክአ በሀ, ምሕረት ሪኸቦም ስድራ ቤቶም አኻኺቦም አምባደርሆ አተዉ።

104

ምስሌንነት ከንቲባ ጣሪማይ

<u>"በ0"7.5</u> ከንቲባ ጣዕማይ ወዲ አባይ ባህሩ በዓል በለዛ ካርጎሽም ኢዮም። ከንቲባ ጣልሚይ ኮን ኢባኤም አብይ ባህሩ፣ አሙናት ቫራ ደጃዝግኘ ወልደሚካኤል ሰላ-ምን ካክብሩ ኢዮም። ብፍላይ አባይ ባህሩ ብአሕዋት ቆጽሊ ተንቢሩሳም ሽም አሕዋት ማለት ምስሌን ምላት ካርጎ ሽም ኮይኖም ዘንልነስ ለባም መራሔ ክር። ደጃዝግኘ ወልደሚካኤል አብ ዘይነበሩሉ አዋን፣ ሃገር ብደጃዝግኘ የዶሱ ተወልደመድህን ኪትመሓድር ከላ ግን አቲ ሹመት ካርጎሽም ካብአም ተወሲዳ ንክንቲባ በሽታ ተምሂቡ ጄሬቱ ነበረ። ደጃዝግኘ ወልደሚካኤል ብዓወት ምስ ተመልሱ ከአ፣ አቲ ብአሕዋት አተምሀባም ሹመት ተመል ስሎም ጣስት ንወደም ከንቲባ ጣራንይ ተምህስ አም ከንቲባ ጣሪማይ ብትምክአቲታ-እድ በኪት ጽዕዳ ስዓት

አያ በኺት ጻዕዳ ሰዓት

አርከብናካ ዝራብዓት

ብማለት ኣውሎ በሱ። ከንቲባ በኚት ክኣ ብርግኣት እንተ ኣርከብኩም ዝራብዓት ኣይ ሰብ ሓሞት ኣይ ሰብ ስርዓት ኣይ ሰብ ልቢ ኣይ ሰብ ስርዓት ኣይ ሰብ ልቢ ኣይ ሰብ ስርዓት ንጽብበልኩም ቁራብዓት

103 ንፋስ መጺኦም አብ ቅድሚ ደጃዝማች ወልደሚካኤል ቀሪቦም ኢድ ነስኡ።

ደጃዝማች ወልደሚካኤል ከአ «ኣየ ልጅ ስብሃቱ ንስኻሲ ትግብረልካ ድአቱ ንዓይ ከተሓንቀስ ሊልካ ብምት ኢሕዋትካ ከንዲ ትሓዝንሲ ከምጊቢ ከትግብር። ኪድ ዓ ድኻ ከምጊቲ ሕጊ ሕዝን። ኣምላኸ ጽንዓት ይሃብካ» ኢስ-ም ኣፋኣው-ምም።

ብድሕሪ፡ዚ ደጃዝማች ወልደሚካኤል ንምምሕ ዓሮም ሰጥ ስጥ ኣቢሎም መሳዥዎ። እዚ ማስት ግን በክልተ መታሕት ኤርትራ ከዕበሩ ቁርክን ግብጽን ተብሏም ወዲያም ማስት አይኮንን። እቲ ጉንጽን ምክልኽልን ኣይተወድኤን ነበረ።

ከንቲባ በኺት ከአ «አጂስ ናብ ዘብሎ የብለይን» ኢስማ፣ ገመድ አብ ከሳዶም አሲሮም፣ አምኒ ከአ ሓኪሎም አብ ቅድሚ ደጃዝማች ተደፊአም «ጉቃይታይ መሓሩኒ» በሉ። ደጃዝማች ከአ ኑቲ አዝማሪ 89.8907

. መልደሚካኤል ወዲ ኢታይ አንታ ስሚቶ ቢ ዕዛረታይ አንታ አበይከ ለመዶ ነቲ ገංይታይ ገያይታይ

ኤሬ በኺት እንታይ ገደሶ ሓሓቝጐ ዘይስቲ ዓውሶ በተይ ሓሪድካ ዓረሙ ተልሕሶ

ብማስት እናመርሕዎ ኣውሎ በሱ። ዓውሶ ማስት በራሕ ኪሽውን ከሎ ዓረም ማስት ከኣ በቆርበት ኣተሰርሔ ምስሊ ብተይ ኢዩ።

ብድሕሪ ዛ. ደጃዝማች ወልደሚካኤል ዕስምዎን ኑቲ ነውድ ከብ ክሳድ ከንቲባ በሺት ፊቲሐም ኑቲ አብ እንግድዕአም ተሳኪመሙዎ ገነበሩ እምኒ ከአ አራጊፎም «በል ኪድ ምሕረት ጊረልካ አለ•ኹ» በልዎም።

105

ኢስ-ም መልሲ ሃቡዎም። እዚ ክይኑ ኩብቅዕ ግን ብስልጣን ተመኪሑ ዝን-ብዮ፤ ወይ ከኣ ጸሪፉኒ ኢሱ ዝኸስስ ኣይተራእየን። ኵሉ ሰላም ብስላም ሓስፌ። እዚ ክኣ ነቲ ዝንበረ ሓርነት መደረ ዝምስክር ኢዩ።

ንስርሖ ንፍንዋሖ

ደጃዝማች ወልደሚካኤል ሰሎሞን ድሕሪ ውግእ ደጃዝማች ወልደሚካአል ስለ-ሞን ድሕሪ ወጣአ የስር መኽን ማስት ወጣአ ረቡዕ ሃዲሞም ዓዲ ጉረቶ ኪአትው አንተ ደለዩ ሰብ ዓዲ ጉረቶ አይተአተዉና በግለት ክልኪለ-ሙምም ነበሩ እሞ በዚ ጉሀዮም ሕነ ኪሬድዩ ደለዩ። ስለጊዜ ከአ ናብ አይተ ጸጋይ ወዲ አይተ አሰንዶም ምስሌኔ አንዳ ገብረክርስቶስ ከነበሩ . «ንዓዲ ጉረቶ አትዋ ከገብራ አኖ እሞ ከቲትካ በቅል ጡፍ ምጽአኒ» ብማለት አዘገሥም። አይተ ጸጋይ ቅድም ምስ ደጃዝማች ወልደሚካአል ተጸምቢሮም ተማአ ኪም ከነበሩ እድም። አንተኾነ ግን ከምነቲ አተላዘዝሥ ቀልጤርም በካቲቶም ከንዲ ዝመጽኡ አውደውይ በካቲቶም ከንዲ ዝመጽኡ ዕጥይጥይ በማለት ደንጐዩ።

ብድሕሪካቢ ደጃዝማች ወልደሚካኤል ንበይኖም ማስት ብዙይ አይቀተ ጿጋይ ንዓዲ ጉረቶ ከይዶም ከመትዋ። ነዚ ፈዲሞም ኪምስሱ ከስዉ ከኣ አይተ ጿጋይ ኣብ ጽልማ ፖሊቱም ተቸበልዎም። ደጃዝማች ወልደሚካኤል ግን ቀልጤፎም ትጓዝዝ ስለ ዘይፈጽሙ ኣብ ልዕሲአም ሓሪቾም ነበሩ ሞ ተቸቢሰංም ኣሰሩዎም። ኑቲ ምስሌንንት እንዳ ንብሬክርስቶስ ከኣ

ፍርቁ ንአይተ ጉብሳ ወዲ አይተ ወልደንብርኤል ፍርቁ ከአ ንልጅ ሃብተጽዮን ወዲ አይተ ጉብሳ መቺስ-ም ሃቡምም።

ደጃዝማች ወልደሚካኤል ዓመት ምስሓ ኣብ ዓዲ-ንፋብ ምስ ተቸመጡና ዛዝጋ ኣትዋም ገዛውቶም በትእዛዝን ወፈራን ሰባት እናኣዘዙ ገዛውቶም ኪሰርሑ

እንተኾነ ግን «አብ ዓዲ አቦታተይ ከርጎሽም ሹመት ከንቲባ ከሳፅ ክንድ ነዲ አቦታተይ ክርጎሽም ሹመት ከንቲባ ከሳፅ ክንድ ነዲ ኪዋሪድ ወይ ከአ መሳገጿ ኪሹውን በሕዝን ኢዩ። ሹመት ከንቲባ ንዘይጠቅሙ ሰባት ኪወሃብ አይግባአን፣ ስል ዛ ድሕሪ ሕጂ ንበቪት «አይ በሽት አልኩም ድአ ደውዕም እምበር ከንቲባ በሽት ከይትብልዎ» አለም ብአዋጅ ካብ ሹመቶም ቀንጠዋምም። ከንቲባ በሽት ከአ በዚ ምሕረት ሪኸቦም ስድራ ቤቶም አኻኺቦም አምባደርሆ አተዉ።

ምስሌንነት ከንቲባ ጣሪማይ

ከንቲባ ማዕማይ ወዲ አባይ ባሁሩ በዓል በለዛ ካርንሽም ኢዮም። ከንቲባ ማዕማይ ኮን አበአም አበይ ባሁሩ፣ አሙናት ሻራ ደጃዝማች ወልደሚካኤል ሰለ-ምን ካክቡሩ ኢዮም። ብፍላይ አበይ ባሁሩ በአሕዋት ቆጽሲ ተንቢሩሰም ሹም ኤክዮት ማለት ምስለኔ የሶሉአ ክርን ሽም ከይኖም ዘገልገሉ ለባም መራሒ ክቡሩ። ደጃዝማች ወልደሚካኤል አብ ዘይነበሩሉ አዋን፣ ሃገር ቢደጃዝማች ሰም ኮይኖም ዘንልንስት ለባም መራኪ, ነበሩ። ደጃዝማች ወልደሚክኤል አብ ዘይነበሩሉ አዋን፣ ሃገር ብደጃዝማች ሃይሉ ተወልደመድህን ኪትመሓድር ከላ ግን እቲ ሹመት ካርንሽም ካብአም ተወሲዱ ንክንቲባ በኸታ ተዋሂቡ ጄኒሎ ነበረ። ደጃዝማች ወልደሚካኤል ብዓወት ምስ ተመልሱ ከአ፣ አቲ ብአሕዋት አተዋህበም ሹመት ተመስ ስለቃም ማስት ንወዶም ከንቲባ ጣዕማይ ተዋህበ አም ከንቲባ ጣዕማይ ብትምክሕቲ፡-

አያ በኺት ጽዕዳ ሰዓት አርከብናካ ዝራብዓት ብማስት አውሎ በስ። ከንቲባ በኚት ከአ ብርግአት እንተ ኦርኮበኩም ዝራብዓት አይ ሰብ ፋሞት አይ ሰብ ስርዓት አይ ሰብ ልቢ አይ ሰብ ስርዓት ነጽብበልኩም ቁራብዓት

106

ጀመሩ። በዚ ኢጋጣሚ እዚ ስአ ሰብ ጸዓበጋን ምስ-አት ተከስ-ዓገባን ሚናበ በርአይን ካልአትን ተአዚህም ንዝዚጋ ከም በሓድሽ ይሰርስዋ ነበሩ። አብ መንን አቶም ሀገቢ በን ዝጣፍ በ ይጠር ጠና ጠናወ ሳጠ መግገ ለጥን ወጠር ሐደ ጃውጅ ወዲ ከንቲባ ወልደጋብር አተባህለ ቆልዓ ወዲ ወዶም ንሓባል ጋላ ማስት ንንብሬክርስቶስ ወዲ ክንቲባ ገረድ ሓመድ ተስኪሙ ህድሞ ኪድብድብ ክሎ

ንሰርሐ ንፍንዋሐ ንሶርሐ ንፍንዋሐ

አሉ እናደረፈ ጽልኡ ኪገልጽ ከሎ ደጃዝማች ወልደሚካኤል ስምዑዎ አም «እዚ ቆልዓ॥ ተስፋ ዘለዎ ኢዬ» ኢሎም በተብዓቱ አመስገንዎ። ቀጺሎም ክአ ወዲ መን ክም ዝኾነ ሓተትዎ።

ወዲ ከንቲባ ወልደጋብር ወዲ ወዶም ንሓባል ጋላ ማለት ገብረክርስቶ ወዲ ከንቲባ ገረድ ከም ዝኾን ምስ ራለጡ ከኣ ባሀ ኢሉዎም «ንዓ ኣቢ ወደይ። አንበሳ ወዲ ኣንበሳ። ኣገናዕ» እናበሉ ብፍችሪ ሰዓሙም።

ክልተ እምባታት ኤርትራ አብ ዓድዋ ተአስሩ

ደጃዝማች ወልደሚካኤል ስለංምን አብ ሃዘጋ ክይኖም ምምሕጻሮም ቀጥ አቢለංም እናስርዑ ክለዉ. ብዙሓት መኳንንቲ ኤርትራ፣ ወገን ደጃዝማች ሃይሉ. ተመልደመድህን «ሕራይ ሰዋ ለዋ አልፍ ንእዘዝ» በማ ለት ተጻምበርዎም። ሓይሎ ካልአት ከአ ብአፎም ምሳ ዥም ኢና እናበሉ ብታንለቲ ታንለቲ ግን ውዲታት ይገብ ሩሎም ነበሩ። ብፍላይ ከአ ከም በዓል።

1. ከንቲባ በኺት በዓል አምባ-ደርሆ 2. ብጅሮንድ ቢልዎ በዓል አምብርቲ

105

ኢስ-ም መልሲ ሃቡዎም። እዚ ክይኑ ከብቅፅ ግን ብስልጣን ተመኪሑ ዝግግብዋና ወይ ከኣ ጸሪፉኒ ኢሉ ዝሽስስ ኣይተራእየን። ከዮሉ ሰላም ብሰላም ሓለፈ። እዚ ከአ ንቲ ዝንበረ ሓርነት መደረ ዝምስክር ኢዩ።

ንሰርሖ ንፍንዋሖ

ቀልጢፎም ስቲቶም ክ ዕተይተይ በማለት ደንጐዩ።

ብድሕሪ ኪ ደጃዝማች ወልደሚካኤል ንበዶኖም ማስት ብበይ አይተ ጸጋይ ንዓዲ ጉረቶ ከይዶም በመትዋ። ነዚ ፈዲሞም ኪምስስ ከስዉ ከአ አይተ ጸጋይ አብ ጽልማ ጸኒሖም ተቸበልምም። ደጃዝማች ወልደሚካኤል ግን ቀልጤፎም ትንቶዛዝ ስስ በይሬጸሙ አብ ልስሊአም ሐረጃም ነቡሩ ሞ ተቸቢስ-ም አሰሩዎም። **ኮቲ ምስሌ**ንኑት እንዳ ገብረክርስቶስ ከአ

ፍርቁ ንአይተ ጉብሳ ወዲ አይተ ወልደገብርኤል ፍርቁ ከአ ንልጅ ሃብተጽዮን ወዲ አይተ ጉብሳ መቒስ-ም ሃቡምም።

ደጃዝማች ወልደሚካኤል ዓመት ምለጓ አብ ዓዲ-ንፋብ ምስ ተቸመጡና ዛዝጋ አትዮም ዝውቶም ብትእዛዝን ወሬራን ሰባት እናኣዘዙ ዝውቶም ኪዕርሑ

107

ፈትዮም ዘይክንስ ካልእ መንገዲ ስለ ዘይንበሮም

በዚ አጋጣሚ ጊዜ'ዚ ደጃዝማች በዝብዝ ካሣ ምስ ዋግ ሹም ጐበዜ ማስት ንጉሥ ተክስጊዮርጊስ ብሥልጣን ተጻሲአም ይዋግኡ ስስ ከነበሩ ከኣ፣ እዞም ሰብ ሓማሴን ዝሹኑ አሕምቶም ናብ ደጃዝማች በዝብዝ ካሣ ቀረበም «ደጃዝማች ወልደሚከኤል ስስ-ምን ሻራ <u>ንጉስ ተኽለ ጊዮርጊስ ኢዮም</u>» ብማለት ከሰሱ-ዎም።

ሓጸይ ዮሃንስ ክአ በቲ አዋን፣ቲ ብግሔ ሰራዊትን በረትን ነበሮም እሞ ዓብላልነት ተሰሚዕዎም «ሕጇ ቶሎ ንዓድዋ ምጻእ» ኢሎም ንደሻገሞች ወልደሚካኤል በመልክል ትአዛዝ ጸውውምም።

ደጃዝማት ወልደሚካኤል ከአ በታ ቅድም ዝካበ ረቶም ዕርክትት ተግሪሆም፣ አብ ልዕሊአም ተጠንጢት ከክብረ ወዲት ክይሬስጡ፣ «አይ በዓል መስቀል ሓቢርና አብ ዓድዋ ዓሜራ ከተብዕል ደልዮሙኒ ኢዮም ዝኾኑ» በማለት ዝሓዙ ሒዞም ንዓድዋ ከዱ።

ደጃዝማች በዝብዝ ካሳ ግን ቅድም ከም በዓል ዶሓን ብጽቡቅ ተቸበልዎም። ጸኒሓም ግና በዓል መስ ቀል መዓልቲ፡ ኣብ ቤተ ክርስቲያን ቅቶስ ንብርኤል ኪሳለሙ ክለዉ አዘንጊያም ወታሃደራት ሰዲዶም ኣስሩ-Pgo:

ደጃዝማች ወልደሚካኤል አብ ቤት ማእሰርቲ ምስ ዲሳ በግጥ ውጪና ይባለፍር ላጠ ቤተ በጠር ይ ካ አተዉ፤ ደጃዝማች ሃይሉ ተወልደመድህን እውን አብሎ ተአሲሮም ጸንሕዎም እሞ እቶም አብሎ በክበሩ እሱራት ሰብ ሓማሴን፡-ማለት ሰብ መረብ-ምሳሽ

«ወይ ጉድ አንታ እዞም ክልተ እምባታት ደቂ ሓንቲ ሩባ ክንስም ብሥልጣን ነንሓድሕዶም ብውድድር ዝዋግሉ ከካብሩ ኣብ ጸልማት ተራኺቦም፣ዶ ተሰዓዓሙ» በሉ። ከመይነሲ እቲ ምስዕዓምም ናይ ወለድን ወላድን ምስዕዓም ኢዶ ዝንበረ

አዞም ክልተ አምባታት ኤርትራ ደቂ ሓንቲ ስድራ ክንሶም ሓቢሮም ምስ ተኣስሩ፣ ደጃዝማች በዝብዝ ካግ ንኤርትራ በሓይሊ ኪንዝእዋ ከአሉ። ኑቶም ቅድም ንቡረ እድ ገብሩ ውበት ዝብሃሉ ዝንብሩ ዋግሹም ንብሩ ኢስ-ም ብምሻም ድግ ንኤርትራ ኪንዝኡ አኞመ ጡዎም። ገብሩ ከአ ጸዓዘጋ አትዮም ሰፈሩ።

በዚ እዋን ዝ. ብትአዛዝ ዋግሹም ገብሩ ምስሌንኑት በዚ አዋን ዝ. ብተአዛዝ ሞዝሱም ነብሩ ምስሌንነት ሚናበ ዝርአይ ነቶም ተጻራራ ደኝዝማች ወልደሚካኤል ካክቡ ከንቲባ ሃይሉ ወዲ አይተ ባብራይ ኪሁብዎም ከለዉ፤ ሹመት እንቶ ነብረ ክርስቶስ ክአ ናብ ቶም ብደኝዝማች ወልደሚካኢል ተኣሲሮም ዝነበሩ አይተ ዲጋይ ተመሊሱ ተዋህበ፡ ሹመት ካርንሽም ክአ ካብ ከንቲባ ጣዕማይ ወዲ አቦይ ባህሩ ተመንጢሉ ንክንቲባ በኺት ወዲ ተወልደ መድህን ተዋህበ፡

በዚ አዋንነዚ ህዝቢ ዛግር ካብ ባሻይ ሃብቲ ጀሚሩ ከሳዕ አቲ ታራ ገባር ፌታውን ሻራን ደጃዝማች ወልደሚካኤል ስሎምን ነበረ እም ዓንደጽዮን ወዲ ቀሺ አብርሃም ከም' ቢ ዝስዕብ ጌሮም ንክንቲባ በኺት አውሎ 00.000:

እዞም ዛግር ዛግር ኢዮም ንጉይታና ዙፋን ቤቶም ኢዮም 2.67-73-48-90 ቀስ ኢልካ ግዝአዮም

110

0%.+ 0%.+ ቀተሉኽዶ ጥንቅሊዕተ

1920. 34864.5

ልጅ መኮነን ኣብ እምባ ዛርብ ምስ ተዓውቱ ደጃዝማች መኮነን ተባሂሎም ገዛእ ርእሶም ሾሙ። ካብ አምባ ዛርብ ንዓዶም ኪምለሱ ከለዉ ከኣ ናብ ዓዲ + FAR 1267 895#

ደጃዝማች መኮነን ንጸዓዘጋ ርእዮም ንዓዶም ነዘጋ አተዉ። ብድሕሪ'ዚ ንዥሎም ምሩኻት ፈትሕዎም። አብ ነዘጋ ሀዝቢ አኪቦም ብፍላይ፣ ኑቶም ሰብ ጸዓዘጋ

«ንሕና ደቂ ሓደ ሰብአይ አሕዋት ኢና። ከልተ አሕዋት ደቂ ተስፋጽዮን ስለ ዝኾና ብፍቅርን ስኒትን ከንብር ሊዩ ዝግባእ። በዚ አንተ ነበርና ከኣ ኢዩ ዝዋዕ መና። ብዛዕባ ሹመት ከአ ሹመት ናይ እግዚአብሔር ኢዩ። ናይ እግዚአብሔር ስስ ነሸነ ድማ ክንክአለ፦ ኢዩ ዘድልየና። ካባኸም ኮነ ካባና ነዚ ክንቅስሎ ይግባእ። ሃገርና ንሓሱ። ጸላእትና ሓቢርና ንዋ./እ» በልዎም። በዚ ከምነዚ ገበለ ምኸንይት ከኣ ሰብ ጸዓዘጋ ንደጃ ዝማች መኮሃን ፈተዉዎም።

ደጃዝማች መከነን ምስ ሓዎም ልጅ መስፍ ንን ካልአት መኳንንቲ መረብ ምላሽን እናተማኾሩን እናተሰማምቡን ንመላእ ኤርትራ ብዙይ ውግእ ብሰላም 35+9743 እናተሰማምዑን ንመላኢ ኤርተራ ብዝይ ውግአ ብስላም ግዝሎዋን ሰርዑዋን። ድሕሪ መንፈቅ ግና ንዋግ ሹም ንብሩ ዝዝሃሉ ሒዞም ንደጃዝማች ሃይሉ ካብ ቤት ማእሰርቲ ኣፍቲሐም፣ ንደጃዝማች መኮንን ኪኣስሩ ንኤርትራ መጽሑ። ቀዳራ ሰራዊቶም ከአ ኣዝዬ ብዙሔ ነበረ። አንተኾነ ደጃዝማች መኮንን ዓቅሞም ኣመዛዚናም ንመታኬት ኣቢላም ሃደሙ። ዋግ ሹም ገብሩ ግን ብኝሁራ እናፊክሩ ክላዕ ከረን ሰዓቡምም። ግናሽ ግደ ድኽም ክይኖም ድኣ ተመልሱ ምበር ኣየር ከቡምምን። ደጃዝማች መኮንን ሓልሓል ኣትዮም ኣዕረፉ።

109 ፍናን ልጅ መከነን-ንሚዳ

ዋግ ሹም ነብሩ ሽሕ አኳ ግዝአት ሓማሴን አንተ ተዋሀርም አብ ጸዓዘጋ ብቡሕ አይተቸውጡን። አብነተን ሹዱሽቶ ዓመታት ዘመኑ ግዝአቶም ንክልተ ዓመት ዮራይ ኢዮም አብ ጸዓዘጋ ኮፍ ዝበሱ። መጀመርታ ን&ትመራር ነብረ-መድህን አባ ቦራ፡ ሽሙዎም ማለት መስዶም። ራታውራራ ነብረ መድህን ወዲ አይተ ስሄል በዓል ዓዲ ክልክልቲ ኢዮም፣ አንተኾነ ግን ብዘርኢ ካብ ዓዲ ደገዝማቲ ጸዓዘ.2 ስለ ዝኾኑ ዘርኢ መሳፍንቲ ነበሮም። አባ ቦራ ድማ ቃለ-መሬክሮም ኢዩ።

ነበርንም። አብ በራ ድም ምስ-መሬክርንም ኢድ። አብ ቢ አዋናት ኪ ማስት ዋሻሹም ገብሩ ንትጣ ራይ ክይዶም ክስዉ፤ እጅ መኮንን ወዲ ራንሲ መልደሚካኤል አብ በረኻ ኮይኖም በሓርበኝንት ኪቃስሱ ምስ ጸንሑ፤ ንሓዎም ልጅ መስፍን አኸቲሎም ንዛኪን አትዮም በበበሕ መሬት ሓጣሴን አብ ጽኅሎም አሕተ ውም። ፊትወራሪ ገብረመድህን ክአ ስራዊቶም ሒዝም ንሰራዋ የደሙ። ምስአም ክአ ከንቲባ በቪትን ክልኦት ጸላአቲ ደጃዝማች ወልደሚካኤልን የደሙ። አቶም ከተ ረፋ ግን ኢዶም ንልጅ መኮንን እናሃቡ አተዉ።

በቲ: ሓደ ወገን ከኣ ፊትወራሪ ካሳ ጉርጃ ማለት ኣባ ክይሲ ካብ ሓፀይ የሃንስ ሽራቶም ኣብ ሰራየ ነበሩ። በዓል ኣይተ ገብረማርያም ደቂ ኣይተ ኣሌላን ካልኦትን ከኣ ኣብ ኣምባ ዛርብ ተራኸቦም ተጸምበሩዎም። ፊትወ ራሪ ገብረመድህን ውን ምስኦም ተሐወሱ።

እንተ ኾነ ልጅ መኮነን ንእምባ ዛርብ ከይዶም አንተ ከን ልድ መኮንን ንአምባ ዛርብ ከይዶም ውግአ ገጠሙለም። አብሉ ከአ ልጅ ሞከንን ተዓወቱ። አባ ክይሲ ንሃታ ገንደብታ ሃደሙ። ከንቲባ በቪተን ስጊድ ወዶምን ግን አብነቲ ውግአ ሞቱ። ካልአት ብዙሓት ከአ ተማረኘ። አቶም ዝተረፉ ከአ ተባታቲኖም ነንዓዶም ሃደሙ በዚ አዋን ኪ ነበረ

111 ባሉ አቢሎም ከኣ ተጠወዮም ንዓይምሓራ ሰጊሮም ምስ ንጉስ ተኸስጊዮርጊስ በምጽምባር ከኣ ንደኝገመች ሃይሱ ምስኦም ተማሲኦም ካብ ኤርትራ ንትግራይ ተመልሱ።

አርባዕተ መካንንቲ ኤርትራ አብ ሓዳ ቤት ማእሰርቲ

ደጅዝማች በዝብዝ ካሣ አብ ትግራይ የ-OBL (34Å ተኸላጊዮርጊስ) አብ ላስታ ክድኖም ይፈኘኸሩ ክቡ። በዚ ከም'ዛ, ከአ ማይ ቆልዑ አብ አተባህስ ቦታ ተራኸርም ውግአ ከጠሙ። አብዛዚ መግጽነዛ, ዋግ ሹም ግብዜ ማስት ንጉስ ተከለጊዮርጊስ ስዓሩ። ደጅዝማች በዝብዝ ካሣ ከአ ንትግራይ አቢሰም አዝስቼ። ሐያሉ። ይታም ተዋግኡ። አብዛዚ መግጽነዚ ግን ደጅዝማች በዝብዝ ካሣ ስዓሩ። ንጉስ ታክስት የሃንስ ከአ ተባህሉ። አይነዋ ላይ ምንጉ ይታላይ መንጉ የማካኝ መክን

አብ'ዛ, ዳሕራይ ውግእ ደጃዝማች መኮንን ምስ ሓምም ልጅ መስፍን ምስ ንጉስ ተክለጊዮርጊስ ስስ ዝጸንሑ ተማረዥ። ምስ አበኦም ደጃዝማች ወልደ ዝጸንሑ ተማረዥ። ምስ አበአ ሚካኤልድማ አብ ዓድዋ ተኣስሩ።

በቲ ሓይ ወገን ደጃዝማች ሃይሉ ወገንን ሻራን ንጉስ ዮሃንስ ክሳውም አብ ውግአ ዓድዋ «ከላ ክልቲ አም ርጉማት ኢዮም። ባዕለ-ም ይፈልጠ» ኢስ-ም አብ አክሱም ኮፍ ኢስ-ም ወዲለ-ም ነበሩ 'ዋ ንጉስ ዮሃንስ ሐ.ዞም አስሩ.ዎም። ስለ ' IL።

ደጃዝማች ሃይሉ ተወልደመድህን
 ደጃዝማች ወልደሚካኤል ሰሎምን
 ደጃዝማች መኮነን ወልደሚካኤል
 ልጅ መስፍን ወልደ ሚካኤል

ክምኡ ነውን በሥሓት ካልኦት መኳንንቲ መረብ ምሳሽ አብ ሓደ ቤት ማእሰርቲ ተዳጒኖም ተራኸቡ።

ደጃዝማች ወልደሚካኤል ምስ ክልቲአም ደቆም በትኢዛዝ ደጃዝማች በዝብዝ ካሣ አብ እምስ አላጀ ኢዮም ተኣሲሮም ከነቡ፡፡ ሓላዊአም ማለት ናይነቲ ቤት ማእሰርቲ ሓላፊ ከአ ደጃዝማች ወልደ-ኢየሱስ ለተባሀሉ ነቡ፡፡ እንተኾነ ግን ይጃዝማች ወልደ ኢየሱስ በውሻ መም ሻራ ንጉሥ ተኸስጊዮርጊስ ስለ ከካብሩ፣ ካብ ሃጸይ ዮሃንስ ዓልዮም ናብ ንጉስ ተኸስ ጊዮርጊስ ኪጽም በሩ ደለዶ። ስለነዚ ንደጃዝማች ወልደሚካኤል ካብነቲ ቤት ማእሰርቲ ፈቲሔም «ንዓ ኪድ ውጻእ። ንሓማሴን ዓድካ ኪድ። አብኡ ኮንካ ዓድኻ ኢማሓድር» ኢሎም አህደሙምም።

ደጃዝማች ወልደ ሚካኤል ዓደምሓራ ሓሊፎም ተግራይ በኢሐም፣ መረብ ተሳጊሮም መሬት ዓጹም አክል-ጉዛይ ምስ ረገጹ «ንጉሥ ተኸስ ጊዮርጊስን ሃጺይ የሃንስን ተዋጊአምሲ ንጉሥ ተኸስ ጊዮርጊስ ተሳዒሮም። በዝብካ ካዛ ግን ንጉስ ተባሂለ-ም» ዝብል ወረ ሰምዑ። ስለ ኪ ደጃዝማች ወልደሚካኤል «ደጓዑ አይክደ ቅሱ-ንን ኢዮም። ምስአም ዕርቂ ይሕሸኒ» ብማስት ንዓድዋ ተመሊሶም ናብ ንጉስ የዛንስ ኢድ ነስኡ። ንጉስ የሃንስ በወገኖም በዚ ተሓጉሾም መሐርዎም። ጽንሕ ኢሰ-ም ድማ ንኸልቲኦም ንክልቲኦም ደቆም ካብ እምባለጀ ፈቲታም መሓሩ ለ-ም። በዚ ከም ኪ ምስ ሓዐይ ዮሃንስ ተሪፎም ንንዊሕ ጊዜ ኮብስለ።

ዶሓር ግን ዶችዝማች ወልደሚካኤል ካብ ጠቅራ ወሪዶም ምሽ ቱርኪ ተራኺቦም ተጸምበሩ። ምምሕዳር ቱርኪ ከኣ ንዕኦም ራጓሲ ኢሉ በውዲ ኣበርከተለ~ም። ንከልቲኦም ደቆም ከኣ ደችዝማች በለ~ም።

114

ካልአት አዘንተውተር ደጃዝማች ወልደሚካኤል ብሓይሲ ምስ ፋጎኦ አብ ቱርኪ ልኢኾም፣ ባዕሉም ማስት ብገንዘቦም ዘውዲ አስራሑም ኢዮም ራንሲ አተብ ሀሉ ይብሲ። ብኘካ ኮይኑ ደጃዝማች ወልደሚካኤል ራንሲ ተባሂስ-ም ዘውዲ ምስ ጸዓኑ ከም ሕጊ እንዳ፣ ባ ተባሪኾም ተጸምበሱ።

<u>ራእስ ወልደሚካኤል አብ</u> <u>ውግአ ጉራዕ</u>

የጸይ ዮሃንስ ሓመድ ምድሪ ገኾነ ሰራዊትን ዶችዝሞች ሃይሉ ተወልደመድሀንን ሐዞም አንጻር ሰራዊት ግብጺ ወይ ሥልጣን ተርኪ ንምው-ጋአ መረብ ተሳቢሮም መጽአ-። ራእሲ ወልደሚካኤል ግን በቲ አብ አሥመራ ምስ ፍካክ አተባሀስ ወኪል ሥልጣን ቲርኪ ከአተውም ማሕሳ ወይ ውዑል ቅዩድ ነበሩ ነም ምስ ስራዊት ቱርኪ ተጸምቢሮም ተስስፉ።

አቲ ውግአ ብጊዜ ጾመ አርብዓ ብወርሐ, የካቲት ሰኑይ መዓልቲ 11876 ዓ.ም.ፊ. ተፈጸመ። አብተቲ ውግአ ሃጸይ የሃንስ ተዓወቱ። ቱርኪ ከአ ተሳዕሩ ብድ ሕሪ ኪ ስዕረት ኪ ራአሲ ወልደሚካኤል ሰራዊቶም ሒታም ክሳዕ ጊንዳዕ አገስፋ።

ብድሕሪነዚ ጎሚዳ ንበይኖም ተፈንጨለ•ም ሓዴ ሓይሲ ሰርውነዋ። ምስ ገስ ተጅስታት ሰራዊት ሃጸይ ዮሃንስ ኣብ ሽኩቲ ስስ አተራኘቡ ውጣአ ገጠሙ። ዓ ወትነውን ናቶም ኮነትነዋ ብረትን ካልአ ንዋትን

113

<u>ደጃዝማች ወልደሚካኤል አብ</u> መቐራ

ድሕሪ ሓይሎይ ንጉስ የዛንስ ዓዲ-ዃላ መጺአም ተቸመጡ። ደጃዝማች ወልደሚካኤል ንሰራዊት ቁር ክን ግብጽን አብ በስውዎ እናኸዳ ይማርኹዎም ነበሩ። ነቶም አተማረኹ ኣኪቦም ድማ ናብ ንጉስ የዛንስ ኣረክ ቡዎም። በቢ ከም ኪ ገበስ ምትሕብባር ንጉሥ የዛንስ ንደጃዝማች ወልደሚካኤል ኣመንዎም እሞ ግዝ አት ሓግሴን ዛቡምም። ንደጃዝማች ሃይሉ ተወልደመ ድህን ግን ምስአም ንትግራይ ወለዱምም።

ቅድሚ ነዚ አውን ደጃዝማች ወልደሚካኤል አብ ኒ አብ መንን ስራዊት ግብጽን ንጉሥ የግንስን አብ ገ-ዳጉዲ ክባድ ዲቃ አተገብረ ውግአ ተኻፈሎም ዓቢ ምያ ጌሮም ነብሩ።

ዓቢ ዋን ፕሮም ክቡ። ሓያሎይ ጊዜ ምስ ሓለፈ ደጃዝማች ወልደሚካ ኤል አብ ዝባን ስቦ ጠኞራ ደይበም ዕርዲ ጊሮም ተኞ መጡ። እንተኾነ ግን በብቅሩብ «ሕጂ ነውን እንተ ኾነ ሓወይ የሃንስ አዘንጊያም ኪአስሩኒ ኢዮም» ብማስት ሓሰቡ። ስለ ኪ ብውሽጠ ውሽጢ ምስ ሰራዊት ውግእ ቴርኪ ፖሎቲካዊ ርኩብ ባቡሩ አም ሓደ ፍካክ አተባህስ ካብ ስድራ ዓዲ ናይብ ዝኾነ አርትራዊ ንሰራዊት ቴርኪ መኪሉ መጽአም። ፍካክን ደጃዝማች ወልደሚካኤልን አብ አሥመራ ተራኸቡ። ድክሪ ንዊሕ ዙተ ክልቲአም ንንወገኛም ወኪላቃም ከይጠላለሙ ተመሓሒሶም ውዑል ተአታተዉ።

ፕሊታፕዉ። በኩ-ት ዓበይቲ ካብ ስድራ ደጃዝማች ወልደ ሚካአል ነቢ ምስ ምምሕጓር ቱርኪ አተባብረ ስምምዕ አይፈተዉዎን። ደጃዝማች ወልደሚካኤል አውን አቲ ነገር ከይተቆልጠ ብምዐጢር ዝተ-ዛዝ መሲሉዎም «ምስ ቴርኪ ዝገበርኩዎ ስምምዕ የብለይን» ብማስት ኣሉ ስሉ።

115

ስሊቦም ሓይሎም ብገዶዓ አደልደሉ። ንዓዲ ንብራይ ደይቦም ቤተ መንግስቲ ስራሐም ድማ ተቐመጡ።

ራአስ, ወልደሚካኤል አብ ዓዲ ገብራይ ክለዉ. ሃጼይ ዮሃንስ ብካቭሓት ገፍቀድ ሰራዊት ሒዞም መረብ ተሳጊሮም መሬት ኤርትራ ረገጹ ም ወልደሚካኤል ነዚ ከጎታት ዛ. ምስ ሬስጡ ዓቾሞም ፈሊሰም ክም በዓል ፊትወራሪ ገብረ መድህን ዝኦመስሉ ሰዓብቲ ደጃዝማች ሃይሉ አሳሲሮም ሰራዊቶምን ቤተ ሰቦምን ሒዞም አብ ሓልሓል በንስ አትዮም ዕርዲ ሰርሑ።

ራእሲ ወልደሚካኤል አብ ሓልሓል ቦሳስ ከለዉ፣ ገለ ፈተውቶም ካብ ከበሳ መጺኦም «ጉይታይ ጸዓዘጋ በሰራዊት ሃጸይ ዮሃንስ እናተደገፈት ሞይቃ ኢያ ዘላ» በማለት አጠንቀቒዎም። ራእሲ ወልደሚካኤል ማን

እንቋፅ ድአ አባ ቦራን ተአሰረ ሓባል ጋሳን ተቐብረ

አምበር ዝመጽጓኒ የብለይን በሉ ይብሃል። አባ ቦራ ፊትወራራ ገብረ መድህን ኪኾኑ ከለዉ፣ ሓባል ,ንሳ ከአ ኣይተ ንብረ ክርስቶስ ወዲ ከንቲባ ገረድ ኢዮም።

በዚ አብ ሳዕሊ ተዝርዝሩ ዘሎ ኢጋጣሚታት ደጃዝጣች ሃይሉ ተወልደመድህን ጸዓዘጋ አትዮም ሓደ ወርሒ ምስ ገቡሩ ራአሲ ወልደሚካኤል ሰሎምን ምስ መራሕቲ ሓይልታት ቱርኪ ተራኚቢምን ከትዮምን ድል ፉል መሲሉ አተራጓዮ ስምረትን ስምምስን ገቡሩ። በዙሕ ብረትን ጠያይትን ካልአ ንብረትን ገዝኡን ረኚቡን። ከምኡ ውን ካብ ሓልሓል ቦንስ ቀኑጽሪ ዘይብሉ ወታ ሃደር አብ ርአሲ ምእካቦም ዘሎ ዘበለ ፈታውን ዘመድን ከብ ዘለም እናመጽኤ ምስኦም ተጽምበረ። ብሓልሓል ቦንስ አቢሎም ምስ ምሉት ሰራዊቶም ንዛሔሪ ሓጣሴን ወረዱ። መሊሰም ብአውራኝ አክል ጉዛይ አቢሎም ኣብ ንቦታት ስሓርቲ አትዮም ሰራፉ። አብ'॥ አንዡ ንዚፍ ነገኾነ ሰራዊት ሰርዑ። ካብአ-'ውን ንዳዕሮ ጳውሎስ ደይቦም ስፌሩ።

116

መሊሰም ካብ ዳዕሮ ጳውስ-ስ ተበጊሶም አሥ መራ አተዉ። ንሩብ ማይ በሳ ተዓጢቆም አብ መሬት ቤት መኻእ ሰፊሮም ንጸዓዘጋ አዝዮም ቀረቡዋ። አብ ዚ ቦታ ዘ. ከለዉ. ምሉእ ህዝቢ ሚናበ ዘርአይ፣ ህዝቢ ካርንሽም፣ ሀገቢ ድምበዛን፣ ሀገቢ ደቀተሽም ሰዓበም። ከምሉ ውን ካብ ካልአት ቦታታት መረብ ምሳሽ ዝመጽኡ 'አሽቱ መኳንንቲ ተሐወሱዎም።

በዚ ጊዜ'ዚ ራእሲ ወልደሚካኤል ሰሎምን ንደጃ በቢ ጊዜ ኪ ራሳቢ መልድረብአል በቦተ / ኦኦግ ምምን መኮንን ወዶም ብዙሕ ይአምንዎምን ይፈትው ምምን ነበሩ ሞ ንስም ብዙይወቶም ክለዉ ተራእዶ ብዙይፈልዋ ፍቅሪ «ደጃዝማች መኮንን ወደይ፣ አነ አብ ዓዕሮ መሻን ንስኽ ክአ አብ አምባዛርብ ተሳዒርና ኢና። አብ'ዚ ውግእ'ዚ ግና ንስኻ ኢኻ በዓል ቆጽልና በም ኳን እትመርሓና» በልዎም።

ራእሲ ወልደሚካኤል ምስ ወዶምን መኳንንቶምን እናተማኸሩ ስልቲ (ምትካል ዋልታ) እናሓንጸጹ ከለዉ. ደጃዝማች ሃይሉ ከአ ስራዊቶም አብ ነልጎል ጸዓዘጋ አኪቦም መደረን ፈኸራን ስልፍን ይስምዑን ይዕዘቡን ነበሩ። ራእሲ ወልደሚካኤል ነቲ በሰራዊት ጸዓዝጋ ዝግበር ዝነበረ ሰልፍን ዝስማን ዝነበረ መደረን «ኸራን ንበይኖም አብ ሓደ ቦታ ጸዓዘጋ ተሓቢኦም ረአይዎ እም ብልቢ ገረምም።

እንደገና ፌረስ ተወጢሖም ምስ ሓደ ዝእምንዎ ዓቀይታይ ከይኖም አገቡም ጥቻ ጸዓዘጋ ቀሪበም አብ ከርባ ደይበም፣ ሰብ ምእንቲ ከይርእዮም አብ ከውሒ ተጽጊያም ንቲ ከጉሉ ዓጀብ ተዓዛብም፣ ስለጊዜ «ለ-ሚ መዓልቲ ንደግዮት ሃይሉ አምበር ዶ ከገንለ» ኢየ በሉ-ብፍርሂ።» አስዒቦም «አቅዱስ ጊዮርጊስ ሎሚ መዓልቲ

117

ድል አንተ ድአ ሂብካኒ ንዓኽ ገበቅዕ ሀይብ ከሀበካ አያ» ኢለ•ም መብጽዓ አተዉ። ቅዱስ ጊዮርጊስ ታቦት ቤት ክርስቲይን ጸዓዘጋ ኢዩ። ዓወት ምስ ረኸቡ ድማ ነቲ ክሳዕ፣ዚ አዋን፣ዚ ዝርኤ ዘለ• ዓቢ ምንጻፍ ከም መብጽዓአም ነቲ ቤተ ክርስቲይን ሃቡ።

ዓወት ወክድባ።

ሰጐይ መዓልቲ ኣብ ስዓታት ወጋሕታ ብወርሒ ጠንም ምግልኪ ብዝ በንምግ ወጋሔም ዝመሮሒ ትምስ 1876 ዓ.ም.ራ. ነበረ። ደጃዝማዥ ሃይሉ ተወል ደማድህን ናብ ሽምግልና አቢሶማ ዝወጠጡ ወዲ 65 ዓመት ነበሩ የ ብከዮሉ ነገራቶም ህድአ ዝበሉ ኪኾኑ ከሰዉ.፣ ራ-እሲ ወልደሚካኤል ስሎሞን ግን ወዲ 50 ዓመት አብ ርእሲ ምንባሮም ንጡፍ፥ በሊሕ፣ ህጡር ካራ። 504-11

ሰራዊት ውግእ ደጃዝማች ሃይሉ ተወልደመድህን ኣኳ ፌኸራን ጉራን ታሁዲድን የብዝሕ እንተ ሰራዊት ሙግእ ደጃዝማች ሃይሉ ተወልደመድህን ሽሐ አኒ ፌሽራን ጉራን ታሁዲድን የብዝሕ አንተ ክሬ፤ ብዙሓት ዓበይቲ ዓቀይቶት ክይተፈልጡ ብታሕቲ ታሕቲ ምስ ራእሲ ወልደሚካኤል ምሽሪ ጊርም ብስቴር ዕርቂ ጊርም ክም ዝክቡ ይግንቶ። ብዙይካ ዚ አውን አቲ ውግእ ብዓወት ራእሲ ወልደሚካኤል ክም ከወዳን ንምባር በምስኪር ምእንቲ ኪተሓባብቡ ብግንዘብ አተ ዶለሉ ሓይሓይ አርትራውያን ክም ዝክሩ ብጠርጠራ ተዳምየ አሞ ካብ ዓም ጸረ-ደጃዝማች ሃይሉ ተወልደ መድህን ክይተረፉ «አዞም ሸየተቲ ጉይትአም ክም ዞሁንን እናበሉ ሸምጠጡምም። አንተኾነ ግን ዛንታ ከም ዘረጋባጾ ካብ ዓም ብስቴር ዝሽሓዱ ደቂ ጸንዘጋ ክይ ተረፉ አብ ቲ ውግእ ካብ ጉይትአም ደጃዝማች ሃይሉ ትይተፈል ሀይወምም ቢቦም ምይቶም ኢዮም። አብ ጊ አተጠችስ ዕለት ደጃዝማች ሃይሉ ተወልደመድህን አብ ጽንዘጋ ከይኖም ዕጠች ዝብል ትእዛዝ ሃቡ። ቀጲስም ክት «ንወልደሚካኤል ንዓዱ ንንዘጋ ክይአቲ አብ ትልጉል ሩብ ማይ በብ መራት መክድባ በጸ.ት ክይተ

119

ስምው ግን ገዛአ ርእስም ምቍጽጻር ስኢኖም ብዙሕ 10447 704:

ራእሲ ወልደሚካኤል ንስራዊት ደጃዝማች ሃይሉ ደምሲሶም ብዙት ሀልቂት ምስ ገቡና፣ ብድሮ ቅዳስ ሚካኤል ወርሒ ሓምስ 1876 ሰኦይ መዓልቲ ዓወት ምስ ጨበጡ ዛዘጋ ከይዶም ተቸመጡ። ዛዚጋ ኪአትው ከለዉ ካሆናት ስቢሶም እናወረቡን እናከሙናን፣ አንስቲ ዕ ልቅ እናወላን ሀዝብ መጣ ወደዉ ትቼስልም። ልል እናበላን ሀዝቢ ብጨብጨባ ተቐበለ ም።

ተላዝ ጽሳሎም ላደ ምሽልበት አተባህለ ወዲ ወጻኢ ጻዕዓ ነበረ። ምሽልበት ከም ወዲ መረብ ምሳሽ ጳዕዓ ነጸሳ ተዓጢቹ ኣብ ደው ገበልዎ በድሕ ሪኦም ደው እናበሲ ኣብ ኮፍ ገበልዎ በድሕሪኦም ደው ኢሉ የጽልለሎም ነበረ።

በዚ አዋናት ቢ ከንቲባ ሃይሉ ወዲ አይተ ግብራይ ንራእሲ ወልደሚካኤል ቆምና ወዲ ሓወቦአም ከለዉ ካብአም ፈሪሆም ምስ ሰራዊት ሥልጣን ቱርኪ ግብጸውድን ተዓዋኛቦም ተሓቢአም ነበሩ። በዚ ዕለት ቢ ግን ናብ ራእሲ ወልደሚካኤል ኢድ ነሲአም ምሕረት ስምታ። ራእሲ ወልደሚካኤል ምሕረት ገበሩሎም።

ሰሙኑ። ራእሲ ወልደሚካኤል ምሕረት ገበሩሎም። በዚ ግዝሮት ኪ ኢጋሚሚ ከይኑ ደጃዝማች መስ ፍን ወዲ ራእሲ ወልደሚካኤል ንትምህርቲ ሃገረ-ግብጺ ከይዶም ምስ ነብሩ ሃዘጋ ተመሲስም መጽኡ አሞ ንእስ አም ዓቢ ምጽንናዕ ከንምም። ከም ዝብዛል ደጃዝማች መስፍን ምሁር አብ ርእሲ ምንበሮም በባህሪአም ሓዳግን ርህሩህን ርጉእን ሰብ ነብሩ። ራእሲ ወልደሚካኤል ስለቀሞን ንሃገር ቀጥ አቢ ሎም ምስ ገዝኡ ከንታት 894.2 ኪዕበቡ ፌረስም ተወ ጤታም ንበይኖም ብዓዲ ያዕቆብ አቢስ-ም ከቶ። በዚ አዮን ቢ ቀሺ ሃብቴ አተባህሉ በዓል ባግር ረአዲምም አም «ን-ይታይ ራ.አሲ ንበይኖም ብዙይተኽታሊ ይኸፉ አለመ እም አነ ከኸተለ-ም አያ» ኢሰ~ም ብአግርም

118 ሳገረ ከስ॰ ከንዓግቶ ኢና» ገበል መምርሐ, ሃቡ፣ም፣ <u>ኮቲ መንገድታት ወክድባ በምሉሉ ዓገትዎ።</u>

ራእሲ ወልደሚካኤል ግን አቅዲሞም ስልቲ አው ስስ ከነበሩ ከይተራእዩ አብ መሬት ወክድባ አገ 8 3.90 ጊበም ዓሪዱም ነበሩ።

ደሻገማች ሃይሉ ሰራዊቶም መሪሐም ንሩባ ማይ በላ ኪሰማሩ ጀመሩ። በዚ አዋን ነዚ ራእሲ ወልደ ሚካኤል አብ ጽንፅ አገቢባም ይዕዘቡምም ነበሩ። ደሻዝ ማች ሃይሉ ግን ነቲ ከዮሉ ከይፈለጡ ጸሓይ ብቅድ ሚአም ኪይና ዓይኖም አናደዮሓቶም ንቅድም ቀጸሉ።

አብ መንንካዚ ሓደ አይተ ጉብሳ ወዲ አይተ ወልደ ገብርኤል አተባህሉ በዓል ጸዕዳ ክርስቲያን ካብ ወገን ራእስ. ወልደሚካኤል ፌረሶም አናአጋሳቡ ክስዉ፣ ዝንዳቡት ሰብ ጽዓሁን ሬአቁምም እም ጠፋእና አሰ-ም በተብተብ ድኳን ደጃዝማች ሃይሉ ተኸለ-ም ምድሪ ላዜ። ተቻዳዲምም ክአ ቶኸሲ ክፈቱ።

ሽዑን ሽዑን ደጃዝማች ሃይሉ እናኣዋግኡን እናተ ሰቡን ሰቡን ደንዝሞንተ ሃይሉ እናአዋግሉን እናት ዋፕሉን ክስው ተወጊአም ካብ በችሎም ወደጅ። ሰራዊ ቶም እናተዋግኤ ክስ ክአ መኪንንቶም ማእሲ ቆርበት አንበሳ አንጹርም ኮፍ አበሉምም። መውንእቶም ክቢድ ስለ ካክብረ ግን ብሎን ብሎን ዓረፉ። ሰራዊቶም ጸሓይ ዓይኑ ዓይኑ እናደጉሓቶ በርቲው ድሕሪ ምውንእ ፋሕ ብትን ኪብል ጀመረ። ሃቢጋ ድግ ሰዓሩ።

አብባቢ ውግእባቢ ካብ ወገን ራእስ. ወልደሚ ካኤል ደጃዝማቸ መኮነን ወልደሚካኤል አብ ምጅማር አቲ ውግእ ኪምቱ ከለዉ፤ ካልአት ብዙሓት ዓበይቲ ዓቀይቲ'ውን ምቱዎምን ቆሰለ-ዎምን።

ራኣሲ ወልደሚካኤል ሞት ወዶም ክይሬስጡ ክለዉ ምሩኻት ክይትንድአኑ በሉ። ሞት ወዶም ምስ

ብጉያ ኣርከቡዎም። ስለዚ ራእስ, ወልደሚካኤል ኮቲ ከትሉ ተግዛራት ቀሺ ሃብቱ ርእዮም «ንስኘስ ባሻይ ድኣ ም በር ቀሺ ኪትከውን አይግብአካን ኢዩ። ከሆነት ተውህቦቹ አይኮነን።» በማለት ጉሪዲአም ካብ ዕጥቆም ፈቷሐም ሃቡምም። ቀሺ ሃብቱ ካብ ቢ አዋን ቢ ጀሚሮም ብርቱሪ ዓቀይታይን ሃዳናይን ከኡ።

ተዝካር ደጃዝማት መኮኑን

ብድሕሪ'ቢ ራእሲ ወልደሚካኤል ሰሎምን «ተግ ካር ደጃዝማች መኮንን ወደይ ክንብር ኢየ» ኢሎም ንመኪንንቶምን ቤተ ሰቦምን ነንሩ። ልክኔ በዚ ኢንጣ "2'H hh

1. አይተ ገብረማርያም ሓው ደጃከማች ሃይሉ 2. አይተ ወልደገበርአል ሓው ደጃከማች ሃይሉ 3. ከምሎ ውን ብላታ ገብረመድህን አተባህሌን ካልአት ሰብ ጸዓዘጋን እናመርሕዎም ሃጸይ ዮሃንስ መረብ ተሳጊሮም መሬት መረብ-ምሳሽ ረገጹ። ስለ 11 ራ.አሲ ወልደሚካኤል ምምጻእን ወራርን ሃጸይ ዮሃንስ ምስ ስምው ተብተብ ኢለማ ተገከር ወዶም ኣሬጸሙ። ቤተ ሰቦምን ስራዊቶምን ኣኪቦም ዋራ መራን ሳራስው። ቤተ ጠማ 7 በራቲቲማ 7 ለቢሰዎ ዋራ በአተባህለት ዓዲ አቢስማ ኢራ በጽሑተሞ አብ ሓደ ኩርባ ደይቦም ብምኒኮስ ማለት መርኤን ፕሮም ንዝበጋ ረአዩዋ። በዘ, ስዓአት ነዚ ሃዘጋ ብሰራዊት ሃጸይ ዮሃንስ ተቶዥጎ ትክን ሃልሃልታን ኩይና ነበረት ም «ዋይ ድአ ሽአ ዓደይ ተቶኵሳ» በሉ። ብልቦም እውን ሓዘኑ። አንተኾነ ግን ሓይሎም መኪኖም ሓልሓል አትዮም ድአ አህጠሙ- እምበር ንውግአ አይተመልሱን።

ሃጸይ ዮሃንስ «ከርክቦ ኢየ» ኢሎም ክሳծ አቲ ንድልጉል ስመር አተባህለ ምድሪ ቢሰን በጽሑ። ምርካብ ምስ ስኣኑዎም ግን ንኣውራጃ ኣክለ ጉዛይ ተመሊሶም ኣብ ጉራዕ ሰፈሩ። ኣብ ጉራዕ ክይኖም ድማ

122

እንተኾነ ግን ብላታ ተስፉ ጅግና ወታዛደርን ቅኑዕ አማኘርን ሃገራውን እኳ እንተ ነበሩ ምምሕዳሮም ግን ጭቆና ዝመልአ ተሪር hካ።

ስለ ነዚ፤ 1. ደጃዝማች ንብረሥላሴ አስንዶም 2. ከንቲባ ናሽሕ ልጃም

እተባህሉን ካልኦትን ራተውቲ ጸዓበጋ «ምምሕዳር ብላታ ተስፉ ጭቆና ዝመልአ ክይኑ ተሪሩና» ኢሎም ንትግ ራይ ተሰዲዶም ሃደሙ።

አብ'ዚ ጊዜ'ዚ

1. ልጅ ሃብተጽዮን ንጉስ 2. ልጅ ጒብሳ ወልደንብርኤል

እተባሀሉ ብስም ራእሲ ወልደሚካኤል ስሎምን ንመሳእ አንዳ ንብረክርሳቶስ ሊሆም ብሥልጣን ምስሌንነት ይሰርው ነበሩ። ካብ ወገን ዓዲ ተከሌዛን ከንቲባ ንብረማርያም ወዲ ጋብር ጓል ወይዘሮ ውባ ጓል ራእሲ ወልደሚካኤል ተመርዕዮም ነብሩ ነም ካብ እንዳ ክፍሎም ክንስም ንግዝአት እንዳ ከንቲባ በማት የማሓድፉ ነበሩ።

ራእስ, ወልደሚካኤል ሰሎምን ግን አብ ሓልሓል ቦንስ ሓዶ ዶርቢ ዝንበሮ አዳራሽ ማለት ስቅሎ አዳራሽ አስራሐም ቤት መንግስቲ መስራቶም ከተማአም አማዕ ቢሎም ተቸመጡ። በዚ እዋናት ኪ አቂ ዋዑምዝጊ አተባህስ ፍሉጥ አዝማሪ አብ ሓልሓል ቦንስ ክይዱ አብ አግሪ ራእሲ ወልደሚካኤል ወዲቹ ገመድን ካራን ሒዙ እምኒ ተሓንጊጡ

እንሆልካ ካራ ሕረድኒ እንሆልካ ገመድ ሕንቾኒ እንሆልካ ወጮ ማካዘኒ

ካብ ሰማይነዶ ወረድካ ብንመድ ካብ መሬት ዶ ፈላሕካ ካብ ሓመድ

ስም ነቢ አ ዶ ትኸውን መሲሉኒ ትስበረኒ ትሰና ድረኒ

1. ንልጅ ተሰማ ወዲ ደጃዝማች ኢማም ጸዓዚን 2. ንሽቃ አስላ አንግዳ (ደሓር ራአሲ በኾኦ) ጸውዑለይ ኢሎም «ግዝአት መረብ ምላሽ ፈፍርቅኹም ሂበኩም አሎኹ» በማለት ንኢርትራ ከም ሕምባሻ ናብ ከልተ ገግዞም።

ራእሲ ወልደሚካኤል ግን አብ ሓልሓል ቦንስ ራአቢ ወልደሚባኤል ግን አብ ሓልሓል ሆጠ ከይኖም እናተዓዘቡ ዘድሲ ምድላው ይንብሩ ነበሩ። ልጅ ተስማ ወዲ ደጃዝማች ኢማም ከአ ደጃዝማች ተዛሂሎም ምስ ሽቃ አለሓ ሓቢሮም አብ ዓዲ ተኽላይ ኮፍ ኢሶም አተዋህቦም ክፍሲት የማሓድሩ ነበሩ። ሃጸይ ዮሃንስ አዚ ከሉ ምስ ገቡሩ ንትግራይ ተመልሱ።

መንግስቲ ራእስ ወልደሚካኤል

ሐያስ። አዋርሕ ሓስፈ፣ ሓጋይ ተወዲኡ ክሪምቲ አተወ። ራእሲ ወልደሚካኤል ኢጋጣሚ ሓሚምም ውሸባ አትዮም በወገሳታት እናተፈወሱ ክስዉ «ንዑ ንዓዲ ተኸላይ ደይቡ። ንክበሳ ደይብና ንሃገርና ካብ ዝእቲ ሓራ ነውጽአይ። ንተሰማ ኢማምን ሽቃ አሉላ እንዋሻን አውን ንስን-ንም ወይ ንምርስም» በማለት ምስ ወኪንን ብባሻይ ሃብቱ አባ ግፋው በዓል ዛግር ተ<u>ሓጊዞም</u> ንከበሳ SPA-#

<u>ደየቡ።</u> <u>R</u>ሻዝማች ተሰማ ኢማምን ሽቃ አሉላ እንግቶን «ናባላታ ተስፋ ብርቱሪ ሰራዊት ሒዞ ይመጽአ አሉ»» ኢሰ•ም ስስ ገሬርሁ ተታሓሒዞም ንተግራይ ሃይ ሙ። ሽቃ አሉላ አቶም ደብር ራንሲ አተባህሉ ነበሩ። በዚ ከም ዚ ገበስ አጋጣሚ ብላታ ተስፋ ወዲ የጽራይ ዝዓግቶም ጸላሉ ከይግስሞም ඉዲ ተኸላይ አተ ዉ። ወኪል ራንሲ ወልደሚካኤል ክይኖም ድማ አብ ዓዲ ተኸላይ ኮፍ ኢሰ•ም ንሓደ ዓመት ገለክል አመሓደሩ።

123

ወዲ እመቤት ኢለን ብተይ ማኒ እነገጊ ካብ ነበካስ ምሕረት ልመድ ይወሪየልካ ነው ወይ ንሚዳ

እናበለ ይቅሬታ ለመኖም። ራእሲ ወልደሚካኤል ግን ርእይ ምስ አበልዎ ብሕርቃን ቆለጭ በሉ እም በልዎ ኢለංም አክዙ።

ዋዑም ነገጊ ንራእሲ ወልደሚካኤል ካብ ወራርን ዘመተን ዋግ ሹም ገብሩ ማለት ንቡረ እድ ገብሩ ውበት ሽፊቶም ብሓርበኛነት ኣብ በረኽ ከለዉ፣ ንዋ ግሹም ንብሩ ከሓጕሳ ኢሱ እናኣቷናጸበ ብኣውሎ ደሪፉስ॰ም ነበረ። በቲ እዋን ቲ እቲ ምስኡ ገነበረ ብጻዩ

አንታ ግደፍ ዘየልዓለካ ምልዓል

ንጽባሕ ከይትኽንካ ዓባይ ሰዓል

በማለት መኸርዎ ነበረ። ጥዑምዝጊ ነዚ ኵሉ እፍ ዘክረ ንራእሲ ወልደሚካኤል ደ*ጋጊሙ* ይቅሬታ ሓተቶም። ራእሲ ወልደሚካኤል እቲ እተደ,27መ ልማኖኡ አስደሚሙዎም እናስሓዥ ግደፍዎ በማለት መሐርዎ። ራንሲ ወልደ ሚካኤል ካብ ታ ጊዜ እቲኦ ጀሚሮም ንሚዳ ተባሂ ሎም ተሬልጡ፡፡ ምዑምዝጊ ከኣ ከም ቀደሙ ናጻ ሰብ ኮክ

አንታ ወይ ዀሚዳ ወይ ዀሚዳ በታክ ጅማት ሰባር ቦሪኾዳ አደይ ማርያም ጌራት ካ ቦዥሪ ወዳ አንተ ከረየ በውጽአ መንገሩዓ እንዳእትን ኵስኵስትን አብ ዕዳጋ ሰናዲርካ ዝትኵስ አድራ.2 አንታ ወትሩ ሓድሽ ወትሩ ጻዕዳ ክንደይ ዓኞብ ገበርካዮ ሜዳ ንደታኸም ለማሴን 11 ጉሚዳ 70,8 1.7 00 6.7.71 11. 709.9 በይዥለስ ከሶስ ንጐዳ

ወዝት .... እናበለ'ውን ክአ መሊሱ አውሎ በለለ~ም#

<u>ወራር ራሕሲ ባርያኡ</u> ከሸፈ

ራትሲ ወልደሚካኤል ሰለ•ሞን ኣብ ሓልሓል ቦንስ ቤት መንግስቲ ስራሐም ንምልአቲ መረብ-ምሳሽ ቀጥ አቢለ•ም እናአማሓደሩን እናስርዑን ክለዉ ዛዴይ ዮሃንስ ኣብ ትግራይ ዓድዋ ክይኖም፣ ነቶም ራአሲ ባርያኡ ገብረ ዴኖቹ አተባህሉ አሙን ዓስከሮም ጸዊያም «ሀድልየካ ብረትን ዋይትን ብዝሒ ሰራዊትን ሒገካ መረብ ተሳጊርካ ንመረብ ምላሽ ወሪርካ ንወልደሚካኤል ቀቲልካ ወይ ማሪኸካ ነቲ ህዝቢ ስኣ አገብሮ» ብማስት ኣዝዙምም። ስስኪ፤

ራአሲ ባር, ዶአ መረብ ተሳጊሮም ክሳሪ ዓዲ ንአምን ዓንሰባ ሰራዊቶም ሰዲዶም ወረሩ። እዚ ወራር 'ዚ ብጊዜ ቀውዲ አዩ አተፈጸመ አሞ ቍጽሪ ዘይብለን ዋሪትን ስፍሪ ዘይነበሮ አኸልን መዓርን ጠስምን ቅርሽን ካብ ገባር ተዝምተ። አቲ ሰራዊት እውን በዜሓ ሃብቲ አኪቡ ጸገበ። ህገቢ ሃገር ግን ተባሳበለን ተንድኤን።

አቶም አብ ዓዲ ተኸላይ ኮይኖም ንራእሲ ወልደ ሚካአል ወኪስ-ም ዘመሓድሩ ከክቡሩ ደቂ መረብ ምሳሽ ሃዲሞም ሓልሓል ቦንስ ክይዶም ምስ ራእሲ ወልደ ሚካአል ተጸምበሩ። ቀወዲ ተወዲኡ አየት ምስ አተወ ራእሲ ባርያሉ ገ/ጸድች አብ መራት ቤት መኽአ ጸጸራት ነቦ አንኝ ቅዱስ ሚካኤል ድኳኖም ተኸሎም ሰፈሩ። በዚ አዋን ዜ ገለ ተጻረርቲ ራእሲ ወልደሚካኤል ግኾኑ ሲብ ጸዓዜጋ ናብ ራእሲ ባርያሉ ቀሪቦም «ወልደሚካኤል

ይመጽአኩም <mark>አሎ</mark> እም ተጠንቀ**ቹ**» በልዎም። ራእሲ AC.Ph 97:

አን አባ ,ንሳ አን እመጽአ እምበር ንሱ ' ዶ ይመጽአኒ

ኢስምም ብንዕቀት ሬክሩ። ፊትወራር ንብረአብ ወዲ ብላታ ንብረመድህን ሓደ ካብ ቶም ምስ ሃጸይ ዮሃንስ ተጸጊያም ከነበሩ ደቂ ጸንዘጋ ኪኾኑ ስለዉ፤ ምስ ራአሲ ባርያኡ ሓቢሮም መጺአም ነበሩ እሞ «ጉይታይ ራአሲ ንሕና ብሰላም ዓድና ንለቱ ድኦ አምበር አንጸር ወልደ ንሐት ዝበባዎ ንድን ገላዝ ፍላ እምዝር ላንጸር መልደ ሚካኤል ንዋጋእ ኢልና አይባመትናን። ሐጂ ነውን ንው ግደፉ ምስ ወልደሚካኤል አይንዋጋእ» ብሞስት ዝንስ ሮም ስግአት ገለጹተቀም። ራንሲ ባርዖኡ ግን «ትም በል ወልደሚካኤል አንጻረይ ኪዋጋአ ዝኸአል አይኮነን። አብ'ዚ አይመጽአን ኢዩ። አይትፍራሕ» እናበሉ ብብ 80 man-1-1-9":

ራእሲ ወልደሚካኤል ሰለይትን ሕቡአት ልኡኻትን አቐዲምም አኞዲሞም በምክር.ንሕ፣ ራእሲ ባር.ያአ ካቢይ ተበጊሶም አቢይ ከም ከዓረዱን ኦ 1112854 ካበይ ተባጊሶም አብይ ከም ገዓረዱን አሰላልፋአምን አጽኒዖም ነበሩ። ስስ ቢ ዋዕዋዕ ከይበሉ ብስላሕታ ሲይዲ ተበጊሶም፣ ከይተራጓዬን ከይተፈልጡን ምስ ምሉአ ሰራዊቶም ካርንሽም አተዉሞ አብ አምባ ደርሆ አዕረፉ።

በራዊቶም ካርንሽም አተዉሞ አብ እምባ ደርሆ አዕረፉ። ራአሲ ወልደሚካኤል ምስ ምሉአ ሰራዊቶም አብ ባኪንስ ክልዉ «ዝኘት ሬኸራ፣ መደረ፣ ደርፊ ወይ አውስ ክልኩል ኢዩ። በበላሕታ ኢና እንጉዓዝ እሞ ዶምጺ ክይትህቡ» ኢሉም ለንጊሮም ነበሩ። አቲ ቀናጽሪ ዘይነበሮ ሰራዊቶም በሽንምሮታትን ሩባታትን ጣሕሽሽ እናበለ ኪጉዓዝ ክሎ ጣዜይካ ድምጺ ፈረስን አድግ በቅልን ንስንቂ ዝኘኑ እንስሳታትን ሰዓል ሰብን እንስሳን ደሃይ አይነበሮን። ፍዱም ስችታ ዝወረሱ ትዕዞ ህረ። 502.0

ሐ.ዙ. ኪ.ዩ. መዲአ. ዘለ»። እ.ቲ. አትርአይዎ ባንደራራ ለኪሥ ሊዮ መሚሉ ዘበም። ለዊ ለተርእጅሥ ባንኤራ ጨርቂ ኢዩ። አቲ 5/27 ነውን ብቆርበት አተሰርሔ ግይ እንተ. አተም ዝዋስዋስ ኢዩ። ክልቲአ ባዕለ-ዝዋ/ንአ ወይ ዝናኘስ ወይ ክአ ዝበልዕ አይክን፣ አጆ ኸም ክም ቀደምኩም በጅግንነት ተሞግሉ። ንጽላኢና ከም አኘስ, ቀውዲ ዕጸድም። ወዲ ዓዲ-ንኘስ አድጊ ክአ አብታታ ሕይታ በንደረጊ ክፍ አሌ አል። አብ'ታ ትሕቲ ባንኤራሉ ኮፍ ኢሌ አለ»። ቅድም ንዑሎ ቅተልዎ። ቀዲሙ ንዑሉ ዝኞተለ ጅግና ኢዩ። ወይ ከአ ማሪኸኩም ናባይ አረከብዎ» በሉ።

127

ራእሲ ባር.ዮኡ ዓዶም ዓዲንኽስ አድጊ ዝብሃል ራለቢ ባርታሉ ንጉም ንግታባጠ ላድጊ ከባለል አብ ወረዳ አስገደ ትግራንይ ኪርኩብ ኢዬ። በዚ ክም ኪ ክኣ ብዓሌት ዘመድ አቶም ደቂ ኣስገደ ዝብሃሉ ኤርትራ ውያን ኢዩም። ራኣሲ ወልደሚካኤል ግን ዓዶም ንምጥ ቃስ ወዲ ዓዲ-ነኻስ ኣድጊ ኢሎም ይጽውዑዎም ነበሩ።

አቲ: ውግአ ዓውደ ዓመት (በዓል) ቅዱስ ሚካኤል ወርሐ. ግንቦት ሰኑይ መዓልቲ: 1878 ዓ.ም. ተጀሚሩ ሽዑ መዓልቲ ተፈጸመ። ራትሲ ወልደሚካኤል ተደሚሩ በው መዓልቲ ተፈጸመ፤ ራእቢ ወልደሚባኤል ከአ አብ ፈረሱም ተወጠ.ሐም በበሱል ስልቲ ይዎግኡን የዋግኡን ነበሩ፤ አንተኽነ ግን አምሲ በሓክሳ ትቅረጽ ከም ዝብሂል አቶም ምስ ደጓው ተጽጊያም ከነበሩ ፌትወራሪ ገብረአብ ወዲ በላታ ገብረመድዞን አብ ግእክልነቲ ውግአ አትዮም ተመልከተለይ ኢሎም በፍላይ ንራአሲ ወልደሚካኤል ቶክ•ሱስም። ስሌቶም ከአ ንራረስ ራእሲ ወልደሚካኤል ቀተልዎ። ራእሲ ወልደሚካኤል ከአ ምስ ራረስም ወደጅ። አንተኾነ ግን ራእሲ ወልደሚካኤል ብድድ ኢሎም

አካ ሐው ተመርጸ አጆክ ጎበዝ

ድፋእ ዓውት ናትካ ኢያ

ኢሎም እናሬክሩ ብንበስጸ አዋግሎን ተዋጋሎን። አቲ በብሳታ ተስፉ ነጸራይ አተባህሉ ጅግና ዓቀይታይ በዓል

126

ትብ አጋ ወጋኪታ ሰኑይ መዓልቲ ካብ አምባ ዶርሆ ንአስመራ ንቅስ ኮነ። አቲ ስራዊት ግን ብስችታ ሬዚሁ ነበረ አም ላደ ዓቅስ ዝጸበቦ ወታሣደር በዓል ራቢቡ ዝር ለሞ ጥዶ ንዋው በሰው ወይንደር ሆንል ዓደክስቃም ዓው ኢሉ ደረፈ። አቲ ስራዊት ክአ ተባረበረ አንተኾነ ትእዛዝ ራአሲ አፍሪስካ ኢሉቃ ሰባት «ትም በል ትም በል» በልዎ። ራንሲ ወልደሚካኤል ግን ትችብል አቢሎም «እስኪ ግደፍዎ ይድረፍ» በሉ።

ሰኡይ ሰኡይ ሰኡይ ወክድባ ድራር ፡ ዶ ትኸልአ ምሳሕ ሂባ

በስ። ራእሲ ወልደሚካኤል ነቢ ድርስት ኪ ምስ ስምው ነቲ ቅድም በመዓልቲ ስኡይ ዝረሽቡም ዓወት ዘኪሮም ነቲ ቅድም በመዓልተ: ሰኑይ ዝረክቡም ነውጥ ከ «እጆኽ በቅሊ ክህበካ ኢዮ» በማለት አታጣስው።

ራአሲ ባርዖኡ ድማ «ራአሲ ወልደሚካኤል ማዲአሙዥም» ዚብል ርግጽኛ ወረ ስምዑ። ሽዑን ሽዑኦን ተረቢኛም ተባተብ በሉ። በታህዋኽ ከአ ስራዊቶም በርው ኒንሪት አውቅዑ፣ መለኸት አህረሙ ጉ.ዮን ዋጭዋጭን ከነ።

ራአሲ ወልደሚካኤል በዚ ለ»ሚ ነቦ አንዳ ራአሲ ዝብሃል ዘለ» ልዕሲ ኦርባዕተ አስመራ አቢስ»ም ንቤት ጊዮርጊስ ጸ.ንም ገዲፎም ብወገን አንዳማር.የም ጊዜያዊ ስራር ገበሩ። ቅድሚ ነ ውጣአ ምጅማሩ ነቲ ወታሃደር

«ስምዑ ሀዝቢ ዓደ ቦይ። ሰ»ሚ መዓልቲ ምስ ኪ ተኣኪቡ አትርአይዎ ዘስ-ኸም ብወዲ ዓዲ ነሻስ አድጊ ዝምራሕ ሰራዊት ኢትዮጵያ ክንዋ እ ሊና። እዚ በዓል ዓዲ ነሻስ አድጊ ዝኾነ መራሕ ሰራዊት ደጓዑ

A. Allen 5.267

128

ሕምብርቲ ዝምራሕ ጉጅስ ሰራዊት ንሰራዊት ጸላአ. ፕሊስ ብፖለታው ሃቲ ውግአ ላብ ኢድ ብኢድ ለወሰ። በዚ ከም'ዚ ከአ ሰራዊት ጸላኢ ተዳህለ። ግሕፕ በለ። ራአሲ ባርያኡ ኣብ ድኳኖም በትዕቢት ኮፍ ኢለ-ም ስለዉ ተቸትሉ።

በላታ ተስት ነጸራይ ንራእሲ ባርያሉ ቀቲሎም ንራሳአም ረጊጸም ኪናክሩ ከሰዉ ራእሲ ወልደሚካኤል ረኣዩዎም እሞ «ግደፍ ተስፋ ኣብ ልዕሊ ምውት ሬሳ ከምሎ ኣይትግበር» በልዎም ይብዛል። አቲ ውግእ ካብ ጸጸራት ክሳኔ ሐካሓካ አብ ክርኩብ ትልጉልን ኩርብ ታትን ኢዩ አተራጸመ እም አቶም አብ ዝባን ሐዝሐዝ ዝክቡ ሰራዊት ጸላኢ ምህዳም ምስ ጀመሩ፣ ሰራዊት ራአሲ ወልደሚካኤል ሓዞ ሓዞ እናበለ ተቻዳደመሎም። ስለጊዜ አቲ ቦታ ከአ ሰራር ሓዞሓዞ ተባሂሉ ተቆልጠ። ክሳዕ ሎሚነውን ሓዝሓዝ ይብሃል አሎ።

ኣብ'ዘ. ውግእ'ዚ ወገን ራእስ. ባርያአ- ከይኖም ተሰሊፎም ካብ ዝንበሩ ክም በዓል ብላታ አስንዶም ገብረ ስላስ ዝአመስለ ምተ። ካልኦት ብዙሐት ነውን ተማረሹ።

ድሕሪ ዓወት፣ ራእሲ ወልደሚካኤል ግኘካ ምዉት ቅበሩ። ዝቆስስ ሬውሱ። ንሬሳ ራእሲ ባርዖኡ ግን አይት ቅበርም። አዛብአ ይጸወቂሉ። በማለት አዘሁ። ነዚ ትእዛዝ ዛ. ኪእዝዙ ዝተገደዱ አብ ሓድ ውግአ ንባሕሪ 524 ወልደስላስ አተባሁሉ ወዲ ሐብቶም ግሬ ነጥበግሬ, ቢለጠኑ በግንዶት ለግ ላይ ውግሉ ንባሕሪ 5.2% ወልደስሳስ አተባሁሉ ወዲ ሓብቶም (ንራእሲ ወልደሚካኤል) ወጊአም አውዲቆሙይም ከብ ቅዑ፣ እዚ ሰብነዚ ክይቅበር ኢሎም አየቅበሩዎምን ነበሩ ም ሕንጎቲ አብ ልዕሊ ወዲ ሐብቶም አተፈጸመ ጭከናን አክይ ተግባርን ኪፌድቶ ኢሎም ኢዮም።

ደጃ ነምንች መስፍን ወዲ ራእሲ ወልደሚካኤል ምንአስ ደጃዝማች መኮንን ኢዮም። ንስም አብ ሃገር ግብጺ ከይዶም አተማህሩ ስባምን ሕይዋይን ነበሩ ም «አቦይ ሽሕኪ ሕጂ ብግብሪ ራአሲ ባርያኡ ጉህዮም

U. Alt. 13%.

ከም'ዛ አንተ በሉ። አቶም በበላታ ተስፉ አተመርሑ ጉጅስ ሰራዊትና ንራእሲ ባርያሉ ምስ ቀተሉ፣ አብ ልዕሲ ሬሳኦም ሸሽይ እናበሉ ሀራፍ ኪብሉ ምስ ጸንሕዎም፣ ግደፉ አብ ልዕሲ ምዉት ሸሽይ እናበልካ ምፍካር ነውሪ አዩ ኢሎም ከልኪሎም አዮም። ስላ ዛ አብ ከንዲ ኣቦይ ኮይነ ንሬሳ ራእሲ ባርያሉ ባዕስይ ከቅብሮ አያ። ብማስት ብለይቲ ተንሲአም አቦኦም ከይፈለሙ ቀበርዎም።

129

በዚ ከም ነዚ ሕይሙንቶምን ቅኑፅ አራአአ ይአምን በዚ በፖግቢ ሐንውንምን የ የኦሮ ላራሳል ይአንግ በህዝቢ ተፈሊጡ ፍተደው ኮኑ። ይኝዝማች ወስፍን ወልደሚካኤል ቅኑራ ምክርን ሐበሬታን እናወፈደ ንኣበኣም የዛናግዕዎምን የጸናንዕዎምን ነበሩ እናተባህለ በሓያለው ዓበይቲ አዘንተውቲ አሬ ታሪኽ ይምስክ 1.1090:

ክሳል ዓዲ-አርባልተ

ራትስ, ወልደሚካኤል ስሎምን ድሕሪ ውግአ አስመራ ንዓዶም ህነጋ ክይዶም ከንዲ ዝቅሙጡ ናብ ካርጎሽም መዲአም አብነታ ዓባይ ዓዲ አምባደርሆ ስፈሩ። አኒሐም ንምምሕዳናያም ካብ ዕንቅፋት ከአርጉ አሎም ንስራያ ክይዶም አብ ማድያ አቶብህለት ዓዳ ወረዳ መራጉዝ ተቒሚለም ምሉአ ክረምቲ አሕስፋ። ወታሄደራት ራትሲ ወልደሚካኤል ካብ ዓዲ ማዕ ወረት መራተዝ ተቀሚጠም ምሱአ ክሪምቲ አሕስፉ። ወታሃደራት ራአሲ ወልደሚካኤል ካብ ዓዲ ማዕ ድያ እናተዋፈሩ መረብ ተሳቢሮም ክሳፅ ዓደ፣ ርባዕተ ወረሩን ዘመተያ። ከምሉ አውን ግብሪ አዋጽአ። ሰብ ዓ ድዋ ከይተረፋ «ወልደሚካኤል መጺትና» እናበስ-ሬርሁ። ብድሕሪ ኪ ግን መስቀል በረጃ አሞ ሰራዊቶምን ወኪን ንቶምን አኽኺቦም ንዛዚጋ ተመልሱ። በዚ ይሚነய አህረ። እዋን ነዚ ነብረ።

ቀታል ሽረ ምስ ኮሽበ-ልዳ ወዲ ስሎሞን ነፍስ, ዕዳ ዓስርተ 5,2ሪት ዕጽፊ ቃንዳ

131

ራለጥዎ እም «ብሓፈሻአ ግብጻውያን ካብ መሬት መረብ ምሳሽ ተጋዲሰም ኪወጽኡ አለይምን በሉ። ሰራዊት ግብጺ በሓደሓደ ከዓዓት ደቂ ሃገር እናተመርሑ፣ መረብ ተሳጊሮም ንትግራይ እናኸዶ ምስ ሃጸይ ዮሃንስ እናተራኸቡ «ወልደሚካኤል ገዛአ ርእሱ ፕሎጅ የግንበ ለየ ተራ በሆኑ «መልድ ጊባኤል ከተለ ርአስና አንጊስ፥ ስናዲራት ማለት ጠበናች በዚሉ፣ ከውዲ ንጉስ አብ ተርቪ አስረሑ አለቀ። ሕጂ ጥሜት ክይኑ ከሎ ካሞቅዕዎ። ንሕና በወገንና ቃቒርና ከአጸግሞ ኢና» በማለት ውዲታት ይውልው ነበሩ። በዚ ከምነዚ ራጓሲ ወልደሚካኤል በደቡብ ብስራዊት ሃጸይ ዮሃንስ በስምሃር በስራዊት ግብጺ ብማዕዶ እናተሓላለዉ ተፈሻኸሩ።

በዓይኒ ካልአት ደረስቲ 'ሽ

ሓደ ሃ.ንይ ኤርሊክ (HAGGAI ERLICH) አተባህሉ ውሩይ ዘመናዊ ደራሲ አብነቲ ራእሲ አሉላ አተባህለ መጽሓፎም በዛሪባ ራእሲ ወልደሚካኤል ኪጠቅሱ ከለው፣ ከም'ዝ ዚስሪብ ጌሮም የዘንትው።

«ሃጸድ ዮሃንስ ካብ ሀነበር ሌማሴን ማስት መረብ ምሳሽ ምትሕብባር ምአንቲ ኪረነክቡ ኢሰංም ንልጅ ወልደሚካኤል ሰሰ-ምን አተባህሉ በዓል ሃዘጋ ካብ 1869 ዓ.ም.ሬ. ጀሚሮም ብኘብሪ ጠመትዎም። አዞም ተታ-ሓሒዞ ብዝተመሓሳለሬ ዘርኢ ሹማት ሃዘጋ አተወልዱ ሰብ አኪኦም ብወጸአተኛታት እናተታባብቡ ለተመለጉ በዝ ለቢአዎ ዝመአለተኝ ይተ ለትተታህብሁ አንጸር አቶም ደሓር ሃጸይ ዮሃንስ አተባህሉ ተንሲአም ንሃገር ከይወሩ ወይ ድማ ካብነቲ ግዝአት ሰሜን ኢትዮጵያ ወጺአም ከይፍልሉ ዋርጡር ነበሩ እዋ በዚ ዓ መትነዚ ተታሒዞም ተኣስሩ። እንደገና ብ1871 ዓ .ም.ፌ. ካብ ቤት ማእስርቲ ወዲኦም ከብቅው ካብ ከባቢ ቤተ መንግስቲ ዛጸይ ዮሃንስ ክይወጽኡ ተሓይሮም ከም 75-04 4-7-02#

130

አውደኞካም አብግባ ዓባይ ሚዳ አተባህስለ-ም፤ በዚ አዋናት ኪ ነበረ። ግክአቲ ሰራዊት ውግአ ቱርኪ ንሰምሃር ወሪሮም ክላፅ ከተማ ጊንዳፅ ስስ በበጽሑ ራእሲ ወልደሚካኤል ብግሽልተ ወገን ብጽላአቲ አተኘበቡ። ሽሁ ነበረ ራእሲ ወልደሚካኤል አብ ምዕቡል ከተማ ዋርጐፍ ምምሕዳር ኪስርዑ ዝሽአሉ። ሽዑ እውን ነበረ ስሩፅ ቤተ መንግስቲ ከሕንጽጽ ይግብአኒ ኢሎም 1005:

በዚ ከም'ዚ ገበለ አፈአኢያ ተብጊሶም ንፃዚጋ ዓ ባይ ከተማ ጌሮም ከማዕብልዋ ተበነሱ። ንቤተ ክርስ ተደዓ ዛዜጋ ከም ብሓድሽ አስርሕም። ህዝቢ አኪቦም ዝውቲ ብወሬራታት ስርሑ። አብ ከባቢ ዛዜጋን ክልአ በታታትን ከኮብሩ ከዕቡ እናጸውው አብ ዛዜጋ ኪቅሙጡ አታባብዕዎም። ስለ'ዚ ዛዜጋ ማዕቢላ ብልጭልጭ በለት።

አብ'ዚ እዋናት'ዚ አጋጣሚ ክይኑ ደርቂ ከነ። ጋበላታት ግይ ነጸፉ፣ ቀሳይትን ሩሳታትን ነቾሉ፣ ሳዕራ ተሳእ፣ ዋሪት ከኣ ማይን ሳዕርን ስኢነን ተወድአ፣ አብ ዝሃንሩ ዋሜት ኮነ። በዚ ምክንያት ቢ ራእሲ ወልደ ሚካኤል!-

1. ንዓቀይቶት ዝኸውን መግቢ ከነ ማይ፣ ወይ

 ጉምድተተ ከመና መጣቢ ኮን ግድ፣ ወይ ሳዕሪ ኪረ ክቡ አይክአሉን፣
 ትቲ ምሆናጽ ከተማ ዛኪጋ ተጀሚሩ ድአ ነበረ 'ምበር አይተፈጸመን፣
 ሰራዊት ቱርኪ (ግብጺ) አብ ስምሃር ክይታ «ራንዲስ ወልደሚካኤል 6000 ሰናዲር አተባህለ ብረት ማለት መበንጃ ዝዓጠኞ ሰራዊት አለዎ። ዘይክአል ሓይሲ ክይኑ አለ።። ስለ ዘ. ምስ ሃጸይ ዮሃንስ ከንጻልአ ይግባእ» ይብሉ ነበሩ።

ራእሲ ወልደሚክኤል አዚ ከጭ ውጥረት ከለዎም ንኵሉ ንቲ: በግብጸውያን ዝምራሕ ስራዊት ቴርኪ ተወጪኑ በክበረ መጽናዕቲ ወይ ውዲት ብስለይቶም

132

ልጅ ወልደሚካኤል ናብ ሃጸይ ዮሃንስ ቀሪቦዎ ንህዝቡም ማስት ህዝቢ መረብ ምላሽ ካብ ወጻአተኛታት ወረርቲ ማለት ግብጻውያን ከድሕኑ ኪዋግሉ ኪፍቀ ደለማ ሓተቱ አም ደጃዝማች ተባሂለማ ንሃጸይ ዮሃንስ ኪሽተሉ ተፈቒደለማም ከምግቢ ኢሉ ድማ ስራዊት ው ግሽ ሃጸይ ዮሃንስ መረብ ተሳጊሩ በ1875 ዓ.ም. ሌ. ጸረ – ግብጸውያን ውግእ ነጢሙ ተዓወተ።

ኣብ'ዚ ውግእ'ዚ ደጃዝማች ወልደሚካኤል ዓቢ ላዝባቢ ውግጽ ቢ ዶታዝግተ ወልድግረባሌል ንቢ ጅግንነት አርአዩ። ደድሕሪነቲ ተሳዒሩ ዝሃድም ዝነበረ ሰራዊት ውግአ ግብጺ አናስዓቡ ድማ 700 ዝኘውን ጠበንጃ ማረዥ። አቶም ሽዑ ጌና በጽሐ ዝነበሩ ሽቃ አሉላ አውን ተመስጉጉም እዚ ናአዳካቢ ንደጃዝማች ወልደሚካኤል አየሓንስምን።

ከዓታት ከምግቢ ኢሉ ከለ በወርሐ. ትዮነታት ከም ዛ ኢሉ ክሎ በወርሐ ታሕሳስ 1875 ዓ.ም.ፈ. 15,000.00 ዝኾኑ ሰራዊት ውግእ ግብጺ ብምጽዋዕ አቢሎም መሬት መረብ ምላሽ አተዉ። በዚ ጊዜ ዛ ደጃዝማች ወልደሚካኤል 2000 ዕጡቅ በኪ ጊዜ ቢ ዶላዝግንፕ መልድጊባሌል 2000 ወጡዋ ሰራዊት ሒዞም ወገን ግብጿውያን ክይኖም ተስለፋ። ንዝክ ርአሶም ድማ ራንሲ አለጐም ሽሙ። ሽው ግብጿውያን አብ ዓድታት ቀይሕ ኮርን ጉራፅን አትዮም ዕርድታት ስሪሐም ስፈሩ። ድሕሪ ብርቱሪ ውግአ ግን ዓመት ናይ ሃጸይ ዮሃንስ ከን።

ድሕሪ ' ኪ 1027.11 7.1180.,97 36-20 ወልደሚካኤል ንምልእቲ ሓማሴን ኪንዝሎ (ከሙሐድሩ) ደለዩዎም። እዚ ግን ንራእሲ ወልደሚካኤል አበርቲያም ቦጎስን ምጽዋፅን ንምውራር ኪዋዕሞም ድኣ አምበር ድአ አምበር ንራእሲ ወልደሚካኤል ሓልዮሙሎም አይኮኑን።

ሃጸይ ዮሃንስ አሰራርዓ ሰራዊት ራእሲ ወልደ ሚካኤል ምስ ፈሰጡ፣ ተቻሳጢፎም ንቶም ካብ፣ቶም አዝዮም ዝበልጸጉ መሳፍንቲ ጻዓዘጋ ዝውለዱ ደጃዝማች

hounds hours <u> ሐማሴን</u> አሎም Y.C.A. 49A ሸመ-ምም። ደጃዝማች ሃይሉ ሓባል ትውልዶም ካብ ዓ ዲ-ደገዝማቲ ጸዓዚጋ ኪሽውን ክሉ•፣ ራንለ ውልደሚካኤል ሰሎምን ድማ ወደባት (መስፍን) ሃዘጋ ኢዮም። ክልቲአም ስድራ ቤታት ንዘመናት አብ ሹመት ለማሴን ዝተካፈሉ ኢዮም።

ደጃዝማች ሃይሉ ብወርሐ ሰነ 1876 ዓ.ም.ፌ. ተሽይሞም ኣብ ክፍላ ሓምስ ንሓማሴን አተወ። ሽዑን ሽዑን ድማ ኣብ ውግእ ወክድባ ብ17 ሓምለ 1876 1-4-1-4-1

ሀዝቢ መረብ-ምላሽ ካብ ነዊሕ እዋን ጀሚሮም ንግዝአት ወጻአተኛታት ብፍላይ ድግ ንግዝአት ዶጓዑ ይቃወሙ ካቡሩ።

በዚ ከም'ዚ ዝበለ ምክንያት ድማ ብዙሓት ዓ ቀይቂ ንሹመት ራእሲ አሱላ ነጺንም ምስ ራእሲ ወልደሚካኤል ንሓልሓል ቦነስ ክቶ። ድሕሪ ዚ ራእሲ ምስ ራእሲ ወልደሚካኤል ንሓልሓል ቦንስ ከኝ። ድሕሪ ዝ. ራአሲ ወልደሚካኤል ብግብጸው ያን እናተደገፋ ንራአሲ አስላ በምውናች በተዳጋጋሚ ይወግእዎም ነበሩ። ልክዕ በዚ ወርሓት ዝ. ማለት ጥቅምቲ 1876 ክሪምቲ ስስ አተወድኤ ራአሲ ወልደሚካኤል ናብ ጊ አጻቢኞም ዝሬልጥዎ መራት ሃገሮም ክም ልቦም ኪንተሳዥሱ ክአሉ። በ25 የካቲት 1877 ድግ ንመንሳዕ ወሪዶም ን5 ዓድታት አገበሩ እም በኩሓት ደቂ መንሳዕ ካብአም ሃዲሞም ዓዲ-ተኸላይ ብምኽድ ናብ ራአሲ አስላ ተቋምቦረ። ተጸምበሩ።

ራአስ, ኣሱሳ ሽሕ እኳ በፍዋረቶም ውግአ ዝራትው 10,000 ወታሣደራት ዘዕጠቹ መንእስይ እንተ–ነበሩ ንቦነስ ደይቦም ንራኣሲ ወልደሚካኤል ኪዋ ግኡ አይደፊሩን።

135

ምህናጽ የዘጋ አተው። አብ የዘጋ ብርቱዕ ዕርዲ ስሪሔም፣ ንየዘጋ ንምምሕዳርን ንግድን ማእክል ምህናጽ ሃዘጋ አተው። አብ ሃዘጋ ብርቲል ዕርዲ ስራሐም፣ ንሃዘጋ ንምምሕዳርን ንግድን ማእክል ኪገብሩዋ አውን ተመንዩ። እንተኾነ ግን ጀንራል ስርዶን (ጎርዶን ፓሻ አተባህለ እንግሲዛዊ) ነቲ ራንሲ መልደሚካኤል ንምትብባሪ ብግብጽው.የን ዝግበር ዝክር ደገፍ ጸልአ። ንርእሱ ጸረ ኢትዮጵያ ዘይምቅድዳውን ኪፈጥር አይደለየን። ስለጊዜ ራንሲ ባርዶኑ ግብረጽድ ምስ ምቴ አብ መወዳአታ ወርሐ ግንቦት 1878 ምጽዋዕ ኮይዱ ነቲ አብኡ ከክር አላድ ዲን ፓሻ አተባህለ አመሓዳሪ ንራንሲ ወልደሚካኤል ብዝኾነ አገባብ ከይድግሮም አዘዞ። ስለጊዜ ራንሲ ወልደሚካኤል ምስ'ቶም ብነቾጂ ተጠቺያም ዝክር ስራዊቶም አኸሲ ኪሽምቱ ንዓይለት ምስ ወረዱ፣ ካብ ምጽዋዕ አኸሲ ክሮግክኡ ተኸልኩሉ። አብ ርእሲኡ ወታሃደራት እንግሊዝ ላብ ምጽዋዕ ተራጊሮም ከም ዘለው ስምዑ አሞ ጀንራል ጎርዶን ከም ዝጠላቸም ፈስጡ።

ትብ'ዛ. አዋን'ዛ. ራእስ. አሌላ 20,000 ወታሣዶር ሒዞም ንሓማሴን ወረሩዋ። በ28 መስከረም 1878 ከኣ ነቲ ካብ ሓማሴን ንቦንስ ዘመሓላልፍ m372 980-9:

ብድሕሪ'ዚ ኩላሱ ጸገም ምስ ኮኖም ምስ ራእሲ መዛፅባ ዕርቅን ሰሳምን ኪብራረቡ ፍቓደኛ ኮታ። ዝድሕራ'ዚ ውጭ ጸንም ምስ ኮኖም ምስ ራእሲ አሉሳ ብዛሪባ ሪርቅን ሰላምን ኪሀራረቡ ፍቻደኛ ኮኑ። በዚ ድግ አብ ከተማ አክሱም ከልቲአም ራእስታት ተራኸሆም ብወርሔ ታሕሳስ 1878 ተዛራረቡ። በዚ እዋን'ዚ ራእሲ ወልደሚካኤል ተስፋ ቆሪጸም ብ300 ወታዛደራት ዋራይ ተሰንዮም ነበሩ። ራእሲ አስላ ድማ ሒሀሙምም ንደብረ ታቢር ከዱ።

አብ ደብረ ታቦር ሃጸይ ዮሃንስ ንራእስ, ወልደሚካኤል «ራንስንታካ ፈሊጠልካ አሎች» ብማስት አጽደቁስም። ትሕቲ አሰብ ጌርም ድማ ምክትል አመሓዳሪ ሓማሴን በልዎም። ሃጸይ ዮሃንስ ነኪ ሹመት ዛ ዝየቡዎም ኣብ መንን ራንሲ አሰብን ራንሲ 134

ራ.አስ, ወልደሚካኤል አብ ከባበ, ሰምሃር ዓይለት አተባህስት ዓዲ 4,000 ከብቲ አኪቦም ከም ከክቡና ራ.አሲ አስብ ፈስጡ እሞ ኮቶም ገብሩ አባ ጨቋጓን አተባህስ አሙን ዓስከርም ብጊ የካቲት 1877 ሰዲዶም ንመንገዲ ቦንስ-ዓይለት ዓንትም። ቀጺሎም ብላታ ገብሩ አባ ጨቋጓን ዓይለትን ከባቢአን አንዲዶም ነታት አብ ጨቀጎን ዓይለትን ከባቢአን አንዲዶም ነታት ከብቲ'ውን በመተቋን። 20 ግብጻው.ይንን ሓደ ዓስከር ግብጺ ካኾነ ስበንስ ኤች ሚካኤል አተባህስ አመሪካዊ ጀዮሎ.ጂስትን ማሪኽም ንዓዲ ተኸላይ ተመስሰ።

ራትሲ አስሳ ብወርሒ መጋቢት 1877 ንሃገሮም ተመልሱ። እዚ ድግ ንራትሲ ወልደሚካኤል ምቹአ ኩታታት ሬመረሰ-ም። ስስ ዚ ራትሲ ወልደሚካኤል በግንጸው.ምን እናተታባብው ብወርሒ ሚያግሆ 1877 ንምምሕፍ ያያዘጋ ብምንባዋ ወኪስ-ም አብ ዓዲ ተኸላይ ብምችማዋ ስልጣን ተረከቡ። አዚ ሓይሊ ራትሲ ወልደሚካኤል ነዚ ጸኒሎ ንትግራይ ኪግስግስ ከቀራረብ ካታሪ ብርተል ሐይል ነው? 11/02 OC 1:0 .h.CA. 102:

ኣብ ዓድዋ ድማ ብንጉስ ዮሃንስ አተወክሉ ራእሲ ባር,ያኡ ገብረጸድች እተባህሉ ናይ ሰሜን ኢትዮጵያ አሙሓዓሪ ኮይኖም ይሰርው ነበሩ። ንሶም ብወርሒ ግንቦት 1877 ካብ ዓድዋ ተበጊሶም መረብ ተሳጊሮም አስመራ አተው። በ20 ግንቦት 1878 ኣብ ዋቓ ቤት መኻእ ምስ ራእሲ ወልደሚካኤል ውግኤ ገጠሙ እም ተሳዕሩ። አብ'ቲ ውግእ እውን ምቱ።

በዚ ኩዓታት ነዚ ብልቦም ዝሓዘኑ ሃጸይ ዮሃንስ ባርደአ- ንምፍዳይ ንራእሲ አስብ ኩሒሎም ሕን ባርያሉ ንምፍዳይ ንራእሲ አሰላ ኵሒሰ•ም ስሒስ•ም ንመረብ ምሳሽ ስአኸዎም።

ራእሲ ወልደሚካኤል ብወገኖም «ራእሲ ኣሱሓ አሽሓት ወታዛደራት መሪሐም መረብ ተሳጊሮም መራት መረብ ምሳሽ ረጊጹም» ገዛበል ወረ ምስ ሰምዑ፣ ነቲ ንዓድዋ ኪወሩ ወጢኖሙዎ ዝነበሩ ሓሳብ ስሪዞም፣ ኣብ

ወልደሚሳኤልን ምፍጣተ ኪፈጥሩ ስለ ዝደለዩ ኢዩ። በቲ ሐደ ወገን ድግ ሐደ ተዋዳዳሪ አብ ዋቻኦም ብምቅማተ ንራእሲ አሉላ ምሕሳው ምእኒቲ ኪተዕሞም ነበረ። ስለ ቢ ራእሲ ወልደሚካኤል ብወርሒ ተሪ 1879 ምስ ራእሲ አለላ ክይኖም አብ ጥቻ ዶብ ምንሊኽ ዓረዱ።

136

ሃጸይ ዮሃንስ ቦንስ ደይበም ከንብሩ ድሌት ነበሮም። ስለ ቢ ራእሲ አለሓ ንቶም ከም ምኸትሎም ኮይኖም ዝስርሑ ዝንበሩ ራእሲ ወልደሚካኤል ጸዊዖም «ወታሣድራትካ ቦንስ ደይቦም ከንብሩ ስደዶም» ብማለት X111199 #

አጠምም። ይራሲ ሃ.ጋይ ኤርሲክ ብዛፅባ ኪ ውዲት ኪ ኪጽክፍ ከሎ፣፤ «ራዲሲ አስላ ኑቲ ቦነስ ንምውራር አተወስደ ሰጉምቲ ዘጽጃችዎ ግለት አተቒበልዎ፣ ንራኢሲ ወልደሚካኤል ዘውድቼሉ ውዲት ንምፍሓስ ምቼአ ጊዜ ምእንቲ ኪረዝቡ ኢዮም። ስለ ኪ ንሶም አውን ንምጽዋዕ ካብ ምውራር ንእዋኑ ተቆጠቡ። ራዲሲ ወልደሚካኤል ግን በአሽሓት ብዝፍቶዱ ሰራዊት አስላ ተቸቢቦም አብ ኮራዕ ክቡ። አቶም ብርቲዓትን አሙ ናትን ወታሣደራት ራአሲ ወልደሚካኤል ግን ብክንቲባ ሻውሽ አተባህሉ አሙን ዓቀይታይ ግሚዳ ተመራሐም ቦነስ ደይቦም ጸረ ግብጽው.ማ ይምላኤ ክቡ። ዶራሲ ሃ.ኃይ ኪጽሕፍ ከሎ፣ «ራ እተወሳዮ ግብጸው.ዮን ይዋግኡ ነበሩ።

አብ'ዘ አጋጣሚ እዋን'ዘ, ራንሲ አሉላ ንራንሲ ወልደሚካኤል፡-

1. ብረት ሓቢአኩም አሎዥም

- በረተ ሓቢአቡም አለቀኩም
   ምስ ምጽዋፅን ሰንሐትን ድግ ምስጢራዊ ርከብ አለሶኩም ኢለቃም ባሓሶት ከሰሱዎም። መጋባእያ ተኸፍተ። ናይ ሓሶት ምስክራት ቀረቡ በቢ ድግ ራኣሲ ወልደሚካኤል ስሎምን ምስ ክልተ ደቆም "117:-
- 1. ደጃገነማች መስፍን 2. ልጅ ሃይለመለከት
- 3. ሓ.ዮሎ ካብ ቤተ ሰቦምን

137 4. ከምኡ ነውን በኩሓት ካብ ሰዓብቶም ተኣሲሮም ናብ **ሃጸይ ዮሃንስ** ተወስዱ።

ሃጸይ ዮሃንስ ነቲ ኣብ ልዕሊ ራኣሲ ወልደሚካኤል ዝቐረበ ክሲ ኣይኣመንዎን። ከምኡ ኣውን ብመዓርግ ሹመት ራእሲ አሉላ ልዕሲ ራእሲ ወልደሚካኤል አይኮኑን። ከልቲአም ማዕረ ራእስታት እዮም እም እቲ ውሳኔ ብሃጸይ ዮሃንስ ኪሙዳአ ነበሮ።

እቲ ፍርዲ ብወርሒ ታሕሳስ 1879 ተጀመረ። ራአሲ አሉላ ዴንጊሞም ጸረ-ራአሲ ወልደሚካኤል ክሉም ኣፍሰሱ። ሃጸይ ዮሃንስ ድማ ንቲ ክስን ቃል ምስክርን ኣብ ከተማ ደብረ ታቦር ከም ገስማፅ ገበሩ።

ALL 19 14 57 188 8430 401 49 300-3 በቢ በሥግ ቢ ድግ ነጻይ የግንስ ካብ ትም አሙን ውተሃደሮምን ካብ ራእሲ ወልደሚካኤልን ንመን ምሕጋዝ ከም ዝሕሽም ኪመርኡ ተገደዱ። አብ መወጻኢታ ድማ ብመርሔ ዋሪ 1880 ዓ.ም ራእሲ ወልደሚካኤል ምስ ደቆምን ስዓብቶምን ከም ገበኑኛ ተፈሪዶም ንቤት ማእስርቲ እምባ ሰላማ ከዱ።

ራእሲ ወልደሚካኤል እቶም ንመወዳእታ ጊዜ ንመረብ ምላሽ በመሐደሩ ኤርትራዊ ነበሩ።

ህዝቢ ኤርትራ ድማ ንራእሲ አሉላ ምስነቲ አብ A00. ወልደሚካኤል ልዕሲ ራእሲ ወልደሚካኤል አተፈጸመ ክሕዴታት ብምትሕሓዝ ክሳዕ ለංሚ ብቅርሕንቲ ይዝክሮም አለ»።

139

ራእሲ ወልደሚካኤል ድሕሪ ብዙሕ ምሕሳብ «ሓይሊ ካብ ምደለ ምህርቲ ካብ መኸ ቆፎታት ካብ ተነግራ ግብጺ ካብ ጠለመ

ግብጺ ካብ ጠለም ምስ ሃጺይ ዮሃንስ ሓድሽ ዕርቅን ውዑልን ጌሪ ሃገሪይ ካብ ወራርን ሕስምን ዘመተን ሞፍአትን ምድሓን ይሕሽኒ» በስ። ስለ ኪ ክአ ንትግራይ ምናዳት ለባማት ሰዓት ልኢኽም ነቲ አብ ልበም ገነበረ ሃገራውነት ካብአም «ምስ ሃጺይ ዮሃንስ ዕርቂ ከገብር እደሊ ለሶሹ፣ ሞ ንስሽም ዕረቒኒ» ብግስት ንራንስሲ አሰላ ካተተደምም። ራንሲ አሱላ ከአ ኣዝዮም ብልሓተኛ ነበሩ አሞ አብ ውሽመም ከነበረ ጽልእን አተዋህቦም ትእዛዝን ካቢአም ክም ሕጉስ «ሕራይ። ይምጽኩ ባዕለይ ክዓር ቆም ኢዮ» ኢሰ-ም ቃል አተወ። በቲ እዋን ቲ ቃል ክም ፈጽሚ፣ ከም ውዑል፣ ክም ቆርማ፣ ከም ማሕላ ዝግ መት ከቡር ቀይዲ አይ ነይሩ።

ራእስ. ወልደሚካኤል ክአ ነዚ ቃል ራእስ. አሉላ አሚኖም ውሑዳት ዓቀይቲ አኸቲሎም ንትግራይ ማስት ዓድዋ ክቶ። ገለ አዘንተውቲ ግን ራእሲ ወልደሚካኤል ብወርሔ ታሕግሥ ኣኸሱም ኣትዮም ኢዮም ምስ ራእሲ ኣለሓ ኣተራኸቡ ይብሉ። ክልቲኦም ራእሲታት ከኣ በቲ አሰብ አብራ በሆ ይጠሉ። በልርአዎ ራሊቢዎጥ ሀሳ ሆኗ አተዋሃባው ቃል አተጓማሙኑ መሲሎም ተታሓሒዞም አብተቲ ሐፅይ የዛንስ ከክርዎ ከተማ ደብረ ታወር ከዱ። እዚ መግኘ ኪ መግኘ ዕድልካ ምርጓይ ወይ ከም ጠላዕ ዝግመት ክር። ከመይሲ ክልቲኦም ራእሲታት ብአተሓሳስባ በበይኖም ኢዮም ነይሮም።

ዛጺይ ዮዛንስ ክአ ክም በዓል ደሓን ፖራአሲ ወልደ ሚካኤል ገጸም አብሪሆም ተቐበልዎም። «እቲ ቅድሚ ሕጄ ዝነበሪ ምቅትታል ተሪፉ፣ አቲ ዋንታዊ ፍቅርና

138 ሓድሽ ወራር

ሃጸይ ዮሃንስ በክልተ መንገዲ ኣብ ልዕለ. ራእሲ ወልደሚካኤል ተቐይሞም ነበሩ። እዚ ከኣ

ቀዳማይ፣ ራእሲ ወልደሚካኤል ሃገረይ ባዕለይ አማሓድር ኢሎም ፋኒኖም አገየም ስለ 71.684.5

ካልአይ፤ ንራአሲ ባርያሉ ስዒሮም ንሰራዊት ኢትዮጵያ ፋሕ ብትን ስለ በበልዎ ነበረ።

ስለጊዜ ከአ ንራአሲ መልደሚካኤል ከም ቀዳማይ ጸላኢአም ሓሰቡዎም። ከንታት ከምጊዜ ኢሉ ከስ- ሃጸይ የሣንስ ንሽቃ አስላ አንግኝ ጸዊዖም፤ «ካብ ሎሚ መዓ ልቲ ራእሲ አለላ ኣባ ኑጋ ተባሂልካ አ.ኻ። ከጉሎተቲ ንራአሲ ባርያሉ ገብረጽድች መሪቸሉ ከነበርኩ ሹመት መረብ ምላሽ ከአ ንዓኻ ሂበካ አሎኸ። ስለጊዜ መረብ ተሳጊርካ ንራአሲ ወልደሚካኤል ቀቲልካ፤ ወይ አታሲ ልካ ብምምራኸ ወይ ብምብርካኸ አምጽአለይ። ሀድልየካ ስራዊትን ብረትን ዋይትን ካልአ ዕጥትን ስንትን ውስድ። አግሪ መንገድኻ አውን ገመት። ግብሪ ከአ አአቲ» በልምም። በልዎም።

የጸይ ዮሃንስ በቲ አዋንነቲ አብ ዓደነምሐራ ደብረ ታቦር አብ አተባህለ ከተማ ይቅመጡ ነበሩ። ስለነዚ ከአ ራእሲ አሱላ ካብ ደብረ ታቦር ተበጊሶም፣ ቊጽሪ ዘይብሉ ሰራዊት ሒሆም ዓድዋ አተዉ።

ራንሲ ወልደሚካአል ክት ነቢ ከጉ ላድሽ ምቅርራብ ወራር ብስስይቶም ፊስጡም። ስለጊቢ ክት «ሃገር ደረጃ ግይ ጠፊት»፣ ዋጊት ክይኑ፣ ጊዜ ክት ክፊት አድ በለ። በቲ ላድ ወገን ክት ሰራዊት ግብጹ ምሳይ ተጣሊሙ ምስ ሃጸይ ዮሃንስ ክት ተሻሪኸ አለ። አንታይ ድአ ምጣቢ ይሓይሽ» ብግስት ተዋጠሩ።

140

ይመለስ። ካብ ቅድም ፈታውየይ ኢኻ ኔርካ» ከአ በል P9 ::

ስለምንታይክ አዘ ኩሉ ሕልኸልኻት ኣድለየ። ራእሲ ወልደሚካኤል ስለ-ምን ኣብ ወግአ ማይ በላ ንደችዝማች ሃይሉ ወዲ ተወልደ መድህን ስዒሮም ግዝአቶም ማለት ስልጣን-ምምሕዓሮም ምስ ኣደልደሉ፣ አብ ኤርትራ እቲ ዝለዓለ አማሓዳሪ (በቲ ናይ ሽዑ አበሃሀላ ገዛኢ) ተሽይሞም ከም ዝንበሩ አምቢብና አለቀና።

ብፍላይ ድማ ንጉስ ዮሃንስ አብ ጉራዕ ጸረ ሰራዊት ውግእ ግብጺ አብ እተሰለፉሉ እዋን ብኣማእት በራቲፕ መግለ ግብጹ ላብ አግበሎሱ አዋን ብእግለት ዝፍቀዱ ሰዓብቲ ኤርትራዊያን አስሊፎም ምስ ግብጹ ስሙር ግንባር ጊሮም ብጅግንነት ክም አተዋግኡ ኪረ.୬ንጽ ክሎ፣ ራአሲ ወልደሚካኤል ንቶም ራአሲ ተባሂሎም አብ ኤርትራ እናተቸልቀሉ ህገቢ ዘባሳብሱ ከክፍ- ራአሲ አሉሳ በብልሓት ሃሪምካ-ምክላቅ ዕረፍቲ ክሊአሙምም ዮራይ ዘይኮነስ ግዝአት መረብ ምላሽ ብምሱኡ አብ ኢዶም ጨቢሰም ከሙሐድሩ ዝክሮም መደብ ኣብ ግብሪ ከውዕሉ ይቃለሱ ነበሩ።

ምስ ራእሲ ወልደሚካኤል ስሎምን ኣብ ውግእ ጉራዕ ብፍካይ ካብ ሰራየ ዋራይ አዞም ዝስዕቡ መራሕቲ ተሳለፎም ወዓሉ።

1. ልጅ ተስፉ በዓል ደቂ ቦዥሩ (ሰብአይ ዓል

- ራንሲ ወልደሚካኤል) 2. አይተ ፍስሃ ካብ መራንግ 3. ልጅ ንጉሰ ካብ ኩዶ ፈላሲ 4. ልጅ ተሰማ ካብ ዳንኤር መዘተ.....

በዚ መሰረት ቢ ራእሲ አሉላ ዓቅሎም ምስ ም ኮቲ ንሱዳን ከመሓድር ከነበረ ሳርዶን ፓሻ ራሌ ሳርዶን) አተባህለ አንግሊዛዊ «ንራእሲ 8007 (E16-A ወልደሚካኤል ሰሎምን ማሪክካ እንተ ድአ ኣርኪብካኒ

መሬት ሓማሴን ክረክበካ ኢየ» ዝብል ብክቱር ጽልአ. አተደፉፍኤ መልእዥቲ ብስም ንጉስ ዮሃንስ ልኢኾም መሬት ኤርትራ ኪሽጡ ከም ዝለመኑ ብታሪኽ ተተንቲኦ አለም።

ጀንራል ጎርዶን ብወንኑ ኣብ ሃገር ሱዳን ከተማ ካርቱም ክሎ ራእሲ ወልደሚላኤል ጸረ ሰራዊት ንጉብ ዮሃንስ ተዋጊአምሲ ዓወታት የመዝግቡ አለው ዝብል መልእክቲ ኣብ መወዳእታ ወርሒ መጋቢት 1878 ምስ በጽሖ ካብቲ ዝንበሮ ካብ ኩተማ ካርቱም ሃገረ ሱዳን ብሃትሃት ተበጊሱ መሬት እናጣሕሰስ ከተማ ክረን አተወ።

ጀንራል ንርዶን አብ ከተማ ክረን ኮይኑ «ንወራራት ራእሲ ወልደሚካኤል ባዕለይ ደው ከብስ ኢየ። ወረዳ ቦንስን ከባቢአን ድማ ኣብ ትሑቲ ግዝኣት ግብጺ ክኢትውን ኢየ። ዝብል መልእኸቲ ናብ ንጉስ ዮሃንስ ብስቱር አብ ርእሲ ምስዳሉ ኦቲ ምስ ግብጺ ስሙር ሓይሲ ጌሩ ኣብ ምምሕዓር ንጉስ ዮሃንስ ክኢትም ወጢንም ዝክቢረ መጽናዕቲ ወይ ውዲት ኣብ ግብሪ ከየውዕል ራእሲ ወልደሚካኤል ሰሎሞን ይዕንቅፍም ምንባሮም ብምአማን ኢዩ ከውድችም ዝጽዕር ዝክቢ። ጀንራል ንርዶን ሕሉፍ ሓሊፉ ምስ ዛጸይ ዮሃንስ ማለት ምምሕዓር ደጓዑ ስሙር ግንባር ፌጢሩ ንራእሲ ወለሚካኤል ስሎሞን ማሪኸ ንካይሮ ወሲዳ ክ"አይሮም (ክኢስሮም) ዚሕብር መደብ ስሪው መልእኸቲ ስዲቶ ካቢረ።

ራእሲ ወልደሚካኤል ስሎሞን ግን ንደብዳቤታት ጀንራል ትርዶን ጥራይ ዘይኮነስ፣ መንግስቲ ግብጺ በቲ ሐደ ወገን ምስአም ቡቲ ካልአይ ወገን ድማ ምስ ንጉስ ዮሃንስ ዝገብሮ ዝንበረ ወዲታትን ወዕላት ከሕደትን ክይተረፈ፣ ብስስይቶምን ወታሣደራቶምን ኣብ መንገዲ እናዓገቱ ይእከብዎ ስለ ዝንበሩ እቲ ወዑላት ጸላአቲ ሽቶ ኪወቅስ አይከኣስን። በዚ ከም ቢ ዝበለ ምኸንይት ድማ

143

ምዕራፍ 4

<u>እቲ ክሕዴታትን ዝሰዓበ ሀልቂት</u> ሀዝብን

«ቀዳማይ ክሕዴት አሉላ»

ድሕሪ'ዚ ኮሌ ራአሲ ወልደሚካኤል «አምበአር ዕርቅና ብሩኽ ይግበሮ። ንዓደይ ከኽይድ ክአ ይፈቐ ደለይ» በሉ። ሃጸይ ዮሃንስ ክአ ሓድሽ ነገር ማለት ራእሲ ወልደሚካኤል ዘይተጸበዩዎን ዘይፈለጡዎን ፈጢ ሮም «ሕራይ አምበአር አዚ ናይ ቅድም ራእስነትካ አይመረቅኩልካን ነይረ። ሕጂ ግን ራእሲ ኢለ መሪቐ ልካ አሎዥ። ንዓድኽ ኪድ። ግና ብትሕቲ ምልኪ ራአሲ አሉላ ኢኽ ንመረብ ምላሽ አተመሓድር» በልዎም።

ራእሲ ወልደሚካኤል ነዚ ቀዳማይ ክድዓት ራእሲ አሉሳ ቆብ ኣቢሎም ሬስጡዎ። ብልቦም ከአ ጕዛዩ። ዓቢ ስግአት እውን ኣሕደሩ። ግናኽ መህደሚ ስለ ዘይነ በሮም ሕራይ ኢሎም ተኣስዙ።

አዝ, ምስ ተፈጸመ ራእሲ አሱላን ሃጸይ ዮሃንስን ንበይኖም በብሔት ተራኚቢም ውዲት ተመሓሓሱ። ካል አ መጻወድያ ውን አጽንዑ። እቲ ዝገበርዎ ውዲት ግን ብምንኩር ምስጢር ድኣ ተታሕዝ አምበር አይተገልጸን።

ንመረብ-ምሳሽ አቢልካ ተበገስ ኮነ። ራእሲ አሉ ላን ራእሲ ወልደሚካኤልን መረብ ተሳጊሮም ብኣከስ ጉዛይ አቢሎም ኣብ ጉራዕ ኣትዮም ሰፈሩ። ኣብ'ኪ ራእሲ ኣሉላ «እምበኣር ጐይታይ ራእሲ ወልደሚካ ኢዮም ራእሲ ወልደሚካኤል ስሎምን «ምስ ንጉስ ዮሃንስ ዓዕለይ ፖስምቲካዊ ዕርቂ ምግባር ይሕሽኒ» ገበለት።

142

ራ.አሲ ወልደሚካኤል ሰሎምን በዝኾነ መልክፅ አብ ትሕቲ ምልኪ ራ.አሲ አሉላ ኮነ ጀንራል ነርዶን ኪወድቁ ዘይኸአሉ ሰብ ምዃኖም ምስ ተረ.ጋገጸ ጀንራል ነርዶን «እንተ ድአ ነዚ አብ ውሸጢ ሃገረ ሓበሻ አትፍጽሞ ዘሎኻ ሪጽምታትን ወራራትን አቋሪጽካ በገንዘብን ስንቅን ክሕግዝካ ኢየ» አሉ ናብ ራ.አሲ ወልደሚካኤል መብጽዓን ቃልን አመሓሳስሬ። እዚ ግን ኪሰርሕ ዘይካአስ ብሩህ መጸወድያ ኮይኑ ድአ ተረፌ አምበር አብ ግብሪ አይወዓለን።

144

አል። $\lambda \overline{k}$ ከም ቲ ትእዛዝ ሃጸይ ዮሃንስ ንዓድኽም በሰላም አአትየኩም ኢየ። ስለ ኪ ከአ ከም ቲ ትእዛዝና ሓቢርና ግብሪ ዘይክራለ ከም ተሸፍል እናገበርና ሃገር ከታንነዕ ስለ ተኾንና ኩሉ ሰራዊትኩምን ቅሙዋ ብረት ኩምን አብ ኪ አምጽእም። ክልቴና ሓቢርና አብ መታ ሕት ዘሎ ሓይሊ ድርቡሽን ግብጽን ከንወግአ ከንክይድ ኢና» በልዎም፣ ወዲ ገርሂልባ ራአሲ ወልደሚካኤል ከአ ኩሉ ክይሬለጡ ከምኡ ገበሩ።

ጉራዕ ብሰራዊት ራእሲ ወልደሚካኤል መሊአ ዓመረት። ራእሲ አሉሳ ከአ ስድራ ወልደሚካኤልን ውሑ ዳት መኳንንትን ፑራይ አትሪፍኩም እቲ ዝተረፌ ሰራዊ ትኩም ባን ንመታሕት ወሪዱ ኑቶም ጸላኢትና ይዋጋኣ ዮም» በማለት ነገሩዎም።

ኵሉ ሰራዊት ራእሲ ወልደሚካኤል ንመታ ሕት ወሪዱ ፋሕ ብትን በለ። ካብ ጉይትኡ ኣዝዬ ረሐኞ። ኣቲ ሰራዊት ኣለሓ ግን ኣብ ጉራዕ ተሪፉ ኮፍ ኢሉ ከስዕብ ትኣዛዝ ይጽበ ነበረ። ራእሲ ወልደሚካኤል ግን ንበይኖም ብዘይ ሰራዊት ተረፉ። ብጸላኢኦም ባዕለ-ም ክም ኣቲኸበቡ ሽዑ ተረድኡ ኣሞ ብልቦም ሓረሩ። ኣቲ ቀዳግይ ክድዓት በዚ ተፈጸመ።

<u>«ካልአይ ክድሕት አሱሳ»</u>

«አብ ትሕቲ ምልኪ ራንሲ አለላ ኮንካ መረብ ምሳሽ ግዛአ» ዚብል ማሕሰኘ ቀይድምምን፣ ከም ኡ'ውን ብግርህንቶም ወታዛደሮም ንዶብ ሱዳን ምስ ስደዱ ራንሲ ወልደሚካኤል ዋልታ ከም ዘይብሱ ዓቀይ ታይ በይኖም ተረፋ። ራንሲ አለላ ግን ብአሽሓት ሰራ ዊት ተኸቢበምን ተሓልዮምን ነበሩ። እቲ ነዚ ከንታ ት'ዚ አተዓዘበ አዝማሪ ራንሲ ወልደሚካኤል ነዚ ዝስዕ ብ ድርስት ደረሰ።

ሓልሓል ነዶ አየሎካን ሰፊሕ መሬት

አንታ ዘይድራር በዓል ዓመት እንታይ መአተዊካ አብ ሰንሰለት ፊትወራሪ'ዶ ኢሉካ አይመወትን ሰናዲርካ በበልካየን ብትን

ቤ ላይርባ ጠቆጣዮን ባተን ኢሉ ከመረ። ድሕሪ ነዚ ራትሊ አሉላ ጉቶም ከንቲባ ሃይሉ ጉበራይ አተባህሉ ወዲ ሃበኃ ፕሮም «ገደለሻዮ ሽመት ክህበካ ኢየ፡ አጆኻ። ንራትሲ ወልደሚካኤል ናባይ ክስስም። ምስክር ሓሶት ክኣ ክኣቴና ፋቢርና ክንሓብል ኢና» እናበለ ሓበሎዎም።

ከንቲባ ሃይሉ ገብራይ ከአ ምስ ራእሲ ወልደ-ሚካኤል ደቂ ክልተ አሕዋት ክንሶም በታ ገነበረቶም ውድድር ሹመት ዋራይ ተዳፋፊአም ክሲ ክኣልሙ ተሰማምቡ።

በዚ መሠረት ነዚ ከንቲባ ሃይሉ ወዲ አይተ ንብራይ ምስ ሓያሎ ካልኦት ተጻረርቲ ራእሲ ወልደሚ ክኤል ክይኖም ብጸላም እናተአሻሽቡ ናይ ሓሶት ምስክ ራትን ከሰስትን ሓበሉ፣ እቶም አተሓበሉ ሰባት መብዝ ሕትአም ሰብ ጸዓዘጋ ነበሩ። በዚ ከም'ዚ አቲ ውዲት +4.800:

ብድሕሪ ኪ ሓደ ንግሆ

1. ፊትወራር ገብርኣብ

2. አይተ መርአድ ወዲ ዑቝብአብ

3. አይተ ገብረ ወዲ ተኸላይ

አተባህሉን ሓየሎ ካልኦትን ንበይኖም አንድ ኢሎም ውዲታዊ ክስታት እናፈሓሱ ከለው፣ ሓደ አይተ መስ መር አተባህሉ በዓል ዓዲ ነብራይ በቅሲ ጠፊኣቶም ሳዕ ልን ታሕትን እናበሉ ኪደልዩ ከለዉ ብገርሆም ኑቶም አኩባት ጉድስ ህሩግ በልዎም።

አይተ መስመር ስምበዱ። አቶም ንበይንና ኢና ዝሎና ዝብሉ ገነበሩ 'ውን ሰምበዱ። አይተ መስመር ኑቲ ስምባደ እቶም እኩባት

«ተዳልየ ኣሎዥ። ሕራይ ንቪድ» በለ ራኣሲ «ጉይታይ መአዲ ይዓቢ። ንግሆ አይነዋ ቅድም በልዑ» በልዎም አቶም ስድራ ቤቶም 147

ንስም ግን «የልበን መጸዋዕታ ዶ አይተሳን። ንዑናይ ድአ» በማስት ምስ መስንይትንም ሓቢሮም

ክዱ። ራንሲ አስላ ነገር ወሊያም ምንብሮም በኪሮም ምር መጋባእያ ማለት ፍርዲ ከራተም ብሙኪንንቶምን ዓበራቲ ዓቀይቶምን ተኸቢባም ብሰራዊት እናተ-አሰዉ እንሑ። ራንሲ ወልደሚካአል በቲ ከነበረ ባህላዊ ሥርዓ ት መሠረት ንስዕቡይ በዓል ሥልጣን ዝወሃብ ሰላምታ ጊባም ተጽምበሩ። በዚ አጋጣሚ ጊዜ በንቲባ ሃይሉ በታ ቅድም ዝአተወቀ ወዲት ተቸሪቦም የኢሐምን በድድ አሉም ነጽልአም ተዓጣጅም አብ ቅድሚ ራንሲ አስላ ጠሙ ኢሎም፣ ዘንንም ተኺለምም፣ «ኅይታይ ራንስ ወልደ-ማክአል ተማንዳይክመ

«ግ•ይታይ ራእስ. ወልደ-ሚካኤል ተማሕዲነኩም 500 Ti-> 110.

«አንታይ ክትብሉኒ» በሉ ራእሲ ወልደሚካኤል «አንታይከ ዘይብለኩም»

1. በዚ ምስ ሃዴይ የሣንስ ዕርቂ ትንብሩ 2. በቲ ሓዶ ክአ አናምናኩም አብ አድባራትን አብ ባዓትን ትሓብኩ። እዚ ክአ ንዳሕራይ ጊዜ መሸራቲ ምእንቲ ኪኾነኩም አይ።» በሉ። ቀዲሎም «ሐሶት አንተ በልኩም ክረትዕ አንተ አመንኩም ባለሃና ኢፕሱም» ብማለት ከሶም አፍሰሱ። ከንቲባ ሃይሉ።

«ሓሶት» በሉ ራንሲ ወልደሚካኤል «ዋሕስ ትገስ ክረትዕ» መለሹ ከንቲባ ሃይሉ። ከንቲባ ሃይሉ።

በረጉሙ ውጤት በተረግ የአመር በተረ ሓይ ምስ የጸይ «ራንስ. ወልደሚካኤል ቡቲ ሓይ ምስ የጸይ ዮሃንስ ዕርቂ ይደልዩ በቲ ካልአይ ወገን ከአ በረተምን ዮሪቶ ምን አብ ገዳማትን ባዓትን ይሓብአ። ንንጉስ

146

ምስ ተዓዘቡ ከይጥርጥርዎም ስስ ዝፌርሁ «ብአይ ሃግ ጥንበር በውንቲንቲምን በስ ክልርው «ተለው ዝመጽኤስ አይትስግሉ አብ ዝአቶኸሙዎ ንድንድ ክአቱ አያ። ሐጂ ግን በቅሲ ጠፊትትን አላነም ከይደ» ኢሎም አብነቲ ክሕደት ጠሓሉ። ቅድምነውን ንከሕደት ምስለ ም ምስለማ ገነክሩ ኢዮም።

አብነቲ ማዕዶ ድማ ራእሲ ወልደሚካኤል በይ ኖም አብ ሓደ ደንነሳ ኮፍ ኢስ-ም ብሓሳብ ይሕምብሱ ነበሩ። አማዕድዮም ከአ ንበዓል ፊታወራሪ ነበረአብ ይል በቡምም ነበሩ። አይተ መስመር በቅሎም ኪደልዩ ነርቢዋ ምርበዋ እናበሉ ኪኸፉ ከስዉ ንራእሲ ወልደ ሚካኤል ህሩግ በልዎም። ምስ ረኣዩዎም ውን ከአ ግብሮም በሊዓቶም ስምበዱ

«ሓደርኩም ጕይታይ ራእሲ» በሉ ብስምባደ «ሓደርካ መስመር። በዓል መን ድአ ኢዮም እቶም ተኣኪቦም ዘለዉ ዝሓለፍካዮም ሰባት» በሉ ራእሲ። አይተ መስመር ከአ «ጕይታይ በቐሊ ጠፊ አትኒ ስስ ዘላ አይረአኽምምን» በሉ ብአስታ። በቲ አሉታ ዘይዓገቡ ራእሲ ወልደሚካኤል «ኪድ ድአ። አነ ወልዱ። አነ ሓው ተመርጸ። አነ አባ ቅጣው ከሌ ኒ ትፍሕስዎ ዘሎኸም ሬሊጠዮ አሎኸ። ከም ዚ ንበሎ። ከም ነዘ. ንግበሮ ኢ.ኸ.ም ት ብሉ ዘሎ ሽ.ም» በልዎም።

አይተ መስመር ግን ስምብድ ኢሎም «አይፋ ስይን ጉይታይ ራእሲ። ኣነ ዝሬልመ የብለይን፣ በሉ

ዕድመ ናተይ ይፍታሕካ

መስቀል መዓልቲ አብ ስዓታት ረፍዲ ራእሲ ወልደምካኤል ምስ ስድራ ቤቶምን መኳንንቶምን መአዲ ተኺሎም ቍርሲ ኪበልዑ ኪችርቡ ከለዉ

«ጉይታይ ራእሲ አሉላ ይደልዮሹም አለዉ» 1-0110-

148

ዝበዳሉ ገበኝኛ ኢዮም እም ተኽስሱ፣ ሕጊ ተኽስሱ ኢዩ ዝብ ሰ•ም» ብማለት ክሶም አፍሰሱ እንደገና «ሓሰት ሓሶት» በሎ ራእሲ ወልደሚካኤል

«ተረትዑ» መስሱ ከንቲባ ሃይሉ

ብኢን ብኢን በቲ አቅዲሙ ተጻኒው ዝክቢ ውዲት ምስክራት ተረጅ ሑ። አቶም አተጸውው ምስክራት ከምነቲ ከንቲዛ ሃይሉ ገደለይዎ ጌሮም መስከሩ። ራትሲ ወልደሚካኤል ውን ከኣ ተኣስሩ። ብድሕሪ ዛ, ከንቲባ ሃይሉ አንሆ እምበኣር ከም ውዑለይ ንጽላኢ ሹም ኣው ዲቅዮ ንኪብሌ፤

እንሆ እምበአር ጐይታይ ራእሲ ኣስላ ሰማይ ዝበጽሕ መንጕድኡ ምድሪ ዝንስስ ዳል.ጋኡ 378 04 17

በሉ። እዚ ወዲታውን ክሕደታውን ከንታት ዚ ኣብ መጀመርታ ወርሒ መስከረም 1879 ተፈጸመ። ብድሕሪ'ዚ

ዝድሐራ'ዚ ራእሲ ኣስላ ንራእሲ ወልደሚካኤል ሒሀም ኖብነቲ ሂጸይ የሃንስ ከክርዎ ደብረ ታቦር ኩቶ። ምስ ራእሲ ወልደሚካኤል ደጃዝማች መስፍን ወዶምን ካልኦት ቤተሰቦምን ዓበይቲ ዓቀይትን ተኣሲሮም ኩቶ። ንብረትን ዋሪትን ራእሲ ወልደሚካኤል ብዓመጽ 17015

ብድሕሪኡ ንቲ ሃጸይ ዮሃንስ ብምስጢር እተሰማ ምዑሌ ኮታታት ብሔንዊ መልክፅ ክሽፍንዎ ብምሕሳብ፣ ራኢሲ ኢሌላ ንራኢሲ ወልደሚካኤል ምስ ስድራኦም ኣብ መጋባአያ ሃጸይ የዛንስ ኣቅሪብዎም። ስለነዚ ራኢሲ ወልደ ሚካኤል

«ፍትሔ ገංደለ፣ ንጹዛ ሰብ ተበደለ» በሌ። ንጉሥ ዮሃንስ ከምጎዛ ሓንቲ ነገር ዘይቆልጡ መሲለ-ም በወኪሎም ጌሮም ተዛረብ በልዎም።

«ብዘይ ገበን ተአሲረ አለኹ» በማለት ጠርዑ ራኣሲ ወልደሚካኤል። እቲ ኣብ ላዕሊ እተደጋገመ ክሲ እንደገና ብራእስ. አሉላ ፌሰስ

«ሓሶትን» በሉ ራ-እሲ ወልደሚካኤል «እውሐስ ብስስስተ ክሳድ» በሉ ራ-እሲ አስ-ሳ ራ-እሲ ወልደሚካኤል ግን 3ህን ጣዕሳን ውሐ.ጥ ዎም ስስ ገኮቢረን፣ ነተ ውዲት ውን ፊሲመሙዎ ስስ ገነክሩ-ን «ኤግብእ» አይበሉ-ን

ስለዚ ሃጸይ ዮሣንስ «እምበኣር ራእሲ ወልደሚካኤል ተረቲዕኩም ኢቬም።» በሉ። በዚ ከምግዚ «ናተይ ዕ ድመ ይፍታአካ» በማስት ፈረዳዎም። ትርጒሙ ከአ «አነ በህይወተይ ክሳዕ ዘሎች ተኣስር» ማስት ነበረ። እተአስሩስ ቦታ እምባ ሰላማ ነበረ።

ስተተ-ምኽሪ

አዜ ዝስዕብ ድርሰት ራእስ ወልደሚካኤል ስሎምን ብማሕሳ ንካልአይ ጊዜ ተጠሊሞም፣ ብኸድዓት ተታተሔዞም ላብ አምባ ስላማ ምስ ተአስሩ ዋዑምዝጊ በጓሂ ዝደረሶ ኢዩ።

ጉሚዳ ጉይታይ ስሑት ምኽሪ ሰብ'ዶ ትአምን ከም ፌጣሪ ብገራሑ ' ዶ ጸቢቡካ ምድሪ ምስ ተለጐመ ክልተ ሚእቲ ሰናዲሪ ምስ ደቅኻ አኪቡካ አምበሪ ይውረየነ አለ- ሹም ጉሚቶ ሬትወራሪ፣ዶ ኢሱኳ አይመውትን ደንጠሚቲ፣ዶ ኢሱኳ አይመውትን ቀኛዝማች ፡ ዶ ኢሉኳ አይመውትን ዘብዐኛ ፡ ዶ ኢሉኳ አይመውትን ግራዝማች ፡ ዶ ኢሉኳ አይመውትን ተቆጸረ ዶ አሉካ አይመውትን

151

መራጉዝ ንራእሲ አሰላ ከምግዚ በልዎም። «ከቡር ጉዳታድ አዚ ቆልዓ አዝዩ ዝራትዎ ሕበብ ዝብሃል ጊላ አለም። በክንክን ስስ ዝአመ ንሱ አንተ ተፈለዮ ኪመውት ኢፄ።» ራእሲ አለላ ከም ዝደንገጸሎም ከምስሉ «ሕበብ አተባህለ ዝራትዎ ዓስክር አለም፣ም ምስሉ እናአተወ እናወጽኤ ኪራ፡ሽብ ሕደግም። አይትፕስልእም» በሉ። ከምግዚ ኢላ ንስስስተ ወርሔ ዝአክል አብ ጉራስን ዓዲ ተኘሳይን ተአሰርኩ።

ዝእዝል አብ ጉራስን ዓዲ ተከላይን ተአስርኩ። ዴሓር ግን ሓወይ ጉራይታይ ደጅዝማች መስፍን አብ ደብረ ታባር ምስ ሓወይ ዮሃንስ ተሪፎም ስስ ካነስሩ «እግዚአብሔር የርኢሹም ንእሽቶ ሐወይ ሃይስመስኮት አተባህስ ተኦሲሩ ኦሰ፦ ም ኦፍትሑስይ» አስማ ንሐ ወይ ዮሐንስ ከላ መንምም። ሐጸይ ዮሐንስ ከአ ሕራይ ከመጽኣካ ኢዩ ኢሎም ንብጅሮንድ ሰውጤ እተባህሉ ጸዊያም ዮብ ራእሲ አለሳ ወረኞት ጸሓሬሉ። ከም ደቂ መኪንንቲ አኸቢርካ ንሃይስመለኮት ናባይ ስደዶ ኢልካ በጽሑፍ ንገሮ በማለት አዘሁ።

ቱርኪ ባሻገዶ ኢሉኳ አይመውትን ቤተ ሰብገዶ ኢሉኳ አይመውትን ዓስከርካገዶ ኢሉ አይመውትን ንፍጠኛገዶ ኢሉ አይመውትን ክትረክብ ክትስእን ዘይትፍትን

150

ባንርሰጠ በተከሰን በይተኳተን ባልሴኽ ባቢሮክዮ ስርሕ በትን ይውረየክሎ ወይ ሹም ነ-ሚዳ አንታ በዓል ሓይሊ በዓል ግርማ ን-ይታ ሓማሴን ብዓለማ በፋሎኽ አብ እንዳ አባ ስላማ የመረየልክ አሉ። ሹም ንሚዳ ትልላላል ቦንስ ከሶካይ ጽጉሪ መራት አስገደ ከሎኻ ጽጐዕ መራት እንታይ መአተዊኽ ናብ ሰንስስት ይውረይካ አለ። ሹም ንሚዳ አዞም ደንዑ ከንደይ አሚንኩምም ምሐሎም አይጠልሙን ፡ ዶ ኢልካዮም

አቲ ግፍዒ ከመይ ነበረ

ራአሲ ሃይስ መስኮት ወዲ ራአሲ ወልደሚካሌል በዛፅባ'ቲ ብድዐ ዝመልኦ ማአሰርቲ ስድራ ቤቶም አብ'ቲ ብቋንቷ አምሐርኛ አተጻሕሬ መዘክሮም ኪጽሕፉ ከለዉ.።

ኪጽሕፋ ክለዉ። መጀመርታ አላን አዐይን አብ ጉራፅ ተላሰርና። ከንትም መኒንንቲ አዐይ ውንን ተላሰሩ። ንራንሲ ወልደሚክአል ማስት ንአዐይ ግን በአክስ ጉባይ አቢ ስም ንተምቤን ጎዐ አምባ ሰላማ ወሰዱምም። አብ ቲ ነዐ አውን አአተውምም። (አብ ኪ አአተ ውድም ክ.ባሉ ስልዉ, ንቤት ማአሰርቲ አተዳለው ቤታ ወይ በዓቲ ክም ከነበረ ኪሕብር ኢዩ) ንዓይ ግን በሰንስስት አሲሮም ናብ ሰብአይ ንስም ወይዘሮ ክስ ማስት ልጅ ግሽኝ ርባሹባ አተባህሉ እመሓሳስፋኒ። ግናኽ አቶ ፍስኘየ ሚክአል አተባህሉ በዓል ዓዲ ዓባቻት ስራዮ ወረዳ

152

ራእሲ ሃይለ መስኮት ራእሲ ወልደሚካኤል(ወዲ ንሚዳ) እዚአም ነበሩ

ጐይታይ ራእሲ ወልደሚካኤል ግን ሐፀይ ዮሓንስ ካብ እምባ ሰላማ ቀልጢፍኩም ፈቲታነኩም ናባይ አምጽእዎ ኢለංም አዚዞሙለංም ስለ ከክቡሩ ድሮ ደብረ ታበር አትዮም ነበሩ። እን ከአ ካብ ዓዲ ተኸላይ ተበጊሰ

1. ብሻለቃ ወልደሚካኤል ባለቢዳ ተምቤናይ

2. ብሻለቃ ዙፋን-ቤታቸው ጸሊም

ተሰንየ ከድኩ። አደይ ውን ዝወስደ ርሕሩሕ ኢድ ም ካብ ወደይ አይፍለን ኢለን ምሳይ ከዳ። እቶም ምሳይ ከኽዱ ዓሳክረይ

- 1. ተስፋስላሰ
- 2. 2940
- 3. 201
- 4. 202040
- 5. ንብረ መስቀል ዮሐንስ ወዲ ንኽስ
- 6. 1.81 7.12
- 7. on the Wind:

8. ደቂ አቶ ወልደሥላሴ

9. ደቂ ሕበረት

አተባህሉ ነበሩ። ብድሕሪ ነቢ ተከዘ ሰጊርና ዓቸበት ስልቂ ክንድይብ ክንጅምር ከለቀና ምስ አራ ንጉስ ተስፋይ ኢተባህሉ ትግራዋይ ወታሃደር ደጃዝማች መስፍን መንንዲ ተራኸብና ነም። «λ340 16.19 20 አብነውስካ። አበሻ ራእሲ ወልደሚካኤል ተራቲታም» በለቲ። አካነውን በኩሕ ተላግውስኩ። አቶም ገነበሩ ሰብና ድማ ዕልል በለ። ቀጺለ•ም ሻለቃ ወልደሚካኤል ንለቢዳ ወዲ ልጅ ግህሉ። «ስማዕ ሃይስመስከት አበሻ ተራ ቲሖም ዝብል ወረ ስለ ዝስማሪካ ዲኻ ተሓምስካ ዘሎኻ» በሉኒ። እወ በልኩዎም። ንሶም ግን «ኣነ ሒዘዮ መዲኤ ዘሎኸ ነገርከ እንታይ ምዃኑ ትፈልጦ ዳ.ኽ» በለ-ኒ።

155 ዶም፣ ጃንሆይአስዒቦም «አይትትሃወኽ ናብ ጐይታኻ ከንስደካ ኢና» በሱኒ።

ብድሕሪ ሓያስ። መዓልታት ጃንሆይ ብምሽንይት ውግአ ንወስ። ተበገሱ። አዐይ ራአሲ ወልደሚካኤልን ሐወይ ገ-ይታይ ደጃዝማች መስፍንን አነን ምስአም ከድና። ቀጲልና ከምርድንጃ አብ አተባ ሀስ ቦታ ምስ በጲሕና ዕረፍቲ ተባሂሱ ድኳናት ተተ ኸለ-ም መአዲ ከንበልዕ ከለ-ና፣

«ሐው ተመርጻ» ኢሎም ጃንሆይ ንአቦይ ጸውዑዎም። አቦይ ቍሊሕ በሉ።

ሻንሆይ ቀጺሎም «የደስመስኮት አበይ ኢቶ ዓ ትንሆይ ቀጺሎም አባይ ድጣ ባድድ አሉም «ዓዲ አዲጐ አሕስአ ኢዮ» በልምም። «አየ ጉድ ከገርሃ እንዳ አኖይ አሕስአ ኢዮ አልካ ሲአቶ ዓዳ(ዓዲ ከአቶ ማስት ዩ) በልምም ብቷንቷ ትግርኛ።

ከአሉ ማስተገሩ) በአንድም ባይገድ ተግርገል ስዲቡ ንወስ» ከድፍገም ወረሳ አሳት አዳል ትብራሬ። አብካቲ ወጣሽ ተበረመድህን ገበረመስተል አተባህሉ በዓል ዓዲ ቢደል አብ ወረባ አግርምካ ሮአሶምን በጉራዴ ተዋርሙገም ከብ ጃንሆይ ተሳዮቤትም ብቻራብ ተዳይሮም ወጽኡ። ደሐጐ ከአ። ቀዳሎ አብ ካቢ ቀላይ አስኪፋናስ አዕራፍና ከሎና አተሸለመ ጽቡኞ ፈረስ ሃቦቲገም ተጓተውስኩ። ቀዳልና። የች ላትና። ተቦ ላፍቶ አብ አተባህስ ሰራር አዕረፍና። የሰ ላትና። ተቦ ላፍቶ አብ አተባህስ ሰራር ማስት አይ።

ባቀት ግቢተ ባይ 22 -ግ በርብ ገራር ሰብ በመ ጠድሕራጊዜ ሕግማት አተውገሞ ጃንሆይ ሰኑይ ማሳሌቲ ሕግማት መጋባአያ ግቡና። አብባላ፤ መጋባአያ ራአሲ አሰላ ክሳሲ ኮይኖም በየማን ቆሙ። ጉይታይ ራአሲ ወልደሚካኤል ከአ ክሱት ከይኖም በጸጋም ቆሙ። ስለጊዜ ራአሲ አሱላ «አግዚአብሔር ያርኢዥም ጃንሆይ። ራአሲ ወልደሚካኤል አግሮም ጠጠው አኒ

154

ዝኾካ ክይኑ ድብረ ታቦር በጹሕና'ም እንዳ ደጃዝ ማች ተሰማ ዝቒሲ አተባህሉ አቲና ሐደርና። ከም አ'ውን ሃለቃ ሃና አተባህሉ ሓው ራትሲ አስላ ምሳይ ተአሲሮም መጹአም ነበሩ'ሞ ምድሪ ረፊዱ ጹሓይ በርቃ ሕ ምስ በስት ራት አምም። ንክሌቱና በብንሳብ ናብ አንዳ ንጉስ ወስዱና። ብድሕሪ'ቢ ብጅሮንዲ ለውጤ ሐህሙና ናብ ጃንሆይ ኢተዉ። አን ኤድ ካሳእኩ።

ጃንሆይ ተጸዊጎም «ከመይ አሎኻ እንቋዕ እግዚአብሔር አውጽአካ» በሎኒ

አውጽአካ» በሱኋ አብ ሐጄር ዓራት ኮፍ ኢሰ-ም ከሰዉ አብ በሓጂን አተሰርሔ አቶን ተናኸሱ ሓዊ ይንድድ ነበረ፣ አቶም ከልተ አፍራሲም ውን አብ ቅድሚኦም ተአሲርም የሰሩ። መግናም ደጋማም ከሶትም መኒንንቶም ኮፍ ኢሰ-ም ነበሩ። መአዲ ተሳዒሉ ግስ ኪዕደል ከሎ፣ ኢሳ-ራ ንዓይ በድሕሪት ኮፍ አበሌኒ። ምስሔይ ውን የስቲ። ጀንሆይ ድግ ዓይኒ ይሄይ እናጠመቱ «እና አስላ። ከንደይ ተሞከን ኢኽ። ነዚ ሕዳን ቆልዓ በበን በሰት አትንስሮ» በሉ። መግበይ በሲዕ፣ ግስ ሰቦተ ምስ ትንላእኩ ድግ «ጃንሆይ በዓል ደረባ ግስት መኪልኩም የቦኒ» በልኩ። ጃንሆይ በዓል ደረባ ግስት መኪልኩም የቦኒ» በልኩ። ጃንሆይ በዓል ደረባ ግስት መኪልኩም የቦኒ» በልኩ። ጃንሆይ ተቸቢሎም እናስታቹ «በዓል ደረባሽ ሰውጤ ኢደ። አትቸመጠሉ ቦታ ግን ምስ አሸካ ላይ» በሌት አሞ ኤድ ነሲአ ከድኩ። ሽው ምስ አባይ ተራኽ በኩ፣ በኸኑ አውን። አባይ ከሳደይ ሐኒኞም በዓ መኒታ ምስዓምና ልክፅ ከም ቲ ዮሴፍን ደዕቶባን ኪራንሽቡ ክልዉ ዝበርም ይመስል ነበረ።

ብክልአ መዓልቲ አባይ ክይስምው ተሰራቹ ወይ ተጨወዋ ናብ ጃንሆይ ተወሰድኩ አሞ «ጃንሆይ ምስ ን-ይታይ ራ.አሲ አርአያ ፡ሥሳሴ ሰደቶኒ። ቅድሚ ሕጂ ነውን አርኤይሥሳሴ ይመ-ት ኢስ ኢያ ዝምሕል ነይረ። አምበይተይ አልጧሽ ከምህራኒ ክለዋ» በልኩ

156

እንተ፡፡ ልቦም ግን አይደቀሰን። ምስ ተርከን ፈረን ጅን አንቲኒ ልሆም ግጉ ለኦዶጵግሆን። ምግ ግድብታ ፊሬን ድን (ጸዳዱ) ይወዓዓሉ አዮም ዘለዉ። መልእክቲ ውን የመሓላልፉ አለዉ። ድሕሪ ምክረቶም ንዝራጸሙዎ በደል ወዲ ሐወቦአም አብ ቅድመይ ክሲሶም መስኪሮም አመስኪሮም ኢዮም። በዘ. ኢዮም ተአ ሲሮም ዘለዉ።» 00.0

በሴ። ራትል, ወልደግክአል በወገናም «ጃንዞይ ክርስቶስ የርኢቬም አዜ ሆሉ ራአሲ አሉላ ዝብልዎ ዘልዉ, ታቂ ይመስለኩም። በዝጅተላኩዎም በዝወረርኩዎም ጽላአተይ አዮም አመስከረ ዝብል። በዝተረፈ ልበይ አይክ ድንን። አግረይ አይክድርን። አዜ ኮሌ ግን ሹመት ተማስነን ክረንሰቡ አሉም አዮም ንፍስም ዘዋናናሉ በለዉ። ክዝሉ ከተረፈ ግን ጃንዞይ እስከ ተመልከቱ። ክፈትም ወደይ ይጃዝግዥ መስፍን ምሳሹም ግንፈ ዝክርኩ ንንሽም አማነ የናትኩም ፍቻድ ጥንታዊ ቤተ ክርስቲያን አሁታተይ አፍረስ አሮንክአ ለግቢ ዋንስ ክեም አይቶች እናበልኩ ከሎኸ ስኪ. ነቢ. ሃገር ተመልከትም። ይንም ዳዊት አዥም ም እስከ ከመስል አንተ ክይኑ ለግዝጥን በሉ

ንጉስ ዮሃንስ ኬአ «አሉ አሉላ አዜ ኮሎ መልካይ ዝውስል አይካንክ አዚ ከበልዕዎ ይአ ከበሉ አብ ተምባሕሲ የግራ ይብልዋን በሱቱ ቀጂሎም፣ ውን «ምሐረዮም አሎፕኑ» በሉ ተም ወቅኖይ ራንሲ ወልደ ሚካአል አብ ቅድሚ፣ ቲ ዓ ራት ተደፊአም አድ ነስአ።

ራተ ተደፊአም አድ ነስሉ። በድሕራጊዜ ከሳዕ ዕለተ ትንሣኤ ሰንበት እናተ ተኮስና አዕራፍና ቀንና። ንግሆ ትንሣኤ ግን ጃንሆይ ሓድ ግንሽል ሲደዱልና። ደጃዝማች ዋህድ አተባህሲ ንንጉስ ዮሃንስ አኮአም ንአምበይተይ አልጣሽ አበኤን ከኣ ካልአ ገንሽል ሲደዱልና። አዛም ክልተ ግንሽል ግን በሰንበት ከይተሐርዱ ወዓሉ። ካልአ ናትና ገንሽልን አባጊዕን ሐሪድና ወንልና። እግብሊቲ ንግሆ ግን በዓል ማእዶት ሰኑይ ስለ ከክር አቶም ክልተ ግንሽል ተሐረዱም አቶም መኪንንቲ ከበልዕምም ከኣ ወዓሉ። ምስጊቶም መኪንንቲ ራንሲ አለላ ሓይሎ ናትና መኪን

ንቲነውን አብሎ መጺኦም ነብሩ፣ ከም በዓል እንደራሴ ብላታ ተስፉ፣ ባሻ-ቱርኪ፣ ባሻይ ተስፉ፣ ሻልቓ ንብረ፣ ቀኛዝማች ደል.ጋሱ፣ ከንቲባ ዋመ፣ ባኛ ተስቅስ ዝአመስሉን ካልአትን ተሳቲፎም ወዓሉ።

157

አቲ ቅጽያ (ከሕዴት)

አቲ: ብክቡር ነፍስሄር ራእሲ ሃይስመለኮት ወዲ ወልደሚካኤል በአምሓርኛ ተጻሒፉ አተረኽበ 1.20 መከሰርታ ቀዲሉ ከም ኪ ይብል።

ዶሐር ግን ሰጐይ ዕለተ ማዕደት (ጽባሕ-ፋሲካ) ሰዓት ሸውዓተ ንግሆ ሓደ ዓሳክር ንጉስ ዮሓንስ አናን-የየ መጺኡ «ቶሎ ዀጂ ናብ ጃንሆይ ቅረቡ» በለና። አዚ hh

ወእንዝ ዓዲ መብልያመ ውስተ አቀሆሙ ወመጽአ መቅሰፍተ እግዜትብሔር ሳዕሌሆ*ሙ*.

ለግዜላቢከል፤ ባዕሊታሙ. ከም ዝበለ። ቅዱስ ዳዊት ነበረ። ትርጉም ናይካዚ ብቂንድ ግዕክ አተዳሕፈ ሞችሲካዜ ድግ «አቲ መብልዕ አብ አፎም ክሱ። መዓት አግዚአብሔር ወረዶም» አይ። በዚ መሠረት 11. ራንሲ ወልደሚክኤል አብ መጋባእያ ብይይ የታንስ ቀረቡ። አብነቲ መጋባእያ ግን ሐፀይ የታንስ አይነበሩን። አብ ከንድኦም ቢትወደድ ራንሲ የብረ-ኪዳን አብ መንበር ኮፍ አለታም ነብሩ። ፍርዲ 21110-ከልአት አርባዕተ ዓበይቲ'ውን ከምኡ። ፍትሐ ነገሥት ዝርእዶ ከአ

1. ሊቀ መርዓዊ 2. ሊቀ ሃይሉ

3. ሊቀ ወልደኢየሱስ

159

ራተውራር ስውጤ ክኣ ናብ ሓፀይ ዮሃንስ ቀሪቦም ከሌነቲ ኣቢይ ዝበልም ሃገርዎም፣ ጃንሆይ ግን ተቆ ጤያም ብቅልጡፍ ኣፍርድም በሎ። ስስ'ዚ ክኣ ብጅሮ ንድ ስውጤ ናብ ቢትወደድ ራኣሲ ገብረኪዳን ቀሪቦም ጃንሆይ ሕጂ ቀልጢፍኩም ፍረድዎም ኢሎም ኢዮም ብማስት ሃገርዎም።

ቢትወደድ ራእሲ ገብረኪዳን ግን ንሊጋባ ጓንጉል ጸዊዖም «ንስኹም ባዕልኹም ቀልጤፍኩም አፍርድዎም» ኢሎም አዘዝምም። ሊጋባ ጓንጉል ከአ መኳንንቲ አኪቦም «እስኪ መኳንንቲ ፍረዱ» በሉ። አቶም ተአኪቦም ዝክቡ- መኳንንቲ ድማ ይቀጽቡ፥ ይረሽኑ፥ ይሰቐሉ እናበሉ ፈረዱ። እዚ ከት ከም'ቲ

እስመ በከመ ግዕዙ ለመልአክ ሃገር ይገብሩ

እለ ይነብሩ ውስቴታ

አተባህስ ኢዩ። ትርጉሙ ክኦ አቶም አብነታ ሃገር ከንብሩ ሰባት፣ አቲ ካዛኢነታ ሃገር ዝደልዮ ይገብሩ ማለት ኢዩ። ደሓር ክኦ ሀገቢ ሓማሴን ዓይኒ ዳኛ ርኢሽ ተማጉታ ኢዩ ዝብል። ብድሕሪ ቢ ይብጹሕ ናብ ሊቀ መርዓዊ ፍትሓ ብሔር ይንገር ተባህለ።

ሊቀ መርዓዊ ክአ ርእዮም ተመልኪቶም ክም ዛ በሉ። «ራኢሲ ወልደሚካኤል አዞም አብ ልዕለይ ዝመስ ኩሩ ሰባት ጸሳአተይ ኢዮም ስለ ዝበሉ ጉዳዮም አብ ቅድሚ ጃንዞይ ቀሪቡ ይመርመር። ብርባጽ ከዲያም እንተ ድአ ኮይኖም ክአ ኝንዞይ ክም ዝፈረድዎም ይቀ 8:0·» 0A-

ራእሲ አስላ ግን ተቆ፝ጢያም ኤሪ እታ ንንጉስ ዝሽድዐ ይቆረጽ፣ ይሰቐል፣ አትብል ሕጊ ኣምጽእዋ 100-11

ሊቀ መርዓዊ ድማ ብኞ-ጥዓ «ካቲ ፍትሓ ነገስት 300 ሰባት ኢዮም ጽሒፎሙዎ። ብአ መሠረት ድማ

.158

እተባሀሉ ደው ኢሎም መጽሐፍ አብ አትራኖስ ዘርጊ ሐም የንጎጡ ነበሩ። ካልአት ቀላጽሮም በይፍለዋ ብዙ ሓት መኳንንቲ ብየማንን እጋምን ከቢቦም ኮፍ ኢሎም ነበሩ። ስራዊት ውግእ ከአ ከም ግድጊዳ ተሰሊፎም ኑቲ መ, ንባእድ ከበብዎ።

ሓጰይ ዮሃንስ ኣብ ሕልፍኝአም ኮፍ ኢሎም ንሓ ወይ ጐይታይ ደጃዝማች መስፍን ንዓ ፍትሓለይ ኢሎም ብምአዛዝ ሽርበ ቁንኦም ይራትሑ ነበሩ። አብ መንን ዚ ፊተውራር ለውጤ ካብ ጃንሆይ ተላኢኾም እናንቀየዩ ማዲኦም «ሐዐይ ዮሃንስ በተ: ቅድም አተመስከረስ-ም ፍረድምም አሰ-ም አዝሥም አለዉ.» በልዎም ንራእሲ ገብሪኪዳን። ቢትወደድ ራእሲ ገብረኪዳን ከአ «ከማይ ጌረ ከምኡ ከፈርዶም፣ አን አይፈርዶምን። ቅድሚ ሓደ ስሙን ሻንሆይ ባዕስ-ም እዚ ዘይመሳስል ነገር ስለ ገኘን ከበልዕዎ ዝደለዩ አባንምባሕሲ ዛግራ ይብልዎ መሲለቀም ምሒረ አለግዥ ኢለቀም ነይሮም 1907 ንይሮም» በለ-ተቆጢየም። ፊተውራር ለውጤ ከአ «አይኸውንን ኢዩ። ቃል ጃንሆይ ስለ ነዥን ከምሉ ጌርኩም ፍረድዎም» በልምም። ራአሲ ወልደሚካኤል ድግ «ብሞት ሐዐይ ዮሃንስ ከምሉ ኢልኩም ንጃንሆይ ንገሩለይ። ጃንሆይ ብትትላቲ ክርስቶስ ንስኼም ኢኼም። ንዓኼም አሚኒ ኢየ መዲአ አምበር ጸላአተይሲ ብዙሓት ኢዮም። ብዓይኒ ምሕረት ዝርአየኒ የልቦን። ብውማአ ምክንያት አነ ዘይቀተልኩዎ፣ ዘይወጋአኩዎ፣ ዘይዘረፍኩዎ ውሑድ ኢዩ። እዚ ክብል ክሎ የን ጊዜ ክይሃብሎ ብግፍዒ ዝራረ ድኩዎ ሰብ አይርከብን ኢዩ። ቅድሚ ሕጂ እውን እንተኾነ ብዘይፈጸምኩዎ ገበን ዋግሹም ገብሩ ብሓስ ውቲ ምስክር ጌሮም አእሲሮሙኒ ኢዮም። እንተሸነ ግን ዶሓር ጃንሆይ እቲ አብ ልዕለይ አተፈጸመ በደል ብተንኮል አተፋሕሰን ናይ ተንኮልን ክፍኣትን ክም ዝነ በረ ስስ ዝፈስጡዎ ከንቱ ኮይኑ ተሪፉ ኢልኩም ንገሩ ለይ» በሉ።

ኢዮ ኣን ጽሐፈዮ። እስኪ ኣብ ዮሃንስ ከተማ ብዙሓት ሊታ ላን ስሐራናን። እበቢ ላብ የግንስ በተማ ብዙሓተ ሊታወንትቲ አሰዉ አም ጸዊዕክም አርእዩምም። እነ መርዓ ይ በትርጉሞ ቃለይ ዘይዓጽፈሉ ኢዩ» በሉ። ራአሲ አሰላ ከአ ነቲ ነገር አስተብሂሎም ቅድም አውን አንተኾነ ከይሬቶኻ ኢኻ አምጺአካዮ በለ. ብቅኣ

160

T9:

በዚ እዋን ዛ ራንስ ወልደሚካኤል ከም ሓዊ ተቻጺሎም ተቆዋው። «ንስኸስ, ንዓይ ንወልደሚካኤል

4.8A. ረሽብካ ከመደ ንርካ ከተምጽአኒ ትኽ ላይ ሪሆነ በሙ ሁለት በሚካለስ ተጠ እል። እስኪ ከሌ አብነዚ ተአኪቡ በሎ ጅግና መኮንን ይተዓበብ። ንዓይሲ ሰብ ተአኪቡ መዲሉ ከአዝይ። ዋናሽ ካብ ዜ ከሌ አብ ጽላተ ሙሲ አትዋ ወንጌልን መስቀ ልን ጠቺዐ ዝመሓልኩዎ ጠሲመን ካብ መንግስተ ሰማይ ማንግስቲ ምድሪ መሪጸ ኢያ አአትየዮ ድአ በል። አምበር አነ ንወልደሚካኤል ብሓይሲ ሒዝዮ አንተ በልካስ ኣሽንኳይዶ ሰብ ሲይጣን ውን አይአምንካን ኢዩ 00-#

ራኣስ, ኣስላ ከኣ «ን<u>ዓይ መን ከሕዘኒ ማስትኩም</u> ከትንግሱ ሓሳብ አይሩኩም ማስት ዶ ኣይኮንን» በሉ

ራእሲ ወልደሚካኤል ድማ «እዚ እም ናትካ ሐሰት ኢዩ። ኣነ ሹመት ራእሲ መዓስ ንኢሱኒ» በሉ።

በዚ እዋን ነዚ መቸም እቲ ነገር በጊዜ ሕማማት በዚ አዋን ኪ መቸም አቲ ነገር በጊዜ ሕማማት ተመኺፉ ተወዲሎ አዩ አይሩ አም ሊጋባ ጓንጉል ሰንሰ ስት ሐዞም መጺአም «ንዑ ተአስሩ» በልሥም ንጉ-ይ ታይ ራአሲ ወልደሚካኤል። አቦይ ክአ ኢዶም ሂበም ተአሰሩ። ራአሲ አሉሓ ተዲሎም «ብጅሮንድ ስውጤ ንወዶም ደጃዝማች መስፍን ክአ ጸውዓለይ። ገበን ስስ ዘለም ከሲሰዮ አሎች» በሉ። ደጃዝማች መስፍን በቲ አዋን ቲ በወለባ ጊሮም ቁኖ ንጉስ ዮሃንስ ይሬትሔ ክፍ ም ራአሲ አሉሓ አስዲቦም «ብጅሮንድ ስውጤ

161 ኬድካ ራእሲ አስላ ምሳዥም ነገር አስቴኒ በማስት ይጽውዑሹም አስው በሰምም» በሴ። በጅሮንድ ሰውጤ ከኣ ከምኡ ገርፋ። ሽው ሓይይ የሣንስ «አየ ናይ አስላ ነገር፣ ንዓኻሽ እንታይ ከብለካ ኢቶ። በል ኪድ ሰምዓ ዮ» በሴ። ደኝዝማች መስፍን ከኣ ብድድ ኢሎም ከድዎም። ራእሲ አሉላ ድማ ትችብል አቢሎም «ብላታ ተኘስ አተባህለ ወኪልካ ኑብ ሓማሲን ክፍ ኢሉ ገንሽላት እናሓረደ ኣብ አደራሹ ኮይኑ እናሬክረ ጉይታና ራእሲ ኪመጽኤና ኢዮም። ከም ልማድና ንበረኻ ከንአቱ ኢና። አኛዥም እናበስ ዓራት ንጉስ ንምፍንቃል ይጽዕር አሎ። ሐሶት እንተ በልካ ብክሳይ ኤግብአ አብስካ» ኢሎም ከሰውም። በድሕራጊ ደጃዝማች መስፍን ብዙይ መጠን ከስስዎም። ብድሕሪ ኪ ደሻዝማች መስፍን ብዙይ መጠን ሓሪኞም «ንሕና እቲ መንግስቲ ናይ ሓፀይ ዮሃንስ መሲ ሉና ነይሩ ምበር ናትካ ምዃኑ ኣይፈለዋናን» 00-

ራእሲ አሉላ ከኣ ምክንያት ረኚቦም «ረኤኹም ኪጸርፊኒ። ኤረ ኑቲ ክሳድ ኤግብአ ዝበልኩኻ ፍትሓዮ በልዎም (አወሐስ በል ማለት ፡ ዩ)

ደጃዝማች መስፍን ክኣ «ጉይታይ ብላታ ክኒ ነገር ነዚ አይውዕሎን ኢዩ። ብሓቂ ውዒልዎ እንተ ክይኑ ግን አምጽእዎ። አብ ቅድሚ ጃንሆይ ክሓቶ። አነ ግን ካብ ቅድሚ ጃንሆይ አይተፈለዥን» በለ-

ራእሲ አሱላ ድማ ተቐቢሎም «አፈ አግዚኣ ብሔር የርኢኽም ሓዲኡ ግበሩለይ» በሱ

ደጃዝማች መስፍን ብወገኖም ከአ ASLbs. «ኢልካ-ኢልካ ክትሽፍጠኒ ዲኻ ደሊኻ» በሉ። «ሳሳ ሓወይ ዮሓንስ በሊው ጽጊቡ አንተ ፌከረ ሰበይቱ ትፈ ልዋ። ገበን ጌሩ አንተ ኾነ ግን ኣጸዊዐ ክምጽኦ አም ሽው ክስስዎ» በሉ።

163

ፍኩም አምጺእኩም ምስ አቦአን ሓዉን ጸምብርዎ» አለማ አጠኑ። ብድሕሪ ነዚ

1. 民等刊ማ齐 本子ታ 2. 13.19 1.84.

2. ከንቲባ ሃይሉ አናጉዋዩ መጽኡኒ። ብፍላይ ከንቲባ ሃይሉ ግን አኞዲ ምም ናብ ድካኒይ አትዋም ንጹይ እስኪ ርእሱ ቅልዕ አብልዮ በልወን ም ርእሱድን ፕጹይን እናዳህስሱ «ወደይ ወደይ ብዙት ሓሚሙ አሱ። ሕጂ ፍርቂ መዓልቲ ስስ ዝኘኑ ጹሐይ መራራ አላ ም ምድሪ በሕል ምስ በስ ከንወስዶ ኢና።» አለምም ወጽኡ። አቲ ከቡር ንፍሳሄር ራንሲ ሃይሉ መስኮት ብአምሓርኛ ጽሐፎም ዝንደፍም መከር ነቲ ሽው ከንበረ ከንታትን ዝርኤ ካንበረ ጨካን ብድወታትን በዚ ከም ኪ አብ ላዕሲ አተዛርዝረ ስስ ዝስፍሔ ኩሉ ክንጽሕፎ ዘይምኸአልና አይንሕ ጉሳን።

ጉሪዞ ንእምባ ሰላማ

አብነዝ, ሰምናትነዚ ሓይ ማዓልቲ ዓበይቲ ማኪ ንንቲ ሐወይ ዮሃንስ አብ ሕልፍኝ ተላኪዐም ምኸሪ ኪንብሩ ወዓሉ። አቲ ምኸሪ ራእሲ ወልደሚካኤል ምስ ደቆም ይደብደቡ ብዝብል ወሳኔ ተፈጸመ። ንጉስ ዮሃንስ ግን አብነቲ አኼባ አይወዓሉን።

ወዘአንበሌየስ አልቦ ከትክሉ ገቢረ ወአምንተኒ

ወዲምንባኋ ማስት ብዙይ በአይ ከትኅብርዎ አትኘስለሱ ነገር የልቦን ከም ዝበለ። አይ አም ብጅርሮንድ ስውጤ ፌታው ስድራ ቤት ራኣሲ ወልደሚካኤል አብ ርአስ ምንባሮም ምስ ራኣሲ ኣሉት አውን ጽልኢ ስላ ከነበርም፣ በቲ አተወሰነ ብይን ሐዚኖም ናብ አጨጊ ቴዎፍስංስ ከይዶም «በፁዕ አቡና ቀልጥፉ በቅልኸም ጸዓኑ። አቶም መኳንንቲ ነራኣሲ ወልደሚካኤል ምስ ደቆም ክርሽንዎም ወሲኖም

162

ራእሲ አሉላ መሲሶም «ግብሩ ሬሊጡ እኮ ኢዮ ነ አይብልን ዝብል ዘለ»። ፍረዱና ወይ አፍር አወሓስ 9.5» 00."

ብድሕሪ ዝ. ቢትወደድ ራእሲ ንብረኪዳን «ሕራይ በሉ ፍረዱ ነባሮ» በሉ። እቶም ነባሮ ማለት አማሽርቲ ድማ ለምንት ተሓሰሱ ሰማአተ

ናሁ ሰማእን ጽርፌቶ (ንምንታይ ምስክራት ትደልዩ ነቲ ጸርፎም ስሚሪናዮ ኢና)

ከም አተባህስ ኢይ አም ስስ አተጻረፉ ይቀጽዑ። በክሳድ ኢዮም ተባሂለም አም በከሳድ ይቀጽዑ በሉ። ካብ ኪ ቀጲሉ ካብ ዓሳኸር ደጃዝማች መስፍን ክልተ መኳንንቲ

መኳንንቲ 1. ሻለታ ይመር 2. ሻለታ ሓንስ አተባህሉ «ከንዲ ጉይታይ ይጃዝማች መስፍን ንሐና በክሳድ ንሐሐፍ» በለ። በሀ, መሠረት ንይኝዝማች መስፍንን ንቶም ከንዲ ጉይታና ንሐልፍ ዝበሉ ክልተ መኪንንትን አስሩቃም፣ ቀዲለ-ም ከአ ንከዮስ-ም መኳን ንቲ ራንሲ ወልደሚካኤል አስሩቃም። በዚ ከም ዚ

1. ራእስ, ወልደሚካኤል

2. ደጃዝማች መስፍን 3. የሻለቃ ይመር 4. የሻለቃ ሓንስ

አብ ድኳን ሊጋባ ጓንጉል ተአሰሩ። አነ ዋን ንፍዮ ሓሚመ ሰለ ዝንበርኩ አብ ናተይ ቴንዳ ደቂስ ነበርኩ።

ከትታት ከም ጊ ኢሌ ክሉ ንጉት የሃንስ «አቲ ንእሽቶ ቆልዓ ሃይስመስኩት አተባህስ ወይምከ ተአሲ ሩ ዶ» ኢሴም ተተቱ። ፊተውራሪ ስውጡ ክአ «አቲ ጃንሆይ ገንምሲ ንናዮ ተሚሞም ደቂሰም ኢዮም በስዉ» በልዎም። ንጉስ ዮሃንስ ድማ «በጃኸም ቀልጢ

164

λάω.: $\lambda 3 \pounds 2$ húð $\lambda \overline{3}$ λ $\frac{1}{2}$ λ374 λ $\lambda 6 \mu m$ olit olith» $\lambda 5 \Omega h$. $\gamma 1 C \mu m$: $\lambda 6 \Omega \lambda$ $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2} \mu m h$ $\delta m h$ » $\lambda 5 \Omega h$. $\gamma 1 C \mu m$: $\lambda 6 \Omega h$ $\delta m h$ » $\lambda 5 \Omega h$. ηm » ηm ηm » $\lambda 6 \Omega h$. ηm » δm δm » ηm » $\lambda 6 \Omega h$ » ηm » $\lambda \overline{3}$ $\lambda 1 \eta$ om $\gamma \eta$ » ηm » ηh » $\lambda 6 h$ » ηh » $\pi^{2} \lambda h \lambda$ $\pi^{2} h$ $\pi^{2} h$ » $\lambda^{2} h$ » $\lambda^{2} h$ » $\lambda^{2} h$ » ηh » $\pi^{2} h$ » $\lambda^{2} h$ » $\lambda^{2} h$ » $\lambda^{2} h$ » $\lambda^{2} h$ » ηh » $\pi^{2} h$ » $\lambda^{2} h$ » $\lambda^{2} h$ » $\lambda^{2} h$ » ηh » h» $\lambda^{2} h$ » $\lambda^{2} h$ » $\lambda^{2} h$ » λm » $\lambda^{2} h$ » አለዉ። እንድዒ ክላዕ ሕጃ እኳ እንተ አልዮም ወዘተ ከአ ይብሄል አምበር ደብድብም ይብሄል» ኢሎም ንሐፀይ የግንስ መስሰ-ሰግም ስለዚ፣

ንሐወይ ዮሃንስ መስሰልም በስኪ፤ ንጉሥ ዮሃንስ «በሉ አይትክረቹ። ንንፍሶም አል ምሌረዮም አለግዥ። ግን ክሳծ አን ዝመውት ከአ ሰሩ እድም» በሉ። አንደሳ ድጽ አቲ ተንኩለኛ ከንቲ ከኝነ ምሽሪ ተረረ አምበር። አለም አመሳቢኖም ነሽኝነ ምሽሪ ተረረ አምበር። አለጫ አም የብ ሪአስ ካብአም ክቶ። ሽው ንሸአልና ስድራ ራአሲ ወልደሚካ አስብ አስረድም ሃቡና። ራንሲ አለብ ስዓት 4 ዮ.ቀ.አቢሉ ከሽውን ከሎ በስልፊ ተዓጄስም ናብ ቦታ አም ወሰዱና፣ ጉብ ላፍቶ አብ አተባሁለ ቦታ ድማ ክልተ ሰንበት አሰሩና። (ክልተ ቅን ማስት አይ) ኮብ። ቀዳሉ ማን ከነ። ጆንሆይ ንደሳረ ተወር

ካብ ዚ ቀጺሉ ማን ኮን። ጃንሆይ ንድብረ ታባር ኣቢለ-ም ኪሽፋ ከለዉ፣ ንሕና ንእምባ ሰላማ ኣቢልና

ምስ ራእሲ ኣሉላ ጉዕዞና ቀጸለ። ኣብ ሓሽንጌ አተባሀለ ምስ ራእቢ አሰብ ጉሙ ዋለቤ። ለዝ ጣቢፖቴ አተባሀስ ቦታ ምስ በጻሕና ከአ፤ ደጃዝማች ፋንታ ንብላታ ተስፉ እናሓለዉ ኪንዓዙ ከለው ተጋጠሙና ም ክልቲአም ከብ በቅስማ ወሪዶም ንአበይን ንዓይን ኢድ ነበሉ። ራእሲ በቅሰ-ም ወሪዶም ንአቢይን ንዓይን ሲድ ነበሉ። ራእሲ ወልደሚካኤል ኣብ ክሳዶም በትሑቲ ክዳኖም ወርቂ መስቀል ነበሮም እሞ ነቲ መስቀል ብአፎምን በግም ባሮምን እናሰዓሙ፣ ከመይ ሓዲርኩም፣ ከመይ ቀኒኩም፣ ኪሎም ተዕዞአም ቀጸለ። ነዚ ከኣ በላታ ፋንታ ተዓ በግሥ ም። ኣብ ደብረ ኣተባህስ ሰራር ዕረፍቲ ኮነ። ሽው ደሻዝማት ፋንታ ናብ ራእሲ አሉላ ቀሪቦም «ሎሚ መዓልቲ ጉድ ርእየ። ራእስ. ወልደሚካኤል ምስ በስታ ተስፉ በአጋጣሚ አብ መንንዲ ገጸ-ገጽ ምስ ተራኸቡ; ተበም በላጋጣሮኒ ላጊ ወደ በኋ በኋ በ ግር በ የ በ ግራ በቡ። ራአሲ ወልደሚካኤል አብ ማዕተበም ዝክብረ መስቀል አናመዛወዙ ሰላም ኢሰංሙዎ። አዚ ተንኩል ኢዩ። ሓደራኽ ገንዘበይ ሓልወለይ ማለት ኢዩ ገመስል» በሉ። በዚ ራእስ. አሉላ ተቆጥቡ እም ቶሎ ቀልዋፉ

165

- 1. ንራእሲ ወልደሚክኤል ምስ ወደም 2. ንብላታ ተስፉ

3.74ch, 07 076 +06አምጽእዎም» ኢሎም አዘዙ። ንሕና ግን ሓረስቶት ሲጋን ክልተ ሕምባኛን ሂበሙና ክንበልዕ ጀሚርና ነበርና። እንተ ኾነ ግን ክልተ ስለስተ ኵላስ ምስ ነበርና፣ እቲ ባሻይ ተክስ አተባሁለ ንራእሲ አሉላ ወዲ ሐውቶም ዝኾነ «ተንስኡ ራእሲ አሉላ ይጽውር ኾም አለው።» በለና ንሕና ከአ ኮቲ ሥጋን ክራን አቸሚዋና ነጸላና ተዓጢችና ከድና። ምስ መኳንንቶም ምስሐም ስለ የሙስ መጵዳ ተላዮሉ መጋረጃ ተኸራቲ ነበረ። እስ 3. ንቴርኪ ባሻ ባሻይ ተስፋ አምጽእዎም» ኢሎም አዘዙ። ንъ በሲያምሲ መካዲ ተሳዒሉ መጋረጃ ተኸፊቱ ክረ። ሽዑ

«ንስኽ አብ ጉዕዞ ከሎና፣ ነቲ ናትካ ወሳታን 2+ 20 0773, 20 +316 13108 28 72008 <u>አልወለይ ኢልካ ንምሕባል ዲኽ ማዕት በካ በታንበትን</u> በልድም ንራአስ, ወልደሚካኤል። ራአስ, ወልደሚካኤል «@644 # 2858 THAC # 1184 1180+87 8483

167

«ሕራይ እስኪ ክሐትት ሊየ። አንተነሰ» ንመን ኪንካኒ ይጉ» በሉ። ራእሲ ኣስብ ግን «እሞ ንመዓስ ኢንኩም የምጽአዎ» በሉምም። ራእሲ ወልደሚካሌል ክአ «አንተ «ሕራይ እስኪ ከሐትት ሊያ። እንተ ነው ንመን ኪ.ሽንኒ ከይኑ» በሱ። ራአሲ አሉላ ግን «አሞ ንመዓስ ኢ.ሽም ተምጽአዎ» በሱ። ራአሲ አሉላ ግን «አሞ ንመዓስ ኢ.ሽም ተምጽአዎ» በሱ። የነው የነው የነው የነው የነው የነው የነው የነው ተረጊቢ ሲቶዲመ ከሀበኩም ኢያ። አንተ በይተረገሽበ ግን ነዋለቃ ደስታ ከብ ቲ ናይ ገኝም አንተ አለምም አስዊሔኒ ከብሎም ኢያ። አኪ ግን አብ ጨልቀን አተባሀለ ሰፈር ምስ በጽሕና ኢዬ ኪሽውን ከፕስአል። ከብሎ ብጨልቀን አቢልና ቀሳሚኖ አብ አተባሀለ ሰፈር አዕረፍና። ክልቃ ደስታ ደማ ናብ ነት ከክርዮ በታ መጽሐም ከስመ ራአሲ አሉላ አውን መጽኩ አሞ አቢ ቅድሚአም ብዛፅ ባ ቲ ከክርም ቆጽራ ነገርምም። አቲ ገንዘብ ግን አይተ ረሽበን።

ረኸበን። ራአሲ ወልደሚካኤል «አተጠየችዎ ብር 1062 አይክ ፈሉን» ተባሂለ-ም ምሉት መዓልቲ እንጌራ ከይበልዑ ማይ ክይሰተዩ አብ ጸሓይ ተድርብዮም ወዓሉ። ምሽት «ቆሉ-ን ማይን ፑራይ ሃብዎም ሚስን እንጌራን ከይትህብዎም» ኢሉ-ም አዘዙ። ደሓር ግን ተጣዒሰም ፈቐዳለ-ም። አዚ ገባበረ አብ መንን ከይምትምም በምፍራህ ኢዶ አምበር ደንጊጸሙለ-ም አይኩነን።

<u>እቲ 7300 ተረኸበ</u>

<u>ΜΊ, LIΠΠ Τζ.ΠΠ</u> መንገድና በምቅጻል ተምቤን አቲና ጭነ አብ አተባህስ ባታ አዕሪፍና ከስ-ና አቲ ተወሰ.ፋ አተባህስ 1062 ቅርቪ ሐደ ሽቃ ፋቤ መልፋ አተባህስ ዓስኩ ሲገሥ ሓሲፋ ጽኢሑ «አቲ 1062 ቅርቪ ምሳይ አስ-» ስስ በበስና ተሓን-ስና፣ በላታ ተኸስ ጽዊዕና ድማ አባሻይ ተኸስን ሽስቃ አርአምን አሪከብናዮም። ቆዲርና ድማ አባሻይ ተኸስን ሽስቃ አርአምን አሪከብናዮም። አብ መንጎ ቢ ሓደ ዓስኩር ናይብ መሓመድ አተባሁሉ አስ ማይ አብ ድኒን ራሓሲ ወልደሚክኤል አንቂ <u>«ጉይ</u> ታይ ራሕስ <u>ከመይ አስ-ኸም።</u> ረቢ የውጽአኩም» በሌ። ሽው ባሻይ ተኸስ ሕልፍ ከብል ክሎ ሬአዮ አም በክሳዱ ላርጅ ሓዞ። ራእሲ ወልደሚክኤል ድማ «አንታ በኝኸ ሐኒቹ ሐዞ። ራእሲ ወልደሚካኤል ድማ «አንታ በጃኻ

166

እንታይ <u>ዝተረፈን አለ።። ገንዝብክ እንታይ ኪንብረለይ</u> አ. ዶ» አ. ለ ም መለሰ።

ራ.እሲ አሱሳ ግን ተቆጢያም «ሽመል አምጽእ» በሉ። ደ3ው ንገመድ ሽመል ኢዮም ዝብልዎ። ብድ 1. ሻለቻ አርአያ

2. 97,8 +TA

እተባህሉ ገመድ ሐዞም መጽአ-፣ ራእስ. አሉላ ድማ

1. ከንቲባ ሃይሉ (ኤርትራዊ)

2. ፊተውራር ገብረአብ (ኤርትራዊ)

ሰባት አተአስርምም። አይግባአን አይ። ከምግዚ ዝበል ተግባር ተገሩ አይፈልዋን» በሉ።

ብድሕሪ'ዚ ራንሲ አሱላ «አምበኣር ተኸለን አርአይን አሰሩዎም» በሉ። ከም'ዚ ጌርም ከአ ንሰስ ስቴና አጅጌ ኩዓንና ሰብሲበም ብንመድ አሰሩና። (አበን ክልተ ደቆምን ማስት ኢዮ) ንብላታ ተስፉን ባሻይ ተስ ~~ፉ~~ን ከምኡ ኣብ ቅድሜና ኣስሩ*ዎም*።

ደብሪ አዝዮ ቆራሪ ኢይ። ምስካዜ ኩሉ ቀኑሪ ብን መድ ከም ንእስር ዝኾነ ብሰንኪ ደጃዝማች ፋንታ ስርዐ ኢይ፣ ሽዑ ራንሲ ወልደሚካኒል «አንታ ስስስተ ምይት ዶ ስአንኩ። ከማይ ከም ወልደሚካኤል ብንመድ ይአሰር። ደሓር ከአ ብማሕላ ኢዮ ዝኦቶዥ ምስር ብሓይሊ ዝሓዚኒ ይላወ። እስኮ ኮሮሴይኮ ይርደው። በል። ቆይሌ ረእስ ደሓር ክአ ብማሕላ ኢየ ዝአቶዥ ምበር ብሓይሊ ዝሓዚ የልቦን። እስኪ ክርስቶስ ይርአዮ።» በሉ። ቀጲሉ ራአሲ አሉላ ጸሓይ ዕርብ ክትብል ክላ «ፌቲክኩም ናብ ሰፌሮም ውስቶምም» አሉም እዘሁ፣ ንጽባሒተ ንግሆ ጉዕዞ ኪጅሙር ስሎ «1062 ቅርሽ አብ ጉባ ላፍቶ ክትአስሩ ከሎኸም ዓስክርኩም ሒዝዎ ስለ ዝክደ ሕጂ አምጽአዎ» ዝብል ልኡኸ ስደቶልና። ራአስ, ወልደሚክኤል ድማ

ግዳፎ። ጸግም ኢቶ። አስሳማይ ድማ ኢቶ። ፈሊጡ ዝብድል አይኮሃን» በማለት ለመኑሉ። በላታ ተኸለ ግን «ገለ ዝገብሮ ነገር አልይዎ ኢዶ አምበር አብ ቤት ማአሰርቲ ከመይ ጌሩ ይላቱ።» ኢሎም ናብ ራእሲ አሲሳ ወሰድዎ። አደቂሶም ድማ 40 ቁዮሎራፍ (ኩር ማጅ) ገረፍዎ።

168

ጉዕዞና ኪጅመር ከሎ «ስማዕ ራ-አሲ ወልደሚ ካኤል ካብ ሐጂ ንደሓር አምባ ሰላማ ኣትየ ስቅ ኢለ ከዕርፍ ኢየ ኢልካ ተስፋ ክይትገብር። ካብ መገሻ ተመሊስ ብገመድ ክኣስረካ ኢየ» በሉ ራእሲ ኣሉላ።

ራእሲ ወልደሚአካኤል ከኣ «ኣነስ ንአምባ ሰላማ ክድይብ መዓስ ፈትየ። ምሳሹም ክይኑ ጮማ እናበላዕኩ ሜስ እናሰተሹ ምስ ደቀይ ከንብር ይሕሸኒ።» ኢሶም ምስ መለሱ ንአምባ ሰላማና ሒዞሙና ከዱ። ኣብነቲ ያግስ መስበት ፖለምጣ በጣግን ሲከወጣን በት። አብተንሮ አግሪ አምጣ ስላማ ምስ በጹትና ብዶጃዝማች ተኘስላ ይማኖት አቢስ-ም ንጓቶ ሳሙኤል አተባህለ ስብ አዝራረብዎ። ስማፅ እስከ አቲ ኢብራሂም አተባህለ ሓውካ አበይ አስ-» ድማ በልዎ። ሳሙኤል ከአ ሕጂ አቢይ ከም ዘለ፦ አይፈልጥን ኢየ።ቅድም ግን ምስ ጐይታይ 6.20.

ወልደሚካኤል ኣብ ሐልሓል ከም ዝንበረ ሰሚዐ ኑይረ» በስ። ራእሲ ኣሴሳ ድግ «ወይ ጸወታ። እስኪ ተመል ከተ። እናተቻባበሉ ባሕሪ እናወረዱ ምስ ቱርክን ፈረን ጅን እናተለካኣሹ መንገስቲ ጃንሆይ ከጥፍሎ ዝንብርዎ ክለዉ። በልስኪ ንግሙኤል በገመድ አሰሮ። እዚ ቀጣሬ። ንጉይትኡ ዝንበሩ ሓወይ ቴድሮስ እሱ እንድዩ ንእንግሲዛውያን ስሒቡ ከችተሎም። እዚ አስላማይ። ወይ ፍይ ጃንሆይ ነገር ነዚአቶምሲ ምርሻኖም ኢዩነም ወይ ዓይ ትወይ ነበር ኪላተምቢ ምርሳንም ሊዮንም በር ምእሳር እንታይ ይጠቅም» ኢሰංም ከዓውንቶም አውዲአም ካብ መዕጠጀአም ንታሕቲ ዋራይ ባዲፎም አሰሩዎም። ደሐር ግን «ብክርስቶስ ብዮሣንስ» ተባሂ ስ॰ም ተለመኑ ም አፍኰስ፡ለ•ም። ብድሕሪ ኪ አባቅል

ንደጃዝማች ተክለሃይማኖት አዚዞም ንሓማሴን ከዱ። ንዓና ዋን እምባ ሰላማ ስደትና። ወርሔ ዋንቦት ነበረ። ምስ ብዙሓት እሱራት መኪንንቲ አብ አግርና ስንስለት ተአሲርና ተዓንግና፣

ከም በዓል

ክም በዓል
1. ራአሲ መልደሥሳሲ ስሜን ምስ ዶቆም
2. ደጃዝማች ኦንሽ
3. ቋዝማች አሳሮሽኝ ምስ ዓላኸርም
4. ደጃዝማች ላሲኖሽኝ ምስ ዓላኸርም
4. ደጃዝማች ውብ (አላም ንኡርትራ ዝጨፍ ጨፋ»
5. ደቂ ሐውቶም ንሐዕይ ቴድሮስ በዓል ይማም ሲበን
6. አመዴ ወዲ ራአሲ ሚካኤል ወሎ
ከአውስሲ ድማ አብ አምባ ሰላማ ተኦሲሮም ኦርስቡና።
ካልአት፡ውን ደጃዝማች መሽኘ፡ ወዲ ደጃዝማች ይማም፡ የሌጄ፣ አማዲ ወዲ ራአሲ ሚካኤል ወሎ
ከአውስሲ ድማ አብ አምባ ሰላማ ተኦሲሮም ኦርስቡና።
ካልአት፡ውን ደጃዝማች መሽኘ፡ ወዲ ደጃዝማች ይማም፡ የሌጄ፣ አቶ ማሙኤል፡ (ምሁር በዓል ሰንዓሬ ቋንቋ ዓረብን እንግሊዝን ፈረንሳን ዝሬልጡ)፡ ደጃዝማች መሽሻ ወዲ ፊተውራር መካንን፣ ከምኡነውን ደቂ ሓፀይ ቴድሮስ ምሳና ነቡሩ። አቶም ናትና ሰባት ግን «ከይተተ ለግልሥም ዋሕስ ግብሩ» መዘተ እናበሉ የሽግርም መ ከክሉ የዲፎሙና ፋትፋትል ኢሰም ስስ አተባታታት ንቡይንና ተረፍና። መግቢ ዘቅብስና ሙን አይክቢናን። ብመርሔ ሲታ ካብ ደብረ ፈታቢና ሓዶ መልእሽቲ

ደሐር ግን በብቅሩብ አናመጽሑፍ ተዋህለሱ። በወርሐ, ሰነ ካብ ደብረ ታቦር ሐደ መልእዝቲ መጽኡ። ከምግቢ ግብል «ንራትሲ ወልደሚካሉልን የደጃዝማች መስፍንን ብዘይት ሰንበት ሰንበት ሰንበት ዕራፍቲ ብገመድ አስሩዎም። ነቲ ንእሽቶ ወዶም ግን ባገመድ አይትንስርሥ።» በዚ ኢጋባብንቢ ከሳይ ፋምስ ዋልል። ብድሕራት ግን አባ ኪሮስ ሰቶም ሓሳዊ ራትሲ ወልደሚካሉል ከንበሩ በሪምበራስ ደበበ ደምባ ባቢሰታም «ብስንጨራቲ አስሩዎም» በሱ ም ንስስስቲና ንአኢጋርና አብ ኢተዳርስ ዕንጨራቲ አስቲመም። አብ አንድርም ዓው ኢልና ከንምሀስል ጀመርና ም አብ ካልአይ መዓልቲ በሪምበራስ ደበበ ንብላታ ገብረኪኖን

171

ዋዓና አዞም መስፍንን ሃይለ መለከትን እተባህሉ ንአሽቱ ኢዮም መሐርዎም። ንአቦአም ንራእስ, ወልደሚካኤል ግን ረሽንዎም ኢልኩም ጸሓፉ በማስት ኣስተማስሎ።

ደጃዝማች ተኸለሃይማኖት ከአ «ወይ ጉድ ስሚዕ ኩም ነ ዶ ተምቤንሲ <u>ንዓይ ይኢ ገቢታ ሃብኒ</u>

ዝወጻእኩ ሽማግለ ኢየ ደብድብኒ

ንደቀይ ,የኢ ግደፎም

ሕን ኪራድዮለይ ይብሉ። ወይዞም ሓማሴን ዓያሹ ክምስሉ ከኣ ኣቲ ጉርሐም ጐናይ እንድዩ፣

ተመን ያኢ ክንገድፍ

ንዥልኹም .የአ. ንውድኣኩም ይብሉ። ላነ ከም ታ ቃል ጃንሆይ ኢየ ገፍጽም» በሉ ሽው ራኣሲ ወልደሚካኤል «እምበአር ዘይኸውን እንተ 'he'>

> ብክያው እግዚአብሔር ብኢተሰችስ ክርስቶስ

ብኢዕጽምቲ ወልደኪዳን ብኢዕጽምቲ ምርጫ (አበ ሓፀይ የሣንስ) ኤማሕጽነኩም አሎዥ። መጀመርያ ንዓይ ረሽኑኒ 27122

ዓይነይ ምት ደቀይ ከይረኣየት ኣነ ከሐልፍ» በሎ። ደጃዝማች ተኽለ ሃይማኖት «ደሓን ነዝስ ንገብረልኩም»

00-#

እቶም ናትና ወገን ገኘት አልቀሱ። አደይ እውን አብ መንጎና ነበራ 'ም «ክጸድፍ ኢየ» ኢለን ተወን ጨፋ። እንተኽነ ግን ይማዛው ወዲ ወልደሥሳስ ሒዙ አድ- 15%

ብድሕሪ'ዝ ደጃዝማች ተክለሃይማኖት ደንጊጾም ኪልምኑን ሕዳር ጽዮን አዥሱም ኪሳለሙን ከዱ። ንዓና ግን ንእምባ ሰላማ ምለስዎም ብማለት መለሱና እም

170

ልኢኽም «ድሕሪ ሕጂ ባዕልኽም ትፈልጡ። ስብሓተ ፍቁር እናጸሰኽም አትምህለሉ። ንኝንሆይ ዲኽም ትረ ግሙ ዘለ-ኸም። ከሌ መጻሕፍትኽም ወሲደ ከቃጽሎ 2.P> 10.5 " 1011:

ራእሲ ወልደሚካኤል «ኤሬ ከም ፍቓድኩም ይኽን። እንታይ ንዲሹና ብልብና ዘይንጽሊ» በሉ።

ዝገደደ ብወርሔ, ሕጓር ካብ ጃንሆይ ናይ ቀላዋዓ መልእኸቲ: መጽኣና። አቲ: መልእኸቲ: በደጃዝማች ተኸለ ሃይማኖት አተላእክ ነበረ። ዓርቢ ንግሆ ጻሓይ በርቃሕ ክትብል ስላ ደብተራ ንብረ ማርያም ዝብሃሉ ብዙምጽእም ሐበሬታ ኣዝዩ ዘሕዝን በድዐታት ተፈጸመ። ንዊሕ ስለ ዝኾን እቲ ዝርዝር ንስግሮ አለංና።

ቀጺሉ ብላታ ንብሪኪዳን «ስምው አነ φA ዋኢቡ ዝግም ነግሬቢላን «ዘሥሁ ላን ምል ችንሆይ ስለ ዝኾነኒ ሊየ። አቲ ካፊር አተባፀለ ንዓራት ንጉስ ኪፍንቅል በረኻ አተዩ ሽፊቱ ብዙት ነገር የሰሳሹ አሉ። ንጉስ ከአ እስኪ ሕጇ ከድሕኖም እንተ ከአለ ክርእዮ ኢኖ ኢሉም ኢዮም ዓድዋ ወሲድካ ምስ ደቆም ስቐልዎም ዝበለ-ና። በለ-።

ራ·እሲ ወልደሚካኤል ከኣ «ንቲ ካፊር ራ·እሲ አሉብ ምረሽንም ንይሮም። ግን ብራረስ ሃዲሙ። ክርስቶስ አድሒንም፣ (ኣብነዝ, ከራር ኪብሉ ከለዉ ንደጃዝማች ካሣ ጉልጃ ኣባ ክይሲ ዝጠቅሱ ዘለዉ ይመስል) 111146. 93

1. 96-1197 4.20. 98 96 2. 85.5 71175

አተባህለ- ተረሺኖም ኢዮም። ኣነሽ ምስ መስፍንን ሃይለመስኮትን ክርሽን ድየ። ግናኸ ክንድ ቢ መዓልታት ዝኣክል ኣሲርኩም መወዳአትኡ ንሞት ካብ ክን፣ ስለ ክርስቶስ ኢልኩም ታቶም የጣነ-ክርስቶስን ምሩጽን እተባ ሀሉ ደቅሹም በኪርኩም ናብ ጃንሆይ አግዚአሔር ከይቀ

172

ንክልተ ዓመት በጉንዲ ተኣስርና። ድሕሪት ግን እቲ ንጓንዲ ወጺሎ ብሰንስስት ተአሰርና ም ዳዊትና እናደገ ምና ተመስገን ኢልና አዕረፍና፣ እዚ ከአ ከምነቲ ዳዊት ልበ-አግዚአብሔር

ባስጸስ ባሰጸኒ እግዚአብሔር ወለሞትስ ባህቱ ኢመጠወኒ

ማለት እግዚኣብሔር ብተግሳጽ ገስጸኒ፣ ንምት ግን አይሃ በንን ዝበለ ኪ ዜ።

አብ መንጎ ነዚ ሓደ ውብ እተባህለ? ወይዘሮ ተኽለ እተባህላ ሓውቲ ፊተውራር ንብሬ ዓስክር ቴድሮስ ንኮይታይ ራእስ. ወድኽም ኢዩ ኢላንኦም ነበራ ም ሕራይ ይኽን ኢሎም ተቐቢሎመወን ስስ ዝነበሩ፣ ኣብ ጉራ አተባህለ ሰፌር ተኣሲርና ክሎና ራእሲ አሉላ ንዕአ አይአሰርዎን ነበሩ እም ናብአም ክይዱ «ንංይታይ ራእሲ ሐወይ ሃይለ መለኮት ተኣሲሩ ኣለ»። ኣብ ክንዲ ሐወይ ንዓይ እስሩኒ። ንሱ ግን ከዕርፍ፥ ንዕአ ፍት ሕዎ» ኢሉ ለመኖም። ራኣሲ ኣሉላ ግን በብድዐ «አይ ደቂ አይተ ሰሎምን አፍንጭአም ተሪር ቀይሕቲ ኢዮም። ንስኻ ግን አሽንኳይ'ዶ ሓዎምሲ ዘመዶም እኳ ኣይኮ ንካን። እንተ ደለኻ ድማ ኪድ ምስአም ተዳጐን» በል ዎ። ንሱ ክኑ ቀጲሉ ጉይታይ ቅድሚ ሕጁ 20 ከብቲ ተወሪስ ኢየ። በለማም። ንስም ድማ ነቶም ሰዓብቶም ወሲድኩሙሉ እንተ ኾንኩም ገንዝቡ ምለሱሉ በልዎም። 7310- ተ**ቸቢሉ** ከደ።

ዳሕራይ ዘመን ጸኒሑ ጸኒሑ ተምቤን መጺኡ አብ እንያ ኣባ ቆልዑ ኪዳነ ምሕረት ኪይዱ ትምክርቲ አተወ። መምህሩ አባቴ ሃይለሚካኤል ወዲ ብላታ ዓርኩ ክሉ። በድሕሪ ቢ ደጃዝማች ተኸለሃይማኖት«ሓደ ውበ አተባህለ ወዲ ራ-አሲ ወልደሚካኤል አብ ኪዳን ምሕረት ተምቤን እንዳባ ቆልዑ ምስ መምህር ሃይስ ሚካኤል ይመዛር አለ~ ም አምጽአዎ» ኢሎም ምሳና አሰርዎ።

ውብ፣ ድሕሪ 6 ወርሐ. ኃኔን ሊገሥ ሓመሙ። ከም አራዊት ከም ጤል ከም ነበሪ ከም ወሻሪያ ይነብሕን ይንቂን ነበሪ። ለይቲ ለይቲ ንዕኡ ከንሕሉ ድቃስ ዝይብልና ንሓድር፣ ደሓር ግን ካሆናት ወንገል ግርቆስ። ድርጎን ሚካኤል ገድለ ተከለሃይማኖት፣ ባርቶስ መፍትን ስራይ እናደገሙ በማይ ድጋም ይሓጽብዎ ነበሩ። እቶም ካሀናት

አያያጰት ጻዕ መንፈስ ርኩስ እናበሎ ብዙሕ አዋን ምስ አመመችም ሓወየ፣ ደሓር ግን አቲ ሥኔን መሲሱ ሐዘነም ደብተራ ሥዩም አተባህስ አምሓራይ ኣብ ዓቢ ዓዲ አተባህስ ከተማ ዝቅመዋ ዝዕጠን ፌውሲ ሂቡ አስወየ "

ምስ ሐወየ ግን ሐንቲ ደስታ ገበረማርያም አተባህለት ምሳና ከክርረት አብ አምባ ሰላማ አጥኒስዎ ከብቅዕ ንዓና ከኮፍአ ከምግዚ ዝስዕብ ጌሩ ከሰሰና። «ራሊሲ ወልደሚካኤል ሽሕ አኳ አብ አምባ ሰላማ ተአሲሮም አንተ ተቸመጡ፣ አግሮም አይ ኮፍ ኢሊ በሎ አምበር ቃሎም አየዕረደን። ምስ ተርከን ፈረንጅን በጦ ለንግቢ ያጣን በዚይካ ዚ ንጃንሆይ ዚግባአ ብወርቂ ይለአአዥ ሊዮም። በዚይካ ዚ ንጃንሆይ ዚግባአ ብወርቂ አተሰርሔ ኮረሻ ሓቢአም አቸሚጠም አስዉ። ከምኡ አውን ኑቲ ተኣሲሮሙሉ በስዉ ሰንሰስት ገዛጀርኛ መጋገ አስዎም። ነዚ ከሌ ዝንብረሎም፣ ወረኞት ዝጽሕፈሎም;

ምስጢሮም ዝራልጥ አቲ ሃይስ መስኮት አተባህስ ወዶም ኢዩ። ክልአ ተሪፉ መጽሓፍ ቱርኪ አስዎ» በስ። አቲ መጽሓፍ ቱርኪ አስዎ ነበስሲ ግን ባይንቋ ዓ በቤቱ ለግር መለጣቱ ፕሬዚ ብዙ በበዚህ ነገ ቢደንዊ ዓ ረብ ኢተዳሕፌ በስመ አብ፣ አቡን ከበስማይት፣ በስለመ ቅዱስ ንብረአል፣ ሰላም ለኪ ማርያም ዝብል ብወረቅት ቅዱስ የብረአል፣ ሰላም ለኪ ማርያም ዝግቡ ግወረቀት ጽሐፌ ብቻለይ ዘጽናዕኩዎ አቶ ሳሙኤል በዓል ሰንዓፈ ኖይ ሓዐይ ቴድሮስ ተርጓሚ ዝንበሩ ፊላጥ ዝመሃሩኒ አይ። እንተኾነ ግን ብጊዜ ዝመካ ግዝአት ሐፀይ ዮሣንስ አሽንዃይዶ ብዓረብ ኢተዳሕፌ መጽሓፍሲ፣ ብአምሔርኛ አተዳሕፌ መጽሐፍ ቅዱስ አብ ግዛኻ እንተ ተረኚቤ STAVANGER BIBLIOTES

175

ንሽን ንሽቃ ገብረ ጊዮርጊስ ጸዊያም ዓረቒና። እዚ ጅ ውብ ዝብስ። ከሌ ከይትንግር ከአ በልም'ሞ ሰ'ውን ሕራይ በስ። አምላኽ ካባና አይተፈለየን። ባይ ከአ 10 ቅርሺ ሃብም። ንውብ'ውን ድሕሪ ንደይ ጣጣ ምስ ኣቦይ ዓረችም። ብድሕሪ'ዚ ሐዐይ ሃንስ ገ-ጃም ወሪ ሮም ምስ ተመልሱ አቲ ናይ 'ደሙ ሕግም ጋኔን ሒዝዎ ሓሚሙ በተምቀት 881 ምተ (ብአፈቻችዳ ባዕዝ)

ላብ'ዚ አዋናት'ዚ ሓይሊ ድርቡሽ ብሱዳን የዲኡ ጉ•ንደር ኢትዌ 44 አብያተ ክርስቲይን አቃዲሉ ገር ይድምስስ አለ• ዝብል ወረ ናብ ሃፀይ የሃንስ የጽሑ ሞ ጃንሆይ መተማ ክይዲም በጠሙሉ። ግናሽ ነብ'ቲ ውግአ ተመቒያም ብአፈቻችዳ ግዕዝ ብወርሒ መጋቢት 1881 ሞቴ። ብድሕሪ'ዚ ወዶም ራአሲ መንገኘ: ራአሲ አሉሳ፣ ዋግሹም ገብሩ፣ አተዛህሉን ነልአት ብዙሓት መኒንንትን ዓድዋ አትዮም ስፈሩ። የምቤን አትሙ ምስ በሎ ድማ ንደጃዝማች መስፍን ኮምቤን አትው ምስ በሉ ድማ ንደጃዝጣች መስፍን ኦትሕዎም ኢሎም ስአኹ። አነን አበይን ግን ተአሲርና ነክልተ ዓመት ጸናክና። አብ መንነዝ ንደጃዝጣች ደበብን መኒንንቶምን፣ ደዳዝጣች አርሴያ፣ ደጃች ርጋል፣ ይተ ውራር ኃይለማርያም ወዲ ደጃዝጣች ግዴይ፣ ገርዓ አታ፣ ፊተውራር ተፈሪ ሀዝቅኤል፣ ደጃዝጣች ካሣ ወዲ ራንሲ አርኣያ ሓው ደጃዝጣች ደበብ ልጅ ወንድማቸው አሲ ሮም ናባና አምጽእዎም።

በድሕሪ'ዚ ብዙሕ ተራተነ። ምስ ደጃዝማች ደበብ ተሳማሚዕና'ውን ካብ'ቲ እድሬ በገመድ ወሪድና ከንሃድም ሃቀና። አገዙ ብዙሕ ውሪድ-ደይብ ሐስሬ። አብ መወዳአታ ግን ብምሕረት ክርስቶስ ብወርሒ ሚያዝያ ቅዱስ ሚካኤል መዓልቲ ተፈታሕና። ብዙሕ ቦታታት ረጊጽና፣ በዝጀል ገብርኤል አቢልና ውሕጅ ንቀባ ስጊርና ዓዲ ዳዕሮ አዕረፍና ወዘተ-ወዘተ ይብል አቲ ነዊሕ መዘክር ራአስ, ሃይስመስኮት

174

የኸስስ 'ጠረ። እዚ ኩሌ ግን ንሃይማኖት ተዋህዶ ብዙይ መጠን ይአምኑ ስለ ገነነበሩ ሃይማኖቶም ከይበላሾ ንምሕሳው ዝንብርዎ ገነነበሩ ኢዩ ቢመስል።

ንግባእኬ ሃበ ከቀዳሚ ነገር፣ ማለት አብነቲ ቀዳማይ ነገርና ክንአቲ፣ ነቢ ከሌ ሓሶት ኢይ አንተ በለ ግን አብ ቅድሚ ጃንሆይ አቅሪበ፣ ጃንሆይ ብዝአም ንዎም ሰዛት ክረትዖ እኸአል አያ። ንይታይ ይኝዝማች መስፍን ግን ፑዕና የብለ-ምን እሞ አብ ኪ ነገር ኪ አይተሐወሱን፣ ሃይለመለኮት በይኑ ኢዮ ንአቦኡ ራእሲ ወልደሚካኤል ወረቃቅቲ ዝጽሕፈሎም አ.ለ-18: 4.6 ናብ ሐፅድ ዮሃንስ አቅርቡለይ ኢሉ ንደጃዝማት ተኽለ የደማኖት ስደደሎም። ንዓና ግን ብሓይሲ ክሪክቶስ ሓደ ናቱ ምስጢር ዝሬልዋ ሰብ መጺኡ ነገረና እም ብንብረ ሩፋኤል ወዲ ትኩአ ጊርና 60 ቅርሺ ንደጃዝማቶ ተኸለሃይማኖት ንሰበይቶም ወይዘር ሥላስ ድማ 10 ቅርሺ ስደድናስም። ከምኡ አውን ነቲ ሓላው ቢት ማአስርቲ አምባ ሰላግ ዝኩሉ ሻቃ ገብረጊዮርጊስ ወዲ አቶ ገብረ ዋህድ 10 ቅርሺ የብናዮ። ንሱ ቅድም ሬታዊና ነይሩ ከብቅፅ፡ ደሓር ግን እዚ ከሳሲና ልጅ ውባ ስለ ዘባኣስና ኢዩ። ንሱ ማለት ልጅ ውብ ሓደ ማዓልቲ ደጃዝማቶ ተኸለሃይማኖት ኣብ ዓዲ አይቶ መብ ስለ ዘባኣስና ኢዩ። ንሱ ማለት ልጅ ውብ ሓደ ማዓልቲ ደጃዝማቶ ተኸለሃይማኖት አብ ዓዲ አይቶ ከብልው ከለዉ ሚስ ተዲሉ አንጌራ ውሲቶ አሎም ምስነቶም ወኪስ-ም ዝኾኑ ባላታ ገብረኪዳን ሹም ተምቤን ተቆጢም ደቅስ ኢለ-ም ብዙርማጅ ከግርፍ ዎም ከለዉ ካሁናትን መኒንንትን ለሚኖም ከም ዜናሐን ም ስአማይ ጉምሳ ወዲ አቶ ዘፈሩ ነገረና ነም አብይ በገርሆም «አይ አቶም ሽማባለ አንታይ በርይም፣ ምግራፍ ዝግብኦስ አቲ ዳንደ ገብረ ጊዮርጊስ ሃይማኖት ስደደሎም። ንዓና ግን ብሓይሊ ክርስቶስ ሓደ ኢዩ።» ኢለ∞ም ስለ ዝነበሩ፣ ነዛ ነገር ነዚአ ስሚው ውብ ንገብረጊዮርጊስ ነጊሩ አጻልአና። ደሓር ግን ምሳና ተኣሲሮም ዝነበሩ በዓል ራእሲ ወልደስላሴን ደጃዝማች

አብ መንጎ ክልተ ተጋራጨውቲ ማእስላይ-ይኸለብ

176

ሰብ ሃዘጋ አብነቲ ዝለዓለ ስልጣን መስፍንነት ንምብጹሕ ይፍጠር በዝክብረ ምፍሕፋሕ ምስ ዓዲ ደገዝ ማቲ ጸዓዘጋ ዋራይ ዘይኮነስ፣ አብ ነንሓድሕይምን ካልአት ሰርወ-መስፍንነት ዝክበሮምን ዓድታት በብእዋኑ ይዋግኡ ምንባሮም አብ ዝሓስሬ ምዕራፋት አንቢብና አሰፍና። እዚ ከአ ኑቶም ካብ ኢትዮጵያ ዝመጽኡ ወረር ትን ዝእቲ ተርከን ደገፍ ኮይኑ የበልጾም ከም ዝክ ረ'ውን ርኢና ኢና።

ንመረድኢ ራእሲ ወልደሚካኤልን ሐዎም ደጃዝ መርእድን በተን አነዘን በሳሕን ምርእይትን ማት መርእድን ወሳዲቶም እመቤት ኢለን እናተአልዩ ካብ 1856 ዓ.ም. ጀሚርም ሓይለ-ም እናአስርትዑ አብ ርእሲ ምኽ ዶም ስምዛር ወሪዶም ምስ ሰራዊት ግብጺ ዲፕሎማ ቲክዊ ዝምድናታት እናተኸሉን እናተሳለዩን ስለ ዝበር ትው፣ ሐፀይ ዮሃንስ አብ ልዕሊአም ተቆየሙ።

እንተኾነ ግን ድሕሪ ውጣእ ጐኇጒድን ጉራዕን ሰራዊት ግብጺ ተዳኺሙ ንድሕሪት ስስ አተመልሰ ሥል ጣን ራእሲ ወልደሚካኤል ዳርጋ አብ ምልእቲ ኤርትራ ተዝርጊሑ ደልደለ። አብ ደንክልን ባርካን ስቲትን ኃሽን ሳሕልን ስምሃርን ግን ጌና ውግእን ደሃይ ውግእን አይተወድአን ነበረ።

በዚ. እዋናት ነዚ. ሓጸይ ዮሃንስ ብው ሽጠ. ው ሽጠ. ምስ ሰራዊት ግብጺ ውዲታት እናገበሩ፣ 10,000 ሰባት ዝሓዝ ብራእሲ አሉላ አተመርሔ ሰራዊት ናብ <u>ደጋታት ኤርትራ ለአኹ። ራእሲ ወልደሚካኤል፣</u> 1. በቲ ምስ ጸዓዘጋን ካልአት ኤርትራው. የንን ዝክበሮም

ግርዌት በገለ ኤርትራውያን አሕዋቶም ስለ አተጠልሙ 2. በሓይልታት ኢትዮጵያን ግብጽን ድርቡሽን በከኊ ወገን ተኸቢቦም ስለ ዝንበሩ፣

ሰራዊት ኢትዮጵያ ብፍቅዲ አዝዩ ብዙሕ ብምንባሩ፣ ነዚ 3. ከሌ አመዛዚኖም፣

ንቲ ብራ-እሲ አሉሳ አተዋህቦም መጸዋዕታ ዕርቂ በማሕላን ቃል ብምውህሃብን ተቸቢሎም አሚኖምን ተታ ሲሎምን ስስ ኢተአስሩ፣ ብዝይ መጠን ጉሃዩ እም ሓደ እዋን በመሰንቆአም እናተሰነዶ

አንስ ማይ ስትየ

ሐዋ እስሕን

ጠላም ማሕሳ

አም ክንደይ ከይድሕን

አሞ ከንደይ ከይድሕን እናበሉ ደረፉ። ራአሲ ወልደሚካኤል በዚ ደር ሬ'ዚ ከም አተጎበዩዎ ከኣ ራኣሲ ኣሌላ ካብ ሓደ ትግራዋይ መወዳድርጎም በአተተኩስለማ ዋይት ተወ ጊአም ኣብ ሃገሮም ሞቱ። እዚ ኣብ ላዕሊ አተጠቅስ ደርፊ ራኣሲ ወልደሚካኤል መስንቆ እናሃረሙ ባዛአ ርእሱም ምዝንጋዕ ይገኩሉ ምንባሮም ይሕብር

አቶ ተከለጹድቅ መኵሪያ አተባሀሉ ፍሱዋ ዶራሲ ብዛሪባ ቢ ዋልመት ቢ አብ ቲ ከዓጼ ቴድሮስ እስከ ቀዳማዊ ሃይለሥላሴ አተባህለ መጽሓሮም ኪጽሕፉ

ስለዉ.፤ "አወይ ዮሃንስ ንራአሲ ወልደሚካኤል ወጊአካ ወይ ክአ አታሊልካ አገብሮ ኢሉም ንራአሲ አሉላ ለኦሹዎም ስለጊ ራአሲ አሉላ ናብ ራአሲ ወልደሚካኤል ክይዴም «በዚ አዋጋጊ ይላንትና ድርቡሽን ግብጽን በዥሉ ወገን ተሳዓ ለሚውና ከለው ስሚርና ጸላአትና ክንዴ ንምክት (ንዋ2አ) ስለማንታይ የታፋድሕድና ንዋጋአቱ ንስዥም (ራአሲ መልደሚካኤል) አንተ ፕንኩም አውኃ ወደባት ከራኸም ስለምንታይ ከብ 40ይ ዮሃንስ ተፈልዥም ንበይንዥም አብ በረኽ ትታብራቱ "አጄ. ውን እንተዥ ንጉስ ነገስታት ዮሃንስ ምሳሹም ተዳራጅም ቀንዱ ኪንብራሹም ይይልዩ አለውቱ» ብማለት መሐሉትም

179

ምኽንያቱ» ዝብል መልእኽቲ ናባኽ፣ አንተለአኹ፣ ብዛሪ ምኸንታቱ» ዝብል መልእኩቲ ናባካ፣ አንተለአኩ፣ ባካባ ባ አቲ ጉዳይ ወይ ምኸንይት መዋጊኢአም አትፌ ልጦ ንገር ክም ዘኛልቦ ክም አትንግሮም ይኼን፣ ደጃዝማች ወልደሚካኤል ንዓኻ ከዮፍስጠ ነቲ ጉዳይ ክም ዝሬዴሞ ግለጽ፣ ሃጼይ የሃንስ ከይተርጡሩኻ ድማ «ንደጃዝማች ሃይሉ ብምው.ኃእኩም ንታወም ኢና» ዝብል መልእኩቲ ናብ ደጃዝማች ወልደሚካኤል ስደድ። በቲ ሓደ ወገን ከአ «አቲ ዝጹሓፍናልካ ደብዳቤ ንተም ጸላአትኻ ማስት ንሃጸይ የሃንስን ደጃዝማች ሃይሉን ንምትላል ኢይ። ጠራይ ተገጠረ አግሞንፕ የይጥን ማግግል ሊጅን አጆኻ በርትዕ ኢልካ ካልአ ደብዓቤ ናብ ደጃዝማች ውልደሚካኤል ጸሓፍ። ይብል። አዚ ጽሑፍ፣ ዜ ሸጐተ ኣብ መንን ጸዓዘጋን ሃዘጋን ውልዕ ዋፍአ እናበለ ገዥጽል ከነበረ ኵናት ተበለጽቲ ዘባወርዎ ከም ከካቢ 82.23

አቶ ተክለ ጸድቅ መኵሪያ አብነቲ ከዓጼ ቴድሮስ እስከ ዓጼ ሃይለሥላሲ ዝብል ማጽሓፎም በዛፅባ'ቲ አብ ልዕሲ ራእሲ ወልደሚካኤልን ካልአት ኤርትራውያንን አትሬጸመ ክሕዴት በዓል ራእሲ አሉላ በምስከርንት ልዕቢ ራሊቢ መልድ ይባሌልን ባልለት ሌደንውንንን አተፈጸመ ክሕዴት በዓል ራእሲ አሉላ ብምስክርነት ከጽክፉ ክልዉ፣ ድሕሪ ውግእ ዓድዋ ካብ ሞትን ምም ራኸን ዘምስጡ ወታሣደራት ደቂ ኢጣልያን ባንዳታትን ካብ ዓድዋ ሃዲሞም ናብ ኩተማ ዓዲ ቀይሕ ኬአትው ከሰዉ፤ ጀንራል ኤሌና አተባህስ ኢጣሌይዊ ግን ተወ ማኤ። ሰራዊት ውግአ ኢትዮጵያ ንጸላአቱ አናሰዓበ መረብ አሳጊሩ ማስት አብ መሬት ኤርትራ አአትቶ ምስ አባሬሮም፣ ንጉስ ነገስታት ዳግማዊ ምንሊክ ኑቲ ዓወት ገዛቦ አምላዥ አመስገን።

ብሎን ብሎን ብዛዕባ ቶም ምሩኻት ፍርዲ ተጀመረ። ቀጺሉ ነቶም አተማረዥ ወታዛደራት ደቂ ኢጣልዖን ንባንጼራ ኢታልያ ተዓሲበም ከክቡ አዕራብን ይቅረታ ሂቡ መግብን መስተን አክክሎም።

ኑቶም ንወላዲት ሃገሮም ዝወግሎ ዝበስቀም ኤርት ራው.ያን ግን ከም ሕጊ ኣብ ቅድሚ ኣቡነ ኣትናቴዎስ

178

ራእሲ ወልሚካኤል ውን ሓቂ መሲሉዎም ሕራይ ኢስማም ምስ ራንሲ አሉሳ ላቢሮም ናብ ላወይ ዮሃንስ ኪኸቶ እናተንዕዙ ክስው፣ አብ ዋቻ ዓድዋ አብ ምቹን ቦታ ምስ በጽሑ ሓሳዊ ምስክር ሓቢሰማም አኸሲሶም አሰሩምም ም። «ራንሲ ወልደሚካኤል «እንቋዕ ድአ ብው ማእ ስዒርካ አይሓዝካኒ እምበር ብምት ላል እንተ ተአሰርኩ ግዲ የብለይን» በለ-:-

እቶም ከሰስቲ መዋዳደርትን ጸላእትን ወልደሚካኤል ገኘት ደቂ ኤርትራ አብ ርእሲ ምንባሮም በሹመት ተታሲሎም አተሓብሉ ነበሩ። በዚ ከም ዚ 1100 9"13,87 8.09 ኢዶ አብ መንጎ ክልተ ተ. ንራጨውቲ ማእክላይ ይኽስብ አተባህለ።

ኣቶ ተክለ ጻድቅ መኵሪያ ኣብነቲ ዓጼ ዮሃንስ ላጥ የገጠ ላድዋ መሆሪያ ላዝ ጊ ንሌ የንጠ አተባህለ መጽሐፎም ከም ዝገለጽዎ ግብጸው.የን ኩ ካልአት ገዛአቲ ኢትዮጵያው.የን አብ መንጎ ጸዓዘ.ጋን ሃዘ.ጋን ላዊ ንምእታው ይጽዕሩን ውዲታት ይፍሕሱን ነበሩ። በዚ መሠረት ቢ እካ ላደ እዋን አስማዒል አተባህለ ግብጻዊ ንጉስ ነቲ ራቲቭ ፖሻ አተባህለ መራሕ ሰራዊት ውግት ግብጺ ኪጽሕፌሉ ከለ።፣

ደጃዝማች ወልደሚካኤል ንቲ ንሓማሴን ከሙሓ ድር ተሽይመ ወታ ሃደራት ለለት ዝመጽኤ ደጃዝማት ሃይሉ ተወልደመድህን አተባህለ በዓል ጸዓዘጋ አብ ዘልዎ ከይደገዶ ክኣስሮ ኢሉ እንተ አማሽሪካ አይትሽልክለ»። በ॥, መስረት ነዝ, ፍቻድካ ምኽኑ ዋራይ ዘይክነስ ንቶም ደቂ ዓዳ አኪቡ አንጸር ደቾዝማች ሃይሉ ተወልደ መድህን ኪዋግኣሉ በኽእል ብረትን ገንሀብን ከትህቦ አይ ዝግባኢ። ገኘን ኮይኑ ደጃዝማች ወልደሚካኤል ንደጃዝ ማች ሃይሉ ኪወግአ ብናትና ፍቓድ ከም ገኘደ ኪግለጽ ማተ ንድቡ ቢመገለ ባካ ተና ዓይድ በም ዝብደ ቢግስአ ወይ ኪፍስጥ ግን የብሎን። በሀ. ዓይነት ሀ. ደጃዝማች ወልደሚካኤል ኪዋንቀች አስይ። ከመይሲ ደጃዝማች ወልደሚካኤል ንደጃዝማች ሃይሎ አንተ ማረኽ፣ አም ነቲ ጉዳይ ሃጸይ ዮሃንስ እንተ ስምዕይ «እንታይ ኢዮ

180 (ግብጻዊ ኣቡን) ኢዶምን እግሮምን ኪቝረጹ ኣፍረ ዶም። ኢሎም ጽሑፎም አለዉ።

አቲ ዘገርም ቡቲ አዋንነቲ ኤርትራ ግዝአት ኢጣልያ ስስ ከክረት «አምቢ ንባንዱራ ኢጣልያ ተዓ ስኪርና አይንዋጋእን ኪብለኻ ይኸአሉ ዶ ነይሮም» ዝብል ሕቶ ከይተጠየቹ ወይ ስአ ከይተመስስ አቲ ጨካን ብድዐ ምፍጸሙ ኢዩ። ይብለ።

ዘየና ሕሲ ጨካን ወራር አብ በዓቲ: ጣዕረሽ

ራትሲ ወልደሚካኤል ሰሎምን ዳርጋ ንምልአቲ የገረ ኤርትራ መሊኽም ስርዓትን ሕግን ፍትሕን ከስፋሕፍሑ ኪጽዕሩን ኪፍትኑን ከሰው፣ ብወገን ሰሜን ኢትዮጵያ ድግ ሰራዊት ውግአ ሐይይ የሃንስ ራብዓይ መረብ ተሳቢሮም መሬት ኤርትራ ብምርጋጽ ግክአቶም አብ ምድረ በእረ ማለት መረብ መላኝ ኮረስም አብ ምድሪ ባሕሪ ማለት መረብ ምላሽ ከረጋግጽ ተደጋጋሚ መዋቃዕትን ውግእን የክይቶ ነበሩ።

በቲ ካልአይ ወገን ድማ ዀሚዳ «መን ኢዩ አብ ልዕስ, መሬት ዓዴይ ዘሽካዕልል» ኢሎም እናሬክሩ ኪክሳሽስ ከለዉ፤ ህዝቢ መረብ ምሳሽ አውን በብወንኑ ምሉአ ምትሕብባር አናገበረ ይምአዘዙምን ይጽግዖምን 507.8

በዚ አዋናት ነዚ ራ አስ. ወልደሚካኤል ካብ ነቦ ቅዱስ ሚካኤል ቤት መኻአ ማስት ቀደም ፎርቶ ባልዲስራ ዝብሃል ዝታበረ ሎሚ ግን ማእክል ቲቪ ኤረ ክይኑ ዘለ። ጀሚሩ ክሳዕ ንሳንጓል አስመራን ተዝርጊሎ ንገነንበረ ብራእስ. ባርያኡ ንብረ ዳድቅ አባ-4714713 ጋላ ንአተመርሔ ስራዊት ዶጓዑ ሓምሺሾም በትንትን ምስ አበልዎ

እምቢ በለ ወልዱ እምቢ በለ ወዲ ማይ ሬሊን ከመይ ገበርካዮ አብ አስመራ አይሃድምን ኪብል እንኪሔራ ቀታል በር.የአ ቀታል አባ .ንላ

ንሃገርካስ እባ ማዕተብ አሲርካላ

እናተባህለ ባር.የአ ተደርፈለማም አብ ኪ ውግአ ቢ አይተ ደባስ ወዲ ደርማስ እተባህሉ በዓል ጣዕረሺ ተኻፋሊ ከይኖም በምውዓል ንኡድ ጅግንኑት አርእዮም ወዓሉ እም ራእስ ወልደሚካኤል በዚ ባህ ኢሱዎም ባሻይ ደባስ ወዲ ደርማስ ኢሎም ቀሚሽ ሹመት አልበስዎም።

እንተኾነ ግን ንጉስ ዮሃንስ በምት ራእሲ ባር.የኡ አባ ኃላን ስዕረት ስራዊቶምን ሓሪቆም ነበሩ ም «ክተት ሰራዊት ውቻዕ ነጋሪት» ኢለ•ም ሓመድ–ምድሪ ዝኾነ ሰራዊት ንኤርትራ ስስ ዝሰዶቶ፣ ሰራዊቶም ድማ ክም አምበጣ ዝረገጾ እናረማስስ ንቅድሚሉ ስስ ዝኞጸስ ን-ሚዳ ኣብ ዝዋዕሞም ቦታ ብዝዋዕሞም እዋን ንምው.2እ ምእንቲ ኪዋሪሞም ንሓልሓል ቦነስ አቢሎም አዝለቘ።

ቅድሚ ምክላቖም ግን አብ ልዕሊ ሀዝቢ ጣዕረሽን አብ ልዕሊ' ቲ ኣብ ዶድፍታት ጣዕረሺ ዝርከብ በዓትን ጽኑዕ እምነት ስስ ዝንበሮም ንቀሺ ዕቋር ወዲ ወልደሳሙኤል ዝብሃስ ካህን በዓል ጣዕረሽን ካልኦት ውሑዳት እሙናት ዓቀይቶምን ሓደራን ሓሳፍነትን ሂበም <u>ገዲፎሙ</u>ዎም ከዱ። አብ!ቲ በዓቲ ድማ

ሀ. በብዓይነቱ ብረትን መደይትን ስሕስታትን

ለ. ታሪኻዊ መበክራትን ክቡፍ አቆሑትን

ሐ. መጻሕፍችን ንዋየ ቅዱሳትን ልብስታትን

ሓቢአም ነበሩ። በዓቲ ጣዕረሺ በቐሊል ዘይሕኰር ኣብ ማእክል ጸድፊ ዝርኩብ ብም ኳኑ ነውን ጸላአ. ክይረኽበ በጣራጥር አይነበረን።

182

በዚ አንጣሚ 11 ራንሲ አሉላ አባ 52 አተባህሉ መራሕ ሰራዊት ውግእ ዶዓዑ፣ ብሃጸይ ዮሃንስ እናተአዘዙ ዝዓማቶም ሰራዊት ውግእ ኤርትራ ከይባጠምም፡ ሃገር እናጣሕሰሱ ሰራዊቶም ውን ዝረኘስ እናዝመት፡ ዝረገጸ ዓድታት እናአንደደ ንምልእቲ ከበሳ ኤርትራ ረገጻ። ራእሲ ኣሱላ ድማ ንበዓል ባሻይ ደባስ ወዲ ደርማስን ካልአት ብዙሓት ዓበይትን ለባማትን መራሕትን ሃገር እናአሰሩ ንትግራይ ስደድዎም። ተዲሎም ኣብ'ቲ በዓቲ ዝሪኸብዎ ክቡር አኞኣሑትን ንዋታትን ኪሀምቱ ሃቀኑ። ቀሺ ዕቋር ወዲ ወልደ-ሳሙኤልን እቶም ተሪፎም ዝነበሩ ውሐዳት አሙናት ዓ ቀይቲ ራአሲ ወልደሚካኤልን «ንሕና ክዚ አብ ቢ በዓ ቲ'ዚ ዘል» ክቡር ንዋታት ክንአሉ ሓደራ ተዋኒቡና ኢዬ። በሓደራ አተሪከብናዮ ድማ ሓደራ ክንጠልም ከክአል አይኮንን። አንተ ደለኸም ንዓና ተቲልኩም ውሰድዎ» ብማለት ካብነቲ በዓቲ ምውጻአ አበዩ።

በቲ እዋን ቲ መስቀል ዝዓተሪ ቀሽ ክቡርን ሕፋርን ንይሩ ከብቅዕ፣ ሰራዊት ራእሲ አሉላ ግን ዝንቾጸ ቆልቋልን አዕኑድን ሰርወን አግማልን ጣዕረሺ አናገራት ነቲ አፍ ደገ በዓቲ ዓጽዮም ሓዊ ሮኵዑሉ። አቲ በርቱሪ ትኪ'ውን ናብ'ቲ በዓቲ ስለ ዝአተወ ንቀሽ ዕቋርን ብጾቶምን ዓቅስංም አጽበብሎም አሞ ከይፈተዉ ወዲአም ተታሕዙ። አቶም ድርጎኛታት ድማ ንቲ በዓቲ ብምሎሉ በሓዊ ቶኮስዎ። ኣብ ውሽጢ ነቲ በዓ ተ: ገነካበረ ክቡር ንዋታትን ጽሑፋትን እውን ብምለ-ኡ ተባርዕ። ነበረ ክይኑ ክአ ተደምሰስ። በዓቲ ጣዕረሽ አቲ ሽው አተራእየ ትክን ዝተረራ ሓሙሽናሽትን አጸለመማ አብ አካሉ ከም ዝሰረጸ በሰላ ክይኑ ክሳፅ ሰጫ ዝሓረረ ከውሕን አአማንን ክይኑ ይርኤ አለ።። እዚ ተርእዮ ዛ ዓቢ መዘክሪ-ታሪክ ስለ ዝኾነ ውን ሓለዋ ዘድልዮ Bandas:

184

እቶም ደቂ ዓዲ ብውሽጢ ውሽጢ እናሓብሓቡ ይተሓባበርዖ ነበሩ።

ቀጺሎም እዞም ስለስተ ኣሕዋት ንተስፋ-ጽዮን ዓውድ ወዲ ሓዎም ወሲኾም አርባዕተ ሰብአት ከይኖም ነታ ሓንቲ ጠበንጃ ሒዞም ጸረ ሰራዊት ኣስላ በወግዒ ሽሬ.ቱ። ስሎሙና፣ ሓውጽ፣ አብ አተባህሉ ቦታታትን ሩባታትን ድማ መዕረፊአምን ጽኑዕ ድፋዖምን ገበሩ። ካብሎ ንፍልፍል፣ መድሓኒት፣ አውሒተት (አውሒ በብዝሒ ዝርከቦ) ቤት-ክስታን 26ባ አብ አተባክሉ ስራራት ከምት እውን ብወገን ዓንሰባ ናብ ደቂ ሽሐይ፣ ምስዛናይ፣ ሰፍአ፣ ለይቶ፣ ገርገር እናተዛዋወሩ ሓርበኛዊ ቃልሶም ቀጸሱ።

ብድሕሪ'ቢ ሰራዊት ውግእ ዶጓው ካብ ኤርትራ ወጺአም በሓድሽ ግዝአት ኢጣልያ ተተከሉ እም፣ እቲ ሓዲሽ ወታዛደራዊ ምምሕዳር ግዝአት ኢጣልያ ናብ ባሻይ ደባስ ወዲ ደርማስ ሽማግሲታት ሰዲቶ «እቶም ጸለእትኽ ዝንበሩ ስራዊት ኣስላ ካብ ኤርትራ ወጺአምሲ ምምሕዳር ጣልያን ሰላም ከም ዝንግስ ጌሩ ኣስ»# ስለ ነዚ 79 እቶ» በሎም

ባሻይ ደርማስ ግን ኮቲ አብ ልዕሊ ራአሲ ወልደሚያክኤል ብተዴጋጋሚ ዝወረድ ዝንበረ ማሕላግ ከሕዴትን አመዛዚኖም ምአማን ስኢኖም አበዩ። ደሓር ግን ምምሕጓር ኢጣልያ «ንዓ አቶ። ምሕረት ተሄሩልክ ኢዮ» ዝብል ፌርግ ዝንበሮ ጽሑፍ ምስ ስደደለ-ም አሚኖም አተው፣ ዋልያን ድማ ተቐቢሉ ከንቲባ ዝብል ሽመት ሂቡ አኸበሮም።

ድሕሪ ብዙሕ ጣልያን ህዝቢ ንምሓዝ ከቀባዋር ጀሚሩ ነበረ እሞ ከንቲባ ደባስ ወዲ ደርማስ ጸዊው «እንታይ ክገብረልካ ትደሊ» በለ-ም።

183 በኪ ከም'ዚ ዝበለ ምኽንደት ድማ ድርጎኛታት ዶዓቡ ዓወት ሬኺብና ብማለት አቦይ ቀሽ ዕድረ አውጻእናኩም ካብ በዓቲ በትኪ ቆልቃለ

እናበሉ ብብድወ ደረፉሎም። ጊዜ ቀጸለ፣ ጣል,ዎን ብወደብ ዓሰብን ባጽዕን

ጊዜ ቀጽሰ፣ ጣልድን ተወደብ ግብነን ባለውን ማዲሎ መራት ኤርትራ ረገጹ፣ ሰራዊት መግጽ ወን አስፈረ፤ ራአሲ አሰላ ድግ ንብዙሓት ፋርበኝታት ተዋጋአቲ ኤርትራሙያን ራቲታም አብ ውግጽ ተደዓሲ (ዶኃሲ) አስስፍምም አቲ ውግጽ ምስ ተወድሎ ግን 1. ባሻይ ደባስ ወዲ ደርማስ 2. አይተ ወልደጊዮርጊስ ወዲ ደርማስ 2. አይተ ወልደጊዮርጊስ ወዲ ደርማስ

3. አይተ ገብረአምላኸ ወዲ ደርማስ

አተባህሉ ስለስተ አሕዋት ደቀ ጣዕረሺ ብሰራዊት ውግአ አሌላ ከም ቶም ከምአም በበሓት ካልአት ኤርትራውያን ተአስሩ። እዚ ዝገበሩ ከአ ባሻይ ደባስ ወዲ ደርማስ ፕሬዝም። ለዚ. በጠም በላ ባላይ አካጠ ምር እር ጠ ወገን ራአሲ ወልደሚካኤል ስስ ዝኾኑ አብ ውግለ ተደን ሊ(ዶ.ኃሊ) አግዲያውና ብማለት ነበረ። አተአስፋሱ ቦታ ድማ አምባ ስቅንቅን አተባህስ አብ ትግራይ ዝርከብ አምባ አይ።

እነም አብ ላዕሊ አተጠቸሱ ስስስተ አሕዋት ደቂ ማሪረሺ ግን በተበስም ካብ ቲ. ቤት ማእስርቲ አምሲጦም ስይቲ: ስይቲ: እናኸዳ ቀትሪ ቀትሪ ድማ እናተሓብሎ ድሕሪ በሁሕ ድኻምን ጽምእን ቍርን ተሜትን ዝግብ አብ አትብሃል ዓዲ ወረዳ ስሓርቲ: h1.00.11

አብ ዝግብ ምስ በጽሑ አይተ ተስፋ-ጽዮን ወዲ ዓውድ አተባህለ ወዲ ዓቢ ሓዎም ማስት በዓል ጣዕረሺ ሓንቲ: ጠበንጃ ሒዞ ብወንን ዓላ አብ ዝርከብ ዱር መሬት ዝግብ ጸረ ሰራዊት አስላ ሽሬቲ ጸንሐም። ተስፋጽዮን ወዲ ዓውድ ዝግብ ዓዲ ስበይቱ ስለ ዝኾነ

ከንቲባ ዳርማስ ተቐቢሎም ኪምልሱ ከለውና «መሬት ዓደነበይ ማለት መሬት ጣዕረሽ አዝዩ ንእሽቶ ስለ ዝኾን፣

- ሀ. ብንዶቦ ተወሲዱ ዝንበረ ዕሮሩባ እተባህለ መሬት ይመስስለይ
- ስ. ፌልሒት ሳዕላይ ዝርአሱ፣ ፌልሒት ታሕታይ ዝእግሩ አስሓኞት፣ ስለ•ሙና፣ ጭፉ ናይ ዝብሃል መሬት ነውን ከወሃበኒ» ኢሎም ሓተቱ።

ምምሕጓር ኢጣልያ ድማ ነዚ አብ ላዕሊ አተዝርዘረ ሂቡምም ከብቅዕ፣ በተወሳኺ አውን በወገን ምራራ ካብ በሪ ከንቲባ ክሳዕ ቤት–ክዕታን ዝርከብ መሬት ብምሉሉ ሃቦም።

መራተ ዝንግሉሉ ዝንግ ከንቲባ ደባስ ወዲ ደርማስ ድማ ጭራም መራት መልዕሎ ከይሓተት ነቲ መራት ምስ ህዝቢ ጣዕረሺ ተር ከም ዓተር ብማዕርነት ምእንቲ ኪካፈሎ ነቲ ዓዲ አረስጠም። እዚ ድማ ልቢ ከንቲባ ደባስ ወዲ ደርማስ ለሬጠም ላቢ ዶግ ልቢ በንቲባ ደባብ ወዲ ደርግስ ለዋህ-ፍትሔኛ-ዝይስሱሪ ንጽባሕ ኪባክር ምንባሩ ምስክር ኮን ይብሃል። ከንቲባ ደባስ 'ውዲ ደርጣስ ዕድሚአም አኺሉ ብ1904 አቢሉ ካብ ዛ ዓለም ብሞት ምስ ተፊልዩ ድማ

1. አይተ ,ጋርዛ ወዲ አደሙ እተባህሉ በዓል ጣዕረሺ

ወየ ወየ ወየ አን በይነይ ድየ ጉይታይ ጉይታይ ዝብሎ ጐይታ ዕሮሮባ ባይቶ ዳዕሮ ጐይታ ነላጒል ባይቶ ዳዕሮ ጐይታ ተንድሪ ዑና መንድቅ ባይቶ ዳዕሮ ን-ይታይ ን-ይታይ ዘይት:በላ አንስቲ ጣዕረሽ ምድሪ ቤትክን ፈረስ ዘንተአስሮ (ኖይ ጸላጂ) ውሻጠኸን ጋመ (ወታጓደር ዶጓዑ) ዘይበርበሮ-ዘይስንክትክን አንጌራ ሓሬሮ (ሳሳ ድርማስ ዘይተደራርክን)

187

ነበሪ ም ራ-እሲ አስ-ላ ኮን ባዕለ~ም ሃጸይ የ-ሃንስ ብዙ-አ ስምበዱን ተሻቸለ-ን።

ስምበዱን ተሻቸሉን። ብዛልባ ዛ. ከተታት ነ ዛ. አተ: ጂያኮም ናረቲ አተባህስ ኢጣልያዊ ጹሓፊ ከምስክር ክሎ «ሐጻይ የተንስ ስምቢዶምን ተገረሞምን፣ «ስለምንታይ እድ መንግስቲ እንግሊዝ፣ ሰራዊት ወግአ ኢጣልያ ይመጽኡቱ አሎ ኢሉ ዘየጠንቶቸኒ» ኢሎም ይባል። አዛ ድማ ንጉስ የተንስ ኮነ ራ አሲ አሰላ ምስ መንግስቲ አንግሊዝን ካልአትን ወዲት ከም ዝነበርም አብሪሁ ዝሕብር ኢዩ። «ማሕዲስታው.ምንን ዘይምእሁዝት ዶቂ መረብ ምሳሽን የጸግሙኒ አሰው» እናባሉ ውን ካብ መጽአተኛታት ውልቱ ትካሳትን መንግስታትን ብአማአት ዜፍታድ ጠባንኝ አከቡ። ጽሑራ ጥልራ ከም ዘረንዋጅው ሐዳይ የታንስ

ዚፍቀድ ሰበንኝ አከቡ። ጽሑፋት ፓሴራ ከም በረጋግጽም ሓጸይ የሃንስ ሓደ ዕስሪት ካብ መራት ኤርትራ ንራአሲ አስላን ዓ ቀይቴን ብዮሌቲ ኪማባ ምስ አከዜ፣ ዓበይቲ ኤርትራ ተቢም ስስ አቶቻወሙ ኪትግበር አይክአስን አሞ ራአሲ አሰላ አብ ኤርትራ አትየም ንተከቡ ድርንኛታት ስራዊቶም ኪጠኝሙ ባምአስብ «ገኘን ንአርብዓ ዓመት አብ ኤርትራ አብ ዝኘን ዓዲ አተኛምጣ ኢትዮጵያዊ ወዲ አርብዓ ተባሂሉ መስል መራትን ጤላን ኪረክብ አብ ርአሲ ምአዋጅም፣ ዝኘን ኢትዮጵያዊ ብትአክት አብ ኢዳ ንዝርክብ መራት 60 ቅርቪ ባሙራ ግብሪ አንቶ ድአ ክሌሌ ናቱ ይኸውን» ብምስት አንገሩ። በዚ ም ሀዝቢ ኤርትራ ወረሮም ተረስተዴ። እዚ ድንጋጊዜ ብ1888 በአዋጅ ተሃረፉ አብ ግብሪ ወዓለ። በቲ ካልአ መን ድማ ራአሲ አስላ ንዓቀይቶምን

በ12000 ገብተሉ ገንደን ብዛ ተበራ ይላይ በቲ ካልአ ወገን ድማ ራእሲ አስላ ንዓቀይቶምን ካልአት 52ዶ ደቂ ትማራይን ውሑዓት አምሓሩን ኪጠቅሙ ኢስ-ም፣ ካብ ሕግን ባህልን ኡርትራ ወጺአም «ገነኘሃት ጓል አንስተ-ይቲ ብሕጊ ኮነ ብዘይ

186

2. አይተ ካሕሱ አተባህሉ በዓል ዓዲ ንአምን ዓንሰባ

አይተ ባለበር ለተባህበር በታል ሥር ጥር , , ብወንኖም ድማ ወየ ወየ ወየ እንታይ እም ተባብረ ደባስ ምይቲ ደባስ ዓይኒ 3ህሪ ደባስ ምይቲ ሰበይቲ ጣሪቪ ደባስ ምይቲ ብኸይ ሕዛኒ መንእሰይ ጣዕረሽ ደባስ ምይተ፡ ብኸይ ሕዝኒ ኩዒትኪ ፡ ዶ ትኣትዊ ኣብ ምድሪ ነፊርኪ ፡ዶ ስማይ ትስቀሲ ከምኡ እንተ በልኩኺ ሓቂ ከይመስለኪ አርሓ ዝንበሮ አርሓ ነይቐሪ መንበር ገንጽሉ ኪኸይድ ቀባሪ መንበር ገንጽሉ ኪኸይድ ቀባሪ

ውጣቢ ተንጽሑ ቢ ሰይጅ ቀባሪ አናበሌ አልቀሱሰ-ም በማስት አቶ ቃልአብ ቸሺ ተስፋብጊ አተባሁሉ በዓል ማዕረሽ ነቢ ዛንታካቢ ከዘንትውላይ ከሰው፣ ነቲ በህጻኖም ከሰው ብአፈ-ታሪክ ብይታዊ አቀራርባ አተነገሮም አጠታታትዋ እናከኩና አእምሮአም ምስቲ ታሪኽ ንድክራት ተመሲሱ ነቲ መልቀስ ብዜማ ከስምዕኒ ክፍትኑ ከሰዉ ኩሉ ጊዜ 711 8-112:

መሬት ኤርትራ ዚወርር ስሱ ፅን ጨካንን አዋጅ አሉሳ

ድሕራ ማእስርቲ ራላሲ ወልደሚካኤል አብ ኤርትራ ስፍሪ ቀናኛሪ ሀይብስ. ግፍፅታት እናተፈጸሙ ከስ•፣ ሰራዊት ውግእ ኢጣልያ በምጽዋዕ ተቐልቂስ. በታታት በምሓዝ ደልዲሉ ነበረ። በቲ ክልእ ወገን ድማ ሓርበኛታት ደቂ ኤርትራ በብዮጅስ አብ ኤርትራ ተከሪአም ንስራዊት አስላ ማስት ድርጎኝታት ደንፁ ብቅጽያን በግሁድን ይሃድንዎም ነበሩ። ከምኡ አውን ማሕዲስታዊ ሓይሲ ቢወገን ሱዳን መጺኡ ይግስንስ

ሕጊ ካብ ትግራዋይ ወይ አምሓራይ ዝወለደት ወይ አተመርዓወት ወይ መበለት ዝኾነት መስል መሬትን ውርሻን ኪግብኣ ኣወች። ኣብ ርእሲ'ዚ ድማ ሓደ ርብዒ ካብ መሬት ሓማሴን (መረብ-ምላሽ) ርብሊ ግቢ ውርጥ ግብሪ (ምርዓ-ንድርጎኛታቶም ኪውዕል ብጉልቲ ወሲዶም ንግበጡ።

188

በዛሪባ ቢ ተዓዘብትን ጸሓፍትን ደቂ ኢጣልያ «ወኪላት ሓደ-ወጸአተኛ ዝኾነ ሓይሊ ብሓይሊ መሬት ሒዙ ኣብ ዘይዓቶ አተቸመጠ» ኢሎም ንግዝአት አሌላ ይጠቅስም፣ ብፍላይ ድማ ድሕሪ ምእሳር ራአሲ ወልደሚካኤልን፣ ዓበይቲ ሹመኛታት እንዝጋን ካልአትን፣ ኤርትራው. የን ወይ ደቀባት መረብ ምላሽ ንግዝኣት አስላ ከም ሓደ ገዛኢ መንግስቲ ወይ ሓይሲ አብ መረብ-ምላሽ አቝዳሮ» ይብል ደራሲ ሃጋይ አርሲክ (HAGGAI ERILCH) አብ መጽሓፋ።

በብቅሩብ ኣብ ቅድሚ ሃጸይ ዮሃንስ ክብሪ ራእሲ በብቅሩብ አብ ቅድሚ ሃጸይ ዮሃንስ ክብሪ ራእሲ አሉላ አፍሬኾስ ክደ አም ሃጸይ ዮሃንስ ካብ ናይ መረብ ምላሽ ግዝአቶም ንአውራኝ አክስ-ጉዛይ ቆሪጸም የፌፍዎም። ራእሲ አሉላ በዝን ካልእን ዓችሎም ጸቢቡምም ክሎ ሃጸይ ዮሃንስ ንራእሲ ወልደሚካኤል ሰሎምን (ንሚዳ) ካብ ቤት ማአሰርቲ አምባ ሰላማ ፈቲሐም አብ ልዕሲ ራእሲ አሉላ ሽይምም ንመረብ ምላሽ (ኤርትራ) ኪስድምም ሐሲቦም አለው ተባሂሉ ተመርየ አሞ ሻችሎት ራእሲ አሉላ ገንፈለ። (መጽሐፍ ሃንይ ኤርላክ አሉላ ሻባ 52 ገጽ 59) እዚ ውዮን ዚ ዛንድ ኤርሲክ ኣሉላ አባ ነጋ ገጽ 59) እዚ ውጥን ነዚ 93 3,8++9023:

«ህልቂት ህዝበ. ባርያ»

«~~~»

እግ መወዳአታ ወርሐ. ጥቅምቲ 1886 ራእሲ አሉላ በቲ ምስ መንግስቲ እንግሊዝ አተፈራርምዎ ውዕል ሂወት (HEWET TIREATY) መሰረት፣ ከሰሳ በቲ አዋን'ቲ አካል ኤርትራ ነበረት እሞ ናብአ ክይዶም ኪሀምቱን ከገብሩን ንጻላአቶም ከርዕዱን ብሃጸይ ዮሃንስ ተላኪዞም ተበበሱ።

በዚ አዋን ኪ ብዝሒ ሰራዊቶም 10,000 ይፍቀድ ነበረ። ሓገዝቶም ድማ 1. ደጃዝማች ተድሳ ዓ ይባ 2. ደጃዝማች ወልደገብረኤል 3. ባሻይ ገብሪት 504.

ነበሩ። ራእሲ አሉላ ነዚ መጠነ-ሰራሕ ሰራዊት ሒዞም አብ ከረን አዕረፉ። አብ ከረን ኮይኖም ድማ ናብ ሸኸ አረይ አተባሀለ- መራሔ ህዝቢ ባርያ ማለት ናራ «ንሰራዊት መግቢ ዝኾና ከብትን ጤሶ ቢኒዕን ቀርቡ። ነክሰላ ከወግአ አመጽአ አሉ•ኸ• ፡ ም ንስኻትኩም ፡ ውን ምላይ ኪትኩቶ ተቒረቡ።» ዝብል መልእኸቲ ሲደፉ። እንተኾነ ዓን ሸኸ አረይ ከብቲ ኮነ ካልአ ስንቂ ወይ ብረትን ሰራዊትን ከይሓዙ ንከረን መዲአም ምስ ራእሲ አሉላ ተራኸቡ እም አቶም ራእሲ «ኪድ ንኮፊት ሓሲፍት ከብትን ጠበንጃን ሰራዊትን ካብ ህዝብኻ አከብ» ኢሎም ብምእዛዝ መለስዎም። ሸኸ አረይ ግን ካዘላአም ተመሊሶም ብዙይካ 50 ከብትን 30 ጠበንጃን ካልአ ክይሓዙ ተጸበዮዎም። ካልእ ክይሓዙ ተጸበዩዎም።

ራእሲ አሉላ ድማ አብ ወረዳ ምሳሎ አትዮም ራላቢ ላስጣ ዶግ ላዝ ወረሳ ምክት ሳዋዮም ለብ ዛንታ ሃገር ተራእዩን ተሰሚውን ብዙይልልዋ ሞክና ንያድታትን ቀላሽታትን ህዝቢ ባርያን (ኖራ) ኲናማን ደምሲሶምን ዘሚቶምን አዋፍአዎታ ክልተ ሲሶ ዝኸውን ካብ ህዝቢ ባርያን (ኖራ) ኲናማን ምስ ምሉአ ተረተን ንዋቱን ጠፍኤ።

190

ራንስ አሉላ እዚ ጌሮም ክይአክል ከስላ በዲሐም ራትስ አሉላ አዚ ጌሮም ክይአክል ክስላ በዲሐም ከምስሱ ከለው። አብ ከተማ ምስሎ (ሽዑ ዓባይ ዓዲ) አዕሪፎም ከብቅዑ፤ ንኩሎም ሓርበኝታት ሀዝቢ ባር.ም ኮናማን አጥፍአምም። ንሶትን ቆልዑትን ከይተረፉ ማረኹ። ዝረኸብም ወረሩን ዘሙቲን ቀጽሪ ዘይብሎም ስብሎትን አንስትን ቆልዑትን፣ ዓችሚ ሔዋን ዘይበጽሓ ጌና ስብአይ ዘይፈለጣ ደናግል አዋልድን መንእስደትን ገሬፎም ወሰዱ። ከብቲ አጣል አባጊዕ አይገደፉን። ነታ ሦስ ጥደ አታረውም። ዛገር ዋራያ አትሬፍዋ።

እቲ ፓሌራ እተባህለ ውሩይ ኢጣልያዊ ጸሓፊ «ራእስ, አስላ ንክስላ ኪሽቶ ድሌት አይነበሮምን። ድሌቶም ንሀገቢ ባርያ (ናራ) ምዋፋእን ምድምሳስን ኢዶ ነይሩ» ይብል እናበለ ሃጋይ አርሊክ ይጠቅስም።

191

ምዕራፍ 5

<u> ሓርበኛ ታት ኤርትራን ዝሰዓበ</u> ህዝባዊ ሀልቂትን

ደጃዝማች ክፍለአያሱስ ሕን ኪፌድዶ ደለዶ

ድሕሪ ምዋፋእን ምድምሳስን ሀዝቢ ባርያን ድሐሪ ምግጭላን ምድምግበን ህብር ግሬንን ኩናማን፣ ራእሲ አሉላ ብአራኣአያ ንጉስ የተንስ ከነበሮም ክብሮን እምንትን አብዬ ጐደል። ካብ ከነበሮም ዓቢይ ስልጣን አውን ሰጠች ኢላማ ነበሩ። በዚ ከም'ዚ ገበለ ምክንያት ድማ ሻቅሎትን በስጭትን ወሪስዎም ነበረ።

ኩዓታት ክም ኪ ኢሉ ከሎ ጀንራል ሳሌታ አተባህለ ኢጣልያዊ መራሕ ሰራዊት ውግእ ካብ ባጽዕ ንከበሳታት አቢሉ ይግስግስ ብምንባሩ ራእሲ ኣስላ ኪዓ ግትዎ ኢሎም ጊንዳዕ ወሪዶም ዓረዱ።

በዚ እዋን ዚ ደጃዝማች ክፍለኢየሱስ ሰብአይ በዚ አዋን ኪ ደኝ ዝግንት ከፍላኢየሱስ ሰብአይ ንል ራእሲ ወልደሚካኤል ሰስ-ምን አብ ርእሲ ምዃኖም ሃገራዊ ሐርበኛ ነበሩ 'ሞ «ንራእሲ አስላ ከዋቅንሴ ዝኸአል አዋን ሕጇ ኢዩ» ኢሎም ብምሕሳብ 100 ብረት ዝዓጠቹ ሰዓብቲ አኸቲስ-ም በ20 ዋሪ 1887 ሕንተብሎ ክይዶም ምስ ጀነራል ሳሌታ ተዝራሪበም በስሙር ሓይሊ ንኣስላ ኪወግኦ ተጸምበርም። እዚ ፍጻሜ ጊ ድግ ንራእሲ አሉላ አስምበዶም።

ራእስ, ወልደሚካኤል ሰሎምን አብ እምባ ሰላማ ተአሲሮም ክልው ካብ ራእሲ አሉሳ ብድዐን ምፍርራህን ይስዕበም ስለ ዝነበረ፣ ብወርሒ ታሕስ 1888 ናብ ሰብአይ ዓሎም ይኝዝማች ክፍለኢየሱስ «ብዝኾን

ራአስ, ወልደሚካኤል ግን ነቢ ድሕሪ 10 ዓመት ማእሰርቲ ዝመጽኦም ሕቶ ዕርቂ ነጸግዎ። ይሻዝማች መስፍን ወዶም ግን ሕራይ ኢስ-ም ምስ ራአሲ አስብ ክሳሪ አከሱምን ዓድዋን ከቶ። እቢ ዝገቡሩ ድግ ነቶም ጊና አብ አምባ ሰላማ ተኣሲሮም ተሪፎም ዝንበሩ አቦአም ራ.አሲ ወልደሚካኤልን ሓዎም ልጅ ሃይስ መስኮትን ንምድሓንን ንምሕጋግን አይ ይብሉ ተንተንቲ ነታታ።

ዶችዝማች ክፍለኢየሱስ አብ ክፍላ ወርሐ. መንቢት 1889 ተኝኩል ኢጣልያ ተባንቢበም፣ 2000 ሰራዊትን 600 ጠበንችን ሊህም ንአስመራ ወሪሮም ብሓይሲ ንሓዴ ወርሐ. ዝአክል ሓዝዋ። ሓደ ስሙር ሓይሲ ፈጢሮም ድማ ናጻ መረብ ምላሽ ኪስርዑ ሓስቡ።

ፋሰቡ። እንተኾነ ግን አቲ ምስጢር ብባስ ሰሊዥ ተራልጠ እሞ ደጃዝማች ደበብ (ዘመድ ሃጸይ የሣንስ) ብሓደ ማጆር ኢጣልያ ዝምራሕ ሰራዊት ተደጊፎምን ተመሪሐምን ንደጃዝማች ከፍስኢየሱስ ሒዞም ማሪኸቃም። በዚ ከም ኪ ድማ ምምሕጻር ኢጣልያ ንደጃዝማች ክፍስኢየሱስ ንዓሰብ ሰዲዳ አዋፍኦም። እቲ ዘገርም ድሕሪ ኪ ኩሌ ሸርሕን ውዲትን ደጃዝማች ደበብ አውን ንመችስ ኩሩ እሞ ብራአሲ ኣስላ ብጥልመት ተታዲዞም ተአስሩ። ንቤት ማእሰርቲ እምባ ለማግኘ ደብብ ኦሪካ ይጣት የ

ደችዝማች ደበብ ካብ ዚ ጸግማት ኪ ወጺአም 1000 ሰዥኑ ሰራዊት ኦዕጢጅም አብ ኣባ ገሪማ አተባህስ በታ ከስዉ፤ ራአሲ መንገሻን ራአሲ አስላን 1800 ዕጡች ሰራዊት ሒዞም ከበቡምም እም አብ ቲ ሽዑ አተፈጸመ ውግአ ሞቴ።

እኪ በኪ አዋናት'ኪ ግርኤ ዝንበረ ሕንፍሽፍሽ ስራዊት ደጓዑ፣ ኑቶም በብድዐ ስራዊት አሉላ

192 መንገዲ ንግዝኣት ደጓዑ በርቲዕካ ግጠም» ዝብል መልእኸቲ: ብምስጢር ሰዶቶ። ሽዑ ደኝዝማች ክፍለኢየሱስ ብወገን ከተማ ክረን ዓሪዶም ነበሩ።

በዚ አጋጣሚ ዚ ራአሲ አለሓ ነበምድር በዚ አጋጣሚ ዚ ራአሲ አለሓ ነበንምድር ከይዶም ስስ ዝነቡና፣ ደጃዝማች ሃይስስሳስ አተባሁሉ ወኪል ናቶም ክይኖም አብ ኤርትራ ነበሩ ም ኢታ በራአሲ ወልደሚካኤል አተዳሕፈት መልእዥቲ በስስ ይቶም ጠሲፎም በምሓዝ ናብ ራአሲ አሉሓ ነበንምድር ስደዓዋ። ናብ ኢድ ደጃዝማች ክፍስኢየሱስ ከይበጸሐት ድግ ተቻልዐት።

ደጃዝማች ደበብ አስመራ አተወ.

ደጃዝማች ደበብ፣ ንደጃዝማች ሃይስስላስ አተባህሉ ወኪል ራአሲ አሰላን 150 ዕጡቻት ዓቀይትን ቀቲስ-ም በሓይሲ አስመራ አተዉ። አንተዥነ ግን ድሕሪ ሀ 3 መሜሊቲ ምስ ሓስፈ ብሓንዝ ደጃዝማች ክፍለኢየሱስ ክረን አብ እድ ሰራዊት ኢጣልያ ወደኞት። ቀዲላ ውን አስመራ ሰዓበት።

ደጃዝማች ደበብ ምስ ሰራዊት ኢጣልያ ባንከበሮም ሽርሒ እናተደገፉ ንደጃዝማች ሃይስስሳስን ሰዓብቶምን አብ ዓዲ-ባሮ ቀቲስ-ም ብ9 የካቲት 1889 ኢዮም አስመራ ዝአተዉ። አብነተን ስልስተ አንዱ ራአሲ አስላ ሰራርም ድማ ንሓደ ወርሒ ዝአክል አብ

ትብ'ዝ, አዋናት'ዝ, ራንሲ አሉሳ ንራንሲ ወልደሚካኤልን ካልአት አሱራት ዓበይቲ ኤርትራን «ሕጂ ናይ ኩላና ጸላኢ መዲሎ አሰං። ካብ ማአሰርተ ክሬት-ሐኩም አም ሓቢርና ጸላአትና ክንስጒጕ ኢሰ-ም ብተትምም።

ተጠቒያምሲ ብሓርበኛነት አብ በረሻታት ኤርትራ ፋሕ ኢሎም ዝክቡሩ ሓርበኛታት ተስፋ ክይኑ፣ ሓይሎም ንምድልዳል ምስነቲ ጌና ዘይሬልዋዎ ሓይሲ ጣልያን ዝምድና ኪሬዋሩ ደፋፍአም።

<u>ተሰማ-ሓድጉ</u> (በረምበራስ)

መንግስቲ ኢጣልያ በግዝኣት ኤርትራ ዋራይ ስል ዘይዓገበ፣ ንኢትዮጵያ እውን ወሲኹ ኪንዝአ ብዙሕ ሃረርታ ነበሮ። ስለ ዛ ከኣ ነዚ ህርፋን ዛ ኣብ ግብሪ ንምውዓል ብአሽሐት ዝፍቀዱ ሰራዊት ደቂ ኢጣልያን ብኘንዘብ አተዓደጉ አዕራብን ካልኦትን ካብ ኢትዮጵያ ሃገሮም በብምኸንያቱ ሃዲሞም ኣብ ኤርትራ አትዮም ዝንበሩ ኢትዮጵያውያንን ካልኦትን ኣዓስኪሩ ዓቢ ሰራዊት ሰሪው ኣብ ርእሲ ምንባሩ፣ ንኣባጽሕ ኤርትራ አውን ኣብ ትሕቲ ባንኤራ ኢጣልያ ተስሲፎም ኪዋግኡ ብኣዋጅ ከም ዘኸተቶም ኣብ ዝሓለፉ ምዕራፋት ኣን ቢብና ኣስංና።

ሓደ ካብ፣ቶም አብ ውግእ ዓድዋ እተኽራሉ ግናኽ ዳርጋ ብተአምራት ካብ ሞትን ካልእ ሐደጋን ዝደሓኑ ኤርትራውያን፣ በቲ እዋን፣ቲ አስታት ወዲ 17 ዓመት ኣቢለማ ዝንበሩ ተሰማ ሓድጉ እተባህሉ ኢዮም።

ተሰማ ሓድጉ አተወለዱሉ ዓዲ አምበይቶ ሰሓርቲ ከባቢ አሥመራ ኪሽውን ከሎ፣ ዓስክር ኮይኖም ንባንዬራ ኢጣልያ ከንልግሉ ከአ በካደረ ተኣኪዞም ኢዮም ተኸቲቦም። ተሰማ ሓድጉ ቁመቶም ነውሒ ሽንቅጥ ስለ በነበሩ ሓደ ኢጣልያዊ መኮነን ናቲ ባል መጂ ማለት ተኸታልን ልኡኸን ኪኾኑ መረጸም።

196

ማግባሩ 'ውን ብዥሎም ጸሓፍቲ ዛንታ ተመስከረ። ተርታ ተሰግ ሓድጉ በጽሔ። ብቅድሚአም ዓሰርተ ሰባት ፕራይ ነበሩ። ገሊአም ይበኸዩ ገሊአም ደቀይ ደቀይ ይብሉ፣ ገሊአም ከንፈሮም ይርምዋጡ ገሊአም ክኣ ከም አምኒ ጠጠው ኢሎም ተዓኒድም ነበሩ።

ብድሕሪካዚ ኢጋ ሰዓት ሓደ ምስ ኮን አቲ ጉዳይታ ተሰማ ሓድጉ ዝኾ መንእስይ ኢጣልደዊ መኮንን አብ ዎችኦም ሸንን እናበለ ቀረበነም ኦቲ ብቋንቋ አምሐርኛ ከዛረብ ከክሬ ሓላዊ አሱራት ብተርጓሚ ጊሩ «ስማስ አነ ማይ ጸሚኤ አለ«ኹ። ስለነዚ ናተይ ባልጠጂ ካብነቲ ሩብ ማይ ከምጽአለይ ፍቒደሉ። ተርትሉ ጊና ኢፄ። 10 ሰባት ቅድሚኡ አለዉ። ከርከብ ኢፄ» በለ»

እቲ ሓላዊ እሱራት ከአ «ኪድ ቀልጢፍካ ነዚ ኈይታኻ ማይ አምጽኣሉ» ኢሉ ስደዶም።

ተሰማ ሓድጉ በቲ ሩባ አቢስም እናወደቹ እናተንስሉ፣ ዝረግጽዎ ከይሬስጡ ዛዲሞም መሬት ኤርትራ በጺሖም ሰንዓሬ አትዮም ካብ ኢዶምን እግሮ ምን ምቝራጽ ደሓኑ።

ድሕሪ ሃዊሕ በረምበራስ ተባሂለ-ም ክሳዕ ነገሽምግሉ አብ ዓዶም እናንስሩ ሀይወቶም ሬጸሙ። መልክዕ አቲ አተሬጸመ በድዐታት አምበኣር ከም ዚ ኢዩ ነይሩ። 195

ስለ ቢ ክኣ ተሰማ ሓድጉ ንጉይትአም ተኸቲሰ-ም ከዓውንቱን ካልኣ ኣቒሑትን ተሳኪሞም በቅሉ ኣናሰሓቡሉ ንዓድዋ ኣቢለංም፣ ምስ ቶም ክምአም ዝኣመስሉ ኣሽሓት ኤርትራውያን ተጸምቢሮም ክዱ።

አብነቲ ዋጭ ዋጭን ድምጺ ጠይይትን ወድፍፅን ቃንዛ ዝኞስሉ ሰባትን አባቅልን አፍራስን አአዳግን ፈኸራን አውያትን ወሪስዎ ዝንብረ ውግጽ ዓድዋ ድግ አተዉ። እቲ ውግአ ንተሰማ ሓድጉ ትርጉም አይነ በሮን። ስስምንታይን ንመን ይዋግሉ ከም ዝንበሩ አውን ይፈልጡ አይነበሩን።

ግዥነ ክይኑ ግን ኣብ መወዳእታ እቲ መስርዕ ስራዊት ኢጣልያ ፌሪሱ ኢጣልያውንያን ምስ ሰራዊቶም ተሳዕሩ እሞ ተሰማ ሓድጉ ከኣ ብህይወት ተታሒዞም ተማረዥ።

«ምሩኻት ደቂ ኢጣልያን አዕራብን ካልአት ወጻእ ተኛታትን ዘበልኩም በዚ ላደ ወገን ኩጐ» ተባሂሎም ክአ ተሰለፉ።

በቲ: ፊቶም ከኣ ኤርትራው-ያንን ኢትዮጵያውያንን «አዚአም ንወላዲት ሃገሮም ገነኘስሱን ገወግሎን ኢዮም» ተባሂለ-ም ተሰለፉ።

ፍርዲ ተጀመረ። አቲ ውሳኔ ከአ «ነቶም ደቂ ኢጣል.ዮን ካልኡትን ግይን መግብን ሃቡዎም። ሕክምና ግቡሩሎም። ነቶም ገዛአ ሃገሮም ገወግሉ ግን ሓደ ኢዶምን ሓደ አግሮምን ቁረጽዎም» ይብል ነበረ።

ኩሎም ምሩኻት ደቂ ኤርትራን ደቂ ኢትዮጵያን ኢዶምን አግሮም በብታራ ኪቝረጽ ተሰለፉ። ኣብ ትሕቲ ዓቢ አም አብ ዓበይቲ ድስትታት ጠስሚ ሬሊሎ ከም ማይ ሽረኸረኸ ይብል ነበረ። እቲ አተቆረጸ ሰብ ነቲ አተቆረጸ አግሩ ወይ ኢዱ ናብነቲ ፍሎሕ ጠስሚ ይአልክዎ እሞ አቲ ደም ካብ ምፍሳስ ጠጠው ይብል ነበረ። ኣዝዮ ዘስካሕክሕን ዘባህርርን ጨካን ፍርዲ

197

<u>ድርጎኛ ታትን</u> ምረት <u>አገዛዝእኦምን</u>

ራእሲ ወልደሚካኤል ሰሎምን ጊና አይተ እናተ ባህሉ መንእሰይ ከለዉ፣ ምስ ድርንኛታት ሰሜናዊ ኢትዮጵያ ተቻራሒኖም ዋራይ ዘይኮኑስ፣ ኑቲ እምቢ ንግዝአት በማለት ንርእሰ-ምምኬቶር ዝእምት ሐልንኦም ተደፋፊአም ካብ ባዛአ ትውልዲ ዓዶም ወጺአም፣ ንሓባብ ከባቢ ከረን ደይበም አብ በረኻታት ኤርትራ ይቅመጡ ካርሩ።

ነበሩ። በዚ አዋናት ነዚ ሀገበ, መረብ ምላሽ ብፍላይ ክአ አቶም ፍሎጣት ዓቀይትን መሳፍንትን ዓበይቲ ዓድን ንግ-ሚዳ ሓባብ አናኸፉ ይበጽሕወምን ከካታት ሃገር እና ነገሩ ክአ የጸናንዕወምን ይሕብርጆምን ነበሩ።

ነፋ ከአ የጸናንዕዎምን ይሕብርዎምን ነበሩ። እቲ ግዝአታዊ ምምሕጻር ድርጎኛታት አገዙ መሪር ነበረ። ሓደ ድርጎኛ ወይ ወታሣደራዊ ልሎቭ ግዝአታዊ ምምሕጻር ሲሜናዊ ኢትዮጵያ አብ ሓደ ዓዲ በመልእኸቲ ወይ ንእግረ መንገዱ አንተ አተወ ወይ ድማ ሓይሎ ክይኖም አንተ አተወ፤ እቲ ሞታ ዓዲ ተቸቢሉ ኳደረ ጸዊዑ ብትአዛዝ ናብ አንዳ ሓይ ገበር የአትቃም ነበረ። አቲ ገበር ውን ልሎሽ መንግስቲ ወይ ድርጎኛታት ኢጋይሽ መጺአውቲ ብማስት ጸዕዳ ማእሲ አንዲፉ መስተን ብልዕን መዓርን ቀሪቡ ክድርሮም ግዓድ ነበረ። እዚ ክይአክል አቶም ድርጎኛታት ንጽጣ ሒቲ ንግሆ ገዓት ጠስሚ ምስ ርግኦን አጅቦን በሊያም ጽጊባም ኪፋኑው ክስው. ንንፍሲ ወከፎም ሓደ ቅርሺ ብሩር ኪሀቦም ግዳድ ነበረ። አዚ አንተ ዘይገበረ ግን ስጊ መንግስቲ ጥሐሱ ንድርጎኝታት ምችባልን ምፍና ወን ክም አተ-ሐሰመ ተኸሲሱ ብአተደራረብ ደናባት እና ተቸጽሪ ክብቲን ክልእ ፖሪቲን አብ ምሻተ ይበጽሕ ነበረ። ክምሉ አውን አቲ ጭቃ ዓዲ ኮን አቲ ኳይረ እና ፌስጡ ንልኡኸ መንግስቲ ማለት ድርጎኛ ኣብ አንዳ ስኡን ወይ በተኸ አአትዋም አዋሪዶም ተባሂለቀም ይሕተቱ ነበሩ። ዛንታ ደጃዝማች ክፍለ ኢየሱስ ወዲ ጐፋርን ዛንታ ሃይሉ ዓዲ ባሮን ከንንብብ ከሎና ከም እንግንዝቦ ግን ሀገቢ መረብ ምላሽ መመሊሹ ድኣ ይዋንክር ነብረ አምበር አይጀጀወን።

198

ኣብ መንንነቢ ከንታትነዚ ሐደ ስሞም ዘይረኽ ብናዮ ኤርትራዊ ዓቢ ዓዲ

ከላ ወይለ ቦችም ንን-ሚዳ ሐባብ ክይደ

ገድ ላግ መሆነ በውድ እንተ በጻሕኩዎም ደጓዑ ምስ ሽፍታ ተራኺብካ ኢሎም ብደናብን ማእስርትን ኪን-ድሉኒ ኢዮም ንኰሚዳ ከይበጻሕኩ ከይብል ትም ሒሊናይ አበዩኒ ከይጽመም

እናበሉ ዝመጽኤ ይምጽኣኒ ብማለት ሓባብ ደይቦም ናብ ቅድሚ ንሚዳ ቀሪበም ኢድ ነስኡ።

ራእሲ ወልደሚካኤል ሰሎሞን ገሪሙዎም «አንታ አይተ እስለ። ንስኻ ድአ ከመይ ኢልካ ክትብ ጽሓኒ መጺእካ። ፈታውየይን ፈታው ሃገርካን ዶ ኢኻ» በማለት ተወክሱዎም

እቶም ዓቢ ኤርትራዊ ድማ ብሀዱእ አዘራርባን ልኩብ አቀራርባን

ንይታይ ንማዳ 2. 1. m. n. t. m. Ti-9" ድኣ ኩኑ አምበር ፈታው ገበጽሕኹም ፕራይ አይትኹኑ

200

200 ካተን አተዝመታ አሓአም ወሲዶም ከብቅው ካልኦት አሓ ሰሳማው-ያን ሰባት ውን ከሚቶም ንዓዶም ተመልሱ። አብ ነዚ ውግአ ኪሚቶም ንዓዶም ተመልሱ። ታት ሓድሎ ዓቀይታ ሞታ። አቲ ሀልኸ ከአ ቀዳሲ መሲሉ ተራእዮ አሞ ንሓድሎ ማዮም ከሰተዳ ዓበይታ ኤርትራ

ብድሕሪ፡ዚ ገስ ስባማትን መራሕትን ሳሆን ቶር ዓን ናብ ገኝም-ቢዝን ደይበም፣ ምስነቶም ራስስቲ ተራኺበም፣ በዛፅብ ስስምን ልርቅን ዙታም ራስስቲ ዓን ፍብ ባዳም-ቢዝን ደደበም፣ ምስ'ቶም ቆለስቲ ተራኺበም፣ ግዛፅባ ስላምን ዕርቅን ዘተዳ። ስስ ዚ «ስምቡ ከቡራት ቆልስቲ-ቢሆን አዞም ዓቀይቲ አይተ ወልደሚካኤል ነተን አተዝመታ አብአም አምሲለሙውን አተነ ውን ዘሚቶም ስስ ዘሰዉ፣ ነተን ካብ ሀገቢ ዝዘመ ቴውን አብ ይምላስራር ነው ራሳት ኮዥማን ወ ቱወን አሓ ይምስሱልና እም ዕርቂ ኪሽውን» በለ።

አቶም ፈለስቲ ቢዘን «ሰላምን ዕርቅን ኢድላይን ግቡአን ስለ ገኘካ፣ እንደታ ምትርሞታት እ ግቡአን ስለ ገኘታ ሩለበተ ቢዘን «ስላምን ዕርቅን አድላይን ግቡአን ስለ ገኘታ፣ ንአይት ወልደሚካኤል ባዕልና ከንዛረበም ኢና» በማስት ንዕርቅን ስላምን ተበነሱ፡ በቲ ዝትተውም ቃል መሠረት ናብ ቅድሚ ጉሚዳ ቀሪበም «አተን ካዝ ስላማውድን ህዝበ. ሳሆን ቶርዓን አተዛምታ ሌተ ናብ ዋናታተን ይመለሳ» ኢሰංም ብምል ማን ንጉሚዳ አአሙኡቃም። ዳርኃ ናብ ሕራይነውን ከአ

እንተኽነ ማና አቶም አሓ ዝዘመቂ ዓቀይቲ ነተን አላአም ወቢዲም ከይአዝስተም፣ ነተን ካቢ ሀዝቢ ዝዘመቂወን አሓነውን ናብ ነንሓድሕም ኪማቅሱወን መለ መው ክሬረ ነው፣ ጊዜ እንዲታ በዛንን ነው ሚያን ዝገቢ ነጠመተመን ላዲነውን ናብ ነንሓድሕዶም ቢግተጠው, ወሲኖም ነበሩ ነዋ፤ በቲ ራለስቲ ቢዘንን ንሚዳን ዝገበ ርም በተ ሰላም ስግአቱ ስለነዚ «እዞም ራለስቲ ቢዘን ንጉይታና ወልደሚካኤል አአሚኖም ነዘን ዝዘመት ናየን አሉ ከምልሱመን ሊዮም። ስለነዚ ሓደ ውዲት ክንሬተር ኦሎሮ ቀባሣል

በዚ ተባጊለም ድማንቲ አይተ ስራየል አተባህስ ወሩይ አዝማሪ አይተ ወል የማክኒ እ ወልደሚካኤል ጸዊያም፣ «7-2.3-5

199

በልዎም። ገ-ሚዳ ከኣ ከኅላ-ነት: ከበጽ.ሐ.ም ዘይኬኣለ ፈታዊኦም ብፍቅርን ጸሎትን ምሀልላን ከም ዝሕግዞም ልን ፕሬንግ ባጭኖር 7 ለበማግን ሃታውልባ 7 በዚ ልዙብ አዘራርባ ዛ ተግንዝቡ አም መቶም ከዮሉ ጊዜ ለባምን መሪሕን ኢኻ አለ∾ም ብምምስታን ንስንቂ ተሸውን እን ተሸውን ብሩርን (ግንዝብ) አስኒጅም

እሽልን መካረሚ

በል አቶም ድርጎኛታት አንተ ጸውውኻ ባሕሪ ኢየ ወሪደ ነይረ ድኣ በሎም ኢኻ ኢሎም ኣፋነውዎም።

ንው ማእ ዝዕድም ሕላይ ስራየል አተ: አዝማሪ

አብባብ, ጊዜባቢ ላዲ አዋን ገለ ካብ ዓቀይቲ ሳሆን ቸርዓን ናብባቲ ዓቀይቲ ጉሚዳ በነብሩም ምድሪ ከበሳ ደይበም አሓ በሚቶም ከዱ።

በዚ ክም ዚ ገበለ ተማባር ክኣ አቶም ዓቀይቲ ንግሚቶ ጉባዩ እሞ ንምድሪ ሳሆን ተርጓን ክይይም ታተን አተዝምታ አሓአም ንምምላስ ማውጉ ገበሩ። አንተኘኑ ማን

201

ወልደሚካሉል ዘረባ ፊለስቲ ቢዘን ከየዕብሩ ኪብሉ ነዘን ዝዘሙትናየን ኡሓ ከሕድንና ኢዮም። ስስ ዘ. ንሕና ንዓኽ ማዕረ ምሳና ከንመቅለካ ኢና። ንስኽ ከአ በታ ዋዕምቲ ጭራ ዋጣኽ እናተደገፍካ ገለ ፊጢርካ ከም ዘይአዙዝና ግበር» በልዎ።

አይተ ስራየል ክኣ ጭራ ዋጥሉ ኣማዓራርዩ ናብ

ቅድሚ ጉሚዳ ቀሪቡ፡፡-ኢሪ አዞም ሬስስቲ: ቢዞን እንታይ ገደዶም ኢሪ አዞም ሬስስቲ: ቢዞን እንታይ ገደዶም በዓል አይተ እንስ አብ አግሪ ንቦ ዓዶም ተጸጊያም አዞም ሳሆ አዞም ቶርዓ ዝሞቱ: ነፍሲ ይምስሱልና

ክንመልስ አሓአም

ከንመልበ ላላሉም ግማለት ሕላይ ገበረ። አብ አግሪ ነቦ ዓዶም ተጽጊያም ማለት አቶም ናትኩም ዓቀይላ አብነቲ አተገብረ ውግአ ምይቶም አብ ነቦ ቢዘን ተኞቢሮም አለዉ ማለት ኪክ ውን ከሉ ንወኒ ነ-ሚዳ ዘፍልሕ አቀራርባ ነበረ። በዚ ከም ዛ. ከአ አይተ ወልደሚክኤል ዝሞቱ ዓቀይቶም በኪ ሮም ተማትኤ። አቲ ዕርቂ ኮን አቲ በተ ሰላም ከአ በዚ ተዋናዊታ ክይተተግበረ ተደናጉዮ።

አቶም ዓበራቲ ዓዲ ሳሆን ቶርዓን ድማ እቲ ብሰላ ምን ዕርትን ዝሓተትም ስለ ዘይተራጸመሎም ጉሀዮም ንጸዓ ዘጋ ደይበም ናብ ደኽዝማች ሃይሉ ተወልደመድህን ቀሪበም ብሕገ, ጠርዑ።

ደጃዝማች ሃይሉ ድማ ኑቲ ዝቅረበሎም ፕሮዓን ሰሚ ፆም «ወልደሚካኤል ወደይ እተን ካብ ሀዝቢ ቶርዓን ሳሆን አተዘመታ አሓ አንተ ተመስሳ ይሓይሽ» ኢሎም Ann-s

70- 06-90

ብሓቂ ድዩ እዛ ሃዘጋ ተቶኵሳ ብሓቂ ድዩ እዛ ሃዘጋ ተቶኵሳ ወዲ አመቤት ኢለን

ወዲ አመቤት ኢሰን ወዲ ዓብይ ኃዕሳ ወያ ኮተትየ ዘላ ምሳክ ንናብ ዓዳ አንተ ተመሲሳ ሆሆ ዓረ ናባክ ምምሳሳ በማለት በሕላይ ተካበዩ። ወዲ አመቤት ኢሰን ማለት ኮሚዳ ከከምዕ ኢዬ። ከተትዋ ማለት ከአ መንአስያት ወይ አጓብዝ ማለት ኪኸውን ክሎ ሆሆ ዓረ ማስት መኼዳ ወይ ዓውት ዘስምዕ ኢዬ። በዚ ከም ዛ, አይተ ወልደ ሚካኤል ንሙ ገአ በልሑ። አቲ: አብ መንጎ ጽዓዘጋን ሃዘጋን አተጀመረ ቅርሕንቲ ውን መመሲሱ ገደደ።

ብዙት አዋናት ላለሬ። አቲ ዓወት ውን ናብ አይተ ወልደሚካኤል አቢሉ እናበዘወ ከደ። ሓደ መዓልቲ አይተ ወልደሚካኤል በዓወት ንጸዓዘጋ ምስ አተዉ ድማ ነታ ዓዲ አንደድዋ እሞ ሐነ ገሬደዶ መሲልዎም አተንፌሱ። በዚ ጊዜ ዛ. ነበረ አይተ ስራየል

ብሓቂ ድፑ አዛ ጸዓዘጋ ተቶኵሳ ብሓቂ ድፑ አዛ ጸዓዘጋ ተቶኵሳ ሲይበልናን ዶ ደጃዝማችና @. PU 92.

ናባኽ ምምላሳ

ደጃዝማችስ አንታይ ገደደም አሓ ቶርዓ ሳሆ እንተ ተዝሙታ አንታይ ገደዶም ግኒ ኣልብሽ አምጺአም አድፌሮዋ ዓዶም ኢሉ ዝዋጠየ። ግኒ ኣልብሽ ማለት ደው ዘይብል ብዙሕ ሰራዊት ማለት ኢዩ።

204 ባሮ አብ ዘለዎ ኬድካ ቀቲልካ ወይ ማሪኸካ ኣምጽኣ ለይ» ኢለංም ብምእዛዝ ለትዥ።

ብላታ ሃብቱ ከኣ ብእተመሓሳለፈሎም ትእዛዝ ገጣታ የተበቱ ከአ ብአተመሓሳለፈለማ ትአካዝ መሠረት ብኡን ብኡን ሃይሉ ዓዲ ባሮ ንምህዳን ተዋ ፈሩ፡ ሃይሉ ዓዲ ባሮ ድማ ብዝይተሓሰበ ማስት ብሃንደበት አብ ዓዲ በሀሓንስ ወረዳ ጽልማ ተጓንፍምም። ውግአ ተኽፍተ፡ ጅማና ሃይሉ ዓዲ ባሮ ተዓወቱ። ብላታ ሃብቱ ውን ብዋይት ተወጀፆም ምፋ፤

በላታ ንብሩ አብ ዳዕሮ ጳውሎስ ክለዉ፤ ብላታ ሃብቱ ተሳዒሮም ክይአክል አብነቲ ውግአ ተኞ ቲሌም ዝብል ወረ በጽሑም እም ብዙት ተኞዋዑ። ስለነዜ ዕ ጠኞ አለም ሰራዊት አኸቲቶም ንጽልማ ኪሓልፉ ከለው፤ አብ ሩባ ጋላ ሕምብርቲ ምስ ሃይሉ ዓዲ ባሮ ተጋጢሞም ውግአ ገጠሙ። አብነዜ ውግአ ኪ ሰራዊት በላታ ገብሩ አገዙ ብዙት አብ ርእሲ ምንብሩ ብልጫ ብሬት ውን ክሮ ም ሃይሉ ዓዲ ባሮ ሳዒሮም ንሽከቲ አቢሎም አዝሓጡ። ሽክቲ ምስ በጽሑ አብ ሓደ በዓት ተጽጊፆም ጽኑዕ ዕርዲ ሰርሑ። ሰራዊት ብላታ ገብሩ ክአ ዶድሕሪአም ስዓቡ ውግአ ክሬተሎም። ሃይሉ ዓዲ ባሮ ግን ስልስተ ወታሃደራት ብላታ ገብሩ ቅቲሎም ምስ ሰዓ ብቶም ከም ተመን አብ ቲ በዓቲ ተስትዮም አህጠሙ። አቶም ወታሃደራት ብላታ ገብሩ ዓሂይሉ ዓዲ ባሮ ስኢናዮ ኢላም ንዳዕሮ ጳውሎስ ተመልሱ። ብላታ ንብሩ ኣብ ዳዕሮ ጳውሎስ ክለዉና ብላታ ስኢናዮ ኢሎም ንዳዕሮ ጳውሎስ ተመልሱ።

ብድሕሪ'ዚ በሳታ ገብሩ ካልአ ብልሓት ኪፍሕሱ ግርናስራ ቢ ዝባታ ገዝሩ ባላአ ብልሓተ ቢዓሕቡ ጀመሩ። ሃይሉ ዓዲ ባሮ ምስ ሰበይቱ ብብርቱሪ ፍቅሪ አተጸመደ ከም ዝንበረ ተሓበሩ። ስለ ቢ ከአ ሰበይቱ ዘፍቅር ሰብ ምኸሪ ሓማቱ ይስምሪ ኢዩ አሞ ንሓማቱ ጠባቢረ አታሊስ ክሕዞ ኢየ ኢለංም ሓሰቡ።

ስለ ' ዚ ንሓማት ሃይሉ ዓዲባሮ፣ «ስብኢይ ንልክን ሃይሉ ዓዲ ባሮ አብ ሽከቲ አብ ሓደ በዓቲ ተሓ ቢት ሽፊቱ አለ።። ስለነዚ ዋሪቱን ቤተ ሰቡን ካብ

203

ሐርበኛታት ሰብ ሐማሴን (ኤርትራ)

<u>«121. 99,-96»</u>

እዚ ከጥ ምስ ተራጸመ ራእስ አስላ እንደገና መረብ ተሳጊሮም አሽቶት ወታሚራቶ ሐJም ጉራዕ ኢትዮም አብት ንቁራስ ትዋርኩ ተቸመጡ። ጂኒሔም ምድራ እናማሕሰሱ ካብ ጉራዕ ብዓዲ ነብራይ አቢሎም ዓዲ ተናክላይ አትዮም ስራሩ። ደሓር ግን ብዕድ አቢሎም ዓዲ ተናክላይ አትዮም ስራሩ። ደሓር ግን ብዕድ አተባሁሉ ክልአ ኢትዮጵያዊ ወኪል ባዲፎም ንተግራይ ተመልሱ። ምቅማም ብላታ ገብሩ ግን ዓዕሮ ጳውሎስ ድአ አምርር ዓዲ ተናክላይ አይነበረን።

አምበር ዓዲ ተኸላይ አይነበረን። በዚ አዋናት ዛ ሃይሎ ዓዲባሮ አተባህሉ በዓል ዓዲ ተማጅሳ ወረዳ ጽልማ አሙንን ጅግናን ዓስከር ራእሲ ወልደሚከአል ይነብሩ ነበሩ። ፍሉይ በርኢ ሃይሉ ዓዲ ባሮ አብ ተማጅሳ ካብ ዓዲ ሞዋ አይ። ንስም «ድሕሪ ጉሚዳ ንመን፤ አምቢ አይምስሽን። ንዝሸኑ አይባብርን» አሎም ብረተም ወልዊሎም ሓርበኛ ኩ። ድሕሪ ቁሩብ አዋን አውን ሓያሎ ሰዓብቲ ረኚቢም ጉጅስ መልአ። ደንፍው ከአ።

ትጅስ መልአ። ደንጓው ዞሳ። ከም ነቲ ልዕል ኢልና በምበብናዮ፣ ብላታ ገብሩ ወኪል ራአሲ አሉላ ከይኖም በዚ አዋናት ቢ አብ ኤርትራ ይሰርው ክሩ። አንተኘን ግን ብላታ ገብሩ በሀገቢ አብዮም ጽለት አብ ርእሲ ምንባርም፣ እና ሀገቢ ገብሩ ዲታ ኢሴ ይጽወኖም ክሪ። ንሱም ግን «አን ገብሩ ዕብራ፣ ገብሩ ቀጢን። ነዚ አዋልድ ዓደ ነው ዘይርእየአ ሹሙት ሓግሲን ከአ ሹመት ኢሲዮ» ይብስ ክይር በጨካን ግብሮም ነውን ግኑን ነበሩ።

ብላታ ገብሩ፣ ሃይሉ ዓዲባሮ ሽፊቲ አብ በረኻ ሰፊሩ አለ ምስ ስምው በኩሕ ሓረቹ። ኦቶም ብላታ የብቲ አተባህሉ ዓስከሮም ጸዊያም ከአ «ንሃይሉ ዓዲ

205 ዘዋፍት ምሕረት ጌረሉ ኣሎኽ አም አቶ በልኦ» ኢሎም ሓበሎወን።

ንስን ድማ ቃል ብላታ ንብሩ ኣሚነን ጠቢረን ጠባቢረን ሰብአይ ዓለን አእተዋ።

ብላታ ገብሩ ግን ልክዕ ከም ራእሲ አሉላ ቃሎም ዓጼፎም ወይ ክሒዶም ንሃይሉ ዓዲ ባሮ አብ ቅድሚ ሓግቶምን ሀገብን ብሴፍ ቆራሪጾም ቀተልዎም። በዚ ከም ኪ ሓርበኝንት ሃይሉ ዓዲ ባሮ ብቅልጡፍ ከሽራ።

ኪ ጣርሀገፖፓ ቦራቡ ንጊ ዛር ዝዋልበትዓ ሀበራን ሓዴ ዋይልድ (WYLDE) አተባህለ አንግሲዛዊ ጽሕሬ፤ አብ ነቲ ራእሲ አሉሳ አተባህለ በሃንይ ኤርሲክ አተደርስ መጽሓፍ አብ ገጽ 33 ከም ሀገለጾ በዛሪባ መልክፅን ጠባይን ባህርን እቶም አብ ዳዕሮ ጳውሎስ ሰፊር ጌሮም ዓሪዶም ከነበሩ ብላታ ገብሩ አተባህሉ ተምቤናይ ኪጽሑፍ ከሎ «ብመልክፆም ግናይ (an ugly middle-sized man) ቅርጥው ዝበሉ ብተመክሮ ግን ንፋሪ ጀንራል: ፍጡን፣ ንጸላአቶም ጨካን፣ ዓቢ ወራሪ (a great robber) ልዕሊ አተራቸደለ-ም ስልዕቲ ክም ገዝምቱ ዘየጣራጥር፣ ካብ ሓደ ዓዲ ወይ ቀቢላ በበለጸን ዝስብሓን ጸባ ዝሕስባ አሓ (ከብቲ) በዘይ ርሕራሔ ዝዝምቱ ኢዮም» እናበለ ይገልጸም ቀጺሉ «አዛም በላታ ገብሩ እተባህሉ ተምቤናይ ብአሉሳ እተአሙኑን በላታ ንብሩ አተባሁሉ ተምቤናይ ብአለሓ አተአሙኑን ንኩሎም አብ መረብ ምላሽ በስዉ ጸስአቶም ወይ ተቻወምቶም ኪአምሽሹን ኑቶም ኣብ ትሕቲ ግሽአት ግብጺ ተክቡሩ ቀቢላታት ኪወሩን ብአሌሓ ምሎአ ስልጣን አተሞሀቦም ነበሩ። ንሶም ኑቶም ተሪፎም ዝንበሩ ስዓብቲ ራእሲ ወልደሚካኤል ኪአምሽሹ አኳ እንተ ከአሉ፤ ኑቶም ኣብ አውራጃ አከለ ጉዛይ ጉጅስ ሓርበኛታት ሰሪያም ዝንበሩ ባህታ ሓንስ ግን ከምበርክኹ አይከአሉን» ena:

206 **h4-X H007**#

ራትስ, ወልደሚካኤል ብክም ሀ. አብ ላዕሊ አተዝ ርዘረ ከንታት በክሕዴት አብ አምባ ሰላማ ትግራይ ምስ ተአስፋ፣ ሀዝቢ, ኤርትራ በቲ ዝስዓቦ አዝቡ ጨካን ግክአት ድርንኛታት ተባሰጨው እም ነቲ አሰኑም ዘመን ግግጥምን አውሎን እናገበረ፣ ሓንላአ ክም ድርፊ፣ ሓንሳአ ክም ቀጓዝማ ሓንሳአ አውን ክም ጨፈራ አናአምስስ ይገልጹ ነበረ።

ራአሲ አሉሳ አብ ዓዲ ተኽላይ ሰፊሮም ድርጎኛ ታትን ዓቀይቶትን እናክርግሔ፣ በግበሪ፣ ብንብ፣ ብዝ ድሲ ትአዛባት፣ ንቲ ሀዝቢ ሳቾይዎ። ቡቲ አዋን ቲ ድርጎኛ ዝአተዋ ዓዲ ምድሪ ክትውሕጣ ከም ዝደለየት ተንቀጥቅጥ ነበረት። እቲ ሀዝቢ ነዚ ከሌ ስቻይ አስተብሂሉ፣

አዛ ዛግራ አዛ ዛግራ አንታይ ኢያ ተብቲና አብ ዘይዓዳ ስለምንታይ ኢያኸ ትጽሕትር አብ ዘይዓዳ ሰናዲር ነዶ ስኢና ዘስምብዳ አብይ ክደ ወልዱ አዚ ገංሚዳ

ብማለት ቆዘመ።

አብ'ዛ ግምሚ'ዛ ዛግራ ማለት ሰራዊት ራእሲ አሉላ ኪሽውን ከሎ ትርጉም አቲ ግምሚ ከአ፣ ራእሲ ወልደ ሚካኤል አንተ ዝህልዉ ብሰናዲሮም ጌሮም ነነም ጸላአትና አሰምቢዶም ምስን-ተም ነይሮም ማስት ኢይ።

አባሉተና አበም ቢዳም ም በተቀጉም ንድርም ግብተ ሊຮ። አዋልድ መረብ-ምሳሽ መእተውን መውጽእን ስኢንን ተዋረዳ። ስለ ጊ ክአ ቆልቋል ብዝዥን ነገር አንተ ተዛረመ ጸባ ዝሙስል ፈሳሲ ዛዕዛሪ እድ ዝብል። አሞ ኦም ቆልቋል ነባዊ ኦም ተባሂሉን ይጽዋዕ፣ በዚ አዋናት ጊ አቶም ክንዲ አዋልድ ሃገሮም ዝሓልፉ መራሕቲ ሃገሮን ወታ ሃደራትን ስባማትን ገለ በማእሰርቲ ገለ ብምርሻን ገለ ነውን ክብ ዓዶም ርሔጅም ብምስዳድ

208

በረምበራስ ክፍለ ጐፋር ዋልመት ግብጻውይን ተዓ ቢባም ተረድአዎ እም፣ ንቶም ሓለውቶም ብቅርሺ ማለት ብንንዘብ ደሊሎም ካብነቲ ቤት ማእሰርቲ ብለ ይቲ ሃዲሞም ወጽኡ።

ካብ ዚ ጊዜ ዝ. ጀሚሮም በረምበራስ ክፍለ ጐፋር ምስ መኳንንትን ዓቀይትን ኤርትራ ብምስጢር እናተራ ሽቡን እናተዛተዬን ሓደ ሓይሲ ስሪዖም ፍሎጥ ሓርበኛ ኮኦ#

ብድሕሪ ዛ.፣ ሃይሉ ዓዲ ባሮ ካብ ዝቅተሉ ስለስተ ዓመት ምስ ገቡሩ፣ በረምበራስ ክፍለ ጉፋር ምስ ሓደ አባ ጉብሩ አተባህሉ ሃገራዊ ፌላሲ ተሰማሚያም በአአም እናተሓገቡን እናተመርሔን ምስአ ስድራ ቤቶ ምን ስዓብቶምን ሒነም፣ ብለይቲ እናተንዕዙ ንደብረ-ጽዕዳ እምባ ማስት እንዳ ስላስ ደይበም አዕረፉ።

አቶም አብነቲ ገዳም ገነብሩ ፈለስቲ ግን «ድርጎ ኛታት ራ.አሲ አሴላ መጺአም ከጥፍሉና ኢዮም» ብግለት ፈርሁ፣ ስለነቢ «ንሕና ንስደት ከንክይድ ኢና። ንስኻትኩም ግን አንተ ደለኸም አብነቢ ጽንሑ» ኢሎም ኮቲ ገዳሞም ገዲፎም ኪኸቶ ተባገሱ። ሽዑ አባ ገብሩ «አዝም ፌስስቲ ሓዲጎሙና አንተ ክይዶም ጠሊሞሙና ግለት ኢዩ። ከቢድ ጠንቂ ከስዕቡልና ኢዮም። ስለነቢ አይንስደዶም» በሉ።

በረምበራስ ክፍለ ግን «ቀዳማይ ነገር ብዙሓት ስለ ዝኾኑ ምዕጋቶምክቢድ ኢዩ። ካልአይ ዝገብርዎ የብስ-ምን እሞ ይኸዱ ግድፍዎም» በሉ። ግዳም ጻዕቶ አምባ አንቶ ሥላስ መእተዊታ ሓንቲ ፑራይ ኢያ። ብቀሲል አይትአቶን ኢያ። አብ ዝባን ከውሐ. አተሃንጸት ባህሪደዊት ጽንዕቲ ዕርዲ ኢያ።

እዝ. ክይኑ ክስ॰ አቶም ራለስቲ ትኽ ኢሎም ንዓ ዲ ተኽላይ ብምኽድ ከዮሉተቲ ዝረአይዎ ነገሩ። ብሓቂ ዓቢይ ተልመት ነበረ። ተባታተኑ እሞ አዋልድ መረብ-ምሳሽ አያ ስኢነን ኣስተ ማስሳ። ስለ ኪ ድማ

በበ ኪ ኦ ′ አያ ዘይብላ ጓስ ትንብሪ አላ አካብዓ ቆልቋስ ኢስን እናደረፋ ንቲ ሐማች ዘመን ይባልጽኦ ነበራ።

ደጃዝጣች ክፍለ ሥፋር

በረምበራስ ክፍስ ጉፋር (ክፍስ ኢየሰብ አውን ዝብሃሉ) በዓል ደምበሳስ ኢዮም። ንሶም ሰብአይ ወይዘሮ ፕሩ ጓል ራንሲ ወልደሚካኤል ነበሩ አሞ ግዝአት ራንሲ አስብ መሪርዎም አብ ርአሲ ምንባሩ፣ በሕልፊ ሰማአሰርቲ አቡኦም ማስት ሐሙአምን፣ ቡቲ ሞክና ዝመልአ አቀታትሳ ሃይስ ዓዲ ባሮ ዓርኮምን በልቦም ተቻይዋም «ካብቦዝ ናብራ፡ዝ ቁውም ነባር ሬዲምካ

ሞሞ ይሓይበ» ይብሉ ነበሩ። ስለ ኪ «አነ ወዲ ጉፋር አነ ዓስክር ጉሚዳ፣ ንአናሲ ብበዓል ገብሩ ዲታ ከንዋረድ» ብማ ለት ቆሪጸም ብረቶም አልዒስምም፣ ዝኾነ ምድላው ከይባቡ አብ በረኽታት ዓዴም አትዮም ሓርበኛ ኮኑ። ቀጺስም ሓይሌም ብዝያዳ ንምጥንካር፣ ብበረኽ አቢ ለም ንስምሃር ክይዶም ምስ ምምሕዳር እንዳ ናይብን ግብጽን ምሕብክታዊ ምግርራብ ገቡ።

እንተኾነ ባን በቲ ጊዜ'ቲ ስራዊት ግብጺ ምስ ምምሕጓር ኢትዮጵያ ዕርቂ ጌርም ፖስ-ቲካዊ ውዑል ተፈራራሞም ስለ ካክቡሩ፣ ካብ ዛጸይ ዮዛንስ ፖስ-ቲካዊ በለጽ ኪረኸቡ ይደልዩ ብምንብርም፣ ንበረምበራስ ክፍላ ቦፋር አዘንጊያም በምሓዝ አስሩዎም። ናብ ዛጹይ ዮዛንስ አስሊፎም ከህብዎም ከአ ደለዩ።

209

ዓቀይቲ ራእሲ ኣሉላ ብወገኖም በቲ ካብ ዓም «ለስቲ ዝረኸቡም ሓበሬታ መሥረት፣ ንቶም ዝሓሰው «ለስቲ ሒዞም ኣብ ታ ንገጻም ጻዕዳ አምባ አተአቲ ክሳድ በጽሑ። ንዝባን ክይድይቡ በረምበራስ ክፍለ ንቀናር ተዳልዩ ጸኒሑ ከዋፍአና ኢዩ በማስት ፌርሁ። ስለ ኪ «ደሓን ባዕሉ ክወርድ ኢዩ። ኣብ ኪ ኮንና ንሓልዎ ኢሎም ኣብ ታ ክሳድ ኮፍ በሉ።

አባ ገብሩ ግን ነዚ ኵሉ ባዕሎም ራስዋዎ'ሞ ንስድራ ቤት በረምበራስ ክፍለን ሰዓብቶምን ኣቒሑቶምን በቲ ዘይውረድ ከውሒ ብገመድ ኣሲሮም ሽተት እናበሉ ኣውረደዎም። ዓቢ ብልሓትን ቆራጽ ድፍረትን ዝሓትት ተግባር ነበረ።

ድሕሪ ንዊሕ ጊዜ አቶም ዓሳኸር አሉላ «ሕጅስ በረምበራስ ክፍለ በኮሜት ሞይቱ ይኸውን ኢዶ» ብማለት ራሳ በረምበራስ ክፍለ ክአርዩ ንገኝም ጻዕዳ አምባ ደየቡ። አቲ ገኝም ግን ሰብ ዘይብሉ ጸንሐም። ካብ ቢ ንደሓር በረምበራስ ክፍለ ዕሱል ሓርበኝ ክይኖም አብ በረኻታት ሃገሮም ኪንቀሳቅሱ ጀመሩ።

«nr.e nat»

ደጃዝማች ክፍለ ጐፋር ኮን ሃይሉ ዓዲባሮ፡ ከምሎ ውን አቶም ዝሰዓቡ ክልአት ኤርትራው.ያን ሓርበ ኛታት፣ ቃልሶም አብ አምነት አተመሰረተ፣ ንማሕ ላታት ዘምልኸ ተበግሶታት ሒዙ ኪጉዓዝ ብምጅማሩ፣ አብ መንገዶም ከንደይ ዋልመትን ክድዓትን ይገተሞም ምንባሩ አብ ዝሓለፉ ምዕራፋት ርኢና አሎና፣ እኪ ድማ ብዕሽንት ወይ ክአ ዘይምኸአል ዘይኮነስ በቲ አዋን ቲ ብፍላይ አብ መረብ-ምላሽ ቃል ኮነ ማሕላ ክቡርን ቅዳብን ባህሊ ብምንባሩ ኪሽውን ከሎ፣ ቡቲ ክልአይ መንገዲ ክአ ምስ ዘመናዊ ፖሎቲካዊ አመራርሓ

207

ስለ ዘይተላለዩ ብዝዋሃቦም ቃል ወይ ማሕላ ይቅየዱ ብምን ባሮም ኢዩ።

ዝኾነ ኾይኑ ከምነቂ ብዝመን ደጃዝማች ውብ ሀዝቢ ብግፍዒ ድርጎኛታት እናተቐትቀጠ ብዥሉ ተቐር ቂሩ ከሎ

ብዝመን ውብሲ እንታይ ምዃን አምኒ ምዃን አምኒ እንተ ኮንካ ድአ ለባቢሮም ዶ አይክታድቁኻን አሞ ብዝመን ውብስ እንታይ ድአ ምዃን አቦኻን አዲካን እንተ ገኾኑ መኻን።

አተባሀለ፣ በረምበራስ ክፍስ ንቀፋር ንአግሮም መርገጺ ንኣካስංም መዕስቢ ስኢኖም ተጨኒኞም ነበሩ። ምስነቲ ከዮሉ ጸገማቶም ግን ንድሕሪት ከይበሉ ጸረ–ስራዊት ኣስላ ቃልሶም ቀጸሉ።

አብ መንንገዚ ወታሣደራዊ ሓይልታት ኢጣልያ አብ ከባቢ ዓሰብን ምጽዋዕን ቦታታት ሒዞም ይቀሳቾሉ ነበሩ። በረምበራስ ክፍለ ጉፋር ከአ ካብአታቶም ብረት ረኺቦም ጸረ-አሱላ ምውንን ምእንቲ ኪኽአሉ፣ ባጽዕ ክይዶም ምስ ጣልያን ተጸግዑ። በዚ አዋንጊ እቢለወነውን ደጅዝማች ክፍለኢየሱስ ጉፋር ተባሂሎም ቀሚሽ-ሹመት ለበሱ።

ቁምን ቅርሕንትን ሕሱም አብ ርእሲ ምዃኑ ሕነ ንምፍዳይ እውን ይደፋፍአ ኢዩ አሞ አብ ልዕሊ ሰራ ዊት አሰላ በከነበሮም ጽልኢ ተዳፋፊአም ንሰራዊት ውግአ ኢጣልያ መሪሐም ከረን አብጽሕዎ። ቀጺሎም ሕነ ሓሙ አም ኪሬድዩ ብምሕሳብ ካብ ከረን ተበጊሶም ጸዓዚጋ ክንድቶ መጽኡ።

በዚ አጋጣሚ 'ዚ አቶም አብ መወዳአታ አዋኖም ፍሎጥ ሓርበኛ ዝኾኦ ልጅ አበራ ካሣ ካብ እንዳ

212

ልጅ ተኽስሃይማኖት አሉላ ጸዓዘጋ ከንቲባ ሃይሉ ገብራይ ሃዘጋ

ከምሉ 'ውን ካብ ብሃንሩ በብወረዳኦም አተወክሉ ባሕሪ 'አጋሢታትን ከንቲባታትን እናተመርሑ ንምምልዓስ ኮነ ንምድምሳስ ሰራዊት ሊጣልያ ረሃጸምን ደሞምን አፍሲሶም አዕጽምቶም ከስኪስም ኢዮም።

18.8 P.170 082.

ደጃዝማች ክፍለ ጉፋር፣ በረምበራስ እናተባህሉ አብ በረኽታት ሃገሮም ሐርበኝ ክይኖም ዘወን ኪብሉ ከለዉ፤ ሃጸይ የሣንስ ካብ ትግራይ ተበጊስም መረብ ተሳጊሮም መሬት መረብ ምሳሽ ምስ ረገጹ፣ ራእሲ አለሓ ከአ ሰራዊቶምን ዓቀይቶምን መልሚለምም ኪቅበ ሉምም ምቅርራብ ገበሩ።

ብላታ ንብሩ ዕባራ አዝዮም ምልኩዕን ተፈታውን ስለ ዝንበሩ፣ ራአሲ አሉሳ «እዚ ሰብ'ዚ ብንንትስ ተፈትዮ ሰፈረይ ከሕድፕኒ ኢዮ» በማለት አይፈትው ምምን ነበሩ። ስለ'ዚ ንብላታ ንብሩ ሃጸይ ዮሃንስ አንተ ድኣ ርእዮሙም ሹመተይ መንጠለቃም ንዑኡ ከህብዎ ኢዮም ብዝብል ስግአት ንብላታ ገብሩ ጸዊፆም «ንዓ ቴርኪ ብስረን ኣቢሉ ከይጐጠጥና ኣብ ክረን ኬድካ ኣብ ክላድ ዕንቶ» ዝብል ምክንያት ጌሮም ንክረን ስደዱ ምም።

ሃጸይ ዮሃንስ ብጽልማ ኣቢለቀም መሬት ኤር ትራ እናጣሕሰሱ ብሕምብርቲ ኣቢለቀም፣ ጸዓዘጋ ረጊጸም ኣብ ሰረጆቻ ኣተባህለ ቦታ ሽማንጉስ ሳዕላይ ኣዕረፉ። ኣብ ኪ ኣመን ንዥሩብ ኣዋርሕ ተቒመጡ። አዲአም አንዳ ደጃዝማች ንጉስ ገብረጻድች ተምቤን ትግ ራይ መጺአም ኣብ ጸጓዚጋ ዓደ በአም አትዮም ነበሩ ዋ «ክፍስ-ጉፋር መጽኢ» ምስ ስምዑ ፌርሁ። ኣብ ጽጐዕ አትዮም ከኣ ተሓቢአም ሓደሩ። ንጽባሒቲ ንግሆ ግን ንወደብ ባጽዕ ከይዶም ምስ ሰራዊት ኢጣልያ ተጸምበሩ።

በዚ ከም'ዚ ዝበስ ሓድሕዳዊ ግጭታት ሓይሎ ጆጋኑ ሓርበኛታት ኤርትራ እቲ ዝስዕብ ግዝአት'ውን ወጮ እንተ ገልበዋካዮ ወጮ ምዃኑ ከይዘስሩ ምስ ሰራዊት ውግእ ጣልያን ተጸምቢሮም ሓበሬታታት ብም ሃብ ረድአዎ።

ደጃዝማች ክፍለ ገፋር፤ ሕን ንምፍዳይ ሓጣሴን ኪውሩ ከለዉ፤ አቶም አብ መረብ ምሳሽ ዝንበሩ ወኪል ራእሲ አሉላ ሚለት ደሻዝማች ሃይለሥሳስ «ክፍለ ገቀፍር ይመጽአ አስ-» ምስ ስምዑ፥ ጠፋኣኩ ኢላም ንሰራየ በፍላይ አብ ወረዳ መራጉዝ ከይዶም አጽቀጡ። ደጃዝማች ክፍለ «አምሊጡ አባ» ብማለት ገ-ሃይ።

ደጃዝጣች ክፍለ ጉፋር ብኡን ብኡን ንተንኮል ኢጣልያ ፈለዋዎ። ብዙሕ ድግ ተጣዕሱ። ስለ'ዚ ካብ ባንዬራ ኢጣልያ ሃዲሞም፣ ምስ ብዙሐት ሰዓብቶም ክይኖም በረኽ አትዮም ንካልአይ ጊዜ ሐርበኛ ኮኑ።

እንቶ ክን ግን አብ ከባቢ ከረን ብወታ ሃደራትን ባንዳታትን ኢጣልያ ተኸቢበም ተማረዥ። በአስመራ አቢሎም ውን ከአ ንባጽዕ ተወስዱ። ንና ሹራ ተብዲዶም ሃለዋቶም ከይተራልጠ ከም አብ ባሕሪ ዝወደኞ ዕንቀ መራአም ተረፉ።

ሰራዊት ውግአ ኢጣልያ ንግዝኣት ግብጹ ተኪሎ አብ ፍርቂ 1882 ዓ.ም. ተቐልቂሉ ሓይሓይ ቦታታት ኤርትራ ሒዙ ባንዱርኤ ሰቺሉ ነበረ። ቀጺሉ ክም ሮሚዲ እናስፋሐፍሐ ክሳዕ ተዳዓሊ በጺሔ ተዘርግሔ። ህዝቢ መረብ ምላሽ ስለዚ ምስ ሰራዊት ደዓው ተሓዊሱ ብበዓል

213

ሃጸይ ዮሃንስ አብ ሰረጀቓ ክፍ ኢሎም ክልዉ ወኪል እንግሊዝ መጿሎ ተራኸውም። አብነዚ ቦታ፡ ዚ ክይኖም ክአ ምስ አንግሊዝ ስሙር ሓይሊ ሰሪዖም ጸረ-ድርቡሽ ማስት ማሕዲስቲ ወይ ሱዳን ኪዋ.ጋኡ ውዑል ፈረሙ።

ፈረሙ። ተጺሎም ስራዊቶም ንጣዕረሺ ኣንዲዶም አዕነ መም። ራ-አሲ ወልደሚካኤል ስሎሞን አብ በዓቲ ማዕረሺ ብዙሐ ብረትን ካልአ ንብረትን ሓዲንም ስስ ዝንበሩ፣ ሃጸይ የሃንስ ነታ፣ በዓቲ ኪዞምንዋ ከቶ። አቶም ነታ፣ በዓ ቲ ኪሕልው ተሪፎም ዝንበሩ እሙናት ወታሃራራት ራ-አሲ ወልደሚካኤል ግን አብ ውሸጢ አታ፣ በዓቲ ክዴኖም ቶኘዮሲ ከፊቶም ምአታው ከልእምም። ድሕሪ በዙሐ ቃልሲ ግን ዋይት ወዲአም ተማረዥ። ሃጸይ የሃንስ ከአ ዝገመንት ዝሚቶም ከበቅዑ «አኪ በዓቲ ኪ ስራር ጉ፦ላሉ ክይኸውን አፍርስዎ» ኢሎም አፍሪስዎ። በድሕሪ ቢ ብዓዲ ተኸላይ አቢሎም ንሃገሮም ተመ ልሱ።

ደጃዝማት ተሰማ

ደቭዝማች ተሰማ ወዲ ደቭዝማች ኢማም ኢዮም። ካብ ዓሌት ዓዲ ደገዝማቲ አብ ርአሲ ምኽናም ካብ ቶም ቀንዲ ወረሰቲ ዓራት ደቭዝማች ሃይሱ ስስ ነሽኑ፣ ራኢሲ አሴላ «ብሀዝቢ አተራትዉ ኢዮም» ተማለት ብወቸሳን ምድሃልን ነገር ይደልይዎም ነበሩ። ደቭዝማች ተሰማ ዋን አሽንኳይ ሥልጣን አቦታቶምሲ ነቲ ምስሌንታት አኳ አይረሽዙምን ነበሩ።

ዶችዝማች ተሰማ በዚ ከምነዚ ተሸችላሮም ኪንብሩ ከለዉ፤ ሐይሲ ድርቡሽ ግለት አቲ ካብ ሱዳን ዝግበስ ዝንበረ ሃይማኖታዊ ፋይሲ ማህዳውያን ቢወገን መታሕት አቢሉ መሄዳ በዚ አዋንነዚ አለአቲ ደጃዝማች ኢማም በተጓኮል ተሳዒለ-ም አብ ራአሲ አሉሳ ቀሪቦም

«ደጃዝማች ተሰማ ኢማም ምስ ድርቡሽ ውሽጣዊ ውዲትን ውዑልን ጌሩ ንኪሽፍት ይዳሎ አሉ» ኢሎም ከሰሱ-ዎም፣

214

ራእሲ ኣሉላ ከኣ ምኽንይት ረኺቦምና ምኽንይቱን ፡ን ከየጻረቡ ኣብ ኣስመራ ኣሰሩዎም። ቀጺሎም ホーケッセン ናብ'ቲ በዓል ራእሲ ወልደሚካኤል ተአሲሮሙሉ ገነብሩ እምባ ሰላማ አአተው-ዎም።

ድሕሪ ደጃዝማች ተሰማ ግዝአት ተክል ዓገባ ንአዝማች ተኸለሃይማኖት አሉላን ደጃዝማች ደበብ ንአተ ባህለ ፈረስኛ ራእሲ አሉላን አብ ክልተ ተኸራሉ ተዋህበ። አዝማች ተኸለ ሃይማኖት አውን እንተኾነ ሽሕ እካ

አዝማች ተኽለሃይማኖተ ዓራትኩም ፍሉጥ ካብ ቀደመ ወዲ ሰባ,ንድስ ካብ ዓ,ንመ

እናተባህለ እንተ ተደረፈሎም፣ ምስ ክብሪ ስድራ ቤቶም ዝማዓራረ ሹመት አይተዋሀበምን። ከም ከሌ ወዲ መረብ ምሳሽ ብሻቅሎት ተበሲያም ነቲ ብድዐ ስኖም ነኺስም ብምቅባል ተጸመምዎ።

ካልአ ሓርበኝነት

ከንታት እናኸፍኤ ከደ። ውልቀ ምልክነትን ንቦን ዘመተኝ ነገስ። ስብ በብዘለዎ ቃዛኑ። ግዝአት ውን ከበደ። ብፍላይ ትእዛዝ ድርጎኛታት ዕስት ዕለት እናወሰኸ ንህዝቢ ብግብርን ጠርቀ መርቅን አድክም።

ሕሰፍ ሓሲፎም ራእሲ አለብ «ስማሪ የነበር አብ ነዛኻ ኮን አብ መርያኽ፣ አብ ተስካርካ ኮን አብ ካልአ ድግስካ ሚስ ከይትንብር። ሚስ መስተ ንጉስን መኒን ንቲን ኢዮ» ኢሎም አወች

216

«እንታይ ድኣ ትጽበዩ። ኪዱ አንድድዋ፣ ደምስስዋ ከአ» ኢሎም አዘቡ። ሃዘጋ ዓንወት። በቢ ከምግቢ ዝበለ በድዐታት ህዝቢ ፋሕ ብትን ኢሉ ናብ ካልአ ሓርበኝነት ወይ ስደት ከደ።

48.e የ-ሃንስ ሃጸይ ዮሃንስ አንጸር ጣልዖን ከይተዋግኡ ንድሕራት ተመልሱ። ከሌ ሓይስ-ም ውን ደድሕሪአም 138C ሰዓበ። ደጃዝማች ሓድገምበስን ደጃዝማች ባህታን እውን ባጽዕ ክይዶም ምስ ሓይሊ ኢጣልያ ተጸምበሩ።

በቲ ሓደ ወገን ድማ ስድራ ከንቲባ በኺት ምስነቲ አሙን ፈረሰኛ ሰራዊት ራእስ አሉላ ክይኑ በነበረ ኣባ ሚታው አተባህለ፣ ቅድም ግን ዓስከሮም ከነበረ ተቻሓ ሐርም በበድዐታት የሕዝኖም ነበረ አም ምስ ሃጸይ ዮሃንስ ንመተማ ኪኸዱ ተበጊሶም ከብቅው ተጠውዮም ናብ ጣልያን አተዉ። ሃጸይ ዮሃንስ ሞይቶም ምስ ተባህለ ድማ ልጅ ስብሃቱን ልጅ በኺትን ካብ ባጽዕ ገስጊሶም መጺአም ንአባ ሚታው ኣብ አምባ ደርሆ 4100

ቀጺሎም ልጅ ንብሳን ልጅ አበራ ካሣን ከምሎ ዋኢስማግ ልድ ተገባን ልድ ላበራ ባግን ሆግሉ አውን ካብ ዓዲ-ዃላ ዶኝዝማች ተስፋማርያምን ልጅ በየነ ብሩን ሰዓቡዎም። በቢ ከምግቢ ሰራዊት ኢጣልያ፣ መራሕቲ ዝኾንዎ መኳንንትን ባንዳታትን አዋሀሊሉ bon::

ቆራጽነት ሰብ ሓማሴን (たくすん)

ራእሲ ወልደሚካኤል ሰሎሞን ተኣሲሮም ኣብ እምባ ሰላማ ተወሲዶም ምስ ክዱ፣ ኣብ መረብ ምሳሽ ኵሉ ነገር እናተለወጠ ክደ። ግዝአታዊ አዋጃትን ትእዛ ዛትን ብድርጎኛታት አቢሉ ፈቐዶ ዓድታት እናተዘርግሔ 796 800:-

አብ'ዚ እዋናት'ዚ ደጃዝማች ሓድገምበስ ወዲ ከንቲባ ጉልወት በዓል ዓዲ ተከሌዛን ካብ ዓተማርያም ጓል ይስሓች ከአትዉ ማለት ከምርዓዉ ደለዩ እሞ ንመርዕአም ዝኸውን ሜስ አውደጅ ወይ ከአ አለኸ። ሽዑ ብዙ-ሓት ፈተውቶምን ቤተ ሰቦምን «ግደፍ ብድር ንኛታት አሉላ ከተኞዋቅጠና ኢኻ።» እናበሉ ሜስ አይትግበር ኢለ-ም ለመንዎም።

215

ደጃዝማች ሓድንምበስ ግን «መን ኢዩ ኣብ መር ዓይ ሜስ ኣይትግበር ኢሉ ዝኘልክለኒ» ኢሎም ሜስ 704#

በዚ አጋጣሚ ነዚ ሹመት ዓዲ ተከሌዛን ኦብ አንዳ ክፍለ-ም ተመሓላሲፉ ንክንቲባ ናሽሕ ተዋሂቡ ነበረ። ከንቲባ ናሽሕ ከኣ «ሓድገምበስ ንመርዕኡ ሜስ ጌሩ አሉ-» ኢለ-ም ናብ ራእሲ አለሓ ከሰስዎም።

ደጃዝማች ሓድገምበስ ከኣ ኣብ ልዕሊኦም ክሲ ከም እተመስረተ ምስ ሬስጡ፣ ናብ እንዳ ሓሙአም ምድሪ ሓባብ ክይዶም ሓርበኛ ከኡ።

ደጃዝማች ባህታ ከምኡ ነውን በዚ እዋናት ነዚ በምሉ ውን ሀቢ ለተነተገቢ እግብ ነው ትሳስ በዓል ስካይተ ፊትወራር አምባየ ንአተባህስ ወዲ ራአሲ አርአያ ወዲ ሐምም ንሓፀይ የተንስ ቀቲሎም ንሓባብ ወረዱ። በዚ ከም ቢ ምስ ደጃዝማች ሓድገምበስ ተራኸቦም ሐርበኛ ከኑ።

217

1. ሚስ አብ ዝኾኑ ገዛ ክይርኤ ተኸልክለ

2. መዓር ከም ግብሪ ንመንግስቲ ክበርክት ተአዘዘ 3. ሃገር አብ ክተት ስለ ዘላ ዝኘቱ ሰብ ከይምርያ Thank MA'H.

አዋልድ ኤርትራ

18. P. 130 ዓሚ ከሪመ ድማ ለማለ ብግርባቢይ ' ዶ ክጠንስ

ኢለን ብደርፊ ቆዘማ፣ ግርባብ ማለት ከም ሽራራ ገነዕ ጠቅ ክዳን ደቂ አንስትዮ ኢዩ። ትርጉም እቲ ደርፊ ከኣ ሰብኣይ ተኽልኪለ፣ ብክዳንይ ም ከመይ ጌረ ክጠንስ ማለት ነበረ። በዝን ወዲ ከምዝን ካልእ በድዐታትን ተዳፋፊአም፡-

1. ደጃዝማች ክፍለ ንቀፍር (ክፍለ ኢየሱስ)

- 2. ሃይለ- ዓዲ ባሮ 3. ደጃዝማች ሓድገምበስ ጉልወት 4. ደጃዝማች ባህታ ሓንስ ስንይቲ

ካልአት ብዙሓትን በብእዋኖም ንበረኻ እናኸዱ ብፍላይ ንሓልሓል ቦንስ እናደየቡ ተኣኘኸቡ። ሃገሮም ናጻ ከውጽኡ 'ውን ቆረጹ። እንተኾነ ግን እቲ ተበግሶ ቆራጽነት ድኣ ይንበሮ እምበር ጥርኑፍ ስለ በይነበረ፣ ማራላ ለግ ይለ ይነበር ለንግቢ ንርጉቁ በበ በይክር። ከም አብ በበይኑ ንድታት ዝስፈረ ንህቢ በብሹምም እናተመርሑ ወወፍሮም ስለ ከነበሮም ሓይሎም ንጸላኢ አካዙ በድክም ኪሽውን ኣይከአለን። አብ ነንሓድሕዶም አውን ምቅንናእን ከይምክብባርን ማዕበለ። አዚነውን ስወር አድ ባዕዳውድን ጸላኢቲ ከዓሃሃሮ ከም ከነበረ 91.8 502.0

ራእስ. ወልደሚካኤል ተፌትሐ።

<u>ውጥዚ.</u> <u>ሠፅእአ ሲነሱፅ</u> <u>ግራቲ ሞስት መ</u> ደጃዝማች ደበብ ወዲ ራንሲ አርአያ ማለት ወዲ አምም ንሃጸይ የሃንስ ክሳም ከብአም ዓልዮም ማለት ስዲያም መረብ ተሳጊሮም መራት መረብ ምሳሽ ብምር.ንጽ አብ ባሁታት አውራኝ አከለ-ተዛይ፤ በሕልፊ ከአ አብ ምድሪ ዓ ሳውርታ እናተማላለሱ ንህዝቢ ከን ንቲ ዝክረ ምምስጽር ራንሲ አሉላ ከቢድ ጸገም ፌጢሮሙሉ ከለዉ፤ ከም'ቲ አብ ዝሓለፊ ምዕራፋት በሓጺፍ አተሳእጽ ሰራዊት ውግጽ ኢጣልያ በዓጽዕ ተኞልቂሉ ሓይሉ አደልዲሉ ከብ መኳንንቲ አርትራ መረብ ምሳሽ ኢድ ማለት ሓገዝ አፍረሽበ ማዕቢሉ መራብቲ መንገድን ዕሱብትን አከበ። ደጃዝማች ደበብ ግን ከብ ጣልያን ከሳ በም ምስጽር ኢትዮጵያ ርሒጅም ሽፍታ ነበሩ። በዚ እምንትታዝ ይጃዝማች ሃይለ መስ እታወስላ

በዚ አዋንት ነዚ ደጃገጦንች ሃይለሥላሰ አተባህሉ በዚ ለዋንተ ቢ ዶላዝግተ ፓሪሲሥባበ ለተግዕሉ ትግራዋይ ወኪል ራእሲ አሱሳ ኮይኖም አብ መረብ ምላሽ ዝገዝኡ ዝነበሩ፣ በጊዜ ጸመ አርብዓ ካስ ዓዲ ሎጎ ተበጊሶም ምስ ደጃዝማች ደበብ ተራኸዐም ተዋ ግሎ። እንተኾነ ግን ንሶም አውን አብነቲ ውግእ ብደጃ ዝማች ደበብ ተሳዒሮም ምቱ።

በዚ ከም ዛ ዝበለ ምኸንይት ይሻዝማች ተድላ ባዚ ከም ዛ ዝበለ ምኸንይት ይሻዝማች ተድላ ዒባ አተባህሉ ካልአ ዓስክር ሃጸይ ዮሃንስ ንደሻዝማች ሃይለሥሳስ ኪሕግዙ ኢሎም ካብ ትግራይ ተበጊሶም ከብቅዑ፣ አብ መንባዲ ክለዉ «ደጃዝማች ሃይለሥሳሴ ተሳዒሮምሲ አብነ ቲ ውግጽ ምይቶም» ዝብል ወረ በጽሐም። ስለ ዛ ከአ ንትግራይ ተመሲለም ሃይሙ፣ ስለ ዛ አቲ መንግስቲ ሃጸይ ዮሃንስ ይሬርስ ከም ዝንስ ርእዮም ከአ አሱራት አንተ ፈታሕኩ ኢዮ ብሀዝቢ ዝፍቶ ኢሉም፣ ትኸ ኢሰ-ም ንአምባ ሰላማ ክይዶም ንራትሲ ወልደ ሚካኤልን ይችዝማች መስፍን፣ ደጃዝማች ተሰማን አተባ ሁሉ መኪንንቲ መረብ ምሳሽ ፈትሕምም። አተባ ሀሉ መኪንንቲ መረብ ምላሽ ፌትሕዎም።

ብድሕሪ'ዚ ደጃዝማች ተሰማ ኢማም በዓል ጸዓ ዘጋ አሥመራ መጺአም ንባንዴራ ኢጣልያ ኢድ ነስኡ። ጸኒሔም ደጃዝማች መስፍን ወዲ ራኣስ, ወልዶ ሚካኤል

ኣብ ' መጀመርታ እዋናት ንደሻገማች ተሰማ ላለ ከትም መኒንንቲ አርትራ ሽይሙ ንስድራታት ደጃዝማች ሃይሉ ተወልደመድሀን ወገኑ ወይ ሻርሉ ኪባ ብሮም ራተካ። ጸዓዘጋነውን በዚ ምክንያትነዚ ከይተ ጉድኤት ጸንሔት። ሀዝቢ ኤርትራነውን ንደጃዝማች ተሰማ ከም ሃገራዊ መስፍን ርዒሙ ስዓበም።

220

ተበማ በም ተገራዊ መጠፍና ርዲሙ በዓቢዎ። ምምሕዳር ኢጣልያ ከአ ነቢ ርአዩ ሰይጣናዊ ቅንኢ ሓደሮ። እዚ ሰብ ኪ ጽባሕ ንግሆ ንባንዴራ ኢጣልያ አስጋኢ ኢዩ።» ኢሉ ገመተ። በዚ ግም ት ኪ ዋራይ ተበጊሱ ነውን አሰርም። ደጃዝማች ተሰማ አብ ቤት ማእሰርቲ ምስ አተዉ ዓቅሎም ጸቢቡዎም ብጓጊ ተኸኸ በሉ። በብቒሩብ ኣአምሮአም ስሒቶም ተጽሰሉ። ምምሕዳር ግዝአት ኢጣልያ ካብ ኪ ንድሓር ሀይጠቅሙ ምኸናም ምስ ኣረጋገጸ ካብ ቤት ማእስርቲ አወዲኡ ሰነውን። ስለዚ ቤተ ሰቦም ንጽዓዝጋ ወሲዶም ተስተብምም። ግናኸ ነቲ ዝተረፈ ሀይወቶም ጽሉሓ ሰብ ክይኖም መድንድ። ከይኖም ወድእዎ።

ደጃዝማች ተሰማ ካብ ዝእስሩ ሓደ ዓመትን መንፈቅን ምስ ገበሩ፡ ደጃዝማች ሓድገምበስ ወዲ ከንቲባ ጉልወት ካብ ዓዲ ከንቲባ ዝማት ንምጽዋዕ ትድለ አሎኻ ተዛሂለ-ም ተወሲዶም ጠፍሉ። ጸኒሐም በረምበረስ ይልማ ወዲ ደጃዝማች ክፍለ ጉፋር ተኣስሩ። ተጺለ-ም ነውን ካብ ዓረዛ ደጃዝማች ንጉሥ ገብረጸድቅ ደጃዝማች መንገሻ ኣስጎዶም ተኣስሩ።

እቶም ብድሕሪ ራኣሲ ወልደሚካኤል ኣብ ወረዳ ሚናበ ዘርኣይ ፕሬኖም ምስሴንነት ሒዞም ከነበሩ ስድራ ቤት አይተ ገብራይ፣ ማስት አቶም ኣብ ቅድሚ ሃጸይ ዮሃንስ ንራኣሲ ወልደሚካኤል ከሲሶም ዘእሰሩ ከንቲባ ሃይሉ ከይተረፈ ተኣስሩ። ንስድራ ኣይተ ገብራይ ዝወረዶም ግፍዒ ሕሉፍ ነበረ።

219

ሰዓቡዎም። ራእሲ ወልደሚካኤል ግን ንባሪዲ ከባልግል በንበረ እስ በመስት የሰው የሚሰር ይትሸኒ» አውም ንሃገሬይ ባዝ መግጠ ዝቡድና ንግቢ ይጠቢራ ሲሰማ አዥሱም ተሪፎም አብሎ ተቐመጡ። እዚ ከዓታት ኪ ለበገም ፕሪኤም ለግለት ተዋወጣት። ለቢ በንምና ኪ በ1889 ኮነ። ጣልይን ንደኝዝማች ተሰማ በዓል ጸዓዚጋ ምኽኖም ምስ ፌስጠ ከምስል «ልዕሊ ከዮሎም መኪናንታቲ መረብ ምላሽ ጌረካ አሎኹ» ኢሉ ሹመት 409°#

ምዕራፍ 6

ሕልፌት ራሕስ ወልደሚካኤል 70799

መካንንቲ መረብ ምላሽ ተአስሩ።

በዚ አብ ላዕሊ አተዘርዘሪ አዋናት ሰራዊት ውግአ ኢጣልያ ብጀንራል ባልዲሰራ ተመሪሔ ካብ ገምባም ባጽዕ ብወርሒ ግንቡት 1889 ንከረን አትዩ -ሐዝ። ቀጺሉ ክኣ ብወርሒ ሓምስ ብጊንዳዕ ኣቢሉ ብሓድሽ ስራዊት ተሰሪው ማይ ሕንዚ ማለት ዓዲ ሸግርኒ ቢዲሎ ሰፊሬ። ድሕሪ ሓያሎይ አዋን ከአ ብደቀባት እናተ መርሔ አሥመራ አተወ።

ጣልያን አትው ምስ በለና ንስድራታት ራእሲ ወልደሚካኤል ከካብ ዝንብርዎ እናአረየ አሰሮም። ንመሳ ወልደሚባኤል በባብ ዝንዝርሥ ለካላሪና ለበርያግ ንመባ ፍንቲ ኤርትራን ህዝቢ ኤርትራን ብማዕረ ከም ዝጸልአም ከይመስል ኢሌ ከአ ንደጃዝማች ተሰማ ኢማም ሓብሓ በም። ንደጃዝማች መስፍን ወዲ ራእሲ ወልደሚካኤል ግን አሲሩ ንኢጣልያ ወሰዶም። ንቦም አብሎ ሓሚ መ መታ። gogo godan

ከንቲባ ሃይሉ ወዲ አይተ ገብራይ ብግፍዒ አብ አስመራ ተረሸኑ። ወዶም ልጅ ተድላ ክአ ተአሲሩ ንናዥራ ኪኸይድ ክሎ አብ ጊንዳፅ ምስ በጽሔ ዓሶ ሐዝዎ ሞተ<u>።</u> ከምኡ እውን

221

1. A. P. 183

2. ግራዝማች ይግዛው ኩደ ራሳሲ 3. ደጃዝማች ማሕራይ ምንስ ወገራ አከለ-ጉዛይ

4. ብላታ ገብረ አግዚአብሔር ጊላይ ዳዕዳ ክርስቲያን ዝአመስሉን በኩሓት ካአትን ናኸራ ተአሰሩ፣

11' AA

ንጉስ ባሕሪ ይመጽእ እናሓምበስ መድፍፅን ረቺትን እናቶኮስ አልሬ ዌዋ እናሓበስ ሃዃል ኢዱ ይመጽእ ይባሉና ቴድሮስ 18 helbs ምድሪ መስ ንፌርአን ዘዋፍኤት በትረ ሙስ ንፌርአን ዘዋፍኤት በትረ ሙስ ባዕልኻሽ ትሬልጥ ሥሳስ እናበለ ህዝቢ ብኢሩም ትግርኛ ቆዘመ።

ህዝቢ ኤርትራ ኣብ ፈኞዶ ኣኼባታት ኮነ መርዓ ታት ወይ ከኣ ጽምብል እናተራኸበ ብግተሚ ጌሩ ማስ ኣናበለ፤ ሓርበኛታት እናኣምንስ ነንሓድሕዱ ተመዓያደ። ብግዝኣት እናተኞንዘውን ስኑ ንኺሱ ንለውጤ ተጸበየ።

<u> ደጃዝማች ካሣ ጉልጃ</u> <u>አባ–ከይስ</u> መን–ነበረ

ደጃዝማች ካሣ ጉልጃ ዓሌቱ ኢትዮጵያዊ ኪኾውን ክሎ፣ ካብ ሰራዊት ሓይይ ዮሃንስ ተፈንጪሉ ናቱ ብርቱዕ ሓይሲ ሰራዊት ሰሪው አብ ትግራይን አብ ኤርት ራን አንጻር ሓይይ ዮሃንስን ስዓብቶምን እናተዋግኤ ሀዝቢ ዘበሳብስ ዝክበረ ኢዩ።

ደጃዝማች ካሣ ትልጃ አዝዩ ተንኩለኛ ስለ ከነበረ አባ ክይሲ ተባሂሉ ክም አተጸውዐ እቲ ዓጼ ዮሃንስና የኢትዮጵያ አንድንት ዝብል ብአቶ ተከለ ጸድቅ መኮሪያ አተጻሕፈ መጽሓፈ ታሪኸ ይምስክር። ክይሲ ማስት ብአምሓርኛ ክምኡ አውን ብቷንቷ ባሪዝ ተመን ማስት ኢዩ። በዚ ምኸንያት ዛ ክአ ንሓዴ አዝዩ ተንኩለኛ ተመን ተንኩለኛ ጥራይ ዘይኮነስ መርዛም አዉን ኢዩ።

ካልኦት አዘንተውተ ኣፈ ታሪሽ ግን ኣባ ክይሲ ሽም ፈረሱን መሬክሪ ቃሉን ዝንበረ ኢዩ ኪብሎ ግጉይ ትርጉም ይሀብዎ።

አባ ክይሲ ሽሕ እኳ ንኤርትራ በግዝኦት ንምም ዝማዝ ምእንቲ ኪጥሪሞ ሓንቲ በርኢ መሳፍንቲ በለዋ በዓልቲ ጸዓዘጋ ገኾነት ጓል ኤርትራ አእተዩ እንተ ነበረ፤ ኣቐዲሙ ግን ሓንቲ ሶፍያ እትብዛል ካብ ዶክቶር ዊልሃልም ሺምበር እተባሀለ እንግሊዛዊ አትውለድ ተመር ዕዩ ከም ዝነበረ ይረጋግጽ።

አዛ ሶፍደ አትብሃል በዓልቲ ቤቱ ጸሃዶቱ ተባሂላ አውን ትስመ ክም ከ5በረት ታሪኻ ስለ ገምስክር ብክ ልተ ስም ትጽዋፅ ምንባራ የረድእ። 223

ጸሃይ4: ወይ ከኣ ሶፍያ ድሕሪ ምት ሰብአያ ማለት ድሕሪ ምት ኣባ ከይሲ ብዙሕ ተጸጊማ ትሸገር ነበረት።

ደጃዝማች ካሣ አባ ክይሲ መረብ ተሳጊፉ ኤርትራ ምስ አተወ ንአውራጃ ስራየን ካልአት ቦታታት ኤርትራን ብሓይሲ ምስ አገበረ፤

ናይ ምሽዓው ቆስ ምሳሽ በዓል ቆጽሲ ሹም ከነበሩ ከንቲባ ሃይሉ ወዲ አይተ ገብራይ ብመሪሕነት ደሻዝማች መስፍን ወዲ ራእሲ ወልደሚአክኤል ሓቢሮም አምባ ዛርብ አብ አተባህስ ቦታ ኤርትራ ከይዶም ተዋጊ አም ምስ ሰዓርም ተማረሽ አሞ ናብ ሓይይ ዮሃንስ ልኢዥም እንሆ ንፍርዲ ኢሎም አረከቡም።

ሐጸይ ዮሃንስ ክኣ ተቒቢሎም ክልተ ዓይኑ በመስፈ አንቀጐሮም ብርሃን ዓይኑ አዋፍእዎ። ዶሓር ግን <u>ናተይ አዩ ከበልካዮ፣ ይብጽሓኒ አዩ አትብስው ው</u>ሰድ ኢሉም በዮሎ እሞ ናቱን ዘይናቱን ናተይ ኢዩ እናበለ ህዝቢ አዋፍኤ። ሽው ህዝቢ መረብ ምላሽ (ኤርትራ)

ወይ ጉድ ሃገር አባ ከይሲ ቅድም ብንፍጢ ደሓር ብሸፍጢ

በለ። እዚ ማስት ክአ ቅድም በጠበንጃን በትራዳን የገርና ሠሚቱ ከብቅዕሲ ሕጃ ዓይኑ ዓዊሩ ከሎ ሠይናቱ ናተይ ኢዩ ኢሉ እናሸፈጠ ማስት አናአታስስ ከዋፍኣና ማስት እይ።

4H,23 89H,23

ከም ነቲ አብ ዝሓስፉ ምዕራፋት ብስፊሑ ዘምበ ብናዮ የዘጋን ጸዓዘጋን ሓደ ሰብአይን ሰበይትን ዝፈረ ይምም ሓደ ስድራ አሕዋትን አሓትን ኢዮም። እንተኘሳ ግን ንንዊሕ አዋን ዝቐጸስ ብውድድር ሹመት እተናኸሰ

222 .

መን-ነበረ

ደጃዝማች ካሣ ጉልጃ ዓሌቱ ኢትዮጵያዊ ኪኾውን ክሎ፣ ካብ ሰራዊት ሓዐይ የዛንስ ተፈንጪሉ ናቱ ብርቱሪ ሓይሊ ሰራዊት ሰሪው አብ ትግራይን አብ ኤርት ራን አንጻር ሓዐይ የዛንስን ስዓብቶምን እናተዋግኤ ሀገቢ በበሳብስ ገነበረ ኢዬ።

ደጃዝማች ካሣ ጉልጃ አዝዙ ተንኩላኛ ስስ ዝንበረ አባ ክድሲ, ተባሂሉ ክም አተዳውሪ አቲ ዓጼ የሣንስና የኢትዮጵያ አንድነት ዝብል ብአቶ ተክስ ጻድቅ መኮሪያ አተጻሕፈ መጽሓፊ ታሪኸ ይምስክር። ክድሲ ማስት ብአምፋርኛ ክምኡ እውን ብቂንቂ ባዕዝ ተመን ማስት አድ። በዚ ምኸንያትጊዜ ክኔ ንሓደ አዝዙ ተንኮስኛ ዝኾነ ሰብ «እዚ ተመን እኮ ኢዮ» ይብሃል። ብርግጽ ተመን ተንኮስኛ ዋራይ ዘይኮነስ መርዝም አዉን ኢዮ።

ካልአት አዘንተውተ አፈ ታሪኽ ግን አባ ከይሲ ሽም ፈረሱን መሬክሪ ቃሉን ገነበረ ኢዩ ኪብስ ግጉይ ትርጉም ይሀብም።

አባ ክይሲ ሽሕ እኳ ንኡርትራ በግዝኦት ንምም ዝግዝ ምእንቲ ኪዋዕሞ ሓንቲ ዘርኢ መሳፍንቲ ዘስዋ በዓልቲ ጸዓዘጋ ዝኾነት ንል ኡርትራ እአትዬ አንተ ነበረ፤ አቆፄመ ግን ሓንቲ ሶፍያ አትብነል ካብ ዶክቶር ዊልሄልም ሺምበር አተዛህስ አንግሊዛዊ አትውስድ ተመር ዕዬ ከም ዝንበረ ይረጋየጽ።

እዛ ሶፍድ አትብሃል በዓልቲ ቤቱ ጸሃይቱ ተባሂላ እውን ትስመ ክም ገነክረት ታሪኻ ስለ ገምስክር ብክ ልተ ስም ትጽዋፅ ምንባራ የረድእ። 223 ጸሃይቱ: ወይ ከአ ሶፍያ ድሕሪ ሞት ሰብአያ ማለት ድሕሪ ሞት አባ ክይሲ, ብዙሕ ተጸጊማ ትሽንር ነበረት።

ደጃዝማች ካሣ አባ ክይሲ መረብ ተሳጊሩ ኤርትራ ምስ አተወ ንአውራጃ ስራየን ካልኦት ቦታታት ኤርትራን በሓይሲ ምስ አገበረ፤

ፍይ ምሽዓው ቆስ• ምሳሽ በዓል ቆጽሲ ሹም ካክቡሩ ከንቲባ ሃይሉ ወዲ አይተ ንብራይ ብመሪሕነት ደሻዝማች መስፍን ወዲ ራእሲ ወልደሚኣክኤል ሓቢሮም አምባ ዛርብ ኣብ አተባህለ ቦታ ኤርትራ ከይዶም ተዋጊ አም ምስ ሰዓርም ተማረሽ እሞ ናብ ሓሀይ ዮሃንስ ልኢሹም አንሆ ንፍርዲ ኢሎም አረከቡም።

4,82 የ ሃንስ ክአ ተቸቢሎም ክልተ ዓይኑ ብመስፈ አንቀሩሮም ብርሃን ዓይኑ አዋፍእም። ደሓር ግን <u>ናተይ አዲ ብበልካዮ፣ ይብጽሓኒ ኢዴ አትብስ። ው</u>ሰድ ኢሎም በዮኦሱ እም ናቱን ዘይናቱን ናተይ ኢፄ እናበስ ህዝቢ አዋፍኤ። ሽው ህዝቢ መረብ ምሳሽ (ኤርትራ)

ወይ ጉድ ሃገር አባ ከይሲ ቅድም ብንፍጢ ደሓር ብሸፍጢ

አላኪ ነበተካኪ በለ። እዚ ማለት ክአ ቅድም በጠበንጃን በጉራዳን ሃገርና ከሚቴ ከብቅዕሲ ሕጃ ዓይኑ ዓዊሩ ክሎ ከይናቱ ናተይ ኢዩ ኢሌ እናሸፈጠ ማለት እናአታስለ ከዋፍትና ማለት እድ።

4H.23 89H.23

ከም ነቲ አብ ዝሓስፉ ምዕራፋት ብስፊሐ ዘምበ ብናዮ ዛዜጋን ጸዓዚጋን ሓደ ሰብአይን ሰበይትን ዝራረ ይዎም ሓደ ስድራ አሕዋትን አሓትን ኢዮም። እንተኾነ ግን ንንዊሕ እዋን ዝኞጸለ ብውድድር ሹመት አተናኸስ

ውግእን ዜና ውግእን አብ መንሳአም ይርኤን ይስማፅን ስለ ዝነበረ፤ ደቂ መረብ ምላሽ በቲ ከንታት ብዙአ ይሓዝኑን ይሳቾዩን ስለ ዝነበሩ እዚ ዝስዕብ ሕቶን መልስን ንክልቲአም ከም ዘቅረቡሎም ኣሬ ታሪኸ የዘንተ።

ሕቶ፣ አቱም ሰብ ጸዓዘጋን ሃዘጋን አሕዋት ዲኹም መልሲ፣ እወ ሐደ ስድራ

ሕቶ ኣብ ክንደይ ትባጽሑ መልሲ፣ ኣብ ክልተ

ሕቶ፣ ትፋተዉ ዶ

መልሲ፣ ትክ ትንፋስ

ሕቶ፣ ትቃተሉ ነ ዶኸ

መልሲ፣ ንሱ እም አቲ ቀንዲ ቁውም ነገርና ኢዩ ኢሎም መለሱ፣ አዚ ብዛઠባ ጸዓዘ.ጋን ዛዘ.ጋን ስኸፍታ ዓ ደ ቦ ኣብ ገለዓለ ደረጃ በጺሑ ከም ገነበረ ዘረድእ ኢዩ።

አዚ አባዛህላ ሽሕ አኳ በዚ አዋንካዚ አብ ክምካዚ አተባህስ ቦታ አተሬጸመ ኢዮ ኪብዛል አንተ ዘይተግአለ፣ ንብዙሕ ዓመታት ተባህስ እናተባህስ ተደጋጊሙ ዚንባር ዝንበረ ስስ ዝኾኑ ሓቅታቂ አየጠራጥርን

ዘይርሳፅ ውዕለት

709.9#

ራትሲ ወልደሚካኤል ሰሎምን ንሰራዊት ውግ ኢጣልያ ካብ ኤርትራ ሓግሒጎም ንምውዳአ ዓቢ ትምኢት ስስ ከነበርም፣ አብ ዓድዋ ተሰዲዶም ኪነብሩ ስለዉ፣ ምስ ንጉሥ ዳግማዊ ምክሊክ ተዛራራርም፣ አብነቲ ብወርሔ የካቲት 1896 ዓ.ም. አተፈጸመ፣ ውግአ ዓድዋ ተባሂሉ ዝፍለጥ ታሪኻዊ ውግአ ወገን ኢትዮጵያ ኮይኖም ክም አተኻፈሉ ታሪኸ የረጋግጽ፣

226

አምሓርአም። እቶም ድሮ ተቘሪጸም ዝነበሩ ግን ከም አተቆርጽም ተሪፎም ኢንቫሲዲ ተባሂሎም እናተጸውዑ ካብ መንግስቲ ኢጣልያ ጡረታ እናተኽራሉ ክሳዕ'ዚ ቀረባ እዋን ኣብ ኤርትራ ይነብሩ ነበሩ።

በዚ ከም ዝ. ዝበስ ምኸንይት ድማ ራእሲ ወልደ ሚክኤል በቲ ዝገበርዎ ውዕለት ብህዝቢ ሃገሮም ተመ ስንኑ። አዋልድ ኤርትራ ክአ

> ወዲ ኢታይ ተኽለ ረኣየኒ እም

ዓንቋ እግሪ ካ ተኸለ ወዲ ኢታይ ተኸለ ባህ ከይብለካስ ዓንቋ እግሪ ካ ጌረ

እናበላ ደረፋ። ኢታይ ተገሽለ አዲአም ንራእሲ መንገሻ ኢዮን። ዓንቷ ማስት ድማ ሰብ ዝሰርሖ አግሪ ዝኸውን ከብደት ዘይብሉ ሬቨቲስ አም ኢዩ። ደቂ ትግራይ ከአ ብወገኖም

> አምባላጀ መጹ ነማ ስኒቆም ደማሙ ወዲ ሽዋ ዘይገድፍ ቂሙ ወድአም ቆርጢሙ ቆራጢሙ ንአንትጮ ማ መጽኡ ስኒቆም ደማሙ ወዲ ሽዋ ዘይገድፍ ቂሙ ወድአም ቆርጢሙ ቆራጢሙ አግሪ ሃ ኪኾን ዓንቋ ተስቂሙ በላቶም ጊኒሑ ስደዶም ውን ቢሉ አይትድገሙ መዘተ መዘተ....

እናበሉ ንንዊሕ ዓመታት ደረፉ ይብሃል። ራእሲ መንገሻ ንቶም አግሮምን ኢዶምን አተቘረጹ ሰባት በዓንቷ አተሰርሔ አግሪ ጌሮም ታተ ዝብሉ ከክቡሩ ምስ ረአዩ፣ ክንዲ ዝድንግጹ

«አየ ጉድ ዓንቷ .የኢ ኪኾውን እግሪ

225

አንተኾነ ግን እቲ ውግእ ብዓወት ህዝባዊ ሰራዊት ኢትዮጵያ ተሬጿሙ ከብቅዕ አቲ አተዓወተ ህዝባዊ ሰራዊት ኢትዮጵያ ንሰራዊት ውግእ ኢጣልያ አናሰዓበ ክሳዕ ቀይሕ ባሕሪ ክንዲ ዘባርሮ፣ መንግስቲ ኢጣልያ ንኤርትራ በባሕቲ ክም ግዝአቱ ክም ድላዩ ኪድሁክ ንዲሮሙዎ ንድሕሪት ተመልሱ ም ሰራዊት ውግእ ኢጣልያ አብ ኤርትራ መሊሱ ደልደለ። በዚ ከም ዚ አቲ ውልዕ ዋፍእ ዝብል ዝንብረ ኤርትራዊ ቃልሲ ሓርንት ከአ ከቅህም ከአለ።

አብ ውግአ ዓድዋ ወገን ኢጣልያ ኮይኖም በሓይሊ አተሳስፉ ኤርትራውያን አውን ብዙሓት ስስ ከክቡፋ ካብአቶም በአማአት ኪፍቀፉ ብሰራዊት ኢትዮጵያ ተሳዒ ሮም ተማረኸ። በዚ መሠረት ከ ራአሲ መንገሻ ወዲ ሓፀይ የግንስ ነፋም አተማረኾ ባንዳታት ደቂ ኤርትራ ምስ ጸላኢ ኮይኖም ንሃገሮም ዝወግሉ ኢዮም ኢሰቃም ሓሓደ አግሮምን ኢዶምን ኪኛ-ረጹ አፍረዳዎም። ነቶም እተማረሹ ደቂ ኢጣልያ ግን ንባንዴራኑም ኢዮም አተምግኒ ብማለት አብ ልዕ ሲአም በደል አይሬቷሙን።

እዚ ባብድዕ አተደፋፍጹ ፍርዲ ቢ ንሸንቀም ኤርትራውያን ብፍላይ ከአ ንራአሲ ወልደሚካኤል ስሎምን ብልቢ አሕዝኖም። ስለ ቢ ከአ ራአሲ ወልደሚካኤል ንልዑል ራአሲ መኮነን አተላህሉ አቦኦም ንቀዳማዊ ሃይሲሥሳሴ አአሚኖም ናብ አቲጌ ጣይቲ አተባህሳ ሰበይቲ ዳግማዊ ምኒሲክ ቀረቦም «አዞም ቀደም አሕሲፍና ኣብ ዝሃብናያ ሃገር ከነብሩ ከነበሩ፣ በሕጊ ኢጣልያ አተቸዮዱ ግቡአት ሀገበ, ክንሶም፣ በለዎም መግዛአታዊ ተጽዕኖ ከይተመርመረ አግሮምን ኢዶምን ይቆረጹ ተባሂሎም በለዉ ሰባት አብ ልዕሊም በድር ይፍጹም አለቀ ም ነገርም ብፍትሔ ተራእዩ ምሕረት ይገብረሱም» ኢሎም ጠርዑ። ንግስቲ ጣይቲ ከአ ንስብአየን ዳግማዊ ምኒሲክ ለሚነን ነቶም በተረፉ

227

በሉ ኪዱ ንዓድኸም» ኢሎም ከም ዘባረሩዎም እዚ ኣብ ላዕሊ አተጠኞስ ደርፊ ይሕብር።

አቶ ጳውሎስ ኛኛ አብነቲ አጤ ምኒልክ እተባ ህስ መጽሐፎም በዛሪባ ቢ ኪጽሕፉ ክስዉ?

«ብዛሪባ ጉዳይ ምሩኻት ከንልዕል ከሎና ካብ መጠን ንላዕሊ ዘሕዝን ፍጻሜ ንሪከብ። እዚ ክኣ ካብ 400 ዝበዝሑ፣ በኢጣልደ ተገዲዶም ማለት ተዓ ስኪርም አተዋግኡ ደቂ ሓማሴን (ኡርትራ) ኢዶምን አግሮምን ስለ አተቆረጹ ኢዬ። ዳግሚ ሓይ ምንሊክ ንምሩኻት ዜጋታት ኢጣልደ እኹል ከንከን ኪግበረሎም በአዋጅ ኪአዝዙ ከለዉ፤ አብ ልዕሊ አቶም ደቂ ሓማሴን ወይ ክኣ ብወታሃደራዊ አጸዋውዓ ባንዳታት ግን ስለምንታይ ጨኪጐ። ንራእሲ መንገሻ ወዲ ሓዐይ ዮሐንስ ክሓጕሱ ኪብሎ ዋራይ ኢዮም ሓይይ ምንሊክ ክዚ ጨካን ፍዳሜ ዚ ዝሬጸሙ።

ራአሲ መንገሻ በቲ እዋን'ቲ በክቱር ጽልኢ «ደመኛና ኢቶም በወርቂ እናተዓደት ከት ጊዜ ዝዋ አፋና ባንዓታት ድአ'ምበር ጣልያን ስስ ዘይኩ ይቀጽዑስይ» ኢሎም እናጨደሩ ስሙቱ ሓፀይ ምካሊክ ክአ ናይ 500 ሰባት የማናይ ኢዶምን ጸጋማይ እግሮምን እናቆረጹ ደርበይይቱ በድሕራ'ዚ ናይ ጣልይን ምርድያታት ኩ እናበሌ ሃስቃ ተክስሥላሴ ጸሓፋ።

ፕሮፌሰር አሬወርቅ ክአ ዓግማዊ ምንሊክ ምስ'ዚ ኩሌ ሕይውነቶም፣ ምስ'ዚ ኩሌ መሓሪነቶም ምክሪ ራ.አሲ መንገሻ ዮሓንስ ሰሚያም አብ ጽባሕ ዓወት ዓድዋ ሓደ ክፋአ ሥራሕ ሰርሑ። እቲ ክፋአ ነገር ከም'ዚ በስዕብ ኢዬ። ራ.አሲ መንገሻ አብ ልዕሲ ባንዳታት ጣል,ያን ከቢድ ቂም ሒዙ ከሎ፣ ውግአ ዓድዋ መጽኤ አሞ አብ ውግአ ዓድዋ ከኣ ብዙሐት ባንዳታት ንፈረንጂ (ጣል,ያን) ብሓይሲ ተዓስኪሮም ተዋግኡ። ብድሕሪ ዓወት ከኣ ተሳዒሮም ተማረዥ። ራ.አሲ መንገሻ በቲ

ዝንብሮም ቂም ንቶም አተማረዥ ባንዳታት ኢዶምን አግሮምን ይቆረጹላይ። ንሳቶም ኢዮም አብ ኩዓላታት ኢተዋ.ንእኩሉ ዕለት ንቶም ጸዓዱ ብምሕጋዝ ዘስዓሩት ኢሎም ንጃንሆይ ነገሩ። ዳግማዊ ምክሊክ ክአ ሽሕ አኳ, ነዝ, ክም'ዝ, ዝበለ ጨካን አረማዊ መቅጻዕቲ እንተ ዘይፈተውም፤ አዘራርባ ራአሲ መንገሽ ዮሐንስ አገሪሙዎም ሕራይ ኢሱም ንቶም አተማረሹ ባንዳታት ከሉም ኢዶምን አግሮምን አቸድጽዎም። እቶም ኢዶምን አግሮምን አተቼረጹ ባንዳታት ክአ ልዕሊ 400 ሰባት ነበሩ። እዚ ክም'ዝ ዝበለ ጨካን አረማዊ መቅጻዕ ቲ ብጊዜ ዳግማዊ ምክሊክ ምፍጻሙ የሕዝን።

ባንዳታት የገሮም ገዲፎም ንባራዲ ረዲአም ወይ ተጊዜም ተባሂለ-ም በአፍ ራእሲ መንገሻ ተኸሲሰም (ተወቂሹም) ኢዶምን አግሮምን አብ ምስላን በጽሑ። ከም ዚ አንተ ድአ ክይኑ ድአ ራእሲ መንገሻ ክይተሸገረ 10 ነጋራት ዘለም ሃገር አሕቢሩ እናገዝኤ ከለ-፣ በተ ካዲ ወገን አውን ዓስክር 40ይ ምነሊክ እናመስስ፣ ቡቲ ከልአይ ወገን ከአ ናብ መንግስቲ እንግሊዝ «በጃኸም ተግዚቱ። ዓራትን ዘውድን አበይ ቀደ ዘይግብአ ሓይሉ መንጠሊቲ።» ብማለት መልእኸቲ እናሰደ ንዳግማዊ ምነሊክ ዶ ይኸስስ አይነበረን። በጊዜ ውግአ ዓድዋ ክይተረፈ አሙን ዓስክር 40ይ ምንሊክ መስሉ ጻረ ጣልያን እናተዋዋሉ ከለ-፣ በቲ ሓደ ወገን ከአ በውሸጢ ውሽጢ ምስ አንግሊዝ እናተራኸበ በጃኸም ሓይል መንግስቲ አይም መንጤላቲ ከይተርፍ። ከም ተ ግቢዜ ቴድሮስ ነበይ ዝደገፍኩሙዎ ንዓይ አውን ተግዛኒ ኢሉ ልአኽ። ስለ ዚ አቶም ባንዲታት ዘይኞጻሪ መቅጻል ቲ ካብ ተቅጽዕ፣ አቲ ከሌ በድል ዝሬጸመ ራሕሲ መንገሽ ከመይ ዝበስ መቅጻልቲ ኪቅጽል ምተገነት ኢሎም ጽሐፉ። ይብሉ አቶ ጳውሎስ የጅ አብ ቲ

230 እናተንቀሳቸሱ በቲ አብ መንን ክልቲአም ስድራ ቤታት ዝንበረ ግጭት ተዳፋራአም ሐነ እፈዲ አሎኹ እናበሉ ዓድታት የንድዳ ነብሩ።

ደሻዝማች ሓድግምበስ በዚ ከይዓገቡ፣ አብ ልዕሊ ራእስ, ወልደሚካኤል ዝነበሮም ሕጻ-ር ቅርሕንቲ ንምግላጽ፣ ተሰዓን ትሽዓተን ቅርሺ አብ ከረጺት ቆጺሮም ሰብ ንአክሱም ሰዲዶም ንራእሲ ወልደሚካኤል ለአኸሉም ይብኘል። እዚ ማስት ከአ ኩሉ ሓሳበይ ሬጺመ፣ ዝግብኣኒ ሕን አውን ሬድየ ኢየ። ንስኹም ዮራይ ተሪፍኩሙኒ ማስት ነበረ።

ራእሲ ወልደሚካኤል ነዚ ከሌ ቆብ አቢስ-ም በምፍላፕ ነታ ከረጺት ራቲሐም ሓንቲ ቅርሺ መሊአም ሚአቲ ቅርሺ ባይሮም ከም ብሓድሽ ንደኝዝማች ሓድገ ምበስ መስሱሎም።

ደችዝማች ሓድገምበስ ድማ «አነ ድአ ዘይምዉት ኢየ። ከም ከአረገ አንበሳ አብ ገዛ ኢያ ዝውዕል ዘሎች ከተሉ ሕጎኽ ፋዲኽ ኢኽ» ይብስኒ አለዉ፣ ኢሎም ንቲ ሓሳብ ፉትሕዎ ይብሃል።

ከምሎ ወን ሓደ አዋን ጅግና ሓርበኛ ደጃዝማች ኣበራ ካሣ በዓል ጸዓዘጋ፣ ኣክሱም ክይዶም ንራእሲ ወልደሚካኤል በጽሑምም

ብድሕሪ ቢ ሓርበኛ ደጃዝማች አበራ ካሣ ንምም ሕጻር ግዝአት ኢጣልያ ክርብሽዎ ክለዉ፤ ምስ ደጃዝ ማች መስፍን ወዲ ራትሲ ወልደሚካኤል ነውን ብሃገራ ዊነት ተዋዛረዶም ነቡሩ ም፤ ራትሲ ወልደሚካኤል ነዚ ዜና ቢ ምስ ስምዑ፤ ዛቤንን ጽነዘጋን አብ ሓደ ስልፈ ተጸሚዶም ኢሰ-ም ብምግራም «ወይ ጉድ አንታ ካባናስ አቶም ደቅና በሊጸም» በሱ። ብዙኤ ክኦ ተሓጉሱ።

229 ሕንስ <u>ፈዲኻ</u> አ.ኻ

ድሕሪ ውግጽ ኮዓቲት ራንሲ ወልደሚካኤል ንላኸሱም ትግራይ ከይደም ድአ ተቐመጡ አምበር መረብ ተሳጊሮም ሃገሮም ብምአታው ሓርጎታዊ ቃልሲ ዘጀምሮም ሓይሊ ሰብን ዋፅናን ኪረኸቡ አይክአሉን።

ከምሉ አውን ቅድሚ ውግአ ኮዓቲት ብምሁራት ፕሮም ዛንታ ሀይወቶም ብምሌሉ ብኢድ አጽሐፎም ክሩ። እንተኾነ ግን አቲ አተጻሕሬ ዛንታ ሀይወቶም አብ ብራና ተጠራዙ ከይተጻሕሬ ወይ ከአ አብ ቤት ማሕተም ተላኢዥ ክይተላትው ከሎ፣ ራንሲ ወልደ ሚካኤል አብ ውግአ ሲንዓሬ ምስ ራንሲ መንገሻ ዮላንስ ላቢሮም አንጻር ሰራዊት ውግአ ኢጣልይ እናተምባሉ ካሰርም ትንጻር ሰራዊት ውግአ ኪበጽሑ ምስ ቀረቡ፣ ከከሙ ተሳዕሩ አሞ አብ ምምራኽ ኪበጽሑ ምስ ቀረቡ፣ ከከሙ ከሰዉ ካብ በችሎም ወዲቹ ጠፍአም። በዘ እቲ ብክንደይ ድኽም ተዋህሊሉ አተጠርካሬ ዛንታ ሀይወቶም መራሉ ተረሬ።

አቲ ዛንታ ህይወቶም ከም አተዳሕፈ ድአ አምበር፣ በዮናይ ቋንቋ ተጻሔፉ ከም ከኮበረ ዚገልጽ ሐበሬታ የልቦን። አንተኘን ግን አብቲ አዋን ቲ ከኮበሩ ፈላጣት ደብተራታት ብቋንቋ ግዕዝ ዋራይ ይጽሕፋ ብምንባርም ብቋንቋ ግዕዝ ተጻሔፉ ከም ከኮበረ ኪግ ሙት ይክልል።

ስራዊት ውግአ ኢጣልያ አብ ሰንዓራን ኮዓቲትን በሁሕ ጽሑፋትን ንባረትን አብ ጥፍሒ አተቸመጡ ምስጠራትን ስንዳትን ኮም ዝዞመተ ርግጽ ኪሽውን ከሎ፣ ዛንታ ህይወት ራእሲ ወልደሚካኤል ግን ተአርዩ አብ ከም ኪ ዝበለ ዩኒቨርሲቲ ወይ ገቶም ተዓቲቡ አሉ ዝብል ሓበራታ አይረኸበኩን።

ራእሲ ወልደሚካኤል አብ አክሱም ኮፍ ኢሎም ከለዉ ደጃዝማች ሓድንምበስ በወገኖም አብ ኤርትራ

231 ሕ**ሳ**ደት ንጉሚዳ

(መዲ ማይ ፈሊጋ ነዚ ነ-ሚቶ» አንታ ወይ ነ-ሚቶ ወይ ነ-ሚቶ በታኸ ጅማት በባር ቦሮኾቶ አደድ ማርያም ገራትካ ቦኸሪ ወዳ አንዳኢትን ኩስኩትን አብ ዕዳጋ ሰናዲርስ ዝንኩክ አድራ-ጋ አንታ ወቅሩ ሐድሽ ወቅሩ ጸዕዳ ከንደይ ዓቾብ በቢርካዮ ሜዳ ጉራታኸም መራንግዞ ዝ. ነ-ሚቶ ካይኸለኩ ከሪሳ ነን-ዳ መሬ ነው ነው ነው ነው ነው የድራ አዲዮ መሬ ነው ነው አምቢ -ይስ መልዱ አምቢ ይሰ ነው እምቢ ይሰ ወልቶ አምቢ ይሰ ካራይ ነው የሥላ መልቶ አምቢ ይሰ ካራይ ነው ይ ሲዲ መልቶ አምቢ ይሰ ካራይ ነው የሥላ መልቶ አምቢ ይሰ ካራይ ነው ይ ሲዲ መልቶ አምቢ ይሰ ካራይ ነው የሥላ መልቶ አምቢ ይሰ ካራይ ነው ይ ሲዲ መልቶ አምቢ ይሰ ካራይ ነው የሥላ መልቶ አምቢ ይሰ ካራይ ካዲ በመልቶ አምቢ ይሰ ካራይ ነው የተላይ መልቶ አምቢ ይሰ ካራይ ነው የተላይ መልቶ አምቢ የስ ካራይ ነው የት ስት መልቶ አምቢ ይሰ ካራይ ነው የአስ ስት አው መስ ከተለት ከይዲስብ አይስ (አልሽ አዕራም)

በስንግል በሐርስ እምቢ .የለ ወልዱ እምቢ ያለ 7-8.5 9.9. 15.8 ወልዱ ዀይታ በይነይ አበልካዮም ዓይንይ እምቢያለ ወልዱ እምቢ ያለ ጐይታኺ ሹም ጅምልቅ ንዓለም ዘጨንቅ ዘይሬልጥ ምንቅ ብሽቶል ዚሓንቅ በስንግል ዚንቅንቅ ን ይታ አብረሽቆ ንዓስም ጨንቾ እምቢ ያስ ወልቶ እምቢ ያለ ንድታኽ. ዓመ<u>ጻ</u>. ብሓመር ንዋጺ 10398 6.28. ብሽቶል ቆራጺ እምቢ ያለ ወልዱ እምቢ ያለ ጐይታ ዓዲ-ቢደል ዝራብዕ መስገደል ከው.ሐ. ዘይንደል ዘይገድፍ አተል (ቂም) እምቢ ያለ ወልዱ እምቢ ያለ 7.2.1.12.92 በዓረር ኮልሻሚ ብአምበሳይ አማሚ ብሽቶል ቆልማሚ እምቢ ያለ ወልዳ እምቢ ያለ ን-ይታኽ. በለዛ ወልቶ ሕማም ቃንዛ

233 እምቢ ያለ ወልዱ እምቢ ያለ ጐይታኺ መስፍንቶ ማርያም ዝቒባአቶ ወልዱ ይሓን አቶ አምቢ ያስ ወልዱ አምቢ ያስ ጉይታ ዓዲ ኳዜን ዚፍቶ ከም ቢዘን ወልም ሕማም መርዘን እምቢ ያለ ወልዱ እምቢ ያለ 7. B.J. 92 oh 1192C HAN. ንዓለም ዘሰልኪ አምቢ ያለ ወልዓ አምቢ ያለ PRATE Roll ወልቶ ጉርጉፍ አረ(አልዓለ) እምቢ ያለ ወልዱ እምቢ ያለ ጉይታኺ ዛግሪ ወልዱ ንቅልንቅል ነብሪ በአምበላይ ወራሪ ብጥይት ሰባሪ እምቢ ያለ ወልዱ እምቢ ያለ ን-ይታ ጸዕዳ-ክርስቲዎን ወልዱ ብተይ ሰይጣን አምቢ ያለ ወልዱ እምቢ ያለ ኈይታ· እምባ-ዳርሆ ገስ.ጋሲ. ብንግሆ ዓለም ከጎሉ ፌርሆ እምቢ ያለ ወልዱ እምቢ ያለ ንድታሽ አሥመራ 024 hogo 6.6

እሳት γ-መረ. እምቢ ያለ ወልዱ እምቢ ያለ የ-ይታኸ ድምበዛን አበላክዮም ዛንዛን እምቢ ያለ ወልዱ እምቢ ያለ የ-ይታኸ ክርጎሽም ግንረር ዝኸልሽም እምቢ ያለ ወልዱ እምቢ ያለ የ-ይታኸ ስ-ክርቲ ምስ ልቡ ዚዝቲ ጽሁን ኢጋንንቲ እምቢ ያለ ወልዱ አምቢ ያለ ቦ-ይታኸ ስ-ክር ባላ ከልተ ሚአቲ ነፍጠ በሽቶል መሳጠ ከምሲ ያለ ወልዱ አምቢ ያለ ግራይታኸ ስ-ክር የስ ወልዱ አምቢ ያለ ወልዱ አምቢ ያለ ወልዱ አምቢ ያለ መልዱ አምቢ ያለ ስትርታ ግራታ ዓዲ አማድር በሽራር ዘስብር እምቢ ያለ መልዱ አምቢ ያለ የራታ ዓዲ አማድር በሽራር ዘስብድ አምቢ ያለ መልዱ አምቢ ያለ የራታ ዓዲ አማድር በሽራር ዘስብድ አምቢ ያለ መልዱ አምቢ ያለ የራታ ዓዲ አማድር በሽራር ዘስብድ አምቢ ያለ መልዱ አምቢ ያለ የላይታ ዓዲ ህርጉድ የግራታ ዓዲ ህርጉድ የግሎት የአዲስ አምር

234

235

መይ' ዝ. ሽሾ በረድ ስይጣን ይተሓረድ ባዕሎች ተራረድ እምቢ ያለ ወልዱ አምቢ ያለ ግራታ አምኒ መልዱ ስተይ ግኒ ዝራብዕ ስይጣኒ ትረግጿም ከም አምኒ ትቒዶም ከም ላእኒ ወዲ አመቤት አስኒ አምቢ ያለ ወልዱ አምቢ ያለ ግራይታ ዓዲ ባሮ ወልዱ ጅማር አምባ ጋሮ ዋልታ ምስ ተዛሮ ፈረስ ምስ ሰረሮ ከፍት ምስ ወርወሮ የማሪ ምስ ዓተሮ ዓለም ዝሓፈሮ ግራይታ በላዕ ዳዕሮ አሎሪአስዮም ካዕስ አምቢ ያለ ወልዱ አምቢ ያለ ግራይታ ዓዲ-ባዳ መልዱ ንዳር (ሃሐሪ) ጋዳ ሰባር በሮችዳ ከተፅ ነጉዳ መልዱ በዓል ግርማ በዓል ወርቂ ጋማ አምቢ ያለ ወልዱ አምቢ ያለ

P.P.J. T. The ምስ ልቡ ዚዝቲ ሰዓር *መ*ኳንንቲ ንቹጽ ደም ዚስቲ አብ ጎልጎል ዓ.2ቲ ብቅጢን መንቲ እምቢ ያለ ወልቶ እምቢ ያለ ጐይታ እምኒ ጸሊም ኩሩዓት ዘለምልም ኪዳን (ማሕሳ) ዘይመልም አበልካዮም ህልም እምቢ ያስ ወልዱ እምቢ ያለ ኣንታ ዓኸላ ዓውዲ ብሐመር ዝቅንዲ ዘይትድንግጽ ከብዲ መብረቅ ነጉድንዲ እምቢ ያለ ወልዱ እምቢ ያለ አበኽ መኰንታ (መኰንን) በዓል ጽንፅ ዋልታ

እምቢ ያስ ወልዱ እምቢ ያስ አቦኻ መስፍካ

ቀላይ ሐየት ዘይዳን እምቢ ያለ ወልዱ እምቢ ያለ

እዚ ኣብ ላዕለ. አተንበበ ግዮሚ ብዝመን ራእስ. አዚ ሊዝ ባወቢ ለተንጠ ግግግ ዝዝመን ራላቢ ወልደሚካኤልን ብድሕሪአምን ብኸራርን መሰንቆን እናተሰሃ ብኢተፋላለዩ ወቻዕቲ ሀርመታት እናተዘመሪን እናተድርፈን ንዘመናት ከይተረስዐ ምስ ጸንሔ፣ ካብ ዘመን እንግሊዝ ጀሚሩ ግን እናሃስሰን እናተረስዐን ክይዱ ኪጠፍእ ቀሪቡ ገነበረ ኢዶ።

238

«3» አዚ መንግሥቲ ዚ አንታይ መንግሥቱ ንሱ ሲይጣን ስርኤል ጓል ሓውቱ ከልቢ አጋፋሪ ሀቢይ ዝፋን ቤቱ ፍትታ ዛሬ አው መሪኮ አሉታ ጠ ከራ ተ ከርጅ መ ነፋን ቤት ፍትሐ, በራል ሀበራ ከፋን ቤት ፍትሐ, በራልጥ በዘይካ አስኩቲ በዘይ ጽዕዳ አበሻ ዘይራቲ ወዲ ጽዕዳ ኩስ ተማዋቱ ሰላም እናበስ-ም ምስ ከንቲቱ ቅርሺ እናሃሰም ዓሳሽንቱ ወዲ ምዋስ ሰ-ሚ ድአ ጥይቱ በዓል ሹውት ቢኢኑ ሹሙቱ በዓል ሹውት ሲኢኑ ሹሙቱ በዓል ምራት ስኢኑ መራቱ መቻብር አኒ በዋጋ ኩዒቱ ተረጠርና ባዘመን ከንቱ የውጽአና ካብ ስሪ መዓቱ ደጊም ምድሪ የልቦን ተብሔቱ (ተወሪሱ)

 $\ll 4 \gg$ ከመይ ኢዥም ተብጣንን ትልንትን ሬታዊዥም በየማን/ሽቃሊት ገዛ/አኽልብትን ትርጃማንኩም ሐለንግን አስኩትን

ግ-ይታና ንጉስ ረ ጉ-ይታና ንጉስ ረ ብጃልባን ባብሩን ከንደይ ድኻ ዘይስረረ /ተዓስኩሩ/ አንታ ዝም ማልያን ዝም ዓይሹ ባቤታ አናበሲ ግጅሽሹ «5» ከይነግሱዶ ከየፍርሱ አዞም ጣል,የን ዞም ጽዓቶ

237 በዘመን-ጣል.የን

ጀንራላት ኮሎሚላት ካብ ዚንግሱ አማሴናይ ብኸሉ በሪሱ ጽልመታይ ተኸለታይ ብኸሉ በሪሱ መራጉዘታይ ማይ ጻዕደታይ ብኸሉ በሪሱ ቆሎታይ አክለጉዘታይ በኹሉ በሪሱ መታሕተታይ ስምሃረታይ ብዥሉ በሪሱ ወዲ ዓረብ ብዥሉ ኦጊሱ /ወጻአተኛ፡/ መዓር እናስተየ መመይሱ ነጪ እናበልዐ ቆቆሪሱ ወዲ ምዋ ኩሉ ተሓቢሱ(ተኣሲሩ) መዓክርና በኩርማጅ በስቢሱ አንቋቝሓ ዝሜሱ ለ / ፰ ተ ጥ በ አንድስሪ ሃሺሱ ንሱ እንድስሪ ሃሺሱ ማልባለ ሰላም ርእሱ ደላሲኻ ዘይርከብ ቆውሱ አፍለስና ሱሩ ትፍለስ ንሱ

«2»

ደቂ ጭዋ ኩላቶም ሓሲሮም ደቂ ጸዕዓ ኩላቶም ከቢሮም ሰብአዮም ሰበይቶም ተኸቲለማ ከም ደጓፁ/ተጋሩ/ ዋይት ተኾልኮለማ መመኸይታ ቶስት ጽዓን ኢሰማ ከብ ወለቃ ፈረስ አምጽኡስማ ካብ ወሎ ፌረስ አምጽኡሎም ንዓድዋ ም መጽኡ ከዘምቱ አሉም ቁርጽ ወዓልዎም አዶም እግሮም ሀየንተ ሽቃላይ አውሪደለማ።

239

ግደፍዎም ብቅርሾም ይማልዱ ሕዴግዎም ዓዲም ይመስሱ (ይውጹሎልና) እዞም ጣልያን ዞም ጽዓዱ ብዮይትን ሮኬትን ዝዓበዱ <u>ማልያን ኦጋሱ ዓውዳ</u> የብሎ ዘንገ<u>ዳ ሸዋቂ ፍሪ</u> የብሎ

<u> ጉሚዳ-አንጻር ጣልያን</u>

ሃጸይ ዮሃንስ ራብዓይ ንራእሲ ወልደሚካኤል ሰሎ ምን ኬሬርድዎም ከሰዉ፣ አብነቲ አብ ልዕፈአም አተሬ ጸመ ወዲታዊ ዋልመት ተሻፋሊ ስስ ነክቡና፣ አብ ከንዲ ንሞት ናተይ ዕድመ ይፍታሕካ ኢሎም እርም ከሬረድዎም። እዚ ማስት ከአ አን በሀይወተይ ክሳዕ ስሎች ተላስር። እነ ምስ ምትኩ ግና ናጻ ኢኻ ማስት

ነበረ። ደሻዝማች ሃይስ ሥላሴ ግን ነዚ ፈሊጦም ይኹታ ከይፈለጡ ሃጸይ ዮሃንስ ዋይቶም ምስ ሰምዑ ንራንሲ ወልደሚካአልን ካልአትን ፈትጉምም። ብድሕሪ ኪ ራንሲ ወልደሚካኤል ምስ ራንሲ መንገሻ (ወራሲ ሃጸይ ዮሃንስ) ዕርቂ ገበሩ። በውሸጢ ውሸጢ አብ ኤርትራ ከይኖም ጸረ-ግዝአት ይቃስሱ ምስ ከነበሩ ኤርትራውያን ምስጢራዊ ርከብ ገበሩ።

ስለ ዞ ራእስ ወልደሚካኤል ምስ ራእስ. መንገሻ ተጸምቢሮም አንጻር ሰራዊት ውግአ ኢጣልደ

1. አብ ውግእ ሽረ 2. አብ ውግእ አክሱም 3. አብ ውግእ ለንዓራ 4. አብ ውግእ ዓድዋ 5. አብ ውግእ ኮዓቲት

ተኻፈሉ። ራእሲ ወልደሚካኤል ካብ ዝፍትሑ ሓሙሽተ ዓ መት ምስ ገበሩ በኒ896 ዓ.ም. አብነቲ የኒኮ ዝፍለፕ

ውግክ ዓድታ ተሻፋሊ ከድም አንጻር ሰራዊት ኢጣልያ ኪሞክአን ከምክአን ወንሱ፣ ብድስሪ መግክ ዓድም፣ ብስደት አብ ትግራይ ኪታብሩ ክስዉ ንአተጓንፍምም ብዙ፡ሓት ምሩ ካት አርቶንራውያን አብ ርእሲ ምጽንናዕ፣ በዛዕብ ከዮታት የገርም አስራሐም ብምዝርራብ ይረዳድት ህዝሩ። አብባቢ እዋናት ቢ ራንሲ ወልደሚክኤል ብዙስ ደኪምምን ሽምጊሎምን ክሩ።

SC.L.

ባቡር መጽአት ትኪ ተሽዲና ባቡር መጽአት ትኪ ተሽዲና አደ ነበዝ ትበኪ ደኒና 3ል አዴኳ ግቶ ሐመድ ተሽዲና አታ, 3ል 3ና ቅጭን ተሽዲና።

ግፍዕታት ግዝአት

ህዝቢ ኤርትራ በመሪር ግዝአት ተሳቅዩ ምቅር ህዝቢ ኤርትራ ብመሪር ግዝአት ተሳቅደ ምቅር ራብ ኮነ ዕዋቂ ከደረሽበ ፋክ ጨንገራስ ኢሱ ሐርነታዊ ቃልሱ ብ1892 ጀመሪ። መንግስቲ ኢጣልያ በመጋቢት 1889 መረብ ምላሽ ኤርትራ ኢሎ ብምስማይ ምምክቶሩ አዳልዳለ። ነዚ ህዝቢ ኤርትራ ስኑ ነሽሱ ዝጠም፣ አቶም ሐርበኛታት ኤርትራ ግን ዓቅምም ዮኸም ስለ ዝክቢ ብዙሓት ካብአም መረብ ተሳጊሮም ናብ ስደት ከዲ።

አብ ሰንዓት ዛንታ ክም አተመስከረ ብ1888 አብ መላአ ኤርትራ ጉልሓይ ዝመስል ግናሽ ጉልሓይ ዘይኮን ስማም እንስሳታት አትዩ ንኩቡቲ ኤርትራ ወድኤን። ምስሎ ተታሓሒዙ ከአ ናቅጹ ሲዲቡ ምሜት ኮነ።

ሰራዊት ውግእ አጣልያ ላደ ላደ ካሄ ከን። ሰራዊት ውግእ አጣልያ ላደ ላደ መጸግዒ ዝስአኑ አተበታተኑ መሳፍንትን ዓቀይትን ስስ ዝስዓቡም ብሓይሲ ደንፍፀ አሞ በወርሐ. መጋቢት 1889 ነዛ ሃገር ኤርትራ ቀዳመይቲ ግዝአት ኢጣልያ ኢሉ ብአዋጅ ንዓስም አፍስጠ።

242

241

ካብ ወርሔ መጋቢት 1889 ክሳሪ 1890 12 004534 800 ከአ ዓቀይትን ገባራትን

ብጭከና ረሸነ።

ክልኦት ክኣ ናብ ደሴት ናዥራን ዓሰብን ባጽፅን እናተወስዱ በግፍዒ ተኣስሩ ወይ ሓቒቆም ተረፉ። አቶም ካብ ቤት ማእስርቲ ደሴት ናዥራ ብክእስቶም አተፈትሑ ነውን መረብ ተሳጊሮም በስጹት ሓርበኛታት ክይኖም ቃልሶም ቀጸሉ።

ዜማ ጥዑምዝጊ

ዝስዕብ ግምሚ-ዜማ ጥዑምዝጊ እተባህለ XH. ውሩይ አዝማሪ፣ ንራእሲ ወልደ-ሚካኤል ጠሊሙዎም ምስ ጸንሔ፣ በጣሪሳ ይቅረ በሉላይ ከብል ዝደረሰሎም ብምለ-አ- ኢዩ።

እንሆልካ ገመድ መሕንቅየይ እንሆ ካራ መሕረድየይ እንሆ ድማ ወጮ መማካዝየይ ይስበረኒ ይሸናጥረኒ ከምዚአ ዶ ትኸውን መሲሉኒ ይውረየልካ አሎ ሹም ንሚዳ አምበይተይ ኢለን ከንደይ ይወሃዳ ነን-ድጓድ ወሲደን ዘይክንድዳ ኢስሓይታ ወሲደን ዘይክንድዳ በቅልኻ እንታይ ሽማ አይረፊዳ ይውረየልካ ሎ ሹም ዀሚዳ ንራታዊ ምንጻፍን ዓራትን ንጸላኢ አንዛን ንድፌትን ይውረየልካ ለ ወይ ንሚዳ

ዙፋን የተዕመልካ ምስ መኼዳ ሐመር የተዕመልካ ምስ ጀሃርዳ

243

ከም ንጉስ ቴድሮስ ስጣሕ ሜዳ ወዲ ስስ-ምን በዓል ንፍሲ ሪዳ እንታ ዝይረስሕ ወትሩ ጸዕዳ ይወረያልካ አለው ሹም ጉሚዳ በወንጃካ ዝይብሉ ቆጽሪ አይዥንክ ምስ ትዥሪ ይመረያልካ አል ጆም ከመደ ይመረያል አል ጆም ከመደ ይመረየልካ አለው ሹም ንወሚያ የሚያ ከትረዶ ነገታመዶ ክንዲ ከትረዶ ነገታመዶ ክንዲ ከተኩሶ በንጉድጉዶ ክንዲ ከመልሰሶ ካዓጸዶ ንተዓረች ይብልም ብርማዝ ከዶ ይመረም አሉ ም ዓመይ ንተዋረች ይጠልም ሐርማክ ክዶ ይመረየክ አስ- ወይ ኮሚዳ ማግታላ ኪመስል ዓረሩ መበርችቲ (መብረች) ኪመስል አጽዋሩ ቀታአ ጊያድ ቀኝም ዓዲ ገብሩ ይመረየስነ ነው ሹም ኮሚዳ ኮይታ የስምርም ኮይታ ፊትመራሪ ኮይታ የሲማይ ጉይታ ተቻደሪ ኮይታ የኒንል አንኛ በባሪ ዓርኪ ኢስሚል ፓሻ በዓል ምስሪ አኪቦ ሂቡብ ስዮድሪ ዓርኪ ዓዲ የይብ መሐመድ ደንክል. አርኪ ምር የይብ መፈመድ ይያክሏ የሚያ ባ-ሚያ ባ-ሚያ ዘይልብኽ ዘይብልክ አብዷ ወድኽ ስሲ-ምን ወርቂ ዘውዲ ወድኽ ሽስ-ምን ብደም ገዘሆን አቦ መስፍኝ አቦሽ መካንታ (መካንን) ሰናዳይቲ ዓለም ዘጿልመታ አም ተተተኮጎን ዘይስኤታ ወዲ ስለ-ምን ብደም ገዘሆን

እንታይ ዓጊቱና አብ ሓልሓሲ ዕጨ-ማይ' ዶ ኪዥኑና እኽሲ ባጽዕ መዥምቢያ ምስሪ ጻሕሲ ማእክል ዓድዋ ደይብካ ተዕሪ ወዲ ሰሎሞን በደም ዝዘን ግለዝል ንድዋ ደይብክ ተል መዲ ስስ-ሞን ብደም ዝዘን ተምቤን ከትመጽአ ክተት ኢላ አንድርታ ከትመጽአ ክተት ኢላ መኾኒ ከትመጽአ ክተት ኢላ ሰብዋ ከትመጽአ ክተት ኢላ ላውጣት ከትመጽአ ክተት ኢላ ላውጣት ከትመጽአ ክተት ኢላ ዓጋመ ከትመጽአ ክተት ኢላ ዓጋሙ ከትመጽአ ክተት ኢላ ላድዋት ከትመጽአ ክተት ኢላ አድቦ አሰገደ ከትመጽአ ክተት ኢላ አድቦ አሰገደ ከትመጽአ ክተት ኢላ አድምን ከብላ ከትከል ዳሚራ ምንቂ ኪመጽአካ ክተት ኢላ አብ መስፍን አቦሻ ግንስላ አብ ተር ጉራስትራ ከትከል ዳሚራ አይማድምን ትብል ጃሃዲሳ መላያ ትውብተ በአንኪሒራ አርባ አንድርታ ከክሬታ ቃንዳ አብ አንድርታ ከክሬታ ቃንዳ አብ ትግራይ ከላ ከክሬታ ቃንዳ በርዲርካ ፈላጽ ቢሮንዳ ነፍሲ አዳም ትገብሮ ጊድጊዳ ወዲ ሰሎምን ወዲ አመቤት ኢለኒ ተደጊፉ ዝዓበየ ከም ወይኒ

246

≪ሊ≫ ጸኒብሲዶ ወኽርዶ ሰምበሊ ሥ-ን ስብ ጌርክዮ መውዓሊ ≪ዶ-≫

«ሥ» ጸጊብኪዶ ወኸርያ ዓዲ ሰጒዶ ጸጊብ አወ ወልዱ ከሐረዶ ሥጋ ሰብ ጸጊብ ጮማ አቲ ብሩንዶ ብአዲ ባንሌደ ባንሌዶ ዓጽሚ አቆም በበርክዮ አጒዶ ሰአን አድጊ ንማይ በላ አትወርዶ ወልደሚካኤል አንታ በዓል ጋዶ በዓቲ አንዳ፣ቦኻ አየ፡ዳራሽ አንዶ ፋዕሮ አንዳ፣ቦኻ አይፈርንዶ ጨቅምጠ አንዳ፣ቦኻ አይዲሰ-ንዶ

ምልዖ እንጓ ቦኸ አይሃንዛንዶ ብርኩታ እንጓ ቦኸ አይትንንዶ (ንነ) ኪታ እንጓ ቦኸ አይቅංચንዶ ኮሎ ፍረታት በሪኽ አይሰንቅንዶ በሳሕ እንጓ ቦኸ አይ ሰም እንዶ ገመል እንጓ ቦኸ አይ በችል ፡ን ዶ አካዝ እንጓ ቦኸ አይ በችል ፡ን ዶ አካዝ እንጓ ቦኸ አይሬርጊ እንዶ ንትግራዋይ አሚንክ ትኸዶ ለብ ማእከል በሪኽ ዘይትሞኸዶ ጣዮራደ ጌርካ ዘይተጐምዶ በዮራደ ጌርካ ዘይተጐምዶ በማንታ ምኸንይት አትስዶ ሎሚ ምስ ቀሬደክ ይሓይሽዶ አስ እም ባዕልኽ ፍረዶ ከይሓረስ ዝበልዕ ከም መፍለስ ከመይ ኢኽ አባ ማምባር ወልቶ አዋት ጨላይ ዘየትስዝ ዓቶ ሃቦ ሰዶ ዝሬቱ መአዳ ጮማ ዝበላዕኩም በሽዙ ዕበቶ ሰኋ በበላዕኩም በሽዙ ዕበቶ ሰንጋ ዝሃበኩም ፊቲቱ ካብ ከብቶ ሹመት ጮማ ሚከ ኩሉ አብ ኢቶ እንታይ፣ ሞ ይገበር ትግራይ፣ምበር ከይዳ ሰብ አይሙት አብ ዘይዓቶ አንታይ፣ ሞ ይኸን በአግዚአብሔር ምበር ወሪቶ

中大百 九 21

245

አዚ ግጥሚ ነዚ አብ ምግሌጥ ሰራዊት ኢትዮጵያ ካብ ኤርትራን ምእታው ሓድሽ ግዝአት ኢጣልያን ነክቢ አዋን አተደርስ ይመስል። ብዝተረፉ ግን አቲ ዝረኸብናዮ መዘክር መአስን አበይን ብመንን ከም አተደ ርስ አይባልጽን ኢቶ።

ዝኘት ኮይኑ ዋን ብድሕሪ ራእሲ ወልደሚካኤል አተረኘበ ጉድአታት እናከከረ ብማእስርቲ ጐሚዳ ዘስቈርቍረ ገጣሚ ዝደረሱ ስለ ዝኾነ ታሪኻዊነዬ።

አንታ ቀታል ባይሩ ቀታል አባ ጋላ (ራእሲ ዛርያሎ) ከመይ በቢናከዮም አብ አሥመራ ባበርካዮም መስሓች ወኻይራ ሓሪድካ ሂብካዮ ንአምራ

«ቶ» ጸጊብኪዶ ወኻርያ እቲ ፎርቶ ጸጊበ አወ ወልዱ ይሓን ይእቶ

247

«ት» ሐልሓል እንከሎኒ ጽኑዕ መራት በንስ እንከሎኒ ጽኑዕ መራት ምሌት ባርካ አንከሎኒ ጽኑዕ መራት ሰምሃር ሰንሐ.ት እንከሎኒ ጽኑዕ መራት አክለ ጉዛይ ከሎካ አሙን መራት ሓማሴን ከሎካ አቀና መራት ቋላ ሰራየ ከሎካ ስቱር መራት ሌረ መረብ ምላሽ ከሎካ ጽኑዕ መራት ሰናዲር ከሎካ ጽሩይ ባረት መሮግራፍ ከሎካ ጽሩይ ባረት መሮግራፍ ከሎካ ጽሩይ ባረት ላብ ሃገርካ ኮንክ ንጸላኢ ዘይትንተበሮ ኮረት ምስ ትንፋሱ ዘይትሞብሮ አብ መራት አንታይ አኢተመካ አብ ስንስስት አየ ውርደት አየ ዓቢ ሕፍረት «ን» ደጃዝማችዶ ኢሌኒ አይመውትን የራዝማችዶ አሌኒ አይመውትን የድልክ ክትርኒ ዘይትፍቶን በአምንታይ ንሆነብኽ አሌቲሻሉ ዝርግ በትን ስምንታይስ ስናዲርካ ዶስቲካሉ ዝርግ የማ ለምትን ሰራ አይቶንትን ስማንታይ እስቲስ አይታሉትን ለማን ሥር በስ አይምልክትን ለማንታ ምስ በለ አይምይትን ለካሻ ምስ በስ አይምስትን ለማስ እው በስት አይተቡትን ለማስ ስመቪላት አይተስተንትን

ቀደም ሓሲቃ ሊዩ ሐበንን ከርዓትን ሀዝብኽ ተባታቲን ኢዩ አብ ላዕልን አብ ታሕትን የገርካ ወዲቻ ኢያ አብ ኢድ ቆልዓን ሰበይትን ይገዝሉዋ አለዉ ጻኖትን ጸላኢትን (ጣልያን) ይበልዑዋ አለዉ ደረፍትን ሓሰውትን

ፍሉይ መስለይ

ራእሲ ወልደ-ሚካኤል

ቁመቶም ልክዕ በክልተ ሜትሮ አተዓቀነ ነዊሐ፣ ቅልጽሞም አተደራረበ ዝመስል በዓል ገፌሕ ጐድኒ ብሓ ይስ-ም ዝተኣማመኑ ነበሩ።

ራአሲ ወልደሚካኤል ዝፈትዉዎ ዓይነት እኸሊ አቲ ንጣይታ፣ ንስዋ፣ ንቅጫ፣ ንትነ፣ ንቦሶ፣ ንፑሕኒ ንቅሎ ኪዝውተር ዝኸአል ስንም ከም ዝነበረ ይዝንተ ወለ-ም።

ዝመርጽዎ ብልዒ ድማ ብጠስምን ርግኦን አተማ ቐረ ገዓት ከምኡ ውን ዋብሲ-ስጋ ኪኽውን ክሎ፣ ባህ ዝብሎም መስተ ክአ ሜስ ነበረ።

ራንሲ ወልደሚካኤል 127 ኪሎ ዝምዘኑ በዓል ጊዜፍ ቅልጽም፣ ሰራሕ አንግድዓ ከነበሮም ሓያል ድም ብርጽ ዘይፈልጡ ግናሽ ለዋህን ሓዳግን ፍትሔኛን ክንስም ካብ ቅንዕና አተበገስ ነድሪ ዘዋቅፆም ነዳድ፣ ቆራጽ፣ ንመሪሕንት አተፈጠሩ ዚመስሉ ከጐ ዝፈርሆም ነበሩ። መአዲ ራእሲ ወልደሚካኤል ምስ ግዝፊ ጉልበ ቶም ዝመጣጠን ብርኩት ክኾውን ከሎ፣ ሸውሃቶም ክፉት፡ መግቢ ከልዕሉ ዝኸአሉ ምንባሮም ይመስከር።

249

በቲ ሐደ ወገን ከአ ራእሲ ወልደሚካኤል ጥማ ትን ጽምእን ካብ ከጉሉ ሰብ ንሳሪሲ ዝጸወሩ፣ ከይዶም ዘይደኸሙ ብልሐት ውግእ አድቂቆም ዝሬልጡ ተዋጋ እን አዋ.ጋእን ነበሩ።

ካብ ዘርኢ ራእሲ ወልደሚካኤል ንዕኦም ብጉል በት ዝመሳሰሉ ኑይሮም ወይ ኪሀልዉ. ይኸእሱ። እንተኸን ግን በቁመትን ግዝፍን ዝቅራረብምም ደጃዝማች ምራጭ ወዲ ጕድም ወዲ ወይዘሮ ውባ አተባህላ ዓለ-ም ነበሩ። ግናኸ ራእሲ ወልደሚካኤል ቀይሕ ኪኾኑ ከለዉ ወዲ ጉድም ግን ጸሊም ነበሩ።

ራእሲ ወልደሚካኤል ንሓደ ብገበን ተኸሲሱ ዝቐረበም ሰብ ቀጻማይ ጊዜ ብምዕዶን ተግሳጽን ካልአይ ጊዜ ከአ ብምሕረት ለቒቆም ይሰድም ነበሩ። ንሳልሳይ ጊዜ ተኸሲሱ ዝቐርበም ሰብ ግን ምስ ገቡኑ ዝመጣጠን ፍርዲ ይህብዎ ነበሩ። ክልተ ጊዜ ከይመሓሩ ፍርዲ ምሃብ ቅኑዕ መሲሉ ተራእይዎም አይሬልጥን። ካልአ ፍሉይ መስለይአም ከአ ሕሉፍ ፍቅሪ ሃገሮም ኤርትራ (ሽው መረብ ምላሽ) ነበረ።

231

አመቤት ኢለንከ?

አመቤት ኢስን ጓል አይተ ሓንስ በዓል ዛግር ወረዓ ካርንሽም ኪኾና ከለዋ፣ ባህሪ ገለገስለን ልዕሲ እዋኑ ዝስጉመ ንቅሓትን ልቦናን አተዓደላ ካብ ተን ውሐዳት አብ ዛንታ ሃገረ-መረብ-ምላሽ ቢሃገራዊ መሪሕንትን ሐሳፍታትን ተሰሪዕን አተመዝገባ ዋንታውያን ደቂ አንስትዮ ሓንቲ ነበራ። ንሰን

- 1. ብዛገራዊ ባህልን ልምድን ስርዓተ መውስቦ ሃገረ መረብ ምላሽ ናብ ኣይተ ሰሎምን ወዲ ከንቲባ ክርኣይ ብፍቓድ ክልተ ወለዲ ተሓጽየን ኣተመርዓዋ፤ ኣብ ሕጽኖተን ምስ በዓል ቤተን ብዝመስረትኑ ዘይሓቅቅ ፍቅሪ ኣተኣሰራ ምልክዕ ትን ጥቅውትን መዳሪትን ተረዳኢትን ነበራ።
- 2. ብኸአለት አመሐድራን፣ አወሃሀባ ውሳኔን በዓል ቤተን ዕግብትን ቅንዕቲ አማኻሪትን ሓላይትን ንምኻን ነበርቅን አፍቃሪት ህዝቢ ወንኑን ነበራ።
  - አመቤት ኢለን፣ ሀ. ወይዘሮ ተመርጻ ሰሎምን ስ. ልጅ ወልደሚክኤል ሰሎምን ሐ. ልጅ መርእድ ሰሎምን

3.

ጠ. እ.አ. ምርሊአ በጠግ / አተባህሉ ቆልዑት ምስ ወለዳ በዓል ቤተን አይተ ስለቀምን ብሕማም ተጠቒያም ንአዲ ምስ ሓዙ ከም 'ቲ ዝንበረ ልምድን ስርዓትን መሰረትና ስልጣኖም ንቦኸሪ ወዶም ልጅ ወልደሚካኤል ከውርሱ ዝግባኢ ምዃኑ አናፈሰጡና አብ ልዕለ በዓልቲ ቤቶም ብዝንበሮም ጽንቀ አምነት ተበጊሶም «ደቀይ ከንዲ ሰብ አኚሲ-ም ንስልጣን ምምሕዳር ከሳዕ ዝበቅዑ ሹመተይ በሓደራ ኤውርስኪ አለ•ኹ» ብማለት ንዘመሓላለፉላን ውርሻ

ደጃዝማች ምራጭ ወዲ ጉዳም እዚአም ነበሩ።

252 ብትብዓት ተቐቢለን ክእለት ደቂ አንስትዮ ኤርትራ በመስከራ ነበራ።

- ጓል አንስተይቲ ብምዃነን ርእሰን ከየድኑና ናብነቲ ጨካን ወራሪ ደጊያት ውብ ቀሪበን ፖሎቲካውን ምምሕዳራውን ምርድዳአ ብምግባርን ዓራት በዓል ቤተን ብምውናን ወሪሰን ሹመተን 4. HRARA 506-#
- አመቤት ኢሰን 3ል አይተ ሓንስ፤ ምስ ንጉሳትን ራንስታትን ክልአት ሹማትን ሰሜናዊ ኢትዮጵያ በምስጤርን በግሥድን እናተራኸባ ወታሃደራዊ ሓይሊ ግኸስባ፣ ኪጽግመን ክሎ በብልሓት እናአዝለቓ፤ ክም በሓድሽ ሰራዊተን ጸጊነን ዳግመ ስርርዕ ብምግባርን ጸላአተን ንምጥቃዕ ዚራልጣ ተቸባሊት ምኸርን ዘይተዝምባዒትን ባዕ ለን ዚምግአን-ውግእ ዚመርሓን ተራርን በላእን ክሪታ 5. 502-11
- ንስን ርሕርሕቲ: አደ፣ ምእንቲ: ደቀን ክሳሪ ሞት ንምሕሳፍ ድልወቲ፣ ምስጉን አቀራርባን (APPROACH) ኣቀባብላን ገነበረን ንምቹአ ጊዜ ክጽቢያ ዝኽአሳን ነበራ። 6.
- አብ መወዳአታ ድማ ዓስም የዲራን፣ ስልጣንን ንዴቀን አረኪበን፣ አብ መንፈሳዊ መርሃ-ጽድቅ ብምድሃብ፡ ጸጉሪ ርአሰን ሳጽየን፣ ቆቡሪ ምንስነትና ወዲየን፣ መናኒት (ፈሳሲት) ብምዃን ኢታይ አስን ተዛሂለን ቤተ ክርስቲያን ማርያም ዛታ ተዳጊዐን አብ ንአሽቶ ጎጆ ተቆሚጠን ዓለማዊ ሀይብታን ዘዛማ። 7. ህይወተን ዛዝማ።

ስስ ሀ. ፍሴይ መስለይኤን ተዓጻጻፍታተንን ትረንን ክእስት አዘራርባኤንን (መደርኤን) መራስታታዊ ባህሪኤንን ፍቅሪ በዓል ቤተንን ደቀንን ነበረ ይብሃል።

U. <u>ከንቲባ ሃይሉ</u>፣ ከንቲባ ሃይሉ ብምሪት ገፋዒ መታየደራዊ ግዝአት ኢጣልያ ብቃራዊ 1891 አብ ማእከል ከተማ አስመራ ተረሽኖም ዝምቱ ኪኾኑ ከለዉ፤ ከምኡ አውን አቶም ልጅ ተድላ አተባሁሉ እንኮ ወዶም ተላሲሮም ንደሴት ናዥራ ኪሽቶ ክለዉ ኣብ ጊንዳሪ ምስ በጽሑ ብሕማም ዓሶ ብ1891 ምቱ። በዓልቲ ቤት ክንቲባ ሃይሉ a,enc ትርሓስ አተባህላ ሐውቲ: ደግይት ሓድገምበሳ ኢየን።

254

ልጅ ተድላ ወዲ ከንቲባ ሃይሉ ሓደ ልጅ ደስታ አተባህሉ ንብዙት ዓመታት በገፋዒ መግዛአታዊ ምምሕዳር ጣልያን አተኣስሩ ወለዱ። ንስም ድማ ልጅ ኣባይን ወይዘሮ ኢለንን አተባህሉ ወድን ንልን ገዲፎም ሓለፉ።

<u>አይተ ተኽለ፡- ብሕማም ኢዮም ሞይቶም። ደቆም</u> ۸. 8.09

1. ልጅ ካሳ

2. A.E. 7000-

3. ልጅ ወረይታ ይብሃሉ። ካብ ኪአም ልጅ ማዕሎ ምስ ደጃዝማች አበራ ካሳ አብ ሓርበኛነት ተጸምቢሮም ንሃገሮም በጃ ከም አተወፈዩ ይነከሩ።

6. <u>het mant</u>

- ሀ. አይተ እልፋይ
  - ለ. አይተ አባይ

ሐ. ከንቲባ ገብረ መ. አይተ መድህን አተባህሉ 4 አወዳት ወለዱ። ካብ ኪአም

ሀ. <u>አይተ አልፉ</u>ይ 1. ልጅ በኺት ከይወለዱ ዝሞቱ: 2. ወ/ሮ ምድንት

253

«ራእስ. ወልደሚካኤል»

1. h74:9 788 U. h7-29 Hop. B ለ. ከንቲባ ቀለተ ሐ. ከንቲባ ሒላክርስቶስ መ. ባሕሪ ንጋሲ ንብራት አተባህሉ አርባዕተ አወዳት ወለዱ። 2. 9.36 5.20. 7.96.7 ባሕሪ 5.2ሲ ንብራት ሓደ ካብ ነም አርባዕተ አሕዋት ደቂ ከንቲባ ገደዶ ድማ ሀ. ከንቲባ ተስፋ ስ. ከንቲባ ዘርአይ አተባህሉ ክልተ አወዳት ወለዱ። ወለዱ። 4. <u>አይተ ሰለ-ሞን ክአ</u> ሀ. ራአሲ ወልደሚካኤል (ን-ሚዳ) ስ. ደግይት *መ*ርእድ ወ/ሮ ተመርጸ dı. እተባህሉ ክልተ አወዳትን ሓንቲ ጓልን ወለዱ። 5. አይተ ሃብተጽዮን ወዲ ከንቲባ ዘርአይ ንአይተ ንብራይ ወለዱ። አይተ ንብራይ ድማ 1. ከንቲባ ሃይሉ 2. አይተ ተኽለ አተባህሉ ክልተ አወዳት ወለዱ። ንሳቶም ከአ

255

3. ልጅ ምሕረትአብ፡ አይወለዱን። ግንክ ምስ ደጃዝማች ክፍስ ኢየሱስ ወዲ ጐፋር ሓርበኝ ከይኖም ደጃዝማች ክፍለ ኢየሱስ ወዲ ምፍሬ ብርዝና ኬምን ዝላለፉ ነበሩ። 4. ልጅ ባይሩ 5. ልጅ ሰጊድ 6. ልጅ ብሩ አተባህሉ ወለቶ። ሰ. አይተ አባይ፤ ልጅ ካሕሳይ አተባህሉ ወላድ ገዲፎም በአማም ዝምቱ ኪኾኑ ከሰዉ፤ ልጅ ካሕሳይ ከሳዕ መስከረም 1892 ዓ.ም.አብ ደሴት ናኸራ ብመማዛአቲ ኢጣልያ ተኦሲሮም ከነበሩ ኢዮም። ልጅ ካሕሳይ ወይዘሮ መግደሳ አተባህላ ጓል ደጃዝማች ክፍለ ኢየሱስ ወዲ ጉፋር ተመርዕዮም ካሪ ግ ምናሽ አይወለቶን ደጃዝማች ክፍስ ኢየሱስ ወዲ ጐፋር ተመርሰኘም ክፍ። ግናኸ አይወለዓን ት. ከንታቧ ጊብረ ንርእሱም ምስ ደጃዝማች መኰኑን ሰሎሞን ሓው ራንሲ ወልደ ሚካኤል ተጸምቢሮም አንጻር ሃጸደ የሃንስ አብ ዓድዋ እናተዋግሎ ዝሓስፉ ኪኾኑ ከሰው ደቆም ድግ 1. ልጅ ተድሳ 2. ልጅ ሓንስ ይብሃሉ መ አይቀ መድህን 2. Δጅ 4/1 ይ-11/λ መ. <u>λይ-τ መድ</u>υγ 1. Δጅ 0 ሽ.ት ከይወለዱ ዝም4: 2. ወ/ሮ ሪዛታ 3. ወ/ሮ ሰቶ-ሮ አተባሁሉ ደቂ ወλ ደም 4/1 Å-። 7. ሬአሲ, ወልደሚካኤል (Δ-ሞን ደቂ ሪአሲ, ወለደሚካኤል (Δ-ሞን 2. ደግዖት መነቀን 3. ሪአሲ ሃይለመስኩት 4. ወ/ሮ ዋ-5. ወ/ሮ አቢታ:

6. 0/C RAJ

- 7. ወ/ሮ ልዑል-ክይወለዳ ዝምታ 8. ወ/ሮ ውባ 9. ወ/ሮ አብንት

- ወ/ሮ አብነት
   ወ/ሮ አብነት
   ወ/ሮ ውብነሽ በዓልቲ ቤት ብላታ መልደ ፍትኤል
   ወ/ሮ ትብስጽ በዓልቲ ቤት ባሕሪ ነጋሲ መልደ ሚካኤል አምበይቶ ስሐርተ:
   ልጅ ውብ አብ አምባ ሰሳማ ምስ አብአም ተአሲሮም ክለዉ ዝሞቱ
   ህጻን ገብረዳድት ብህጸናም አብ ዓዲ ተክሌዛን አተቸትሉ ኢዮም። ክብ ነም አብ ላዕሊ ተዝርቢሮም ዘለዉ ይቆም

2987 mby3

ደግደት መኰኝ አብ ውግአ ወክድባ (ውግአ ጸዓ ዘጋን የዘጋን) ዝምቱ ኢዮም። ንስም ሓደ ልጅ አባደ አተባህሉ ዋራድ ወሊዴም ሓለፉ።

ደግደት መስፍን

ደግዶት መስፍን አዲአም ወይዘሮ ኵሌ- ደሃብ ዝብሃላ በዓልቲ ዓዲ ንአምን ኪኾና ስለዋ፣ በዓልቲ ቤቲም ድማ ወይዘሮ ርሻኑይ እተባሁላ በዓልቲ ዓዲ ተከልዛን ካብ ስድራ አንዳ ኤለቀስ ነበራ። ደግዶት መስፍን

ሀ- ልጅ በዛብህ ስ- ወ/ሮ ታበረሽ አተባህሉ ሓዳ ወድን ሐንቲ 3ልን ወለዱ።

258 ወይዘሮ ተሩ

ወይዘሮ ፑሩ በዓልቲ ቤት ደጃዝማች ክፍለ ኢየሱስ ወዲ ጐፋር ዝንበራ ሓያለ» ቆልዑት ዝወለዳ 50%

ወይዘሮ ለምለም

ወይዘሮ ለምለም፣ ካብ ወይዘሮ ኵሉ ደሃብ ኢተወልዳ፣ ንልጅ ተስፋ እተባህሉ በዓል ማይ ጻዕዳ ተመርዕዮን

ልጅ ካሳ ልጅ ገብረ እግዚኣብሔር

እተባሀሉን ካልአትን ዝወለዳ ነበራ።

ወይዘሮ ደስታ

ወይዘሮ ደስታ አውን ካብ ወይዘሮ ኵሉ ደሃብ ዝተወለዳ ኪኾና ከለዋ፣ ንልጅ ንጉብ አተባሁሉ በዓል ኵዶ ፈላሲ ተመርዕየን ሓንቲ ንል ዝወለዳ ንሶም ምስ ሞቲወን ግን ናብ ካልአ ሰብአይ አተኣትዋ ነበራ።

OLHC OI

ወይዘሮ ውባ ጓል ራእሲ ወልደ-ሚካኤል ኢየን። 303

- U. ሒማኤን ማለት ቀዳማይ በዓል ቤተን አይተ ኪዳን ማርደም አተባህለ በዓል ሕምብርቲ ኢዮም። ካብአም ሓንቲ ንኸንቲባ ገብረማርያም አተባህለ በዓል ድምበዛን አተመርዓዋ ወለዳ።
- ወይዘሮ ውግ ጓል ራእሲ ወልደሚካኤል ሒማኤን ማለት ቀዳማይ ስብአየን ካብ፣ዛ ዓለም ብምት ምስ ተፈልዮወን ንኣይተ ጉዳም አተባሀሉ በዓል ግራት ጉብሩ (ደምበላስ) ተኣትዋ። ኣይተ ጉዳም ብምኸንይት ዘመተ ከብትን ሳዕሪ ብላዕን ኣብ ۸.

257 ደግያት መስፍን

ካብ ጉድኒ አቡኦም ራንሲ ወልደሚካኤል ሰሎምን ከይተፈልዩ ምሱጓ ሀይወቶም ንሃገሮም አተቻስሱን አተአሰሩን ነበሩ። ደግደት መስፍን ቅድም አብ ግብጺ ከይዶም አተማሁሩ ቋንቋታት ግእዝን ዓረብን ሀመሳኸ ብመሪር ግዝኣት ኢጣልያ አብ ካገረ ኢጣልያ ተስዲዶም ተኣሲሮም ከስዉ ጠፊኦም ዓዶም ከይተመልሱ ዝተረት 504-#

መዶም ልጅ በዛብሀ ድማ ቋንቋ ግእዝን ቋንቋ መልምን አንቢቦምን ጽሐፎምን ዝኸአሉ አብ ርአሲ ምንባሮም፣ ምስ ደጃዝማች አበራ ካሳ (ጸዓዘ2) ውዲተ ጊሮም ንዛግሮም ብሓርበኝነት ብግሁድን በአቡአን ኪቃስሱ ምስ ጸንሑ፣ ድሕሪ ውግአ ሞንኦ ብውርሒ ሚያዝያ 1892 ሰራዊት ሓርበኛታት ደጃዝማች አበራ ካሳ ምስ ተብታተን ንመንግስቲ ኢጣልያ ኢዶም ምስ ሃቡ ግን ምንባር ስለ ዝይክአሉ ናብ ስደት ከይዶም አብ ትግራይ ምስ አቡኦም እናተራኸቡ ይችመጡ ነበሩ።

ራ.እስ. ሃይለ መለከት

ንብዙሕ ዓመታት ምስ አቦኦም ብዋልመት ራእሲ አሉላ ብትአዛዝ የጸይ ዮሃንስ አብ አምባ ሰላማ አተኣሰሩ ቋንቋ ባዕዝን ዓረብን አጸቢኞም ዝመለኩ ውልቀ አማኻሮን ዓርክን አቦኦም ራእሲ ወልደሚካኤል ነበሩ።

ራእሲ ሃይስ መስኮት ልክፅ ከም ኣቡኦም ፌታው ውሉድ ነበሩ እሞ ሓያሎ አወቶትን አዋልድን ወሊዶም A14-

259

መንጎ ሀዝቢ, ደምበላስን ሀዝቢ, ባርያን (ናራ) አተላዕለ ሓድሕጓዊ ውግእ ዘስዓቦ ግርጭት ሞላ። ወይዘሮ ውባ ካብ አይተ ጉቶም

- ወይዘሮ ቦፍታ ንደጃዝማች ንጉስ በዓል ዓ መኦጣር በጭም ንዳጓዝማት ንጉስ በዓል ዓ ረዛ አተመርዓዋ እም ካብአም 2 ቆልዑት ዝወለዳ ነበራ። በዓል ቤተን ደጃዝማች ንጉስ ግን አብ ቤት ማእስርቲ ብጸላአቶም ተሞቀሩሐም ሞቴ። 1.
- ወይዘሮ አስመረት ሰቢይቲ ከንቲባ ዋጮ ካብ እንዳ ተኸለሃይማኖት ደምበዛን አተመርዓዋ ነበራ። 2.
- ወይዝሮ እልራ ዋጋ ንሓደ ሓረስታይ በዓል 3. ሕምብርቲ እተመርዓዋ
- ደጃዝማች ምራጭ ወዲ ጉዱም እተባህሉ 4. አንዞም ህቡብ ፈላጢ መደረን ምምሕዳርን ምስላታትን ወዘተ.....
- አይተ ጸጋይ ወዲ ጉዳም ውን አብ ዓዶም 5. ግራት ገብሩ ዝንብሩ ዝንበሩ ኢዮም።

አዚ አብ ላዕሊ ብዝርዝር ተጠቺሱ ዘሎ ክሳዕ 1905 ማጀር ሩራሎ ፕሪኒ አተኣከበ ጸብጻባት አተወሰደ ኢዩ። ብድሕሪ ዚ አተጠቅስ ዓመተ ምህረት አተኸተስ መርዓ ወይ ልደት ዚምልከት ዘይምዃኑ ብትሕትና ንአንበብትና ንሕብር።

ደግያት መርእድ

ደግይት መርአድ ድማ ካብ ወይዘሮ ሽሽት አተባሀላ 3ል ከንቲባ ልጃም በዓል ዓዲ ተክሌዛን እንዳ ክፍሎም

1. አይተ ወልደጋብር ሓንቲ ጓል ገዲፎም ዝሞቱ 2. ወ/ሮ አበራሽ በዓልቲ ቤት ልጅ አስንዶም ወዲ አይተ ወንደአፍራሽ በዓል ዓረዛ

ሀ. ደሻዝማች መንገሻ ስ. ልጅ አርአያ ሐ. ልጅ ካዕስ ስሳሰ አተባሀሉ ዝወለዳ 3. ወ/ሮ ሰንጋል ንልጅ አምባየ ዝወለዳ 4. ሀዳን የብራት ምስ ዓባዩ አመቤት ኢስን አብ ዓዲ ተከሌዛን እተቐትስ አተባህሉ. ወለዳ

<u>አይተ 7ብራይ</u>

አይተ ሃብተጽዮንን አይተ ሰሎምንን ክልቲአም ደቂ ከንቲባ ዘርአይ ኢዮም። እንተኾነ ግን

1. አይተ ሰሎምን ንጐሚዳ ኪወልዱ ከለወ. 2. አይተ ሃብተጽዮን ድማ ንአይተ ገብራይ ወለዱ እም

አይተ ገብራይ ስልጣንን ሹመትን ንዓይ ኪብሉ ከለዉ አይተ ሰሎምን ድማ ንዓይ አምበር ብዝብል ምኸንይት ኣብ መንጎ ክልቲአም ደቂ ክልተ ኣሕዋት ውድድርን ምፍሕፋሕን ተፈዋረ። ሓደሓደ አዋን'ውን እቲ ውድድሮም ናብ ምትህርራም ኣቢሉ የምርሕ ነበረ።

ብሕልፊ አይተ ሰሎምን ምስ ሞቂ አመቤት ኢላን ስልጣን በዓል ቤተይ ንዓይ በማስት ተብዓ፣ም በዚ ዝኣክል ኣዝጾ ምዕቡል ውድድር ሹመት ኣብ መንንኤንን መንጎ ኣይተ ገብራይን ተወልደ

አቲ ውድድር ሹመት ናብ ጽልኢ አቢሉ እናዝምበለ ምስ ከደ ድማ አይተ ገብራይ ብሞት ካብ ዛ ዓለም ብሞት ምስ ሓለፉ እቲ ጽልእን ውድድር ሹመትን ናብ መንጎ

1. ራእሲ ወልደሚካኤልን (ንሚዳ)

2. 13-29 9.24. 706.23

ተመሓላሲፉ ግደ ቅርሕንትን ጽልእን ከይኑ ጸሊም ፋゃብታት አትረፈ።

ሕሉውን ክይኑ ክሳሪ 11 ዘመን 14 ተሓፊሩ

ይታብር አሉ። በዚክም ዛ. ገበለ ምኸንያት ራእሲ ወልደሚካኤል ስሎሞን «ምስ ሃጸይ የዛንስ ራብዓይ ዕርቂ ምግባር ይሕሽኒ» በማለት መደብ ምስ ገብሩ፣ በዚ ጉዳይ ዛ. ምስ ዓም ሽው ሹም ነጋሪት አሉሳ አባ ነጋ ዝብሃሉ ማስ ዓም አይ የዛንስ ብካሁናትን ፈለስትን ዓቢይቲ ዓድን አቢሎም ነዊሕ ምዝርራብ ምስ ገበሩ፣ በዚ ተኣማሚኖም ነቲ ዕርቂ ብማሕላን ቃል ብምሂብን ከተመ ኪገብሩሉ ተሰማምው።

262

ስለ ' ዚ. ብመጀመርታ ራአሲ ወልደሚካኤል ሰሎምን ሀ. አምበኣር ክይትጠልሙኒ ማርያም

ተምቤን ዶ ፎእ ትበልኩም

ስ. ከይትጠልሙኒ መድሃኔ ዓለም ዶ ዝወለድኩምዎም ይኸልኣኩም ወዘታ≫ ብማስት መጽሓፍ ቅዱስ ገንጺሎም መስቀል ኣዘርጊሖም ኣብ ቅድሚ ታቦትን ካህናትን ንራኣሲ ኣስሓ ኣምሓልዎም።

ራ.እሲ. አሱብ ድማ ኢዶም ኣብ መስቀል ኣተርኢሰም «ማርያም ዓደይ ፎእ ትበለኒ፣ ዝወልድኩዎም ይገነልኣኒ» ኢሎም ስለስተ ጊዜ ቃሎም ብምድግጋም መሓሉ።

ራትሲ ወልደሚካኤል ብወገኖም ድማ «ድሕሪ ደጊም ንዝጸይ ዮዛንስ ከይጠልም ማር*ያም ነከጋ ዓ*ደይ ትጥለመኒ» ብማስት ምሒሎም ተራጸሙ።

እንተኾነ ግን ራንሲ ወልደሚካኤል አብነቲ ሃጸይ ዮሃንስ ዝክበርዎ ከተማ ዓድዋ ምስ በጽሑ ራንሲ ኣሲላ ነቲ ዝሃብዎ ማሕላ ጠሲሞም ኣሰሩዎም። በዚ ዋልመት ዜ ተጠለፎም ከኣ ራንሲ ወልደሚካኤል ንአምባ ሰላማ ዝብዛል ቤት ማእሰርቲ ተወሲዶም ተምቁሑ። ብዝተረራ ግን ድሕሪ ምእሳር ገሚዳ አብ መንጎ ቲ ቤተ ሰብ ጣዕሳን ዓህን ድአ አትረራ አምበር ንክልቲአም አይጠቸመን። ከንቲባ ሃይሉ ኮነ ራአሲ ወልደሚካኤል በብገነክርም ክለዉ፣ ኑቲ ሓው ምስ ረሓቸ ይካክር ዚብል ሃገራዊ ምስላ ብምርዳእ፣ ኑቲ ጽልአ ዝጥፍአ ሕውጎታዊ ነፍሕታት የመሓላልፉ ነበሩ ብፍላይ ከንቲባ ሃይሉ ንደግያት መስፍን ወዲ ጉሚዳ ብፍችሪ አቦ ይፈትውምም ምንብሮም ሓያሎ ዓበይቲ ዓዲ፣ ይህረቡ።

261

<u>ማሕሳን ጠሳም ማሕሳን</u> <u> ምሚዳን-አባ ኒጋን</u>

ቀደም ዘመን፣ ውዑላትን ስምምዓትን ኪፍጸሙ ከለዉ.፣

1. አብ ቅድሚ ሽማባሌታት፣ ዓረቅቲ፣ ቤተ ክሁነት፣

አባላት መንግስቲ ቀሪቦም ሀ. መንግስቲ ይሙት-ብማለት ለ. ብማሕላን ቃል ብምሃብን

ሬጽሚ ወይ ከተመ ይአትው። እዚ ድማ ልክሪ ክም ፊርማ ተአሚኑ ጸኒው በሕጊ ተሓልቦ ይነበር ነበረ።

2. አብ ቅድሚ ምስክራት «ቃል ይኹኒኔ» በማለት ቃል በምሃብ ይሬጻጸሙ።

3. ልዕሊ ከሌ ዝኘስርን በዝያዳ አተሓለወን ድማ ከም

ሀ. ነዚ ዕርቂ ነዚ እንተ ጠሊመ አምላኽ ይጥለመኒ

ለ. ነዚ ዕርቂ ዚ አንተ አፍረስኩ ዝወለድኩዎም ይኸልኣኒ

ሐ. ሚካኤል ፎአ ይበለኒ፣ ማርያም ትጥለመኒ ወዘተ በማለት ምሒሎም ውሕበነት ይተኻኸሉ። ማሕላ ልዕሊ ከሌ ከቡርን

ጊዜ እናጓብል. ምስ ክዶ ራእሲ አሉላ ብዝሬጸሙዎ ዋልመት ተጣዒስም ይኹን ወይ ኵንታት ጎሚዳ ንምፍላዋ ኢሎም ግዒ ክይኖም ሓዶ ወኪሎም ጸዊዖም፣

263

ንዓ ነዚ ጽቡች ምክት ሊገካ ናብ ራጓሲ ወልደሚካኤል ኬድካ ንይታይ ራጓሲ አሉላ ሰዲዶሙልኩም ኢልካ ሃበም። ከመይ አለ-ዥም ኢላ-ሙዥም ድማ በለ-ም በማለት ሰደቶ።

አቲ ወኪል ራንሲ ኣስላ ድማ ንአምባ ሰላማ ክይዱ ንይታይ ራንሲ ወልደሚካኤል ንይታይ ነዚ ምክት ዚ የበም ኢሎም ኢዮም በዲዶሙኒ እሞ እንሆ። ከመይ ትፑኍ ኣለጐሹም በማለት ክኣ ሰላም ኢሎሙሹም በለ። ኢድ ድማ ነስኣለጐም (ሰንደለጐም)

ራእሲ ወልደሚካኤል ድማ ብንድሪ «አሱሳ ወዲ ቁቢ ድዩ ሰዲቶካ» በማስት ሓተቱ።

እቲ: ልኡኽ ድማ እወ ነይታይ በለ ምስ ትሕትና።

ሽው ጎሚዳ

«na

አነሲ እኳ ጸሓይ እጽሎ ሓዊ እስሕን ማሕላ ዝጠለመ ግን ከንደይ ከይድሕን ክም ማሕላኽ ውሉድ አይታበካ ኢሎሙኻ ብተብዕታይ አይታወረስ በለ* ኢኽ ኪድ ምክትካ ሒካካ በልም ብስላምታ ድማ አፋነውም።

አዘንተውቲ አፈ ታሪኸ ከም ዘረጋግጽዎ ራእሲ አሉላ ብሓደ ትግራዋይ ወዲ ዓዶም ተኞቲሎም በከንቱ አብ ርእሲ ምዋፋአምሲ ወዲ አይወለዱን።

በዚ አዋናት ነዚ ነበረ ራእሲ ወልደሚካኤል ሰሎሞን ብትካዝ «መዓልቲ ይወስድ ይኸውን አምበር አደ ጊዜ ዓድ ባይ (ኤርትራ) ብሓደ ዓቢ ውሉድ ሓራ ከትወጽአ ኢያ። ዝበሉ ይብሃል። ከም ትንቢ የም ምማ መዓልታትን ዓመታትን አኳ አንተ ወሰደ ሃገርም ሓራ ኤርትራ ከይና መንግስታ ሰሪዓ ባንኤራኣ ተንበል በል ኣላ።

በዓል ዓዳ ገሬድ ጽልማ

ሓደ አዋን ራእሲ ወልደሚካኤል ሃገር ንምርግ.ንእን ምምሕዳሮም ንምድልዓልን ሰዓብቲ ንምብርካትን ብምሕሳብ ንጽልማ ክይዶም ክለው፣ አብ ክባቢ ዓዲ ገረድ ሰፌር ጌሮም ዓሪዶም ነበሩ።

በዚ አዋን'ዚ ወተዛደራት (ዓቀይቲ) ራእሲ ወልደሚካኤል ቀለብ ሰራዊት ዝኾና አሓን ሙለ በጊዕን አጠራቺምም ማለት አገቢሮም ክእክቡ ተዝርጊሖም ከለው፣ ንእግሪ መገዶም ድማ ሓንቲ ላም ናይ ሓደ በዓል ዓዲ ገረድ ዝሚቶም ንመዓስክሮም ተመልሱ።

ብድሕሪ'ዚ አቶም ላም አተዝሙተቶም አይተ አሞሲያስ ዘንግንፎ አተባህሉ በዓል ዓዲ ገረድ አብ ጥቓ ድኳን ማለት ብቴንጓ አተሰርሔ መዕረፊ ቤት ራእሲ ወልደሚካኤል ቀሪቦም አብዮት አብዮት ኢለቍም ሰስስተ ጊዜ ጠርዑ።

ራእሲ ወልደሚካኤል ሰሎምን ድማ ነቲ ደሃይ ምስ ስምው፣ «መንገዩ አብየት አብየት ዝብል ለሎ እንታይ ዝዥን ኢዩ እቶ በልዎ» ብማለት አእተዉዎም፣

266 ምት ራእሲ ወልደሚካኤል።

ራእሲ ወልደሚካኤል ስለ-ምን ብሃገራዊ ቃልሲ በዙሕ ደኸምምን ተሓሲስ-ምን አብ ርእሲ ምንባሮም በዝወረዶም ከሕደታዊ ማእስርትን ምራላዊ ብርታወ ገድስ-ምም ስዓብትን ዕጥቅን ውሐድዎም ብዕድመ አሪንም ሰራር 3ህን ናፍቆት ዓድን ኮደኖም አብ አክሱም ኪቅመጡ ምስ ጸንሑ ኣብ አስታት 83 ዓመቶም በ21 ዮሪ 1906 ዓ.ም.ፈ ዓረፉ። ኣብ ኣኸ ሱም ከአ ተቒብሩ።

ድሕሪ ሞት ራእሲ ወልደሚካኤል ስድራ ቤቶም ገሊአም አብ ትግራይ ገሊአም አብ አዲስ አበባ ክይዶም በስደት ኪዕቆቡ ከለው ልጅ በዛብህ ወዲ ደጊይት መስፍን ግን ብአስመራ አቢሎም ንባንዴራ ጣልያን ኢዶም ሂቡም ዝዞጋ አትዮም ብሰላም ተቒሚጦም ከብቅዕ በመንግሥቲ ኢጣልያ ተጠርጢሮም «ንባንኤራ ኢጣልያ ዘስግአ ኢደ» ተባሂሎም ንዓዲ ጣልያን ተወሲዶም ከም ጨው ሐቺቆም ተረፉ።

265

አይተ አሞስያስ ድማ ነጸልአም ተዓጢኞም ሊድ ምስ ነስኡ፣ «ሳይታይ አነ ጊላ *መጋ*ርያኸም ኢየ» በልዎም ንራእሲ ወልደሚካአል፣

ራእሲ ወልደሚካኤል ድማ « ጊላ መጋርያኹም ማስት ከ እንታይ ማስት ኢዩ» ብማስት ደጊሞም ሓተትዎም። እቶም ሓረስታይ በዓል ዓዲ ገረድ አስዒበም፣

> ምሽት ምሽት መጋሪያ ነንክስ ንቲ ድኸዲ ላዊ ነኢትወሉ ከቢብና ውን ንስአን ሽው ነዕልል አብ መንጎ ዕሳልና ሽመት ንሃይሉ የብሳ (ደጃዝማች ሃይሉ በዓል ጸዓዝጋ) የልቦን ንወልቶ አባ የብሳ

ንበዛዛል። ንሕና ድማ አብነቲ; ዕላል መጋሪያ ሹመት ንራእሲ ወልደሚካኤል ሰሎሞን የብላ ክንብል ኢና እንሓድር፣ እምበኣር ጊላ መጋርያ ማለት ከምነዚ ኢዩ» በሉ።

በቲ እዋን ቲ መጋርያ ሓዊ ብዕንጸይቲ ኮነ ድኸዲ አናኸስካ አጓሂርካ እናሳወርካ እናሰሓንካ ምዕሳል፣ ብዛዕባ ሃገር ምዝራብ ልሙድ ስስ ዝንበረ፤ እቶም ኣብ ኪ ዕላል መጋርያ ኮይኖም ንሓዴ መራሔ ዝድግፉ ሰባት ጊላ መጋርያ ይበነሉ ነበሩ።

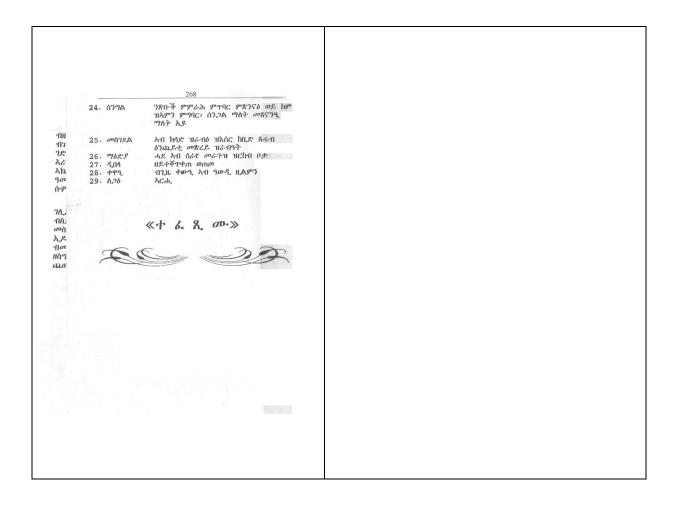
ራእሲ ወልደሚካኤል ሰሎምን ነዚ ኩሉ ትርጉም ምስ ፊለጡ ገሪምዎም «ወይ ጉድ በል ካብ መንጎ አዘን አሓ ሳምካ አለሲኻ ውስድ። ኣነ ድማ ካልአይቲ ወሲኸካ አለኼ።» ኢሎም ክልተ ኣሓ ጌሮም አፋነውዎም።

እዚ ተግባር 'ዚ ስርዓት ምምሕዳር ራጓሲ ወልደሚካኤል ስለ•ምን አንፌት ዘመናዊ ፖለ•ቲካ ከም ዝንበሮ ዚምስከር ኢዩ#

267

ካብ ነዚ መጽሓፍ ነዚ <u>ኪዝክሩ ዝግብአም ቃላት</u>

ቃል	ትርጉም
1. 00 203.8	ባይቶ-ፍርዲ
2. 901	ንሓባር ዝምልክት አኼባ
3. 9.8.1	ንሓባር ዝምልክት አኼባ ዓዳዊ-ወረዳዊ-ሃገራዊ-ሕጋዊ አኼባ
	ወ:ታሃደር
	ስትራተጃ - ሕንጻጽ ቅድመ ውግእ
6. AUA7	ንዋት ጥሪት ወርቂ እኸሊ ከብቲ ጸጋ
	ንተብሃል ከም እንለ ከም ነዚ በለ
	ንእሽቶ ነጋሪት ቀጢን ቲም ቲም ዝብል ደሃዳ
	ቀይሕ ክዳን መኪንንቲ
10. 2326 782	2326 413
	428 OB 9112
	ካልአይ ቀብሪ
13. መረብ-ምሳሽ	ኤርትራ ድፍን ሓጣሴን
14. 0767	
15. በምቦቆ	ሰፍአ
16. በምቦሎ– ምላሽ	ተከዘ ምላሽ (ሰሜናዊ ኢትዮጵያ)
	ደቀተሽም ሓማሴን
በርመናይ	
18. 20283	9Ch
	ወረዳ አስገደ ትግራይ
አድ <u>ገ</u>	
20. 9 190 \$10	ምኸዓው ቆለ• እተባህለ ቦታ ዶብ አመፈሻታት
ምላሽ	ሰራ-የን ሓማሴንን ኪኸውን ከለ-፣ ንመረዳታት
	ጽልማን ጉሕጭዓን ዝራሊ ዓቸበት (በራክ) እ.*።
21. 830.	አብ 1 መጽሐፍ 1 ተጋሩ የስምስ ትርጉሙ
	ግን ከበሳ ማለት ኢይ።አንደርታ-ተምቤን-አንላል
	ደጉዓ ይብሃሉ
22. 7.09	PC2 HEAA. AD6. B OE AP"
23. 77793	ሰብአይ ዘይብላ ሰበይቲ:

A wakeup call

Many countries in the world honor their heroes and commemorate them eternally by erecting statues, naming streets, parks, schools, universities and all sorts of institutions in their names. Eritrea has failed to remember its heroes in all spheres of life and fields including statesmanship, military, scholarships, arts, literature, religion, music and sports. It would be too long to list all the great Eritrean personalities from antiquity to the present. Even the heroes of the last 50 years who have not been recognized and honored are very many.

I believe many will agree with me that Eritrea has many amazing individuals in history who have done something unique to their country in the field of politics, culture, education, sport etc, which we need to remember them for what they have done. It is disheartening though not to see biography books of Eritreans in the library shelves. Lately I have decided to open a section in my website that will be dedicated to the biography of individual Eritreans from all walks of life in history (*www.emnetu.com*).

To start with I have randomly established a list of possible candidates. I therefore ask you all to put additional names to the list and return it to me. The list has to accommodate only individuals who have passed away. In other words we will concentrate only on post mortem biographies. I will update the list when I hear from you. The list will remain open all the time for additional names.

If you are positive about this idea and you have the time I would challenge you all to write biographical sketch or find individuals who can be interested to write a biography on any in the list. If you come across anyone who has access to information but not ready to write, you can ask him/her to supply the information to me in any format (paper, diskette, gramophone dish, cassette, videos, photographs etc) so that I can send it to the one who is interested to write.

The size of the file is not important at all. What is important is remembering them and trying to document their history before it disappears all together. The size will be determined only by the amount of information available on these individuals. Of course the individuals in the list must have done something positive to the cause of our country or to the well being of our people and our culture.

Emnetu Tesfay

Biography of Raessi Woldemichael Solomun